

YÖRESEL
MİMARİ ÖZELLİKLERE
UYGUN KONUT
PROJELERİ

-3-

Yöresel
Mimari Özelliklere Uygun
Konut Projeleri - 3

ISBN: 978-605-5294-76-2

Proje Yürütücüleri

Banu Aslan Can - Genel Müdür
Murat Akınbingöl - Genel Müdür Yardımcısı
Feriha Koç - Genel Müdür Yardımcısı
Elif Uz - Proje Dairesi Başkanı
Hale Atasoy Kuş - Şube Müdürü
Sevgi Darka - Y. Mimar
Tuğba Arslan Konak - Mimar
Ayşen Eyüpoğlu Özeş - Mimar
Onur Oruç - Y. Mimar

Kitabı Hazırlayanlar

Tuğba Arslan Konak - Mimar
Ayşen Eyüpoğlu Özeş - Mimar
Onur Oruç - Y. Mimar
Gülçin Ünsal Topaç - Mimar

Tasarım

Evren Türkmen

Baskı

Gökçe Ofset Matbaacılık
0312 395 93 37
www.gokceofset.com.tr

Basım Yılı

Şubat 2018

İÇİNDEKİLER

Aksaray / 14

Ankara / 44

Çankırı / 86

Gümüşhane / 112

Karaman / 142

Kırıkkale / 172

Konya / 194

Sivas / 234

Tokat / 264

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

RECEP TAYYİP ERDOĞAN
CUMHURBAŞKANI

BİNALİ YILDIRIM
BAŞBAKAN

MEHMET ÖZHASEKİ
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK BAKANI

SUNUŞ

Kadim uygarlığımızın birikimlerini yansıtan geleneksel mimarlık kültürümüz, yerleşim alanlarının tarihi dokusu, kimliği ve ruhunun temsilcisi olarak geleneklerimizin kuşaktan kuşağa devam edebilmesini sağlayan bir köprüdür. Bakanlığımızın asli görevlerinden olan doğal, tarihi ve kültürel kaynakları koruma ve sürdürülebilir kılma vizyonu çerçevesinde ‘Yöresel Mimari Özelliklere Uygun Konut Projeleri’ çalışmaları kapsamında kırsal yerleşmelerdeki yeni yapıların, yöresel dokuya, doğal şartlara, yöre halkının kültürel özellikleri, yaşam koşulları ve alışkanlıklarına uygun olmasına çalışılmaktadır.

Bakanlığımızca yürütülen bu proje kapsamında; kırsal yerleşmelerdeki yeni yapıların, projeye konu olan bölgelerde yaşayan insanların yaşam koşulları ve alışkanlıklarına uygun şekilde, afete duyarlı ve güvenli yapılması amaçlanmaktadır. Bir ülkenin kalkınmasının, en küçük yerleşim birimlerinde yakalanan yüksek standart ve kaliteyle kalıcı ve sağlam olacağının bilinciyle, kırsal alanlarımızda bölgesel mimari dil ve sürdürülebilir çevreler oluşturmayı hedeflemekteyiz.

Kentsel ve kırsal alanda güvenli, modern yapılaşmayı sağlayan, etkin ve yönlendirici olma vizyonuna sahip bir kurum olarak yaptığımız çalışmalarla vatandaşlarımıza kazandıracağımız yöresel mimari karakterindeki konutlarla Anadolu’nun dört bir yanında kimlik sahibi şehirleşmenin de önünü açmış olacağız.

Medeniyetimiz üzerinde yükseleceğini düşündüğümüz şehirlerimizin; kültürümüzün renklerini yansıtan ve yaşadığımız zamanın çizgilerini barındıran, altyapısı sağlam, afetlerden etkilenmeyen ve çevreye duyarlı bir biçimde gelişmesi için çalışmalarını sürdüren Bakanlığımız; “Yöresel Mimari Özelliklere Uygun Konut Projeleri” ile kültürümüzün devamlılığını sağlama ve bulunduğu bölge başta olmak üzere Türkiye’imize ve bütün dünyaya kazandırılma amacıyla olup kültürel birikimlerimiz ile günümüz vizyonunu harmanlamaktadır.

Mehmet ÖZHASEKİ
Çevre ve Şehircilik Bakanı

ÖNSÖZ

Ülkemiz yüzyıllardan beri birçok medeniyetin ve dolayısıyla birçok kültürün etkisi altında kalmıştır. Bu kültür birikimi o kadar çeşitlidir ki benzer doğal şartlara sahip bölgelerde dahi farklı kültürlerin etkisi ile farklı yaşayışlardan doğan farklı plan şemaları, farklı malzeme kullanımları ve farklı fiziki görünümlemlerle karşılaşmaktadır. Bu yaşam biçimlerinin yansıdığı, kullanıcıların ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde organik olarak şekillenmiş Türk Evi, form-fonksiyon bütünlüğü ile ev-yaşam kültürü açısından dünya mimarlık literatüründe yer edinmiştir. İşte bu mimari oluşum tamamen o bölgenin insanının, halkının ürünüdür; halkın mimarlığıdır. Mimarlık literatüründe “mimarsız mimarlık” denilen kavram da işte tam olarak budur. Tüm bu yapılar; bulunduğu dokuyla bütünleşmiş, topoğrafyaya hâkim, yöresel malzemeyle şekillendirilmiş kimlikli yapılardır.

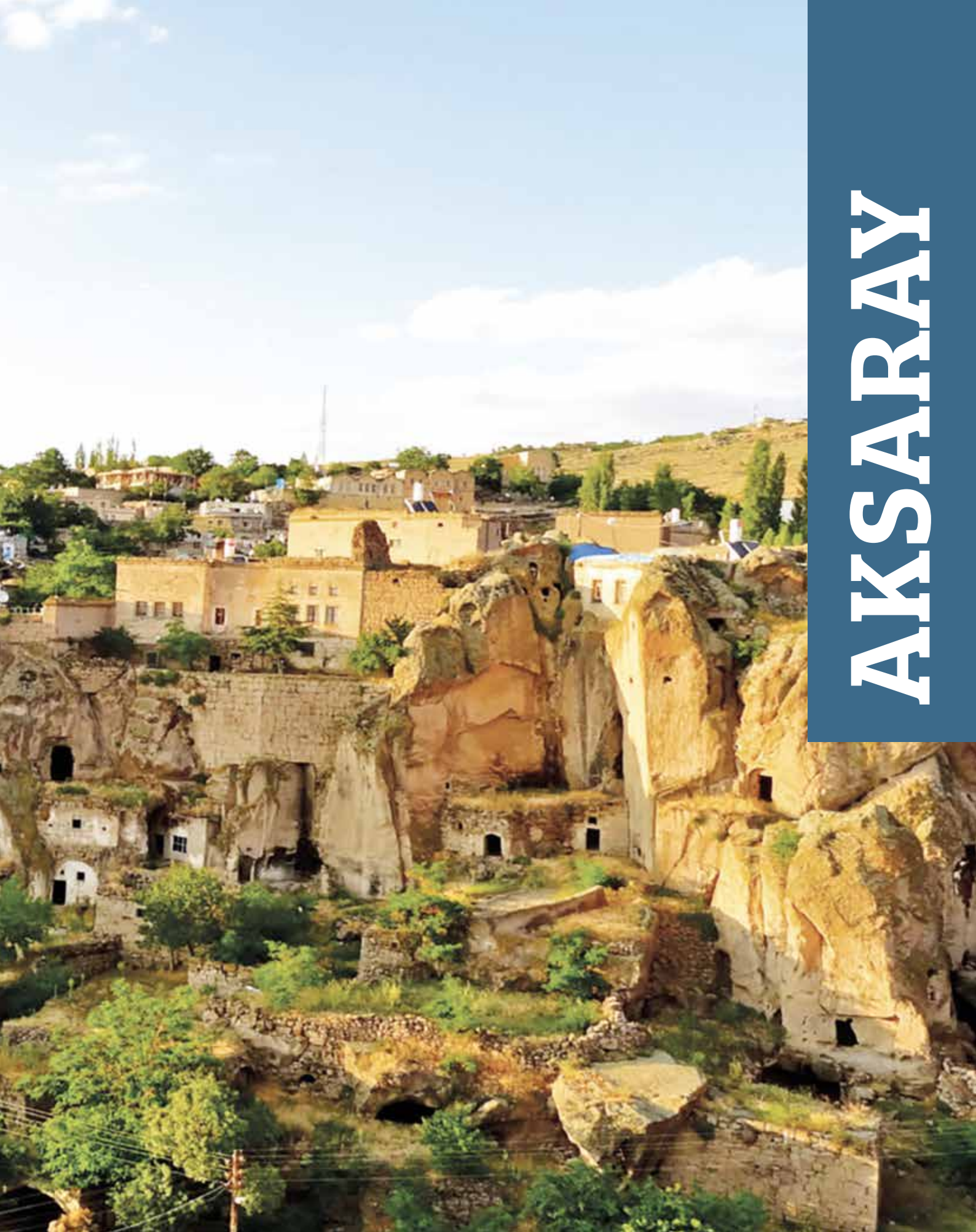
Günümüzde teknolojinin hızlı gelişimi ve benzer yapı malzemelerinin kullanımının artması ile yerel malzeme ve yerel yapı tekniklerinin kullanımı ve ‘yer’e özgü olma kaygısı git gide azalmaktadır. “Yöresel Mimari Özelliklere Uygun Konut Projeleri” çalışmaları kapsamında, “yer’e özgü olma kaygısı güdülmüş; geleneksel yaşam biçimlerinin gerektirdiği mekânsal organizasyon ve fiziki görünümün modern yaklaşımlar ile yeniden yorumlandığı bir yapı biçimi ortaya konulmuştur.

Bu çalışmada, yöresel doku ve mimari özelliklerin belirlenmesi ve yaygınlaştırılması kapsamında; Ankara, Kırıkkale, Çankırı, Tokat, Gümüşhane, Sivas, Konya, Karaman, Aksaray ele alınmış olup yörelerin mimari kimliklerini oluşturan unsurlar araştırılmıştır. Ulaşılan sonuçlar ile Ankara, Kırıkkale, Çankırı, Tokat, Gümüşhane, Sivas, Konya, Karaman, Aksaray illeri ve çevresi için 39 tip konut, 9 tip köy konağı ve 6 tip köy çeşmesi projesi elde edilmiştir. Bu sürece katkı sağlayan Maya Mimarlık, Pelse Mühendislik ve Mezon Mimarlığa teşekkürlerimizi sunarız.

Rehber niteliğinde olan bu çalışma ile kırsal alanlarda o “yer’e ait yöresel bir doku oluşturularak, daha yaşanabilir alanlar ve sürdürülebilir tarihi çevreler amaçlanmaktadır.

Yayın Kurulu

AKSARAY

Aksaray, İç Anadolu Bölgesinin Orta Kızılırmak bölümünde yer alır. Doğusunda Nevşehir, batısında Konya, kuzeyinde Tuz Gölü ve Ankara, güneydoğusunda Niğde ve kuzeydoğusunda Kırşehir illeri bulunmaktadır. Aksaray, tarihi İpek Yolu güzergâhı üzerinde olup ana bağlantı yollarının kavşak noktasındadır.

► Aksaray'ın Türkiye'deki Konumu

MÖ. 7000-6000 yıllarında Neolitik devirde Anadolu medeniyetinin ilk izlerini gördüğümüz Konya yakınlarındaki Çatalhöyük'de Hasandağı'na dolayısıyla Aksaray'a ait vesikalara rastlanmaktadır. Burada Hasandağı'nın lav püskürttüğünü tasvir eden bir kazıntı resme rastlanmıştır. Neolitik dönemde Aksaray ve çevresi iskân görmüştür. Kalkolitik ve eski demir devirlerinde iskân olup olmadığı bilinmemekle birlikte çevre köylerde (Böget ve Koçaş) bu döneme ait seramiklere rastlanmaktadır. (Aksaray Belediyesi web sitesi)

Aksaray'ın Selçukluların egemenliğine girmesiyle Arkhelais ismi Aksaray olarak değiştirilmiştir. Selçuklulardan bugüne kadar Türk egemenliği altında olan Aksaray ilinde Türk ve İslam kültürünün etkileri mimari, sanat, edebiyat gibi alanlarda kendini göstermiştir.

Mimari Yapılanma

Anadolu coğrafyasının en eski yerleşim merkezlerinden biri olan Aksaray, farklı medeniyet dönemlerine ait mimari miras ile zengin bir kültürel yapıya sahiptir. Kentin kültürel mirasının önemli bir bölümünü oluşturan sivil mimarlık örneklerinin mekânsal dağılımı incelendiğinde, genellikle Ulucami ve Uluırmak'ın önemli bir unsur olarak öne çıktığı görülmektedir. Kentin en eski yerleşim mahalleleri, Ulucami yakın çevresi ve Uluırmak kenarı boyunca kurulmuştur. Bu tarihi mahalleler bazı yerlerde düzensiz sokaklar ve bu sokaklar boyunca dizili taş duvarlı evlerden meydana gelmektedir. (Nurettin, 1931)

► Geleneksel Aksaray Evi. [1]

Plan Tipleri, İç Mekân Kurgusu ve Mimari Elamanları

Geleneksel Aksaray evleri, diğer Anadolu Türk kentlerindeki tarihi dokuyu oluşturan sokak yapısından farklı bir görüntü sergilemektedir. Geleneksel Türk kent dokusunun önemli

karakteristiklerinden biri olan dar, dolambaçlı yer yer çıkmazlardan meydana gelen sokak dokusu, Aksaray kentinde farklılaşmaktadır. Evler geniş bahçeli olup bahçeler içinde ayırık yapı nizamında yapılmıştır. Yapıların sokak ile ilişkisi ise avludan veya sofadan sağlanmaktadır. (Büyükmihçi, 1997)

Bu evleri biçimlendiren başlıca unsurlar; odalar, sofalar ve servis mekânlarıdır. Evin temel ögesi şüphesiz odadır. Tarihi Aksaray evlerinde de odalar Türk evi odasının bütün özelliklerini taşırlar. Yaşamla ilgili bütün işlevleri karşılayabilecek esneklikte tasarlanmıştır. İç düzen, ailenin kültürü ve sosyo-ekonomik yapısının belirlediği ilkelere göre biçimlenmiş ve yakın ilişkileri bulunan bir ortak alan etrafında düzenlenmiştir. Odalar dikdörtgen planlıdır. Zemin döşemeleri ahşap, tavanları ise çıtakari'dir. Birkaç örnek dışında tavanlar genellikle süslemesizdir. (Karadayı Yenice, 2012)

► Geleneksel evlerde pencere düzenleri. [2]

Odalar ikili, üçlü veya dörtlü pencerelerle dışarıya açılmaktadırlar. Dikdörtgen pencereler, demir parmaklıklı ve ahşap çerçevelidir. Pencere çerçeveleri ve ahşap kapılar birbiriyle uyumludur.

Odalarda dolap, ocak, sedir, seki altı (pabuçluk) gibi elemanlar bulunmaktadır. Bazı odaların girişlerinde zemin kotundan yaklaşık 10 cm daha düşük olan pabuçluk kısmı bulunur. Odalardaki ahşap dolaplar bu pabuçluk bölümünde yer alır. Bu dolaplar yüklük olarak kullanılmalarının yanı sıra içerisine gusülhane de yerleştirilerek pabuçluk bölümüne aynı zamanda banyo işlevi de yüklenmiştir. (Karadayı Yenice, 2012)

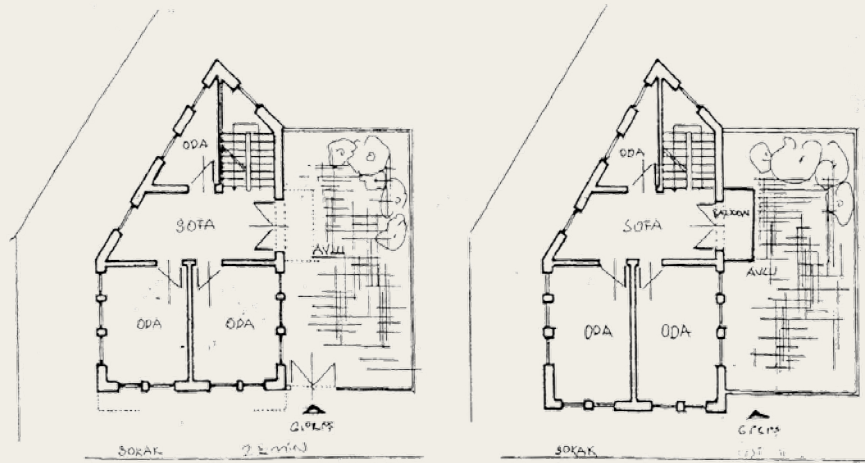
► Oda içerisinde dolap ve gusülhane örneği. (Karadayı Yenice, 2012)

Tarihi Aksaray evlerinde, geleneksel Türk evinde başodayla benzer özellikler gösteren, diğer odalardan farklı olarak dolapların daha süslemeli olduğu ve ahşap sedirlerin yer aldığı odalar da bulunur. Bu odalar, evlerin üst katlarında ve sokağı en güzel görebilen köşelerde yer alır. Diğer odalardan daha fazla penceresi bulunur ve ısınma, aydınlanma gibi yaşam konfor şartları yönüyle de evin diğer mekânlarından farklılaşır. Aksaray evlerinin birçoğunda zembil adı verilen bodrum katlar da bulunur ve genellikle kiler olarak kullanılır.

Geleneksel Türk evlerinde plan tipini belirleyen bir diğer mekân, evin odalarına dağılımı sağlayan, dolaşım ve aynı zamanda bir yaşam alanı olan sofa bölümüdür. Tarihi Aksaray evlerinde orta sofalı ve iç sofalı olmak üzere temelde iki plan tipi görülmektedir. Sofalar genelde zemin katta, girişten arka bahçeye doğru uzanan ve yan mekânlara dağılımı sağlayan hacimlerdir. Üst katta ise yine yan mekânlara dağılımı sağlarken giriş üzerindeki bir balkondan arka bahçeye bakan bir balkon arasında yer alan hacimler olarak görülür. Sofaların zemini taş kaplama, tavan kaplamaları ise çıtakarî tekniğinde süslemeli ve boyalı, bazen de göbeklidir. Sofalar kapıların yanındaki iki pencere ile aydınlatılırlar. Bazı örneklerde üst kat sofalarda kapı üzerinde revzen pencereler de bulunmaktadır. (Karadayı Yenice, 2012)

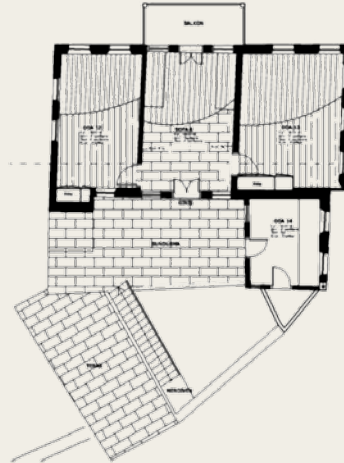
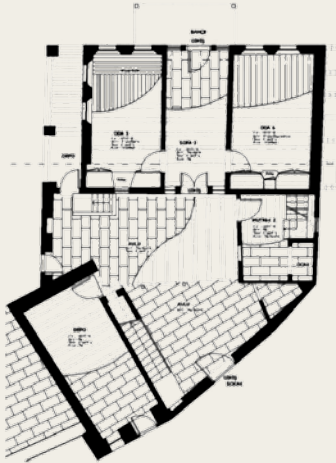
► Geleneksel bir Aksaray evinin Zemin kat ve 1. kat planı (Büyükmihçi, 2000)

Bahçede üstü örtülü yanları açık olan teras biçimli köşkler vardır. Buralarda yazları oturulur ve yatılır. Köşklerin yalın ve sade olanları olduğu gibi, zarif ve süslemeli olanları da vardır. (Erdal, 2003) Evlerin sokak ile bağlantısının avludan sağlandığı ev örnekleri de bulunmaktadır. Avlu içerisinde mutfak ve müştemilatlar bulunmakta olup evlerin sofaları buraya bağlanmaktadır. Üst kat ile bağlantı sağlayan merdivenler

avlunun bir kenarında yer almakta ve üst katta bir sundurmaya ulaşılmaktadır. Bu sundurmadan sofa ve diğer odalara geçiş sağlanmaktadır.

► Sokak-avlu bağlantılı Aksaray evi zemin kat ve üst kat planı. (Karadayı Yenice, 2012)

Evlerin sokak ile bağlantısının doğrudan sofadan sağlandığı örneklerde sofa, avlu ile sokak arasında yer almaktadır. Bu tür örneklerde plan tipleri iç sofa veya orta sofa şeklinde görülmektedir. İç sofalı plan tiplerinde sofanın uzunluğu oda sayısı arttıkça artmaktadır. Zemin katta sofa bahçe, sokak ve odalar arasında geçişi sağlamaktadır. Üst kata sofanın bir kenarında yer alan ahşap merdivenle bağlantı sağlanmaktadır. Üst katta sofa yine odalar arasında bağlantıyı sağlarken her iki ucunda ise birer balkonla sonlanmaktadır. (Karadayı Yenice, 2012)

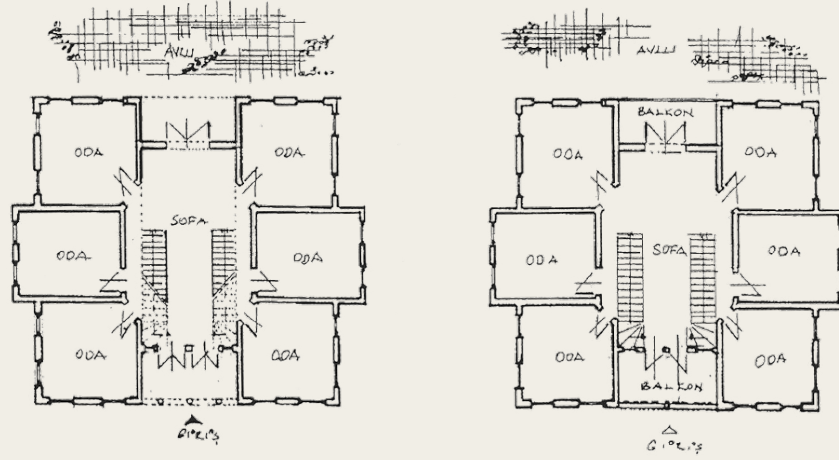
► Zemin kat ve üst kat sofasını bağlayan merdiven örneği (Karadayı Yenice, 2012)

Orta sofalı plan tiplerinde ise sofanın dört tarafında oda dizileri bulunmaktadır. Bu oda dizilerinin aralarında ise sofanın daha

çok ışık alabilmesi için eyvanlar yer alır. Bu tipte de sofa, zemin katta bahçe, sokak ve odalar arasında geçişi sağlamaktadır. Üst kata sofanın bir köşesinde yer alan ahşap merdivenle ulaşılmaktadır. Üst katta sofa yine odalar arasındaki bağlantıyı sağlamaktadır. Eyvanlar zemin kattan farklı olarak sokağa ve bahçeye doğru çıkımlar yapmıştır. Sofanın diğer iki ucunda ise yine balkonlar yer almaktadır. (Karadayı Yenice, 2012)

► Orta sofalı plan örneği.
(Büyükmihçi, 2000)

Cephe Özellikleri

Aksaray'da tek katlı ve iki katlı geleneksel evler görülmektedir. Ancak iki katlı evler çoğunluktadır. Cihannüma şeklinde, kısmi bir üçüncü katı olan evlere de rastlanmaktadır.

Geleneksel Aksaray evleri, iç mekânlardaki sadeliğin aksine dış cephelerindeki süslemeleriyle dikkat çekicidirler. Yapıların cephelerinde düzgün kesme taş kaplama kullanılmış ve bu kaplamalar yoğun bezemelerle zenginleştirilmiştir. Evlerin dış cephelerinde öne çıkan bezeme ve süslemelerin, Osmanlı Devleti'nde 19. yüzyılın ilk yarısından itibaren başlayan reform hareketlerine paralel olarak Avrupa'da karşılaşılan mimari ve sanat akımlarının, Türk evi mimarisi üzerindeki etkileri olarak değerlendirilmektedir (Denel, 1982; Ulusoy, 2007). Cephelerde de planlarda olduğu gibi simetri hâkimdir.

► Geleneksel Aksaray evleri simetri cephe karakteristiği örnekleri. (Uslu, 2006)

Bu evlerin bazılarında giriş kısmında arkadlar bulunmaktadır. Sofa mekânı ile sokak arasında kalan üstü kapalı bir bölüm olup çoğunlukla kemerli ve sütunludurlar. Evin giriş kapısı bu kısmın hemen arkasında yer alır ve ahşaptan yapılmış, çift kanatlıdır. Bu kapıların en önemli özelliklerinden birisi cephede simetriyi sağlayan ana unsur olmalarıdır. Bu simetriye göre kapıların sağ ve solunda oda pencereleri bulunmaktadır. Pencereler dikdörtgen formdadırlar.

► Geleneksel Aksaray evi arkadlı giriş kapısı örnekleri. (Karadayı Yenice, 2012)

Bu pencerelerin tamamı bezeli, kabartmalı ya da kemerli bir taş dizisiyle çevrelenerek cephede vurgulanmışlardır. Bahçe çıkış cepheleri ise genellikle giriş cephesinin tam arkasında yer alır. Bu bahçe çıkış kapıları ahşaptan ve genellikle kemerlidirler.

Zemin kat, cephede bir taş silme ile üst kattan ayrılır. Üst katta girişin tam üzerinde arkadlı balkon yer alır. Sofaların dışa

açılımı olan bu balkonlar kemer açıklıklarıyla geçilen, girişin üzerinde bezemeli taş eli böğründelerin taşıdığı, süslemeli korkuluklara sahip bir cephe elemanı olarak karşımıza çıkar. (Karadayı Yenice, 2012)

► Arkadlı, eli böğründe ile taşınan bir balkon. [3]

Üst katın bitiminde, cephede bir taş silme ile belirtilmiştir. Bu taş silmeden sonra bir-iki sıra daha taş dizisi gelmiş ve evler kırma çatı ile kapatılmıştır. Bazı örneklerde ise çatı balkonun üzerinde üçgen bir alın oluşturacak şekilde kırılarak simetri kuvvetlendirilecek şekilde kapatılmıştır. Çatıların saçakları tahtalarla kapatılmıştır. Kırma ya da beşik çatıya geçiş ve saçakların ahşaplarla kapatılarak merteklerin gösterilmemesi, batılılaşma etkisinin Türk evi mimarisi üzerinde meydana getirdiği bir diğer değişikliktir. (Ulusoy, 2007) Yine bu dönemde Türk ev mimarisinde alınlıklı veya kemerli pencere dizileriyle, alınlıklı neoklasik düzenlere önem verildiği görülmektedir. (Eldem, 1986)

► Geleneksel Aksaray evlerinde üçgen alınlık. (Karadayı Yenice, 2012)

Geleneksel Aksaray evlerinin cephelerinde pencerelerde de dönem özelliklerini görmek mümkündür. Pencereler dışa taşan sövelerle çerçeveslendirilmiştir. Genellikle zemin kat pencerelerinde bu söveler çiçek, yaprak gibi bitkisel ya da geometrik formlarla süslenirken üst kat pencerelerin söveleri sade tutulmuştur. Zemin ve üst kat pencerelerinin bu tarzda farklı formda biçimlendirilmesi geleneksel Türk evinde çok fazla görülen bir örnek olmayıp Aksaray evlerine özgü bir tarzdır. (Karadayı Yenice, 2012)

19. yüzyılda batılılaşma etkisiyle birlikte cepheye giren diğer bir süsleme ise dış duvar köşe taşlarıdır (Ulusoy, 2007). Aksaray evlerinde köşe taşları pencere kenarlarında olduğu gibi hafif dışa taşırılmış ve buralarda da geometrik motifler kullanılmıştır. (Karadayı Yenice, 2012)

► Geleneksel Aksaray evlerinde motifli köşe taşı kullanım örnekleri. (Karadayı Yenice, 2012)

Aksaray evlerinin bir diğеr farklı özelliğı ise cephede kullandığı taş kaplamalardır. Bu taşlar diğеr taş sivil mimari örneklerinden farklı kullanılmıştır. Tarihi yapılarda duvar örgüsünde kullanılan taşlar; genellikle sade bir şekilde yontularak, düzgün yüzeyleriyle duvar örgüsünün içinde yerlerini alırlar ve böylelikle cephe bütününde yalın bir duvar etkisi yaparak cephe elemanlarını ön plana çıkarırlar. (Büyükmihçı, 1997)

Aksaray evlerinin cephe yüzeyini oluşturan taşlar ise kenarlarda düz bir çerçeve oluşturarak ortaya doğru bombelendirilen rustik tarzda şekillendirilmiş olup tıpkı bir cephe öğesi gibi öne çıkarak cephe bütününde farklı bir etki yaratmakta ve cephe yüzeyinde hareketli bir doku oluşturmaktadır. (Büyükmihçı, 2000)

► Akсарay Vali Konağı. (Cephede hareketli doku sağlayan taş kaplama örneğı.) [4]

Yapım Tekniğı ve Malzeme Kullanımı

Aksaray evlerinin bodrum katları moloz taş duvardan yapılmış olup cephede düzgün kesme taş ile kaplanmışlardır. Zemin kat duvarları ise iki yüzü düzgün kesme taş arası moloz taş, kerpiç ve kerpiç harcı ile doldurulmuştur.

İç duvarların tamamı saman, toprak, kireç, kül ve su karışımı ile elde edilen yalıtım özelliği yüksek bir tür sıva ile sıvanarak kireç badana ile boyanmıştır. (Büyükmihçı, 1997) Bu evlerde taşıyıcı elemanlar olarak ise ahşap dikmeler, taş sütun ve kolonlar kullanılmıştır. Ahşap dikmeler kapı pencere kenarlarında, duvar birleşim noktalarında kullanılırken; taş sütunlar ise evlerin girişlerinde balkonlarda ve bazen de çıkmaları taşırken görülmektedir.

► Geleneksel Aksaray evlerinde kemer kullanımı örnekleri. (Karadayı Yenice, 2012)

Tarihi Aksaray evlerinde eğrisel örtü elemanlarından sadece kemer kullanılmıştır. Bir örtü ögesi olarak kemer; evlerin girişleri, balkonlardaki sütunlar arasında, pencere ve kapılarda kullanılmıştır. Bu kemerler taştandır . (Karadayı Yenice, 2012) Evlerin çatıları ise ahşap iskeletli kırma çatı olup saçakları ahşap kaplamadır.

► Geleneksel Aksaray evlerinde ahşap saçak. (Karadayı Yenice, 2012)

Sonuç

Geleneksel Aksaray evleri, Türk Evi sisteminin genel karakterini yansıtırken diğer taraftan taşıdığı özgün nitelikleri ile farklılaşırlar. Genellikle taş kullanımı görülen bu evler, ayrık nizamlı ve büyük bahçeler içerisinde bulunduğundan geleneksel Türk sokak dokusundaki bitişik nizamlı evlerden farklılıklar göstermektedir.

► Geleneksel evlerin bulunduğu bir sokak dokusu. [5]

Cepheler söz konusu olduğunda da alt kat ve üst kat pencerelerinin farklı olarak kullanılması, tam simetrinin uygulanması ile bölgedeki diğer sivil mimari örneklerinden bu özelliği ile sıyrılmakta, yine bölgede yaygın olarak kullanılan düz dam uygulamaları yerine ahşap kırma çatı ile kendine özgü bir mimari karakteri olduğunu göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Aksaray Belediyesi web sitesi. <http://aksaray.bel.tr/95-menu-tarih> ,Erişim Tarihi: Ocak 2018
- Aksaray İl Kültür Envanteri, 2010, Aksaray.
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Aksaray Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Aksaray İl Çevre Durum Raporu, 2011
- Büyükmihçı, G., (1997). “Taş Sivil Mimarlık Örneklerinde Korumaya Yönelik Yöntem Önerileri ve Bu Yöntemlerin Kayseri Örneğinde Uygulanması”, Doktora Tezi, MSÜ, İstanbul.
- Büyükmihçı, G., (2000). “Anadolu’da Konut, Aksaray Evleri”, Arkitekt, 479 :56-70, İstanbul.
- Denel, S., (1982). “Batılılaşma Sürecinde İstanbul’da Tasarım ve Dış Mekânlarda Değişim ve Nedenleri”, ODTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, Ankara.
- Erdal, Z., (2003). “ Aksaray ve İlçelerindeki Evler”, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Karadayı Yenice, T., (2012). “Geleneksel Aksaray Evlerinin Korunmasına İlişkin Bir Yöntem Araştırması”, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Nurettin, M., (1931). “Konya Aksaray’ında Misafir Odası ve Kabulü”, Halk Bilgisi Dergisi, İstanbul.
- Şahin, İ., (1989). “Aksaray Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi”, II, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi Genel müdürlüğü, İstanbul.

- Taş, N., (1998). “Aksaray Evleri”, Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, Konya.
- Ulusoy, M., (2007). “Geleneksel Konya Evleri ve Avrupa Etkisi”, Memleket İletişim, Konya.

Görseller;

- [1] https://img.haberler.com/haber/628/aksaray-belediyesi-tarihi-evleri-restore-etti-4293628_o.jpg , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [2] <https://www.pinterest.com/pin/410953534722162356/> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [3] <https://www.pinterest.com/pin/410953534722162084/> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [4] <https://i.pinimg.com/originals/a5/e2/b5/a5e2b51f2dc9879bfb9de8f259864936.jpg> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [5] <http://www.sultanhani.gen.tr/tarihi-aksaray-evlerimiz-sinema-dizi-ve-film-yapimcilarinin-hizmetine-sunabiliriz/3711/> , Erişim Tarihi: Ocak 2018

YÖRESEL MİMARİ ÖZELLİKLERE UYGUN AKSARAY KONUT PROJELERİ

Bakanlığımızca ÷lke genelinde bir hassasiyet ve farkındalık oluşturmak amacı ile geleneksel dokuya aykırı yapılaşmanın önüne geçebilmek için yöre halkının ihtiyaçları, yaşam koşulları ve alışkanlıkları göz önünde bulundurularak; geleneksel konutlardaki plan şemaları, mekânsal kullanım ihtiyaçları, yerel malzemelerin tespiti ile örnek, güvenli, sağlıklı ve ekonomik mimari projeleri hayata geçirmek amaçlanmaktadır.

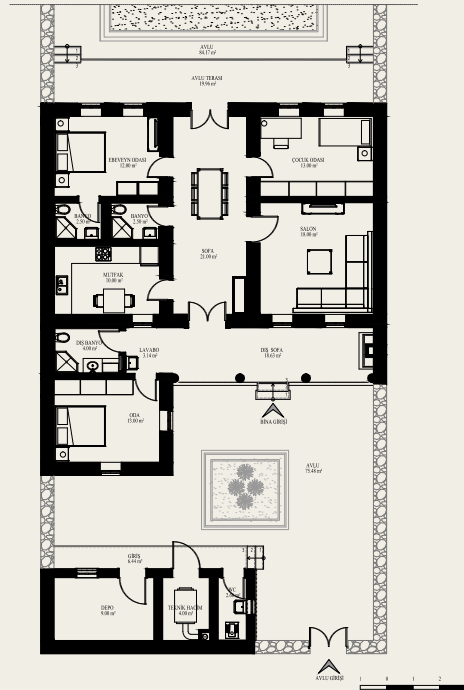
İç Anadolu bölgesi'nde Akşaray ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun (3) tip konut, (1 adet) köy konağı ve köy çeşmesi projesi elde edilmiştir. Yapılan tasarım faaliyetleri, günümüz şartlarına, güncel sanat ve fen kurallarına uygun ve güncel mevzuat çerçevesinde yapılmıştır. (İmar Kanunu, Enerji Verimliliğı Kanunu, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Deprem Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliğı, Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliğı, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliğı, TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gerekleri)

Fiziksel ve mekânsal özelliklerinin yaşatılması bağlamında, yeni yapı teknolojileri ile geleneksel yapıım tekniklerinin yorumlanarak geçmiş ve gelecek karşılaştırıldığında; içe dönük yaşamın dışa dönük hale dönüşmesi ile evlerin alt katlarının görüntüsü değışmiştir. Kırsal geçim kaynaklarında azalma ile evlerde yer alan ocak, tandır, işevi gibi mekânların yerini, modern mutfaklar almıştır. Yönetmelikler ve mevzuatlar beraberinde bazı standartlar getirmiştir. Plana bağılı mülkiyet sınırları sebebi ile organik sokak ve mahalle görüntüsüne göre biçimlenen evlerin silüetinde değışim olmuştur. Ayrıca aile genişliğinin değışimi ve nüfusun artması ile evlerde küçölmeye gidilmiş, ekonomik nedenler ile iki katlı evler yerini tek kat evlere bırakmıştır. Ahşap, kerpiç ve taş yapı tekniğinin yerini betonarmenin alması ile evlerin karakterleri de değışmiştir. Geleneksel yaşam biçimlerinin getirdiğı plan şemaları, günümüz mekân kullanım tercihleriyle entegre edilmeye çalışılırken mimari açıdan bazı kaçınılmaz değışikliklere uğramıştır. Bununla beraber, konutlar yerel kültürle uyum içinde tasarlanmıştır. Rehber niteliğinde olan bu çalışma ile ölkemizde yöresel mimariye olan ilgi ve hassasiyetin arttırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Akşaray ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun konut projelerinde yapı sistemi betonarme karkastır. Dış cephelerde dış cephe boyası ve/veya belirtilen kısımlarda ahşap kaplama, kapı ve pencerelerde ahşap malzeme, çatılarda alaturka kiremit, subasman yüzeylerde doğıal taş kaplama kullanılmıştır.

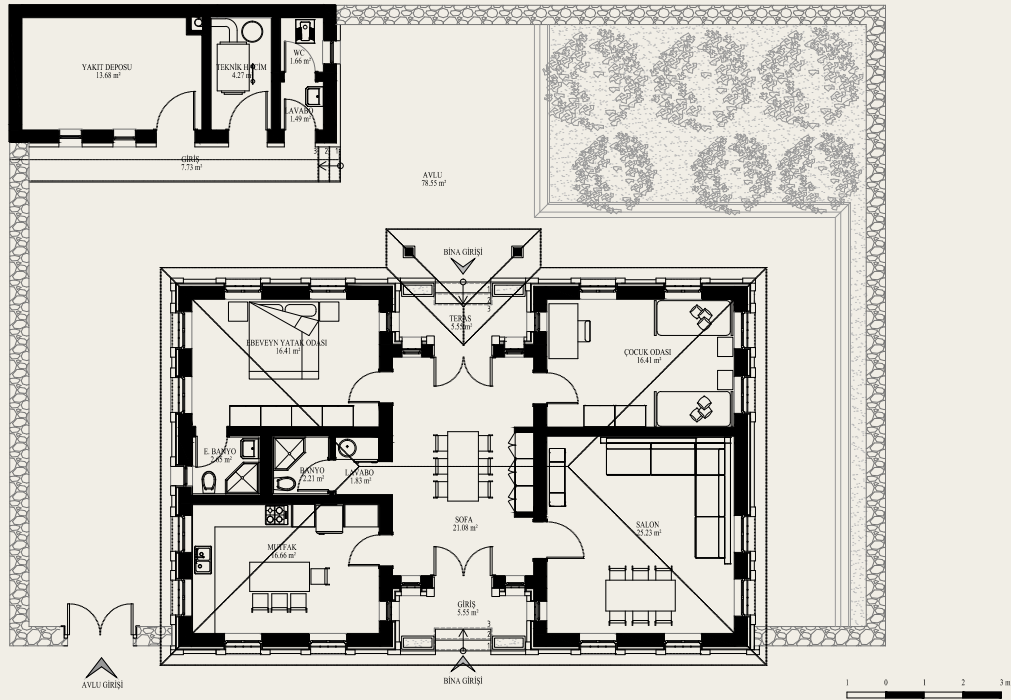
TİP - 1

Toplam: 162,14 m²ZEMİN KAT PLANI: 162,14 m²

TİP - 2

Toplam: 155,90 m²

ZEMİN KAT PLANI: 155,90 m²

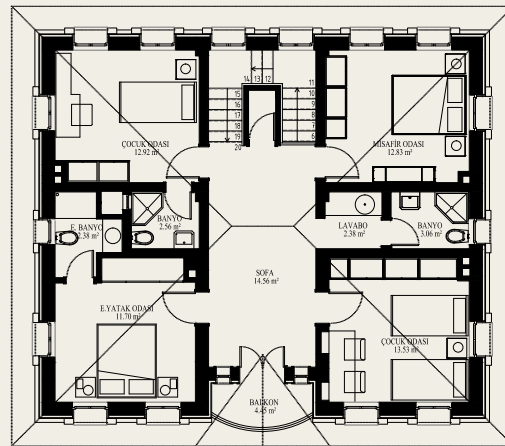
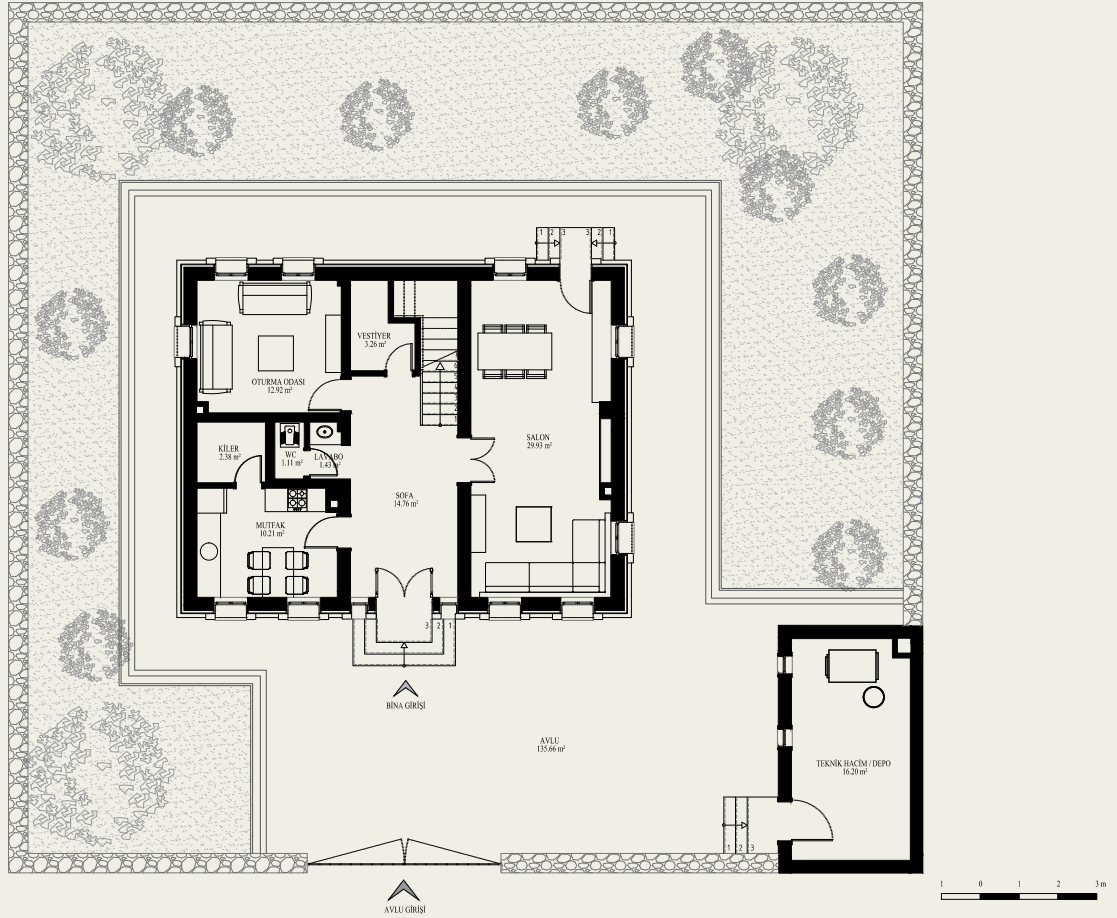

TİP - 3

Toplam: 233,36 m²

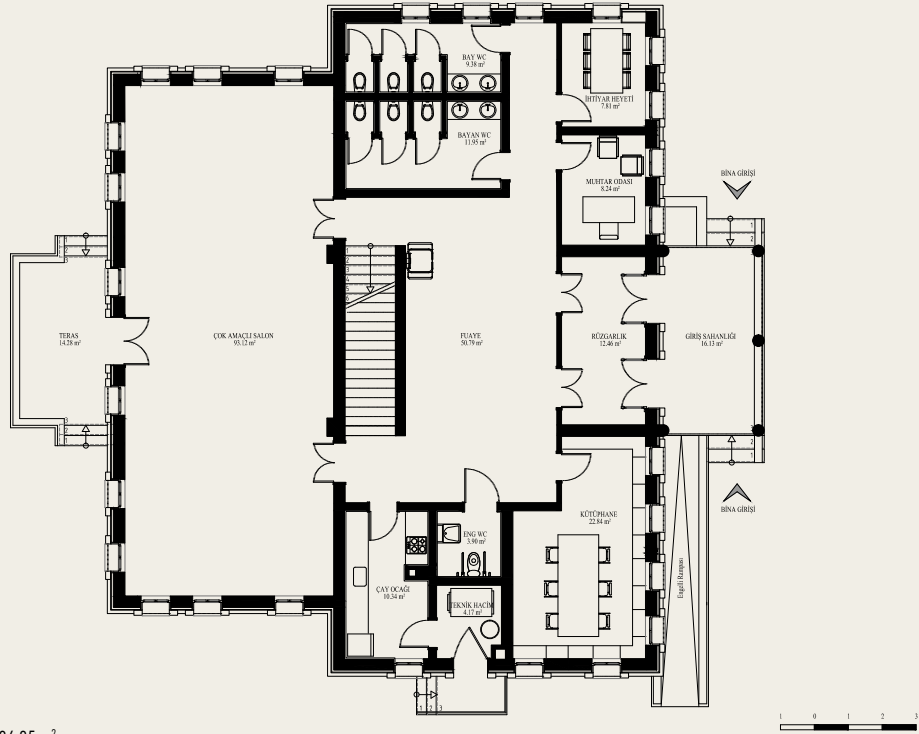

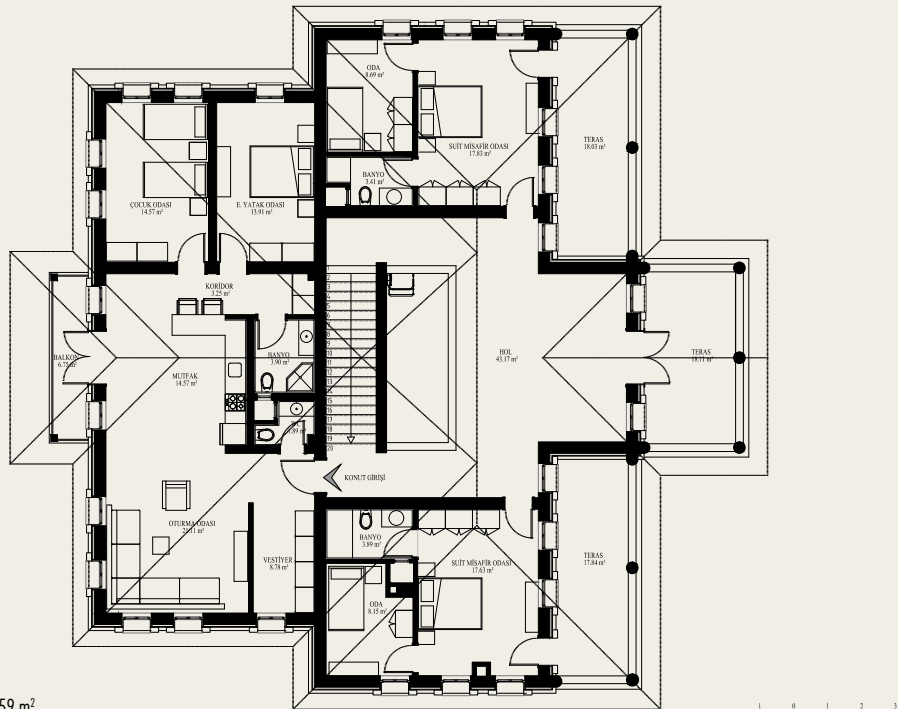

TİP - 4 (KÖY KONAĞI)

Toplam: 589,94 m²

ZEMİN KAT PLANI: 286,35 m²

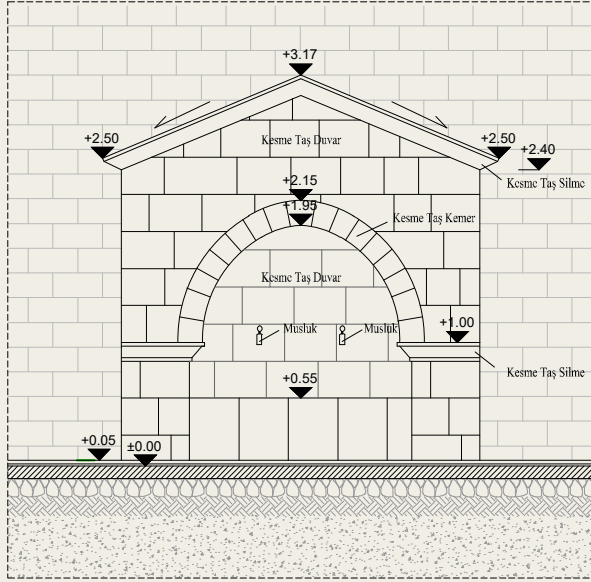

ZEMİN KAT PLANI: 303,59 m²

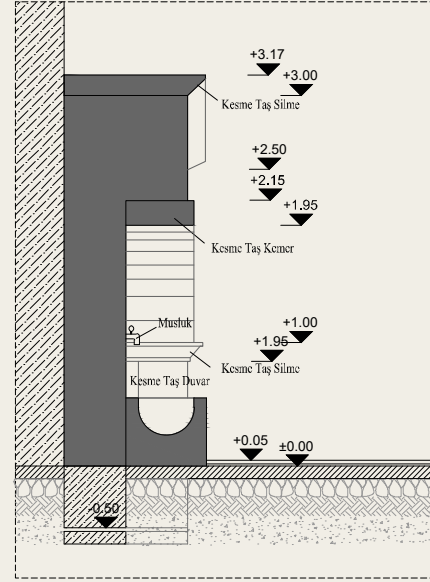

KÖY ÇEŞMESİ

ÖN GÖRÜNÜŞ

KESİT

ANKARA

Ankara, doğu yönünde Kırşehir ve Kırıkkale, batı yönünde Eskişehir, kuzey yönünde Çankırı, kuzeybatı yönünde Bolu ve Güney yönünde Konya ve Aksaray illeri ile çevrilmiştir.

► Ankara'nın Türkiye'deki Konumu

Helenistik dönemde Galat boylarından Tektosag'ların başkenti olan Ankara; Roma döneminde taşra örgütünün başkenti, Bizans döneminde imparatorların konakladığı önemli bir kent, Osmanlı döneminde ise Anadolu Eyaleti'nin merkezi olmuştur. İlk kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, kent çevresinde yapılan araştırmalarda bulunan tarih öncesi izler, şehrin insanoğlunun yerleşik düzene geçtiği dönemlerde kurulduğunu göstermektedir. Buluntular ve araştırmacıların yaptıkları incelemeler, Ankara'da Hititlerin, Friglerin, Lidyalıların ve Galatların yaşamış olduklarını göstermektedir. (Ankara Valiliği web sitesi)

► 1920'lerde Ankara. [1]

Kent merkezindeki ilk yerleşmenin Ankara kalesinin bulunduğu bölge olduğu sanılmaktadır. Sırası ile kentte Hitit, Firig, Kimmer, Lidya, Pers, Makedon, Galat, Roma, Bizans, Arap, Selçuklu ve Osmanlı egemenlikleri olmuştur. (Yavuz, 2014)

► Geleneksel Ankara Evi eskizi.
(Akok,1951)

Ankara adının kaynağı tam olarak bilinmemektedir. Yunanca çapa anlamına gelen Ankyra ismi Galatlar tarafından verilmiş olup tarihte bahsi geçen ilk adı da budur. Ankara ve çevresinde yapılan araştırmalarda birçok yerleşim yeri, höyük, tümülüs kalıntılarına rastlanmaktadır. Buradan yapılacak çıkarımla, Anadolu'nun en eski yerleşim yerlerinden biri olduğu söylenebilir. Ankara çayı ve çevresindeki ovaların verimli tarım arazileriyle çevrelenmiş olması, topoğrafyanın yerleşim için gerekli imkanı sağlaması, Ankara Kalesi ve çevresinin korunaklı olması gibi sebeplerden ilkçağlarda iskân edilen bir yerleşim yeri olmuştur.

Mimari Yapılanma

17., 18., 19. yy. Ankara evleri genel hatlarıyla incelendiğinde Türk evi mimarisinin hemen hemen tüm özelliğini barındırdığı görülmektedir. Geleneksel Ankara evlerinden günümüze kadar ayakta kalabilmiş örnekler sayıca azdır.

► Hamamönü Evleri, Ankara. [2]

Plan Tipleri

Ankara evleri; gelenek, iklim ve sosyal hayat şartlarına göre uzun yılların verdiği tecrübeler ile meydana gelmiş plan ve yapı özelliği taşırlar. Ankara evlerinin arsaya yerleşiminde manzara, güneş vaziyeti her zaman dikkate alınarak ön planda tutulmuştur. Yüksek yerlerden evin bir köşesinden Ankara'yı izlemek yapılarda esas alınan istek olmuştur. Şehrin topografik durumu Ankara'da yaşayanlara bu imkanı çok defa vermiştir. Bundan dolayı da evin en güzel manzaralı yerine açık sofasını, "hayat"ı koymuştur. 'Hayat', Ankara evlerinin en canlı tarafıdır ve avluya yakından ilgilidir.

► Geleneksel Ankara evleri ve sokak dokusu. [3]

Ankara tarihi boyunca çeşitli saldırılara maruz kalmış, bu sebeple de evler sur bölgesinde yoğunlaşmıştır. Bu da sokakların dar, evlerin sık olması sonucunu doğurmuştur. Ancak yapılan incelemelerde evlerin bitişik nizam olduğu durumlarda bile avluya yer ayrıldığı ve üst katta çıkmalarla yer kazanılmaya çalışıldığı görülmektedir.

► Bitişik nizamlı Ankara evleri. [4]

Eve, doğrudan doğruya değil bir avlu üzerinden girilir. Ev ise bu avlu etrafında kendini gösterir. Ankara'da yapılar iklim sebebiyle zeminden yaklaşık bir metre yükseltilmiştir ve çoğunlukla bodrum kat görülmektedir. Evler çatıları birbirlerine değecek şekilde daracık sokaklar üzerine yerleştirilmişlerdir. Genellikle iki katlıdır. Alt katlarda ahır, depo ve kiler bulunur. Bu katlarda bodrumlu asma odalar da bulunmaktadır. Mutfak ve gusülhane (banyo) bu kattadır. Tuvalet bu katta veya avlunun uygun bir bölümünde yer almıştır.

► Avlu girişi. [5]

Üst kat ikamet bölümlerine ayrılmıştır. Üst katta ahşap asma merdivenlerle genellikle üstü kapalı bir terasa veya divanhane denilen sofaya çıkılır. Balkon ve sofa, bahçeyi veya sokağı görecek şekilde planlanır. Bazı evlerde teras veya sofanın bir bölümünde yüksekçe yapılmış Seyrangâh veya zigah denilen birimler bulunmaktadır. Seyrangâh veya taraçalar evi üst taraftan kuşatılmış şekliyle de görülür. Sütunlu taraçalarda başlıklar arası açıklıklar düz, bazılarında da kemerlidir. Kaideler arasında ya bir alçak duvar veya parmaklık bulunmaktadır. ‘Seyrangâh’ denilen kısım evin bir köşesinde, genellikle dışarı tarafından evin duvarına bitişik, etrafı açık, üstü kapalı oda şeklinde bir yerdir. (Yavuz,2014)

Ankara evlerinde kirişlerin birer ucu içerdeki bölmelere isnat ederek birbirleri üzerine merdiven gibi kademe kademe konulmuş ve alt kat duvarına nazaran bir çıkıntı meydana getirilmiştir. Bu çıkıntı, sokaktan yer kazanmak, dolayısıyla üst katın sahasını genişletmek amacıyla yapılmıştır. Şekil ve tezyinat bakımından en güzel odalar üst katta bulunmaktadır. Buralarda misafir odaları, özel toplantı odaları ve yatak odaları vardır. Misafir odalarının genelinde kapıdan girince parmaklıkla döşemeden ayrılmış bir yer vardır ki burası uşakların ev sahibi veya misafirden emir almak için durdukları yerdir. Buraya Saffi- Naal denir. (Arseven, 1950)

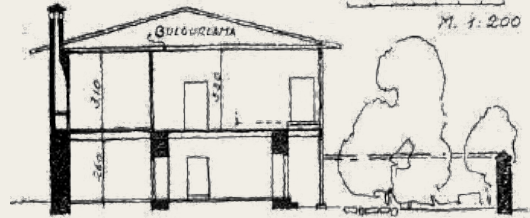
Ankara evleri incelendiğinde plan tipolojisi olarak iç sofalı ve dış sofalı olarak ikiye ayrılmaktadır. Plan kurgusu ve mekânların sıralanışında büyük farklılıklar bulunmasa da iç sofalı plan tiplerine daha çok rastlanır. Dış sofalı örnekler az olmakla birlikte, bu örneklerde dahi sofanın bir kısmının odaların aralarına kadar devam ettirildiği görülmektedir. Odalar ise genellikle farklı yönlü ve sofa etrafında serbest olarak yerleştirilmişlerdir.

BİNBAŞI HAFİZ AĞA
DEDESİ SALLANTOĞLU EVİ

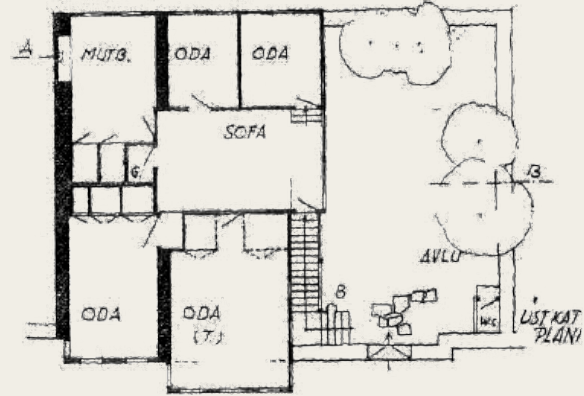
YENİÇE SOKAK 50
ETFAİYE MEYDANI
CIVARI - ANKARA

0 1 2 3 4 5 6 7 m
M. 1: 200

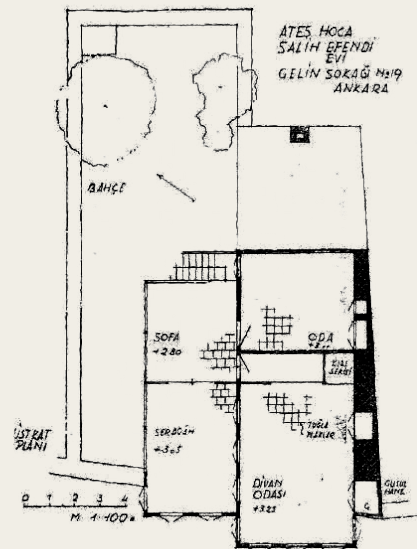
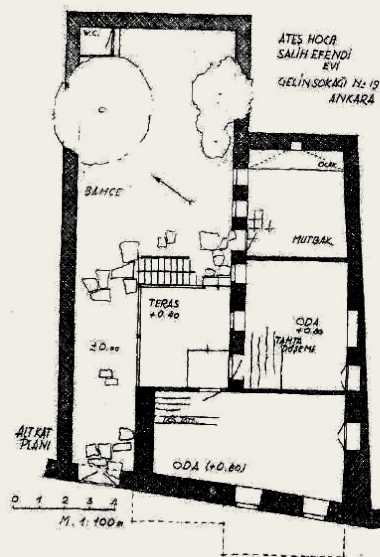

A-B

G. GUSULHANE
B. BİNEK TAŞI (BASAMAK)

- İç sofalı bir Ankara evi planı.
(Kömürcüoğlu, 1950)

- Dış sofalı bir Ankara evi planı.
(Kömürcüoğlu, 1950)

Eski Ankara evlerinde çatılar ağaçtandır ve üstleri kiremitlerle örtülüdür. Çatı işçiliği kertme – çatma denilen bir usûl ile ve makas çatı tarzında bir şekilde yapıldığı gibi, bazı binalarda kalın tavan kirişlerinden faydalanmak suretiyle bırakma çatıya benzer bir tarzda kurulmuş olanları da vardır. (Akok, 1951)

► Hamamönü'nden bir sokak dokusu. [6]

İç Mekân Düzenlemeleri

Ankara evlerinin teknik ve sanatsal açıdan karakteristik birçok unsuru bulunmaktadır. Bunlar gerek iç mekân düzenlemelerinde, gerek cephedeki işçiliklerde gerek de süsleme ve bezemelerde görülmektedir.

► Geleneksel bir Ankara evinde iç mekân. [7]

Konut mekânlarını oluşturan ilk yapısal özellik, alanı çevreleyen duvarlar ve döşemelerdir. Dönemin mevcut konut tiplerinde ahşap geleneksel konutlar oldukça fazladır. Duvar, yer ve tavan döşemeleri tamamen ahşap olarak yapılan bu konutlar, mevcut

düzenlerini devam ettirmişlerdir. Genelde tavanlarda kalemişi, püskül, pasalı ya da goblen uygulamaları duvarlarda da yine ahşap işçiliği ile beraber düz olarak da bırakılabilmektedir. (Eğri, 2011)

Tavanlar: Bu evlerin tavanları ahşap olup, kenarları sıralar halinde ve kademeli olarak pervazlarla çevrilmiştir. Bu pervazların yüzünde nakış ve işlemler bulunmaktadır. Bazı tavanların orta kısmında ise geometrik bir forma sahip göbekler yer almaktadır. Hem bu göbek kısmı hem de tavan kaplamaları ince tahta ve çitalarla çatma tarzında yapılmıştır.

► Ankara Evi tavan göbeği (Yavuz, 2014)

► Ankara Evi tavan kenar pervaz ve kenar bordür süslemeleri (Yavuz, 2014)

Pencere ve Kapılar: Ankara evlerinde pencereler Türk evi pencere sistemindeki gibidir. Bazı evlerde ise pencere önlerinde soğuktan korunmak amacıyla ahşap kapaklar (kepenkler) bulunmakta olup bazı pencerelerde de yuvarlak kesitli demir parmaklıklar göze çarpmaktadır.

► Avlu giriş kapısında sade bir ahşap işçiliği. [5]

Kapılarda çakma, çatki (geçme) ve karma olmak üzere üç tip yapım tekniği bulunmaktadır. Giriş ve avlu kapılarında karma teknik kullanılırken oda kapılarında çatki tekniği kullanılmıştır. Kapı kanatlarının ise genel olarak yalın halde (süslemesiz) olduğu dikkat

çekmektedir. Süslemeli örneklerde ise geometrik ve bitkisel süslemeler kullanıldığı görülmektedir. (Şaşmaz, 2002)

Dolaplar: Odaların duvarlarında ahşaptan yapılmış dolaplar bulunmaktadır. Bunlar hem ahşap işçiliği hem de bezemeleriyle odanın bütünüyle uyum içerisinde. Ankara evlerinde; aynalık, şerbetlik ve lambalık denilen nişler bulunmaktadır. Aynalıkların orta kısımlarında genişçe bir niş halinde hücreler olup bunların iki tarafına yine küçük gözler halinde eşya rafları sıralanmıştır. Bu aynalıklar genellikle oda ve salonlarda ocağın tam karşısındaki duvarda yer almaktadırlar. (Akok, 1951)

► Geleneksel Ankara evinden bir ahşap dolap. (Yavuz, 2014)

Alçı Pencere ve Ocaklar: Eski Ankara evlerinde salon ve odaların iç dekorunu tamamlayan elemanlardan biri alçı pencereler diğeri de alçı ile yapılmış ocaklardır. Alçıdan yapılmış ışık ve süs pencereleri, aşağı seviyelerde yer alan normal geniş pencerelerle tavan arasındaki duvarlarda yer almaktadır. Bunlar genellikle geometrik tarzdadırlar.

Ocaklar ise genellikle yerleştirildikleri kalın duvarların içine bırakılan nişlerin önlerine kurulurlar ve iç kısımları tuğla ile örülür. Odalara bakan yüzleri alçı ile yapılmış davlumbazları, yarım piramit veya yarım kubbe şeklindedir. (Akok, 1951)

Bezemeler ve süslemeler: Eski Ankara evlerinde boyama ve nakışlama en önemli unsurdur. Hem geometrik hem de bitkisel motifler görülür. Alçı, ahşap gibi malzemelerle bu süslemeler yapılabildiği gibi dolap, tavan gibi yerlerin boyanmasıyla da

► Bitkisel motifli boyamalar. (Yavuz, 2014)

süslemeler yapılabilmektedir. Ankara evlerinin dışı her ne kadar sade, abartıdan uzak ise de iç cepheleri bir o kadar işlemeli ve bezemelidir.

Cephe Özellikleri

Ankara evinde yazlık ve kışlık katın ifadesi cephede de güçlüdür. Alt katların pencereleri küçük, muhafazalı, içe dönük iken üst kat bol ve geniş pencereli, havadardır. Üst kat pencerelerinin üzerinde daha ufak alçı ve renkli camlı pencerelerin bulunması

karakteristiktir. Bu pencereler genellikle zannedildiği gibi havalandırma amaçlı değil, odaya demlenmiş bir aydınlık vermesi için kullanılmıştır.

► Sedad Hakkı Eldem'in geleneksel Ankara evi cephe eskizi. (Eldem, 1935) [18]

► Geleneksel Ankara evi cephesi. [8]

Bu evlerin planlamalarında manzara ve yönün büyük etkisi olduğu görülür. Ayrıca, sert geçen kış da evlerin şekillenmesinde rol oynar. Evlerin giriş kotları yaklaşık bir metre kadar yüksektedir. Bu kota kadar düzgün kesme taşlardan oluşturulan dış duvarlar, bundan sonra ahşap konstrüksiyon olarak devam eder. Birinci katın altına kadar genellikle kerpiç dolgu olan duvar (kesme taş olarak da devam edebilir) birinci katta ahşap konstrüksiyon ortada kalacak şekilde balık sırtı tuğla dolguludur ve üzeri sıvanmamış olarak bırakılmıştır.

► Balık sırtı cephe. [9]

Ankara evlerinin en tipik konstrüktif özelliği bindirmeli cumba konsollardır. Bunlar tuğladan yapılan kirpi saçak prensibinde, birbirinin üzerine bindirilmiş ve her sırada yönleri değiştirilmiş kirişlemelerdir. Sadece Ankara evlerinde rastlanan ters kademeli ve aşağıdan yukarıya doğru genişleyen cephe silüeti eve ayrı bir estetik ve kuvvetli ifade katmaktadır. Ankara evleri konstrüksiyonlarının cephede ve çıkmalarda ortada olması, modern mimariye esin kaynağı olacak nitelikte ve güzelliğindedir. Ankara evi taşralılıktan uzak, abartısı olmayan olgun bir mimariyi temsil etmektedir.

► Geleneksel Ankara evlerinde cumba ve taşıyıcıları karakteristiktir. [10]

Beypazarı Evleri

► Beypazarı genel görünümü. [11]

Ankara'nın Kuzeybatı kesiminde yer alan Beypazarı'nda, geleneksel Türk mimarisinin en iyi örnekleri bulunmaktadır. Geleneksel Beypazarı evlerinin ana yapı malzemeleri ahşap ve taştır. Subasman bölümü taş ile kaplanırken cephede, çatıda ve evin iç malzemelerinde ahşap kullanılmıştır.

► Beypazarı evlerinde taş ve ahşap işçiliği. [12]

Bu evlerin plan tipleri incelendiğinde genellikle iki tarafı odalı, iç sofalı ve orta sofalı evler karşımıza çıkmaktadır. Bu iki plan tipinin daha çok kullanılmasının nedenleri daha rahat yaşama biçiminin arzulanması, tozdan, soğuktan kaçılması, sofa alanını da her zaman kullanma ihtiyacıdır. Evin en önemli ögesi olan odaları birleştiren ve evin tasarımını etkileyen öge sofadır. (Günay, 1998). Geleneksel Beypazarı Evlerinde ise en sık rastlanan planlama orta sofalı planlamadır.

Bu evlerde zemin katlar hizmet amaçlı olan mekânlara, üst katlar esas yaşama eylemlerine ayrılmıştır. Çoğu konutta zemin kat; avlu, kiler, samanlık, ocak ve merdivenin bulunduğu taşlık şeklindedir. Beypazarı evlerinde birinci katta bulunan bölümler; eyvan, sofa ve odalardır. Üst katlara ise bağlantı taşlıktan yapılmaktadır. (Hatipoğlu, 2015)

► Geleneksel Beypazarı evlerine özgü
“Guşgana”. [13]

Bahçeli evlerde görülen ve sadece Beypazarı'na özgü olan 'guşgana', evin tam ortasında, bir yanında veya orta aks boyunca sofa ile ilişkili olan kare veya dikdörtgen planlı küçük bir mekânın çatı hizasında yükselmesiyle oluşan kattır. Kışın depo, yazın manzara seyir veya oturma mekânı olarak kullanılmaktadır. Tavan arasındaki mahallin çatıdan yükselerek çıkması ile kendini gösterip, yapıya farklı görünüm kazandırmaktadır.

Geleneksel Beypazarı evlerinde diğer önemli yapı elemanları ise pencereler, çıkmalar ve giriş kapısıdır. Eve bir hayat ya da bahçe içerisinden geçilerek ulaşıyorsa yapının zemin katı pencereleri de üst katla aynı boyutlarda yapılmıştır. Üst katlarda ise; bol sayıda ve geniş pencereler kullanılmıştır. Bazı evlerin pencerelerinde ise ahşap kepenkler bulunmaktadır. Evlerin çoğunda da pencere pervazının üstü üçgen bitirilmiştir. Pencerelerde ahşap ve demir korkuluklar yaygındır ve genellikle iki kanatlıdırlar. (Hatipoğlu, 2015)

► Pencereelerde üçgen alınlık.
(Hatipoğlu, 2015)

Ayaş ve Güdül Evleri

Geleneksel Ankara evleri denilince tıpkı Beypazarı evleri gibi Ayaş ve Güdül evleri de akla gelmektedir. Kendine has dokusu, mimari kimlikleri ve köklü geçmişleriyle korunmaya değer yapıları barındırmaktadırlar.

Ayaş Evleri

Vadi tabanındaki çarşı alanının çevresinde ve kuzeyde vadi yamaçlarında organik bir dokuda yoğunlaşan Ayaş evleri de mimari özellikleri açısından geleneksel Ankara evlerinin tipik özelliklerini taşımaktadırlar.

► Restorasyonu tamamlanmış bir Ayaş evi. [14]

Genellikle iki katlı ve yarı kagir, yarı ahşap olan evlerin zemin katında ahır, kiler ve büyük evlerde hizmetkâr odası gibi mekânlar bulunmaktadır. Asıl yaşama alanı olan üst katlarda sofa etrafına konumlanan iki veya üç odanın yanı sıra mutfak ve banyo gibi servis mekânları bulunur. Bütün mekânlar ahşap tavanlarla örtülüdür. Cephelerde ise sokak dokusuyla bütünleşen balkonlar ve kademeli çıkmalar görülür.

► Geleneksel Ayaş evlerinde sokak dokusuyla bütünleşen çıkmalar. [15]

Güdül Evleri

Güdül ilçesinin kent merkezinde belirlenen kentsel sit alanında günümüze değin ayakta kalan Güdül evleri, geleneksel Türk evlerinin ve karakteristik Ankara evlerinin özelliklerini taşımaktadır.

Eski tip evler genellikle iki katlıdır. Evlerin su basman bölümü taş malzemeden olup, diğer kısımlar kerpiçtendir. Taş ve kerpiç bu evlerin ana yapı malzemeleridir. Çatı örtüleri de kiremittendir. Evlerin alt katları ahır, samanlık gibi mekânlara ayrılmışken; üst katları yaşam alanlarını barındırmaktadır. Subasman bölümündeki taş kısımda iki kanatlı giriş kapıları bulunur ve eve buradan girilir. Üst katlarda ise kendine has mimari tarzlarıyla balkon ve çıkmalar bulunur.

► Geleneksel Güdül evi. [16]

Sonuç

Geleneksel Ankara evleri incelendiğinde, Türk evi literatürüne önemli bir katkısının olduğu açıkça görülmektedir. Kendine has cephe özellikleri, çıkmaları, ahşap ve taş işçilikleri ve i mekândaki süsleme ve bezemeleriyle göze çarpmaktadır.

► Kınacızade Konağı, Ankara. [17]

Geleneksel Ankara evlerinin yapısı özetlenecek olursa:

- Evler genellikle bitişik nizamda yapılır.
- Taş, ahşap ve kerpiç ana malzemelerdir.
- Genellikle iç sofalı plan tipleriyle karşılaşılır.
- Çıkmalar ve cumbalar sokağa taşarak yaşam alanlarının artırıldığı görülür.
- Bodrum kat evlerin birçoğunda bulunur. Bodrum yükseltilmiş ve bu subasman kısmı taş ile kaplanmıştır.
- Eve genellikle bir avludan girilir.
- Dış cephelerinde taş ve ahşabın yalın işçilikleri bulunur.
- Sıvanmadan bırakılan “balıksırtı cephe”siyle karakteristik bir çizgisi vardır.
- Birçok evde ocak bulunur.
- Pencerelerinde ahşap kepenkler bulunmakla birlikte bazı evlerde de bu büyük pencerelerin üzerinde küçük pencereler görülür.
- Ahşap çatı ve bu çatı üzerinde kiremit kaplama görülür.
- Dış cephelerde bulunan sadeliğe nazaran iç mekânda ahşap işçilikleri ve süslemeler dikkat çeker.
- İç mekânda kullanılan ahşap üzerinde genellikle boyamalar bulunur.

KAYNAKÇA

- Akok, M., (1951). “Ankara’nın Eski Evleri”, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.
- Ankara Valiliği web sitesi, <http://www.ankara.gov.tr> , Erişim Tarihi: Ekim 2017
- Çavuş, F., (2014). “Ankara Kaleiçi Dürdane Özkan Evi Restorasyon Önerisi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hatipoğlu, E., (2015). “Geleneksel Beypazarı Evlerinin Sürdürülebilir Mimarlık İlkeleri Kapsamında Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- https://www.journalagent.com/jas/pdfs/JAS_4_1_13_22.pdf Erişim Tarihi: Ocak 2018
- İnci, U., (2012). “Ankara İli Ayaş İlçesi Balçıçek Evi Restorasyon Önerisi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karaaslan, M., (2016). “Ankara’da Resimli Bir Ev: Dedebayrak Evi”, Ankara Araştırmaları Dergisi”, 4 (1): 13-22.
- Kömürcüoğlu, E., (1950). “Ankara Evleri”, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Kuban, D., (1979). “Sanat Tarihimizin Sorunları”, Çağdaş Yayınları, İstanbul.
- Şaşmaz, H.A., (2002). “Ankara Merkez ve Ayaş, Beypazarı İlçelerinde Geleneksel Türk Evi Kapılarının Analizi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şeran, M., (2014). “Tarihi Mekânların Korunmasına Eleştirel Bir Yaklaşım: Hamamönü-Kamil Paşa Konağı ve Çevresi”, Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Sevgi, S., (2012). “Ankara Örneğinde Kırsal Mimarının Belge-
lenmesi Kapsamında Çubuk İlçesi Gedikoğlu Konağı Resto-
rasyon Önerisi”, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bi-
limleri Enstitüsü, Ankara.
- Sırakaya, N., “Güdül İlçesinde Yerleşme ve Konut Tiple-
ri” [http://tucaum.ankara.edu.tr/wpcontent/uploads/si-
tes/280/2015/08/tucaum4_10.pdf](http://tucaum.ankara.edu.tr/wpcontent/uploads/sites/280/2015/08/tucaum4_10.pdf) , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- Taşkiran, Ö.M., (2013). “Atatürk Dönemi’nde Ankara’da Gün-
lük Yaşam”, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Ata-
türk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Yavuz, H., (2014). “Ankara Evleri Ahşap Üzeri Kalem İşleri”,
Yüksek Lisans Tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Ens-
titüsü, Konya.
- [https://i.pinimg.com/736x/f2/46/19/f24619122cd583c943a-
59b519f2c7f58--ankara-istanbul.jpg](https://i.pinimg.com/736x/f2/46/19/f24619122cd583c943a-59b519f2c7f58--ankara-istanbul.jpg) , Erişim Tarihi: Ocak
2018
- [https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecek-
yer/ayas-evler](https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/ankara/gezilecek-
yer/ayas-evler) , Erişim Tarihi: Ocak 2018

Görseller;

- [1] [http://yavuziscen.blogspot.com.tr/p/eski-ankara-fotog-
raflar-4.html](http://yavuziscen.blogspot.com.tr/p/eski-ankara-fotog-
raflar-4.html) Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [2] [https://mw2.google.com/mw-panoramio/photos/medi-
um/49648022.jpg](https://mw2.google.com/mw-panoramio/photos/medi-
um/49648022.jpg) , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [3] [http://www.fotografturk.com/upload/fotog-
raf/2010/8/7/4024-bullllud-ankara-kalesi-evleri-5965-950px.
jpg](http://www.fotografturk.com/upload/fotog-
raf/2010/8/7/4024-bullllud-ankara-kalesi-evleri-5965-950px.
jpg) , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [4] [https://i1.trekearth.com/photos/54743/ankara_kaleici.
jpg](https://i1.trekearth.com/photos/54743/ankara_kaleici.
jpg) , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [5] [https://birkucukgezgin.files.wordpress.com/2015/10/ha-
mamonu1_e.jpg](https://birkucukgezgin.files.wordpress.com/2015/10/ha-
mamonu1_e.jpg) , Erişim Tarihi: Ocak 2018

- [6] http://wowturkey.com/tr702/k_Birol_Ezer-tas_11069636_10200405578937583_367049859.jpg , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [7] http://wowturkey.com/t.php?p=/tr193/Necmettin_K_DSCF1480_Large.jpg , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [8] <https://pbs.twimg.com/media/DJ79msJXoAAjU5p.jpg>, Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [9] <https://media-cdn.tripadvisor.com/media/photo-s/0c/d8/18/ac/ankara-kalesi-eteklerinde.jpg> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [10] <http://static.panoramio.com/photos/large/14985200.jpg>, Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [11] https://foto.sondakika.com/haber/2017/09/16/23-beypazari-festivali-10034989_7042_o.jpg , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [12] <https://gezimanya.com/beypazari> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [13] http://1.bp.blogspot.com/-t347vyKSCEM/VQQdSsEg-Cal/AAAAAAAAAJU/t2f-vhb3ekI/s1600/Tarihi_Beypazar%C4%B1.jpg , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [14] http://img.ayakizi.com.tr/turresim/3530_b.jpg , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [15] <http://www.turistikyerlerimiz.com/resimler/max/Ayas-Evleri-2.jpg> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [16] <http://www.ankarakulturturizm.gov.tr/TR,152770/gudul.html> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [17] <http://static.panoramio.com/photos/large/26192154.jpg> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [18] <http://kanalkultur.blogspot.com.tr/2013/07/eski-ankara-evleri-1935.html> , Erişim Tarihi: Ocak 2018

YÖRESEL MİMARİ ÖZELLİKLERE UYGUN ANKARA KONUT PROJELERİ

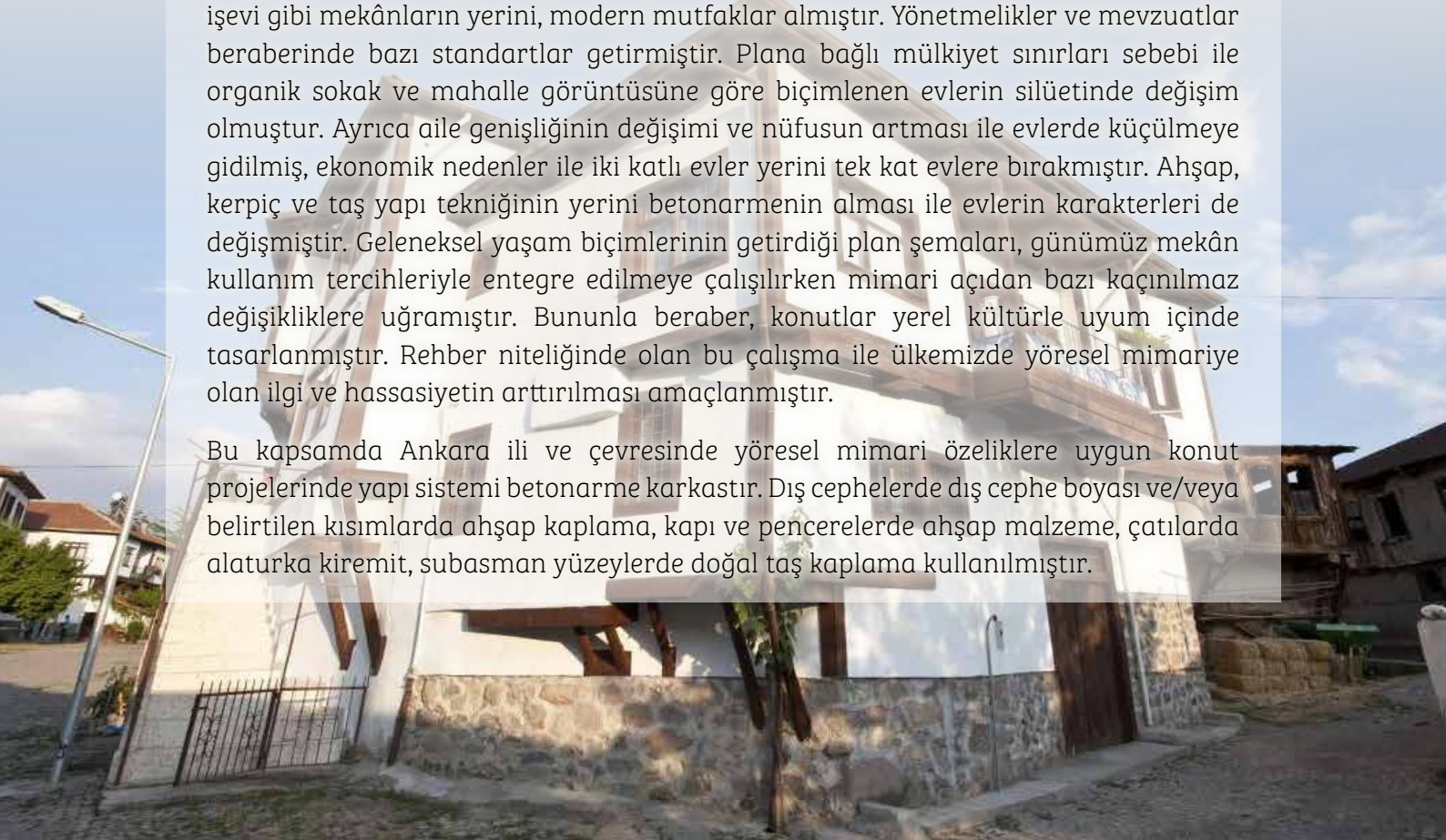

Bakanlığımızca ülke genelinde bir hassasiyet ve farkındalık oluşturmak amacı ile geleneksel dokuya aykırı yapılaşmanın önüne geçebilmek için yöre halkının ihtiyaçları, yaşam koşulları ve alışkanlıkları göz önünde bulundurularak; geleneksel konutlardaki plan şemaları, mekânsal kullanım ihtiyaçları, yerel malzemelerin tespiti ile örnek, güvenli, sağlıklı ve ekonomik mimari projeleri hayata geçirmek amaçlanmaktadır.

İç Anadolu bölgesi'nde Ankara ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun (7) tip konut, (1 adet) köy konağı projesi elde edilmiştir. Yapılan tasarım faaliyetleri, günümüz şartlarına, güncel sanat ve fen kurallarına uygun ve güncel mevzuat çerçevesinde yapılmıştır. (İmar Kanunu, Enerji Verimliliği Kanunu, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Deprem Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği, Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığ Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklileri)

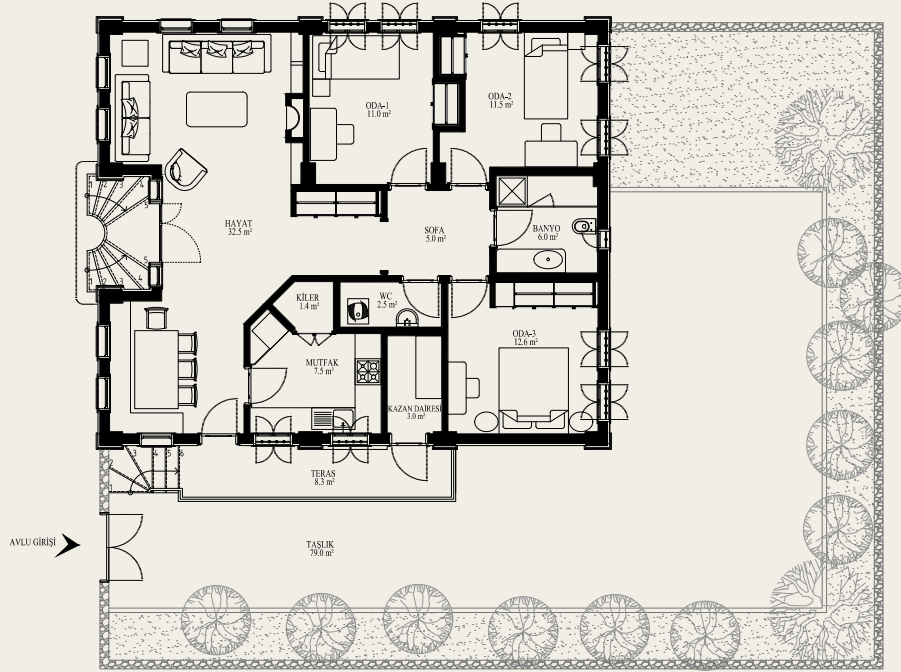
Fiziksel ve mekânsal özelliklerinin yaşatılması bağlamında, yeni yapı teknolojileri ile geleneksel yapıım tekniklerinin yorumlanarak geçmiş ve gelecek karşılaştırıldığında; içe dönük yaşamın dışa dönük hale dönüşmesi ile evlerin alt katlarının görüntüsü değişmiştir. Kırsal geçim kaynaklarında azalma ile evlerde yer alan ocak, tandır, işevi gibi mekânların yerini, modern mutfaklar almıştır. Yönetmelikler ve mevzuatlar beraberinde bazı standartlar getirmiştir. Plana bağlı mülkiyet sınırları sebebi ile organik sokak ve mahalle görüntüsüne göre biçimlenen evlerin silüetinde değişim olmuştur. Ayrıca aile genişliğinin değişimi ve nüfusun artması ile evlerde küçülmeye gidilmiş, ekonomik nedenler ile iki katlı evler yerini tek kat evlere bırakmıştır. Ahşap, kerpiç ve taş yapı tekniğinin yerini betonarmenin alması ile evlerin karakterleri de değişmiştir. Geleneksel yaşam biçimlerinin getirdiği plan şemaları, günümüz mekân kullanım tercihleriyle entegre edilmeye çalışılırken mimari açıdan bazı kaçınılmaz değişikliklere uğramıştır. Bununla beraber, konutlar yerel kültürle uyum içinde tasarlanmıştır. Rehber niteliğinde olan bu çalışma ile ülkemizde yöresel mimariye olan ilgi ve hassasiyetin artırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Ankara ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun konut projelerinde yapı sistemi betonarme karkastır. Dış cephelerde dış cephe boyası ve/veya belirtilen kısımlarda ahşap kaplama, kapı ve pencerelerde ahşap malzeme, çatılarda alaturka kiremit, subasman yüzeylerde doğal taş kaplama kullanılmıştır.

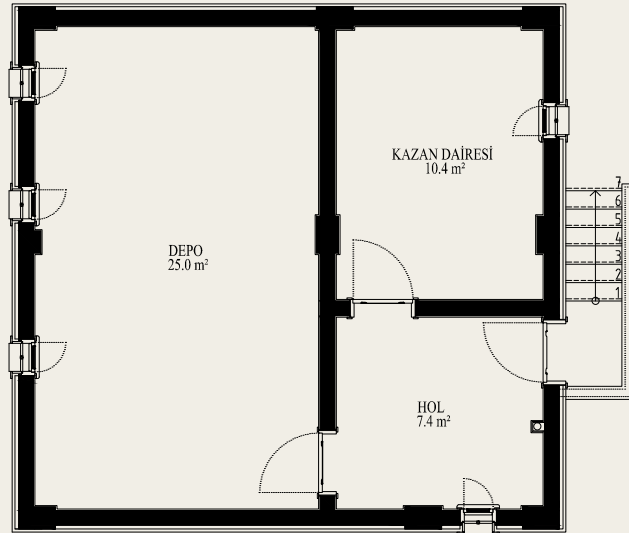
TİP - 1 (A)

Toplam: 110,50 m²ZEMİN KAT PLANI: 110,50 m²

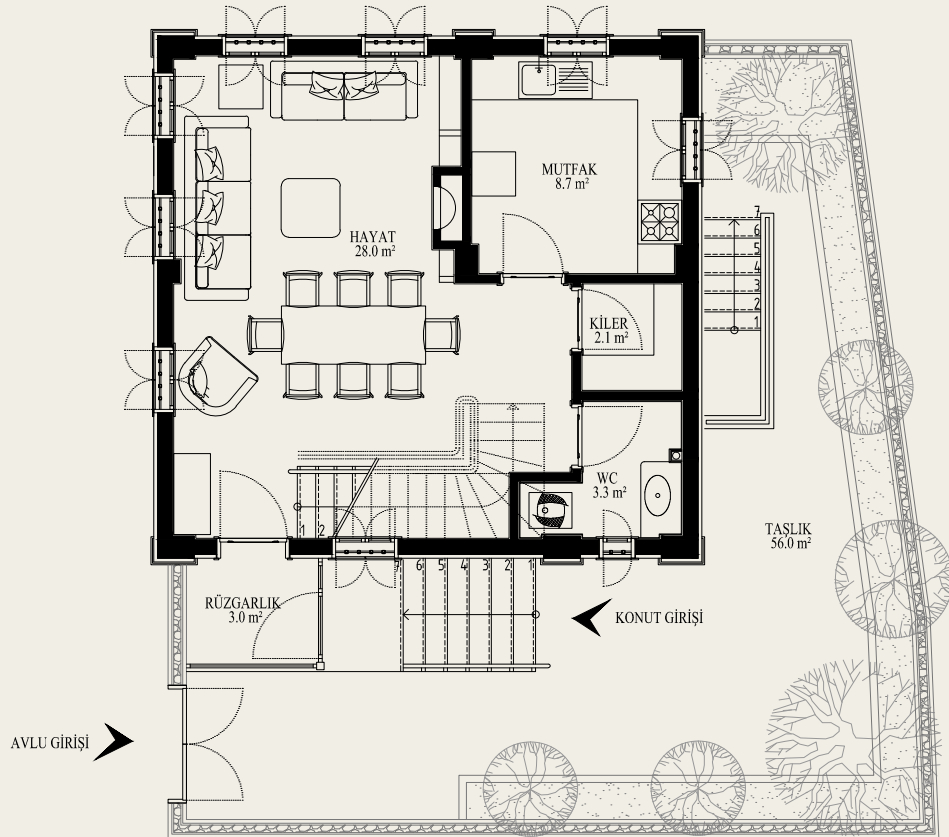

TİP - 1 (B)

Toplam: 164,72 m²

BODRUM KAT PLANI: 51,60 m²

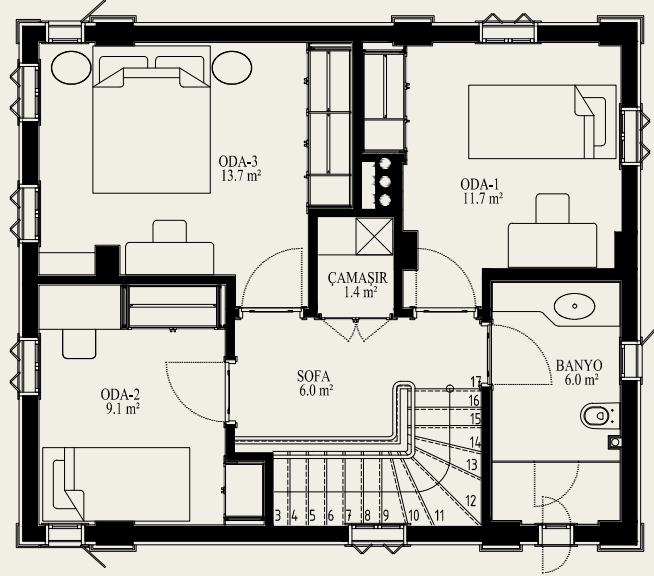

ZEMİN KAT PLANI: 54,52 m²

TİP - 1 (B)

Toplam: 164,72 m²ZEMİN KAT PLANI: 58,60 m²

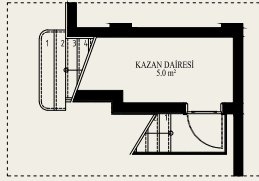
1 0 1 2 3 m

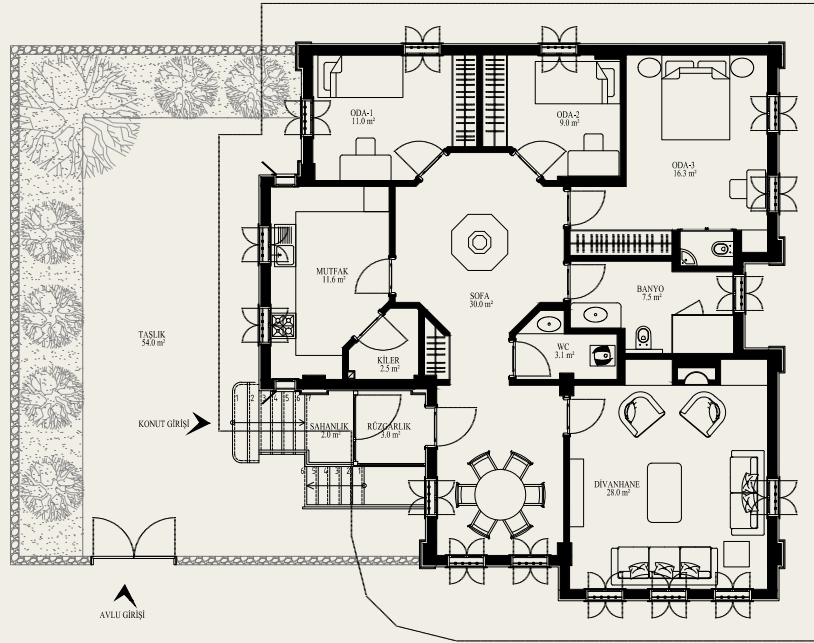

TİP - 2 (A)

Toplam: 143,46 m²

BODRUM KAT PLANI: 8,04 m²

ZEMİN KAT PLANI: 135,42 m²

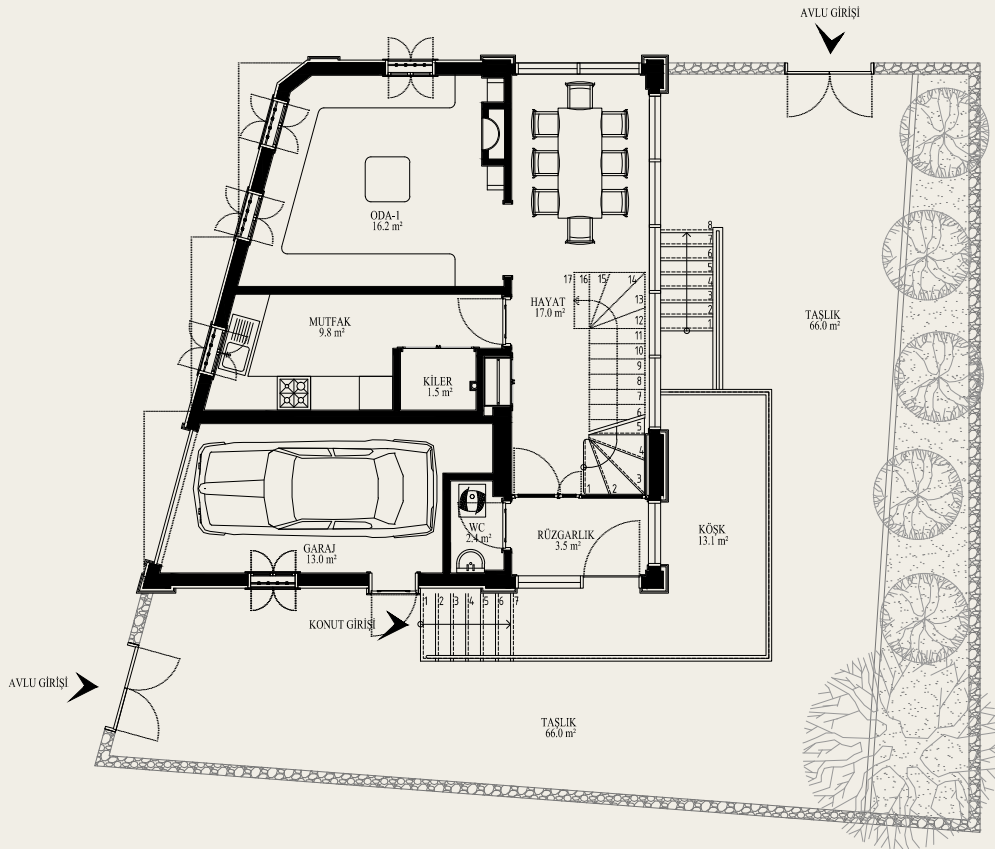
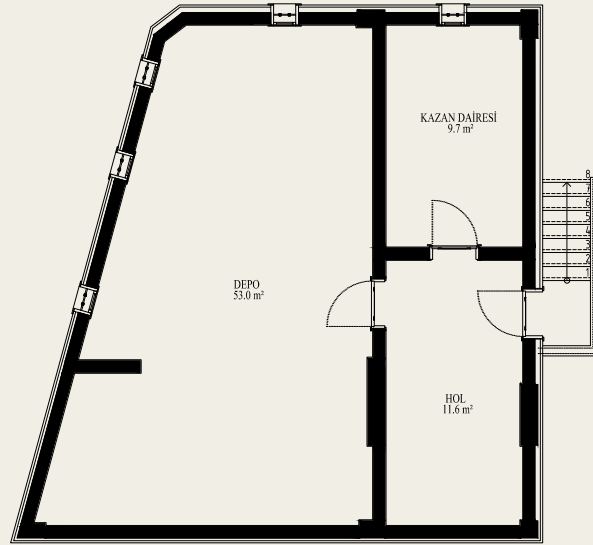

TİP - 2 (B)

Toplam: 229,08 m²

BODRUM KAT PLANI: 75,15 m²

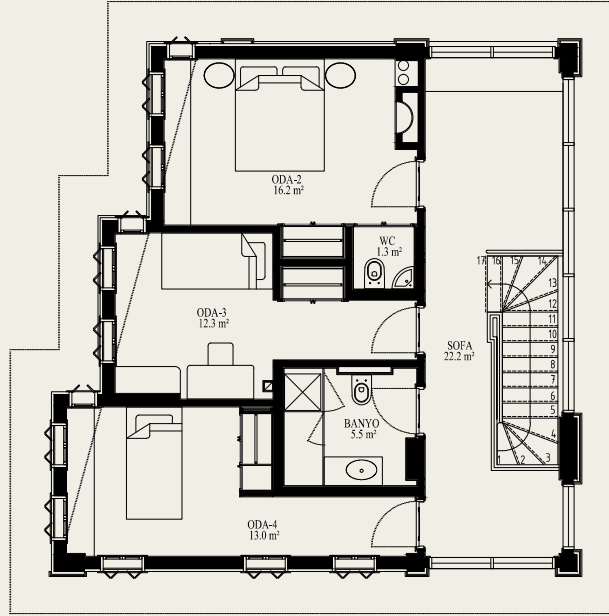

ZEMİN KAT PLANI: 75,15 m²

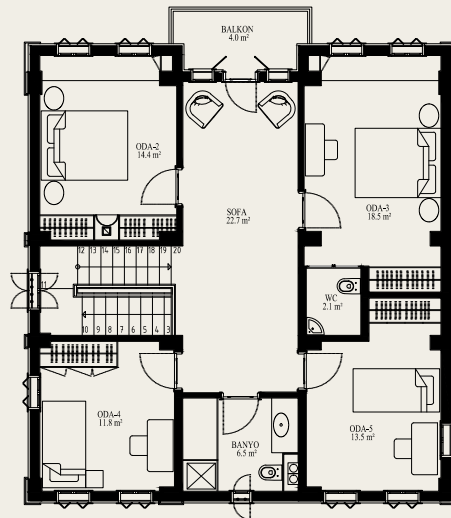
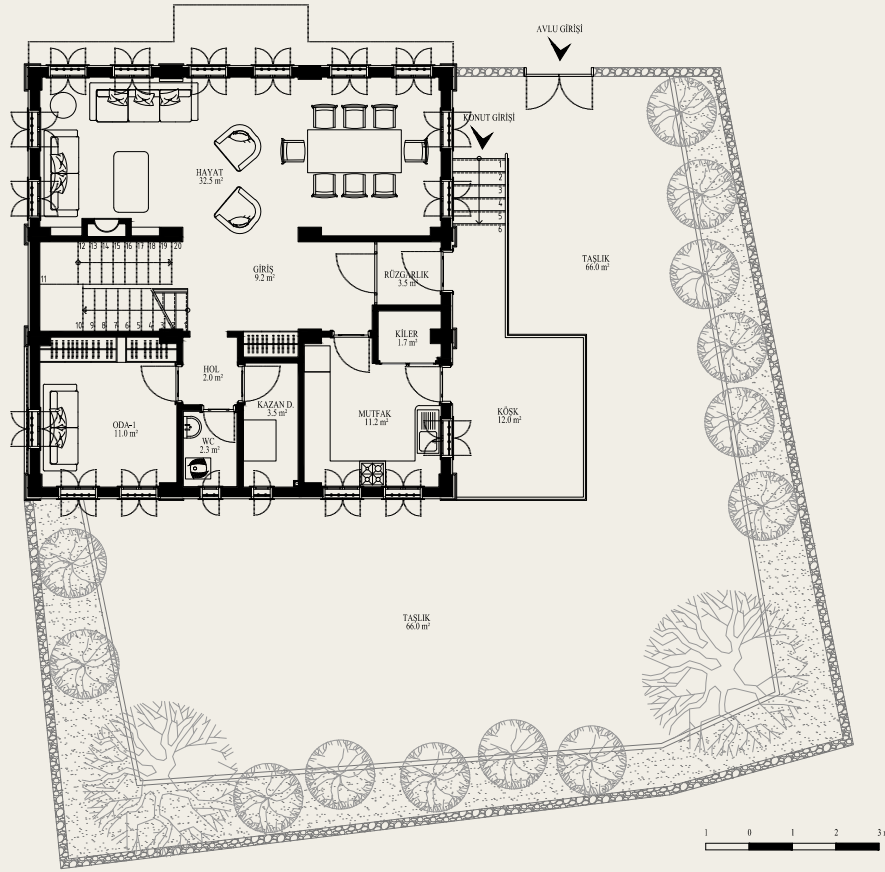
TİP - 2 (B)

Toplam: 229,08 m²BODRUM KAT PLANI: 78,78 m²

TİP - 3 (A)

Toplam: 201,18 m²

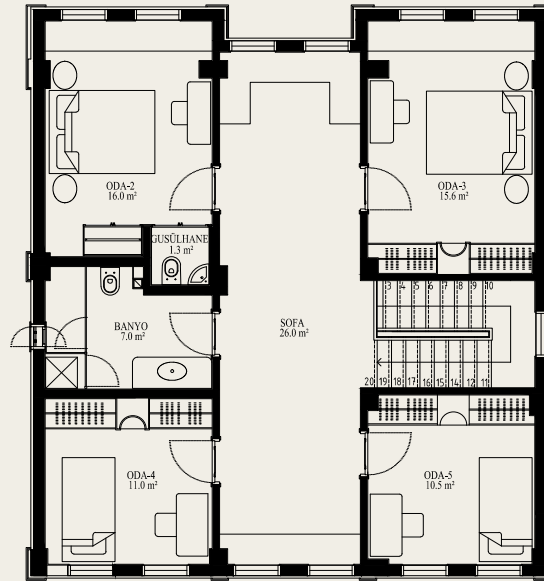
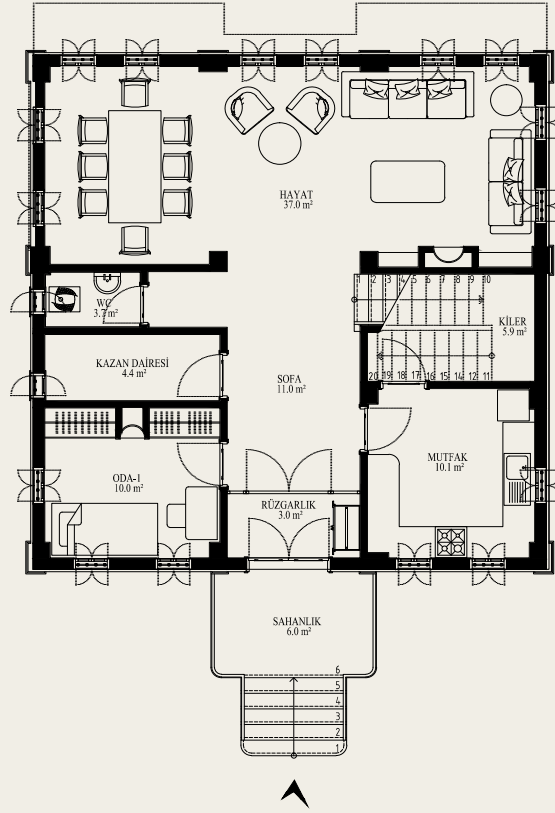

TİP - 3 (B)

Toplam: 200,06 m²

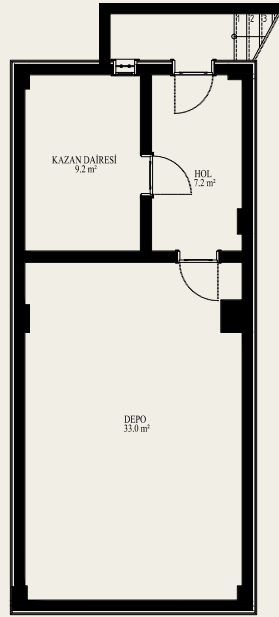

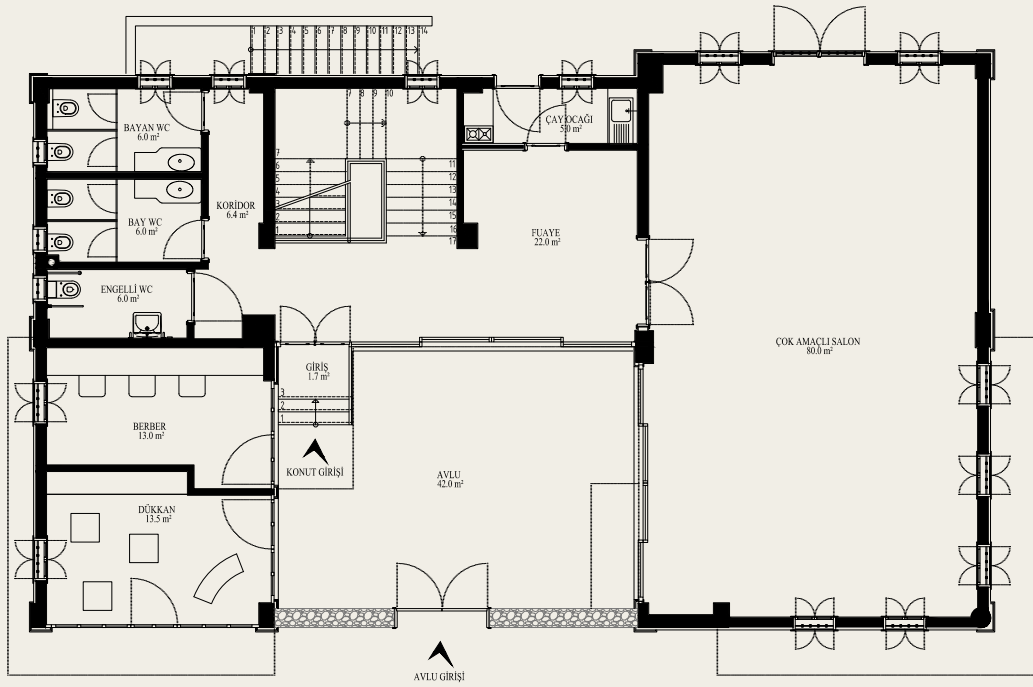

TİP - 4 (KÖY KONAĞI)

Toplam: 468,21 m²

BODRUM KAT PLANI: 58,90 m²

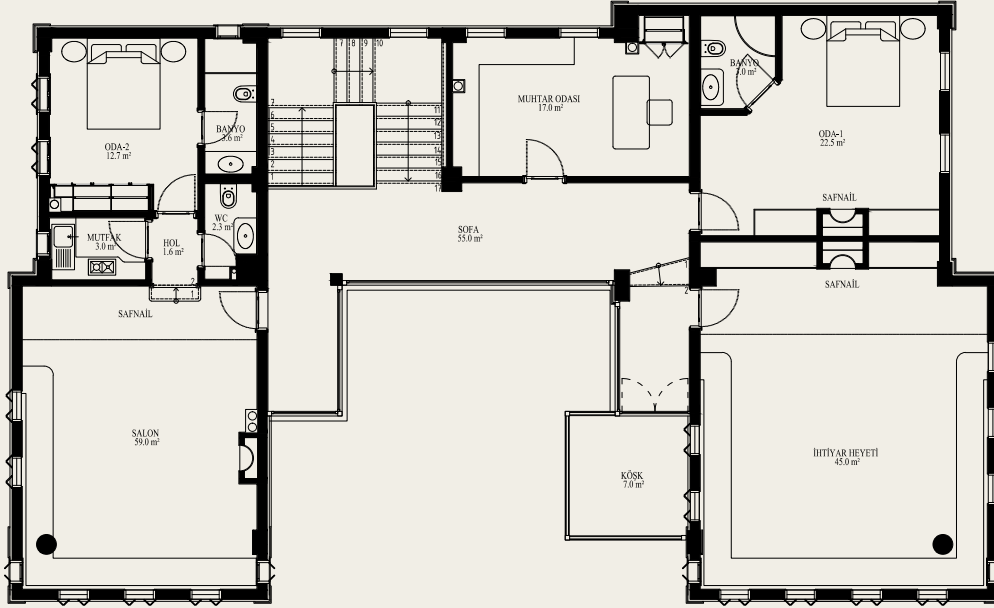

ZEMİN KAT PLANI: 189,72 m²

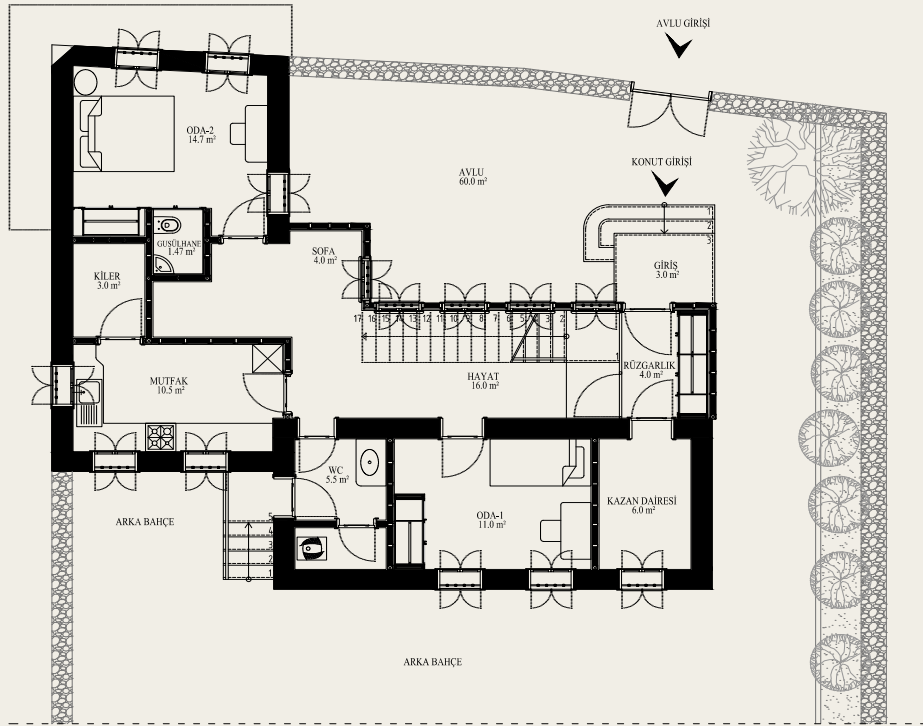
TİP - 4 (KÖY KONAĞI)

Toplam: 468,21 m²1. KAT PLANI: 219,59 m²

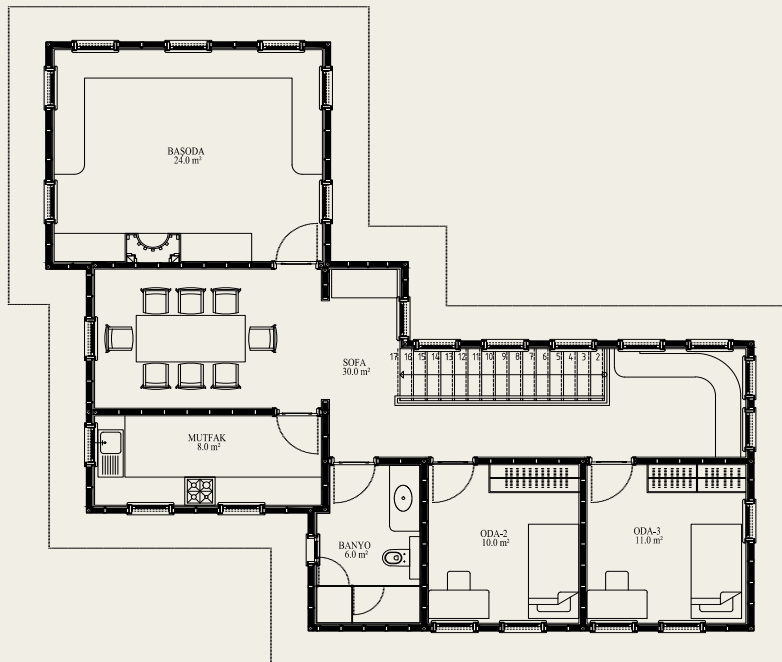

TİP - 5

Toplam: 203,68 m²

ZEMİN KAT PLANI: 96,40 m²

1. KAT PLANI: 107,28 m²

ÇANKIRI

Orta Anadolu'nun kuzeyinde, Kızılırmak ile Batı Karadeniz ana havzaları arasında yer alan Çankırı'nın komşuları batıda Bolu, kuzeybatıda Karabük, kuzeyde Kastamonu, doğuda Çorum ve güneyde Ankara ile Kırıkkale'dir.

► Çankırı'nın Türkiye'deki Konumu

Çankırı şehrinin, antik ismi Gangra'dır ve bu ismi günümüze kadar korumuştur. Bu isim ilk olarak Grek ve Roma dönemlerinde belgelenmiştir. Gangra ismi, klasik dönemden Luvi devrine kadar uzanan, Anadolu'yu yerel bir isimdir. Ama antik bir Luvi ismi olan "Gangra" halk etimolojisine uygun olarak (halkın anlayamadığı isimlere kendi dilinde bir mana vermeye çalışması) "çan" ve "kırık" kelimeleri kullanılarak Çankırı haline dönüştürülmüştür. (Çankırı Valiliği web sitesi)

Çankırı kentinin tarihi Prehistorik dönemle başlamaktadır. Hititler, Makedonyalılar, Paflagonyalılar, Galatalar, Roma, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluğu egemenliğinde kalmıştır.

► 1900'ü yıllarda Çankırı. [1]

Çankırı'daki kültürel miras içinde yer alan konut yapılarından birçoğu kendine özgü yöresel mimari özellikler taşımaktadır. Bölgede bulunan ve bugüne kadar ayakta kalabilen konutların çoğu 18. yy. ve 19. yy.'a aittir.

Mimari Yapılanma

Çankırı tarihi kent dokusunun önemli bir bölümünü evler oluşturur. Çankırı Kalesinin güney ve batı yamaçlarında yoğunlaşan yapılar bazı yöresel farklılıklar

► Eski Çankırı'da bir sokak. [2]

dışında geleneksel Türk evi özelliklerini taşırlar. Genel bir sınıflandırmayla Çankırı, "ahşap çatkı arası kerpiç dolgulu, çıkma destekleri düz, kapalı sofalı ev tipleri" ile Kuzey Anadolu kuşağında izlenen sivil mimarlık örneklerini bünyesinde barındırır. (Günay, 1998)

Çankırı'nın tarihi gelişim alanı, Hisar denilen tepenin güney ve batı yamaçlarında yer almaktadır. Çankırı'da zamanla nüfusun artması ve yerleşim alanının genişletilememesi nedeniyle evlerin aralarındaki mesafeler azalmış ve bu nedenle sokak ve geçitlere taşan ev tipleri ortaya çıkmıştır. Bitişik nizamlı evler, küçük aralıklarla çıkmaz sokaklar meydana getirmiştir.

► Çankırı Yaran Evi. [3]

Genellikle arsanın şekline göre biçimlenen bu konutların, cepheleri güneye yönlendirilmiş ve kuzey yönleri sağır olarak tasarlanmıştır. Yamaçlarda bulunan evler ise birbirlerinin manzaralarını kapatmayacak biçimde konumlandırılmışlardır.

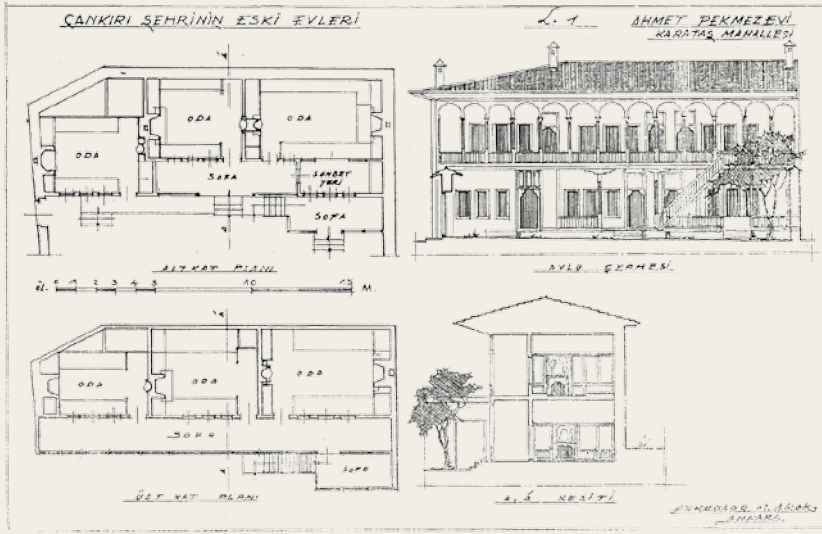
Çankırı evleri genellikle iki katlıdır. Kent merkezinde iki ve üç katlı, bitişik ve avlulu olarak yapılan konutların, kent merkezinden uzaklaştıkça yerlerini geniş bahçeli ve ayırık düzende yapılan konutlara bıraktığı görülmektedir. (Kuter, 2007).

Plan Tipleri

En eski yapı tiplerinde binalar genel olarak iki katlıdır. Bodrum katları diyebileceğimiz kısımlar yoktur. Zemin kat kışlık kat olarak kullanılır ve bahçe seviyesinden 50-60 cm. yükseklikte

olup bu kattaki odalar daha çok günlük kullanım alanları ve ahır barındırır. Üst kat ise yaşam alanlarıyla misafir ağırlama bölümlerini içerir. Bu katta manzaraya hâkim bir sofa bulunur ve genellikle odalar bu sofaya açılır. Neredeyse her odada şömine, yüklük, şerbetlik ve aynalıklar bulunur. Odanın manzaraya hâkim kısmında sedirler bulunmakta olup, büyük odalarda da safnail denilen kısımlar yer alır.

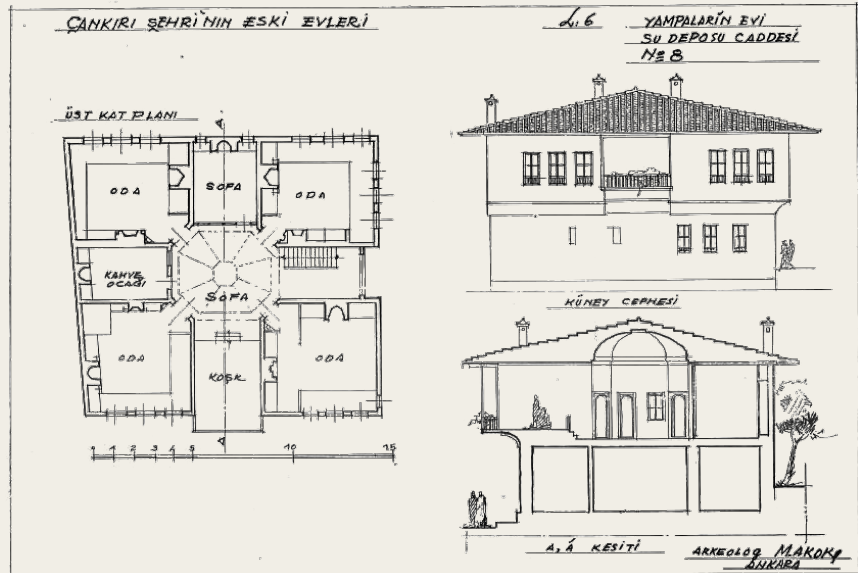
► Açık sofalı eski Çankırı evine ait mimari plan, görünüş ve kesit. "Ahmet Pekmez Evi" (Akok, 1953)

Sade ve kullanışlı yapılan, günlük hayatın geçtiği ve kışlık olarak kullanılan birinci kat ara kat şeklinde planlanmıştır. Bu kat, yemek yapmak, yemek yemek ve oturmak için kullanılmaktadır. Daha çok yazın kullanılan ve misafir ağırlanan ikinci kat, manzaralı ve gösterişli bir özellik göstermektedir. Bu katlar sokağa ya da avluya çıkma yaparak genişletilmiştir. İkinci katlarda her evin bir baş odası bulunmaktadır. Bu odalar diğerlerine göre daha geniş olup, ahşap süsleme tekniğinin ustaca kullanılması nedeniyle görsel zenginliğe sahip mekânlardır. Baş odada, birinci katın üzerine çıkma yapılarak oluşturulmuş ve şahnişin adı verilen yükseltiler bulunmaktadır. (Kuter, 2007) Çankırı insanının eğitim ve kültür hayatında çok önemli bir yeri olan "Yaran" toplantılarının bu baş odalarda yapıldığı bilinmektedir.

► Alt katların oturma alanı olarak kullanıldığı Münise Çoruk'a ait ev. [4]

Çankırı şehrinin eski evlerindeki bu plan özelliği 18. yy.'da değişikliğe uğramış, ahır bölümü ayrı bir binaya taşınmak suretiyle alt katların da oturma bölümü olarak kullanılması benimsenmiş, bunun sonucu olarak da üst katlarda kapalı sofalar gelişmiştir.

► Kapalı sofalı eski Çankırı evine ait mimari plan, görünüş ve kesit. "Yampaların Evi" (Akok, 1953)

19. yy.'da ise caddelere cephe alan binalar görülmeye başlanmıştır. Nüfus artışı sebebiyle yapılarda sıklaşma olmuş, ikinci katlar sokağa yada avluya çıkma yapılarak genişletilmiştir. Geniş manzaradan faydalanan büyük sofalar yerini kapalı sofalara ve küçük köşklere bırakmıştır. Günlük yaşam şekli değişmediğinden evin iç yapısında kullanılan kıymetli mimari elemanlarda bir değişiklik olmamıştır. (Akok, 1953)

► Geleneksel Çankırı evlerinin bulunduğu bir sokak silüeti. [5]

Geleneksel Çankırı konutlarının hemen hemen hepsinin odalarında gusülhane, yüklük adı verilen ahşap dolaplar, ocak ve şerbetlik gibi unsurlar bulunmaktadır. Ayrıca oturmak amacıyla ahşaptan yapılmış sedir veya maket denilen oturma birimleri de yer almaktadır. Dolapların kenarlarında yerel olarak tecere denilen ve ahşaptan yapılmış küçük gözler bulunmaktadır. Odanın en önemli yeri olan ocaklıklar, yörede bol miktarda bulunan alçıdan yapılmıştır. Ocaklıkların her iki yanında şinanay denilen ve lamba veya mum koymaya yarayan bölümler bulunmaktadır. (Kuter, 2007)

Avlu duvarlarında taş ve kerpiç malzeme kullanılmıştır. Kerpiç malzemenin erimesini önlemek amacıyla üzeri alaturka

kiremitle örtülen avlu duvarları, mahremiyeti sağlaması bakımından yüksek tutulmuştur. Zemini taş kaplama veya toprak olan bu avlulara çift kanatlı kapılardan girilmektedir. Hayat özelliği de gösteren avluda ocaklar yer almaktadır. Avlunun en önemli özelliği, avlunun veya parselin sınırını oluşturacak biçimde yapının birinci katındaki açık veya kapalı dış sofadan ulaşılan, aynı zamanda avludaki ahşap bir merdivenle de çıkılabilen ve yöresel adı “yazlık” veya “köşk oda” olan mekândır. (Kuter, 2007)

► Taş duvarlı bir avlu. Nihat Körhasan Evi, Ilgaz. [4]

Genellikle alt katların kuzeye bakan kısımları kalın bir şekilde taşla örülmüş, diğer duvarları ve üst katlar ahşap çatıklı kerpiç dolgu ile yapılmıştır. Yörede buna “yeydene” denilmektedir. Döşemeler ahşap kirişlemelerden oluşur. İç ve dış duvar yüzeyleri toprak ve alçı ile sıvalıdır. Çatılar ise ahşap kirişler ve çatıklarla yapılmış olup genellikle kiremitle örtülüdür.

Bölgede bulunan ilçelerde topoğrafik yapı, yaşayış biçimi ve iklim şartlarına göre şekillenmiş farklı örneklerle de rastlamak mümkündür. Ilgaz evleri dağ ikliminin gereği olarak genellikle çıkmasız ve düzdür; balkonlar dışa taşmadan üç tarafı kapalı olarak inşa edilmiştir. Yapraklı ve Kurşunlu ilçelerinde ise konutları, iç ve dış sofalı plan tipinde iki grupta toplamak mümkündür. (Bayhan, 2008)

Cephe Özellikleri

Şehrin eski yerleşim alanı olan Hisar'da yapılar kuzeye kapatılmış, güneye yönlendirilmişlerdir. Esas cepheler, önlerindeki geniş avlu ve manzaradan faydalanırlar. Yamaçlara doğru sıralanan Çankırı evleri birbirlerinin manzarasını kapatmamaktadır.

Cephelerdeki çıkmalarda ve pencerelerde bazı farklılıklar görülmektedir. 1/2 oranında kullanılan ve genelde giyotin tipinde olan pencereler, dikdörtgen formlu, kemerli ve üzeri üçgen pervazlı da olabilmektedir. (Kuter, 2007)

► Çankırı evlerinde kullanılan pencere çeşitleri. [6]

Orta sofalı, karniyarık ve dış sofalı plan şemalarından bir veya birkaçının birlikte uygulandığı yapılarda, birinci kattaki sofalar sokağa veya avluya çıkma yapmaktadırlar. Bazı yapılarda sofanın iki yanında yer alan odaların çıkma şeklinde planlandığı da görülmektedir. Oda ve sofalarda üçgen (gönyeli) veya düz olarak yapılan çıkmalar doğrudan döşeme kirişiyle taşınabildiği gibi ahşap konsollarla, payandalarla ya da bağdadi konsollarla da taşınabilmektedir. (Kuter, 2007) Bu sebeple, plan şemalarının değişkenliğine göre cephede de farklılıklar görülebilmektedir.

► Ahşap konsollarla desteklenmiş çıkma örneği. [4]

İç Mekân Düzenlemeleri

Geleneksel Çankırı evlerinde iç mekânlarda özellikle ahşap ve alçı işçilikleri göze çarpmaktadır. Boyamalar ve nakış işleri de bu evlerin karakteristik özelliklerindendir.

► Şihoğulları Konağı ahşap dolapları. (Kuter, 2007)

Eski evlerde sofalarda kullanılan taşıyıcılarda ve korkuluk parmaklıklarında kullanılan ahşap, muntazam bir biçimde

işlenmiştir. Cumba ve köşk çıkmalarında binanın mimari gösterişine uygun şekilde zarif profilli konsol şekillerinin meydana getirildiği de görülür. Avlu kapılarında ise çakma tekniğiyle ahşap kullanılmış, sade ve zarif bir üslup benimsenmiştir. Odaların tavanları, dolapları, yüklükleri ve şerbetlikleri de yine ahşaptan yapılmış olup üzerlerinde işlemeler görülmektedir.

► Ahşap tavan süslemeleri. [7]

Bu evlerin iç mekânlarında yöresel malzeme olarak alçı da kullanılmakta ve şömineler, aynalıklar, şerbetlik ve şamdanlıklarda sıkça karşılaşılmaktadır. Bir diğer karakteristik özellik ise döşeme zeminlerinde kullanılan toprak dolgu üzerine yapılmış tuğla kaplamalardır. Genellikle kırmızı tuğlaların beyaz kireç harçla derz yapılmak suretiyle döşemelerde kullanıldığı görülmektedir. (Akok, 1953)

Sonuç

Geleneksel Çankırı evleri, Türk evi mimarisinin temel taşlarından biridir. Taş, ahşap ve kerpiç malzeme kullanımlarıyla İç Anadolu evlerinin tipik özelliklerini yansıtmaktadırlar. Dış cephede görülen cumbalar ve bunları taşıyan ahşap konsollardaki işçilikler, çevre illerinde yapılmış örneklerle bütünleşmektedirler. Sıkışık bir alanda yerleşim bulunduğundan burada da Ankara evlerindeki gibi dar sokaklarla karşılaşılır. Eve girişin avlularla sağlandığı örnekler olduğu gibi, doğrudan sokaktan girişi olan evler de bulunmaktadır.

► Geleneksel Çankırı Evleri. [8]

Bu evlerin üst katında bulunan ve evin en büyük, en özel odası olan başodalar; UNESCO Kültür Mirasına girmiş “Çankırı Yaran Kültürü” etkisiyle şekillenmişlerdir. Bu odalarda ve evin diğer iç mekânlarında yöresel bir malzeme olan ve Çankırı evlerinin kendine has özelliklerinden biri olan alçı işçilikleri ile de sıkça karşılaşılır.

KAYNAKÇA

- Akok, M., (1953). “Çankırı’nın Eski Evleri”, Arkitekt Dergisi, 1953 (261-262): 142-153. <http://dergi.mo.org.tr/dergiler/2/203/2726.pdf> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- Arslan, M.B., (2017). “Çankırı Çerkeş’te Şevale Uyanık Evi Restorasyon Projesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi, İstanbul.
- Çankırı Valiliği İl Kültür Tanıtım Broşürü. <http://www.cankiri.gov.tr/kultur>, Erişim Tarihi: Kasım 2017
- Dikmen, N., (2010). “An Investigation on Traditional Timber-Framed Buildings in Çankırı Province of Turkey”, Trakya Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 11(1):15-27. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/213892> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- Kuter, N., (2007). “Çankırı Kenti Açık ve Yeşil Alan Varlığı İçinde Tarihi Kent Merkezinin Kentsel Peyzaj Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi”, Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Numan,İ. “Çankırıda Yaran Sohbetleri ve Sohbet Odaları”. <http://acikerisim.fsm.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11352/1279/Numan.pdf?sequence=1> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=140970> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- <http://www.cankiripostasi.com/cankiri-evleri-uzerine-1953-yilinda-yapilan-bir-arastirma-makale,623.html> , Erişim Tarihi: Ocak 2018

- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- <http://www.sanattarihci.com/wp-content/uploads/2014/11/%C3%A71.jpg> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri/anitlar> , Erişim Tarihi: Ocak 2018

Görseller;

- [1] <http://www.trthaber.com/foto-galeri/81-sehrin-100-yil-onceki-hali/748/sayfa-16.html> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [2] <http://www.neyiilemeshur.com/wpcontent/uploads/2014/05/Cank%C4%B1r%C4%B1-tarihi-1.jpg> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [3] <http://www.cankirikentkonseyi.com/foto-galeri/yaran-e-vi/> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [4] <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/cankiri> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [5] <http://www.tgdturkey.com/statics/images/cankiri/foto-galeri/2416.jpg> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [6] <https://www.sanattarihci.com/cankiri-evleri/> , Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [7] Çankırı Valiliği İl Kültür Tanıtım Broşürü. <http://www.cankiri.gov.tr/kultur>, Erişim Tarihi: Kasım 2017
- [8] <https://www.azgezmis.com/cankiri/> , Erişim Tarihi: Ocak 2018

YÖRESEL MİMARİ ÖZELLİKLERE UYGUN ÇANKIRI KONUT PROJELERİ

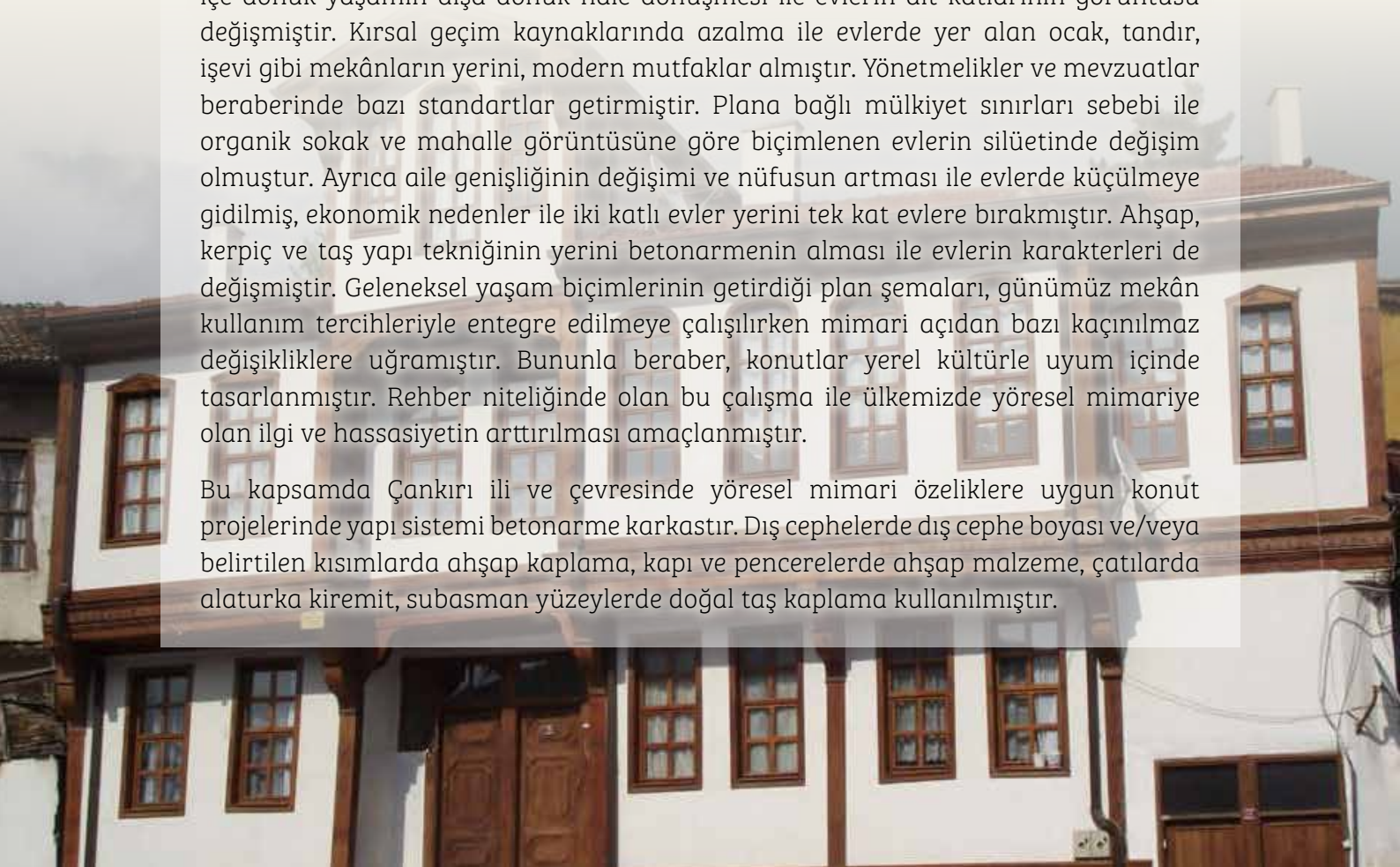

Bakanlığımızca ülke genelinde bir hassasiyet ve farkındalık oluşturmak amacı ile geleneksel dokuya aykırı yapılaşmanın önüne geçebilmek için yöre halkının ihtiyaçları, yaşam koşulları ve alışkanlıkları göz önünde bulundurularak; geleneksel konutlardaki plan şemaları, mekânsal kullanım ihtiyaçları, yerel malzemelerin tespiti ile örnek, güvenli, sağlıklı ve ekonomik mimari projeleri hayata geçirmek amaçlanmaktadır.

İç Anadolu bölgesi'nde Çankırı ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun (3) tip konut, (1 adet) köy konağı projesi elde edilmiştir. Yapılan tasarım faaliyetleri, günümüz şartlarına, güncel sanat ve fen kurallarına uygun ve güncel mevzuat çerçevesinde yapılmıştır. (İmar Kanunu, Enerji Verimliliği Kanunu, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Deprem Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği, Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığ Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklere)

Fiziksel ve mekânsal özelliklerinin yaşatılması bağlamında, yeni yapı teknolojileri ile geleneksel yapıım tekniklerinin yorumlanarak geçmiş ve gelecek karşılaştırıldığında; içe dönük yaşamın dışa dönük hale dönüşmesi ile evlerin alt katlarının görüntüsü değişmiştir. Kırsal geçim kaynaklarında azalma ile evlerde yer alan ocak, tandır, işevi gibi mekânların yerini, modern mutfaklar almıştır. Yönetmelikler ve mevzuatlar beraberinde bazı standartlar getirmiştir. Plana bağlı mülkiyet sınırları sebebi ile organik sokak ve mahalle görüntüsüne göre biçimlenen evlerin silüetinde değişim olmuştur. Ayrıca aile genişliğinin değişimi ve nüfusun artması ile evlerde küçülmeye gidilmiş, ekonomik nedenler ile iki katlı evler yerini tek kat evlere bırakmıştır. Ahşap, kerpiç ve taş yapı tekniğinin yerini betonarmenin alması ile evlerin karakterleri de değişmiştir. Geleneksel yaşam biçimlerinin getirdiği plan şemaları, günümüz mekân kullanım tercihleriyle entegre edilmeye çalışılırken mimari açıdan bazı kaçınılmaz değişikliklere uğramıştır. Bununla beraber, konutlar yerel kültürle uyum içinde tasarlanmıştır. Rehber niteliğinde olan bu çalışma ile ülkemizde yöresel mimariye olan ilgi ve hassasiyetin artırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Çankırı ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun konut projelerinde yapı sistemi betonarme karkastır. Dış cephelerde dış cephe boyası ve/veya belirtilen kısımlarda ahşap kaplama, kapı ve pencerelerde ahşap malzeme, çatılarda alaturka kiremit, subasman yüzeylerde doğal taş kaplama kullanılmıştır.

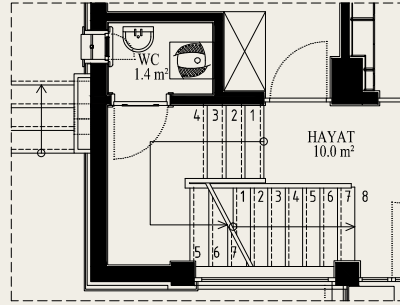

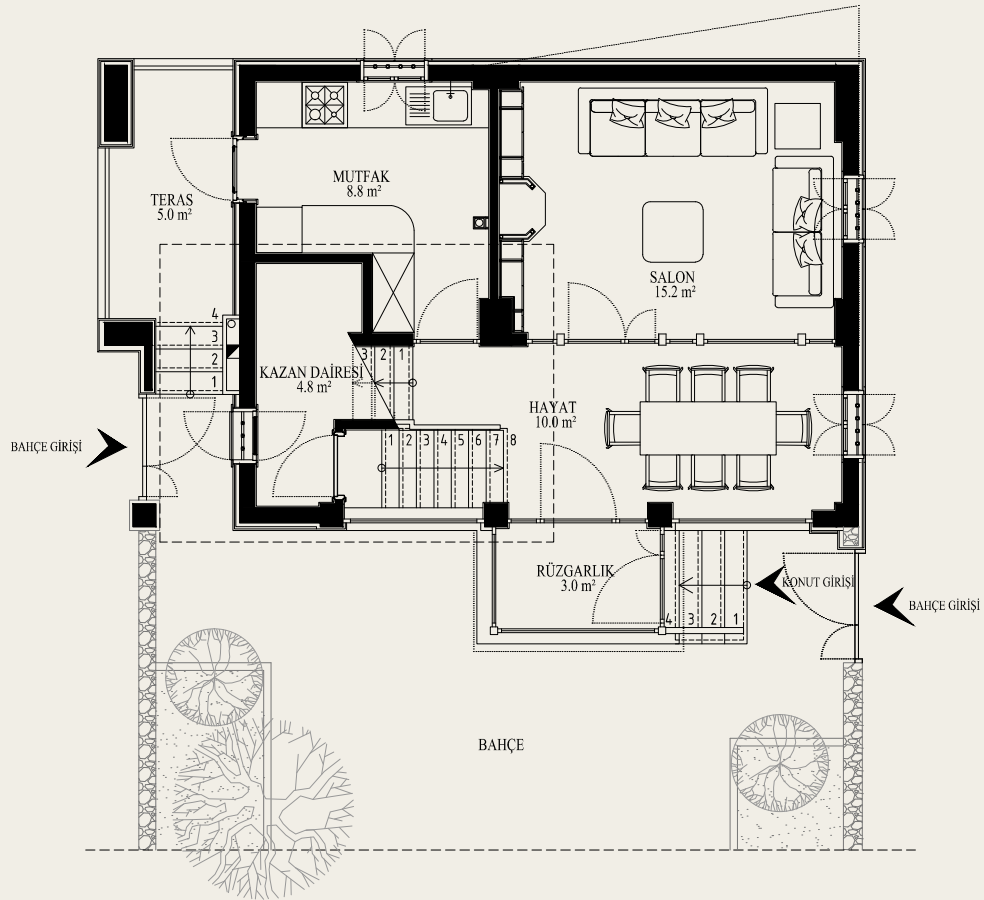

TİP - 1

Toplam: 118,79 m²

BODRUM KAT PLANI: 2,08 m²

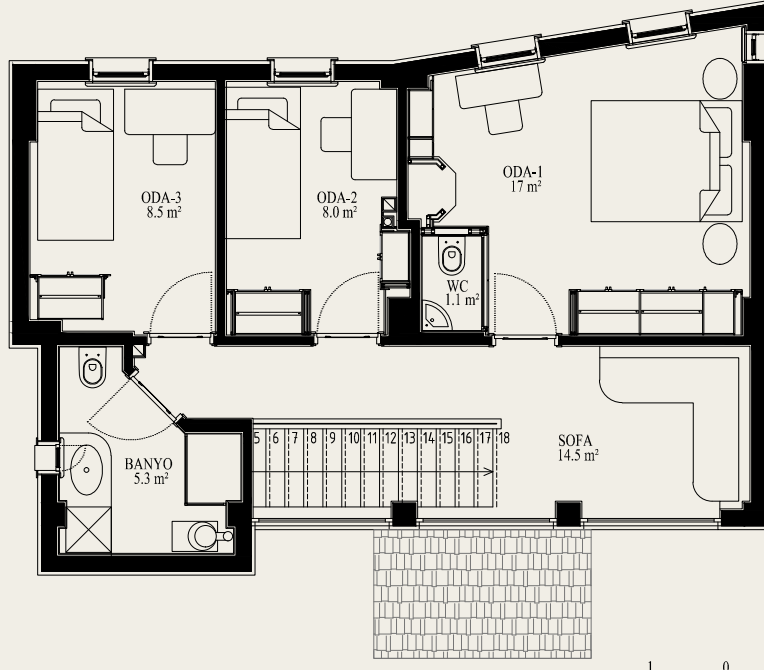

ZEMİN KAT PLANI: 53,18 m²

TİP - 1

Toplam: 118,79 m²

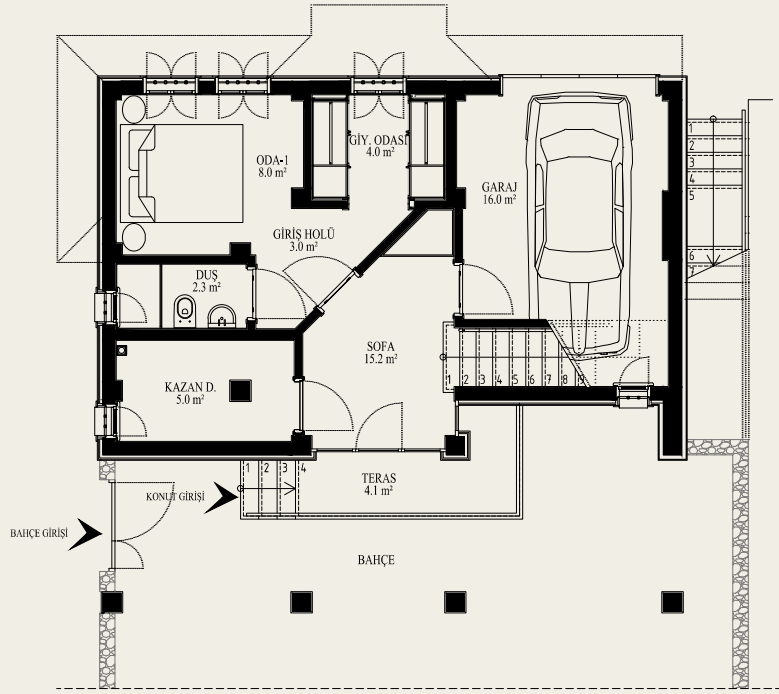
1. KAT PLANI: 63,53 m²

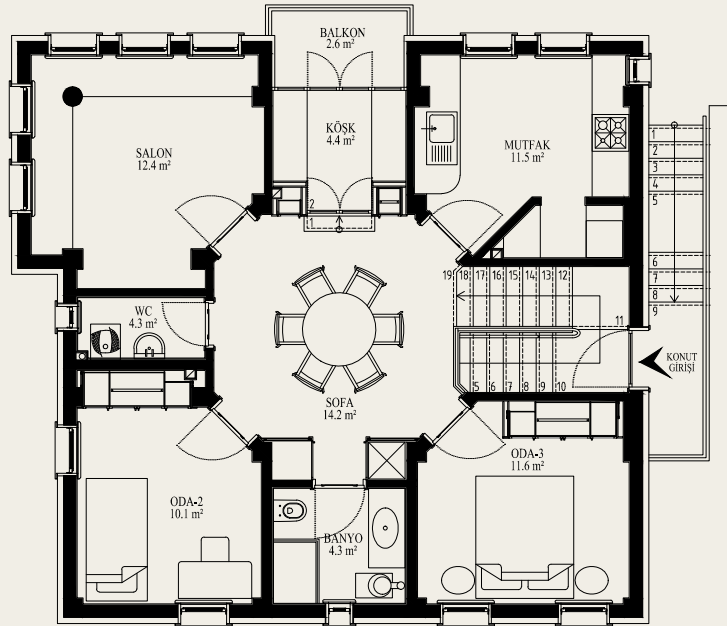

TİP - 2

Toplam: 145,07 m²

ZEMİN KAT PLANI: 54,86 m²

ZEMİN KAT PLANI: 90,21 m²

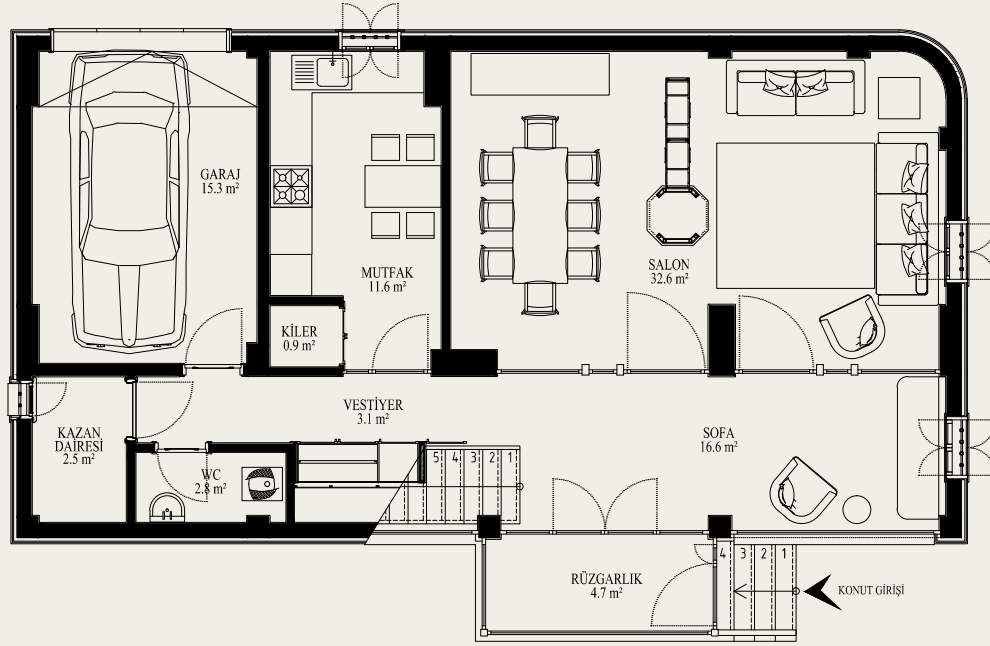

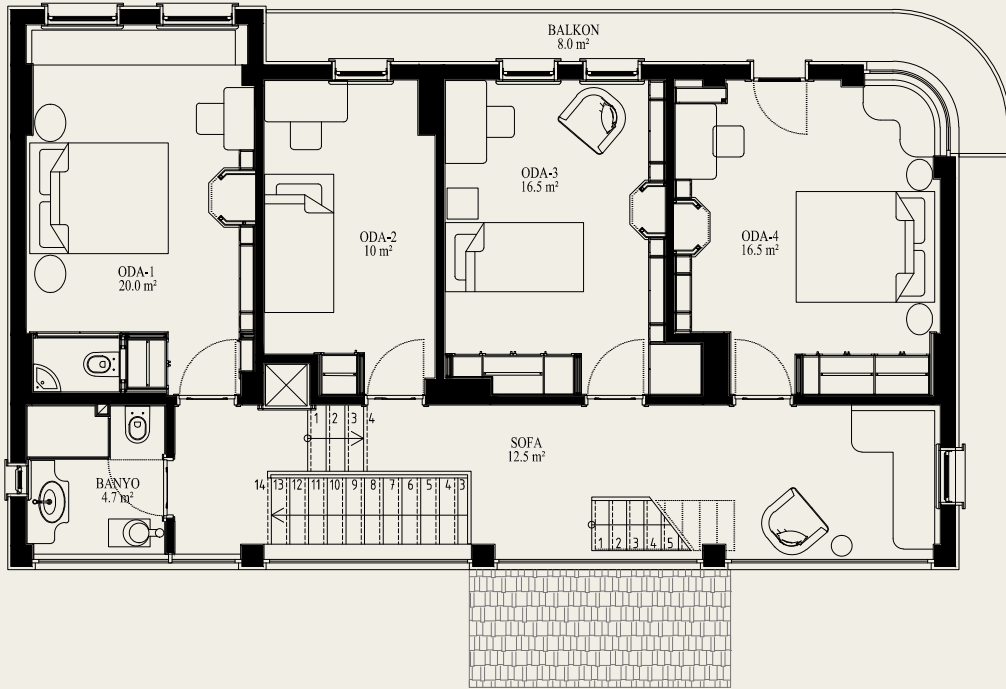

TİP - 3

Toplam: 209,77 m²

ZEMİN KAT PLANI: 98,78 m²

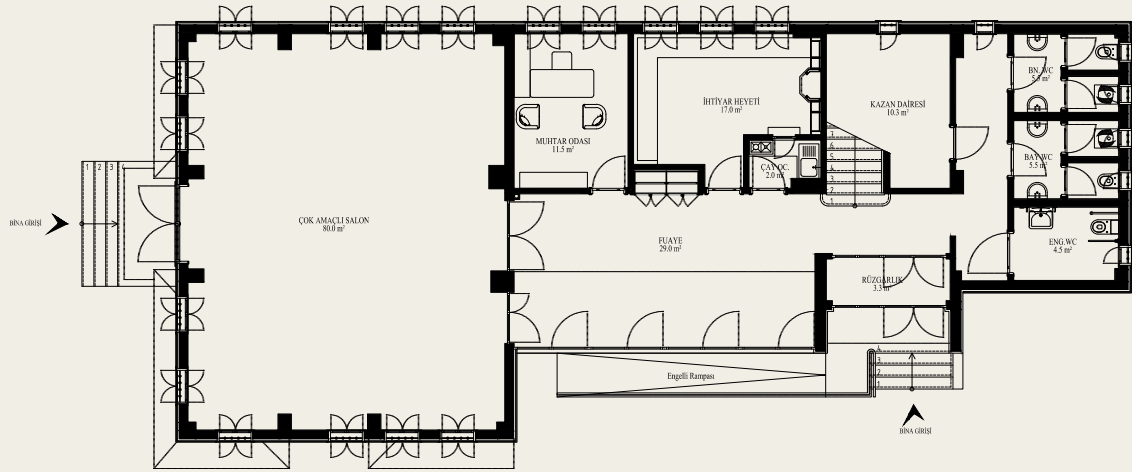
ZEMİN KAT PLANI: 110,99 m²

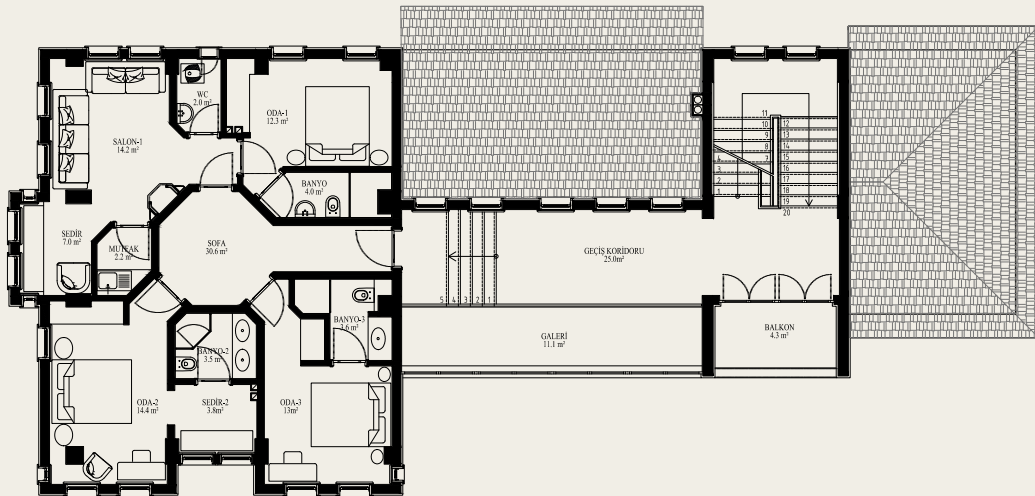

TİP - 4 (KÖY KONAĞI)

Toplam: 369,10 m²

ZEMİN KAT PLANI: 204,23 m²

ZEMİN KAT PLANI: 164,87 m²

GÜMÜŞHANE

Doğu Karadeniz Bölgesinin iç kesimlerinde yer alan Gümüşhane İli, Prehistorik devirlerden beri önemli yerleşim izlerinin bulunduğu bir bölge olarak dikkati çekmektedir. Bir yandan Trabzon, Giresun ve Rize gibi sahil şehirleri, bir yandan da Erzurum, Erzincan gibi Doğu Anadolu Bölge illeri ile komşu bulunması Gümüşhane'nin ılık ve bol yağışlı geçen Karadeniz iklimi ile soğuk, sert ve kurak geçen karasal iklimden etkilenmesine neden olmuştur. (Çubukçu, 2017)

► Gümüşhane'nin Türkiye'deki Konumu

Yapılan araştırmalar Gümüşhane tarihinin M.Ö. 3000'li yıllara kadar gittiğini göstermektedir. Tarihi İpek Yolu üzerinde bulunan Gümüşhane; altın, gümüş ve bakır madenlerinin çıkarıldığı bir bölge olması nedeniyle çeşitli uygarlıkların merkezi olmuştur. Bölgede Asurlular, Urartular, Medler, Pers Krallığı, Makedonlar, Pontus Krallığı, Roma İmparatorluğu, Emeviler, Selçuklular ve Osmanlı İmparatorluğu hüküm sürmüştür. Ancak, en belirgin hâkimiyet Urartular zamanında kurulmuştur.

Gümüşhane, gümüş ve altın madenlerinin zenginliğinden ve tarihi ipek yolu üzerindeki konumundan dolayı tarih boyunca önemini kaybetmemiş bir yerleşim yeridir. Gümüşhane adı, Türkçe 'gümüş' ve Farsça 'hane' kelimelerinden oluşmaktadır.

Zengin altın ve gümüş madenlerinden dolayı Gümüşhane adını almıştır. Kentin Romalılar dönemindeki adı 'gümüş yeri' anlamına gelen "Arjiopolis" idi. Evliya Çelebi ise kenti "Gümüşşehri" olarak anmaktadır. (Gümüşhane Valiliği web sitesi)

Araştırmacılar Gümüşhane'nin kuruluşu ve gelişiminin üç aşamadan meydana geldiğini ileri sürmektedirler. Şehrin ilk olarak Canca Kalesi eteklerinde kurulduğu düşünülmektedir. Fakat söz konusu mevkideki yerleşim mamur bir kent vasfında olmayıp köy veya kasaba hüviyetindeydi. Şehir tarzında ilk yerleşim Eski Gümüşhane olarak tabir edilen Süleymaniye mahallesidir. Madenlerin işleyişinin daha rahat kontrol edilmesi ve madencilerin ihtiyaçları ile iskânına elverişli bir yerleşim ihtiyacı doğduğundan Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle bir cami ve elli hanenin yapılmasıyla imar faaliyetlerine başlanmış akabinde yapılaşma hızlı artış göstermiştir. (Hacıahmetoğlu, 2007)

➤ Gümüşhane genel görünümü. (Gümüşhane Valiliği web sitesi)

Mimari Yapılanma

Gümüşhane'nin özgün mimarisinin en ilgi çekici unsurlarından biri eski konaklarıdır. Sivil mimari örneklerinden olan bu eski konaklar, milli kültürümüzün en önemli değerlerindendir. Türk konut mimarisinin bir parçası olan Gümüşhane Konaklarında, doğa şartlarının olduğu kadar inanç, örf, adet, gelenek, kültür gibi sosyal yaşamın da etkileri görülmektedir.

Gümüşhane Konakları; geniş bahçe içerisinde, genellikle iki ve üç katlı olarak, sokak dokusu ve manzara baz alınarak konumlandırılmıştır. Yapı malzemesi olarak mahalli taş, kerpiç ve ahşap malzemeler kullanılmıştır. Bunların yanı sıra damlarda kiremit, toprak, hartama; bacalarda ise tuğla gibi malzemeler de tercih edilmiştir. Zemin kat duvarları mahalli taşlarla hatıllı olarak inşa edilen bu konakların; üst katlarında ahşap, karkas arasına kerpiç dolgulu veya hatıllı kerpiç duvarlar kullanılmıştır.

Bu evlerin hepsi, dökme demir balkon korkulukları, pencere kafesleri, ahşap ya da kesme taş işçiliğiyle eskiyi günümüze taşımaktadır. Gümüşhane evlerinin oluşumunu şehrin zengin tarihi geçmişi, topoğrafik özellikleri, iklim şartları, yapı malzemesi ve içlerinde yaşanan hayat biçimlendirmiştir. (Arkitera, 2005)

Özellikle yerleşimin merkezindeki konutların daha sıkışık bir doku içinde bulunduğu, yerleşimin kenar bölgelerinde ise daha geniş bahçeli konutların yer aldığı görülmektedir. Yapıların kentsel doku içindeki yerleşimleri girişlerine göre incelendiğinde, avlu veya bahçeden girilen ve sokaktan girilen yapılar olarak iki gruptan söz edilebilir. Avlu veya bahçeden girilen konutlar en az bir sokağa cephe vermekle birlikte bu cephede girişleri bulunmamaktadır.

Plan Özellikleri

Eski Gümüşhane evleri taşlık ve sofa gibi sirkülasyon mekânları; oda, kış odası, sandık odası ve sofa gibi yaşam mekânları; aşhana, mutfak, kiler, banyo ve odunluk gibi servis mekânlarından meydana gelmektedir.

Konutların giriş bölümü taşlık olarak adlandırılır ve bu mekân konutun düşey ve yatay sirkülasyon merkezidir. Zemin katta bulunan tüm odalar bu mekâna açılmakta; üst kata çıkan merdiven de yine burada yer almaktadır. Taşlığın çevresinde her konutta mutfak, bazı konutlarda ise kiler, banyo/hela ve kış odası bulunmaktadır.

Üst katta sirkülasyon ve yaşam merkezi konumunda olan sofa, taşlığın hemen üstünde yer almaktadır. Sofa etrafında odalar ve bazı konutlarda servis mekânları yer almaktadır. Sofasız konutlarda ise yalnızca sirkülasyon işlevini sağlayan küçük bir hol bulunur.

Konutların en büyük hacimli mekânı olan aşhana (aşhane), erken dönem ve kırsaldaki konutlarda günlük yaşam aktivitelerinin sürdürüldüğü en önemli bölümdür. Genellikle diğer mekânlara göre daha yüksek tavanlı olan aşhananın merkezinde tandır (yer ocağı) yer almaktadır. Bazı konutlarda ise ocağın merkezde değil bir duvarda yer aldığı örnekler bulunmaktadır.

Bazı Gümüşhane konutlarında yüksek eğimli çatılar altında kalan hacimler, çatı arası odaları olarak kullanılmaktadır. Manzaraya yönelmiş bu çatı arası odalarının bir balkona açıldığı örnekler de bulunmakta olup genellikle yaz aylarında kullanılmak üzere biçimlendirilmiştir.

Gümüşhane konutlarının genel hatlarıyla plan tipleri dört başlıkta değerlendirilebilir:

- Aşhanalı Plan Tipi: Eski dönem Gümüşhane evleri özelliğindendir. Bu tipte yalnızca bir yapının günümüze ulaştığı tespit edilmiştir. 19. yy ve sonrası evlerde bu plan tipi görülmemektedir. Aşhana, konutun en büyük hacimli mekânı olup merkezinde bulunur ve tüm yaşamsal faaliyetler bu mekânda yürütülür.
- Sofasız Plan Tipi: Sofasız plan tipi de oldukça az konutta tespit edilmiştir. Yeterli alan olmadığı için sofa niteliğinde bir mekân oluşturulamamış, küçük bir hol ile sirkülasyon sağlanmıştır.
- İç Sofalı Plan Tipi: En yaygın plan tipidir. Sofanın iki yanında odalar yer alır. En az iki, en fazla altı odalı olmakla beraber genellikle üç odalı olan örnekler bulunmaktadır.
- Dış Sofalı Plan Tipi: Sofanın köşede olduğu plan tipidir. Odalar sofaya açılır. Merdiven ise sofanın bir köşesinde yer alır.

AŞHANALI		SOFASIZ
60 M. Ali Çubukçu Evi	MUTFAKLI	26 Sabiha Hanım Evi 1
İkinci Dönem Yapısı S : SOFA O : ODA M : MUTFAK K : KİLER H : HELA B : BANYO	MUTFAKSIZ	26 Sabiha Hanım Evi 1
SELAMLIKLI		1 ODALI

İÇ SOFALI			
MUTFAKLI			
	72 Müezzîn Daloğlu Evi	48 Ahmet Kaya Evi	52 Eskicioğlu - Akagün Evi
MUTFAKSIZ			
	10 Sabahattin Başer Evi	9 Ruhiye Özdamar Evi	112 Fahri Gümüşeli Evi
2 ODALI		3 ODALI	

İÇ SOFALI		DIŞ SOFALI	
MUTFAKLI			
	18 Ali Erkan Evi	86 Turan Manisalı Evi 2	
MUTFAKSIZ			
	29 Kadirbeyzade Zeki Bey Konağı		
4-5 ODALI		2 ODALI	

► Plan tipolojisi. (Dolu, 2010)

Türk evi odasında bulunması gereken elemanlar Gümüşhane evlerinde de görülmektedir. Geleneksel Türk evinin vazgeçilmez öğelerinden ocak, sedir, gusûlhane, yüklük, çiçeklik gibi uygulamalar Gümüşhane evlerinde de bulunmaktadır. Odaların

duvarlarında yeterli sayıda pencerelere yer verilmiştir. Özellikle üst katlarda odaların bol pencereli olması yapı içerisinde ferah bir ortam sağlamıştır. Ayrıca, Gümüşhane evlerinde ahşabın çok kullanılması ile odalarda zarif ve sıcak bir görünüm oluşturulmuştur. (Dolu, 2010)

Cephe Özellikleri

Malzeme

Anadolu konutlarında inşa malzemesi, bölgelere göre farklılık gösterir. Gümüşhane evlerinin temel yapı malzemesi taş, kerpiç ve ahşaptır. Saman katkılı çamur harcı, demir, sac da yardımcı malzemeler olarak kullanılmaktadır. Zemin katlarda taş malzeme ağırlıklı olarak kullanılmakta iken diğer katlarda ahşap ve kerpiç malzeme daha fazla kullanılır. Duvarların üzerleri ise genellikle sıvanmıştır. Ayrıca taş, evlerin zemin katlarında döşeme malzemesi ve pencere sövesi olarak da kullanılmaktadır. Ahşap yapı malzemesinin ise üst katlarda, tavan ve döşemelerde, merdivenlerde, kapılarda, pencerelerde, saçaklarda ve yapıların köşe dikmeleri ile kat aralarında ağırlıklı olarak kullanıldığı görülür. Gümüşhane evlerinin yapımında metal yapı malzemesine ise oldukça az rastlanmaktadır. (Pencere parmaklıkları, merdiven korkulukları, kapı tokmakları, kilit deliği çerçevelikleri vb.)

Pencereler

Evin ısklandırılması, havalandırılması, çevreyle bağlantı kurması açısından önemli kısımlardır. Pencereler daha çok iklimle bağlantılı olarak şekillenmiş ve yerleştirilmişlerdir. Gümüşhane evlerinin de çatı ve duvarlarında oluşan, değişik işlevlere sahip çeşitli formlarda (dikdörtgen, kemer formu) pencereler bulunur. Dikdörtgen forma sahip pencereler yaklaşık ½ kenar alanlarına sahiptir. Pencere/cephe, pencere/döşeme oranı bir ölçü birliği göstermez. Zemin kat pencerelerinin

ise ayrı bir özelliği vardır. Pencereleler dışarıdan içeriye doğru gittikçe genişleyerek trapez mazgal şeklini alırlar. Bu uygulama Gümüşhane’de karasal iklim nedeni ile kış aylarında ısı yalıtımı sağlamak, yaz aylarında da iç mekânı serin tutmak ve güneş ışınlarından daha fazla faydalanmak için yapılmaktadır. Türk evlerinde erken dönem yapılarında görülen ahşap pencere parmaklıklarına ise Gümüşhane evlerinde rastlanmaz.

Çatılar

Gümüşhane evleri; yağmur,kar,dolu gibi iklim şartlarından yapıyı korumak amacıyla dik ve eğimli olarak düzenlenmiş çatı sistemiyle dikkat çeker. Eğimi 35 ile 45 derece arasında değişen saçaklar genellikle üç-dört sıra ahşapla kaplanmıştır.

Gümüşhane’deki yapıların üzeri genellikle kırma çatılı, semer çatılı ve üç omuz çatılı olarak düzenlenmiştir. Çatılardaki yapı ve eğim farklılaşmaları, değişik saçak tiplerinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. İlk dönemlerde kiremitle örtülü olan çatılar, günümüzde sac ile kaplanmıştır.

► Demir parmaklıklı, ½ oranlı pencereler. [2]

► Çatı örnekleri. [1]

Saçaklar

Cepheleri yağmur ve güneşten koruyan saçaklar, Gümüşhane’de Türk evinin yalın saçak biçimlerinden biraz daha farklı olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğim farklılıkları, saçak biçimleri ve saçak ölçülerinde de farklılıklar söz konusudur. Yatay kaplamalı saçak, çok kaplamalı saçak ve harpušta saçak kullanımı göze çarpmaktadır. Gümüşhane evlerinde görülen saçakların en belirgin yanı taşkın ve kademeli bir şekilde düzenlenmiş olmalarıdır. Ayrıca, evlerde görülen bu saçakların yapıyla uyumlu bir şekilde birleşmeleri önemlidir.

Gümüşhane evlerinde görülen saçakların cephe monotonluğunu gideren, cephenin üst bölümünü taçlandıran bir yapıya sahip olduğu söylenebilir. (Gümüşhane Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Araştırması, 2016)

► Saçak örnekleri. [1]

Gümüşhane Evlerine örnek mimari eserlerin birkaçından bahsedecek olursak;

Sarıçiçek Köy Odaları

Ahşap Köy odaları, Sarıçiçek Köyü yerleşim alanının içindedir. Buna örnek teşkil edecek iki adet konut yapısına rastlanmaktadır. Bu konutların her ikisi de kesme taştan, kare planlı olarak yapılmıştır. Ahşap işlemler ve aksamlar Hacı Ömer Ağa tarafından, rivayete göre, Arhavi'den veya Çaykara'dan getirilen ustalara yaptırılmıştır.

Birinci yapının cephesinde ikişer pencere olup pencereler yuvarlak kemerlidir. İkinci evin ise tek cephesi açık olup üç tane küçük ve dikdörtgen penceresi vardır. Her ikisinin de girişinde bir sofa ve sofadan da tek bir odaya giriş vardır. Odaların içi bitkisel ve geometrik motifli ahşap süslemelerle bezenmiştir. Tavanların ortası göbekli ve kabartmalı olup tüm bu işlemler birbirine çivisiz bir teknikle monte edilmiştir. Bu odalarda Türk geleneği ile yerleşik geleneğin ve mahalli hususiyetlerin lirik örnekleri işlemlere yansımıştır.

► Sarıçiçek Köy Odaları. [2]

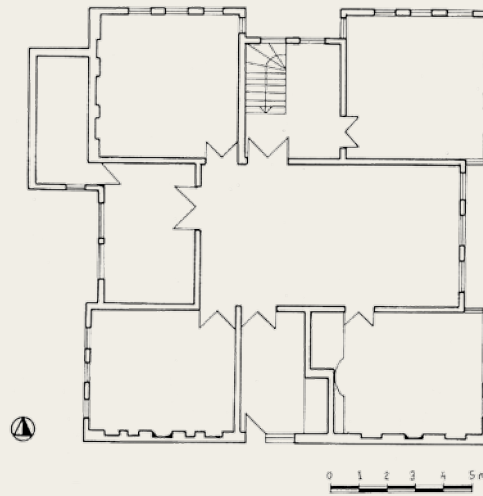
Zeki Kadirbeyoğlu Konağı

Eski Gümüşhane'de Süleymaniye Camii'nin (Camii kebir) güneyinde yer alır. Konak, Gümüşhane'nin Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi mebuslarından Zeki Kadirbeyoğlu'na (Kadir Bey-Zade) aittir. Konağın kuzey cephesinin sağ üst köşesinde yer alan hicri 1278 tarihi, miladi 1861 yılına tekabül etmekte,

konağın bu tarihte Zeki Kadirbeyoğlu' nun babası İbrahim Lütfü Paşa tarafından yaptırıldığı düşünülmektedir. Gümüşhane Belediyesi tarafından restorasyonu gerçekleştirilen ev, geniş bir bahçe içinde doğu-batı istikametinde konumlandırılmış kare bir plan üzerine iki katlı olarak yapılmıştır. İç sofalı bir plan tipi görülmektedir.

Zemin kattaki duvarları taştan örülmüş, ikinci kat duvarları ise bağdadi tarzda yapılmıştır. Konağın cephe düzenlemesinde 19.yy. Türk konut mimarisinin özellikleri görülmektedir. Yapının duvarları saman karışımı özel bir sıva tabakasıyla sıvandıktan sonra, bu sıva tabakası üzeri 0.5 cm ile 1 cm arasındaki kireç tabakasıyla kaplanmıştır. Yapının üst örtü birimi kırma çatı sistemiyle sağlanarak, çatıda kiremit kullanılmıştır. Çatının saçak sistemi yapıyla son derece uyumludur. Zeki Kadirbeyoğlu' nun evinin saçak sisteminin, Gümüşhane evleri içerisindeki yapıyla uyum sağlamış en güzel örnek olduğunu söyleyebiliriz.

► 1. Kat Planı [2]

Zeki Kadirbeyoğlu Evi üzerinde ahşap alçı, kalem işi tarzında çeşitli süsleme unsurları bulunmaktadır. Konağın doğu ve kuzey cephelerinde pencerelerin üzerinde Kur'an-ı Kerim'den ayetler, dualar ve isimler, kalem işi süsleme şeklinde yapılmıştır. Yapının doğu cephesinde altı kitabe bulunmaktadır. Konağın kuzey

cephesinde sağ odanın pencerelerinin üzerinde dört, sol odanın pencerelerinin üzerinde üç, iki odanın ortasındaki bölümde iki olmak üzere toplam dokuz kitabe vardır.

➤ Zeki Kadirbeyoğlu Evi ön ve yan cephesi. [1]

Ali Erkan Evi

Geniş bir bahçe içinde eğimli bir arazi üzerine yapılan ev, topoğrafya ile son derece uyumludur. Zemin kat, 1.kat ve çatı katından oluşan bir kat düzenine sahiptir. Zemin kat duvarlarında taş malzeme kullanılırken, üst kat duvarları bağdadi tarzda inşa edilmiştir.

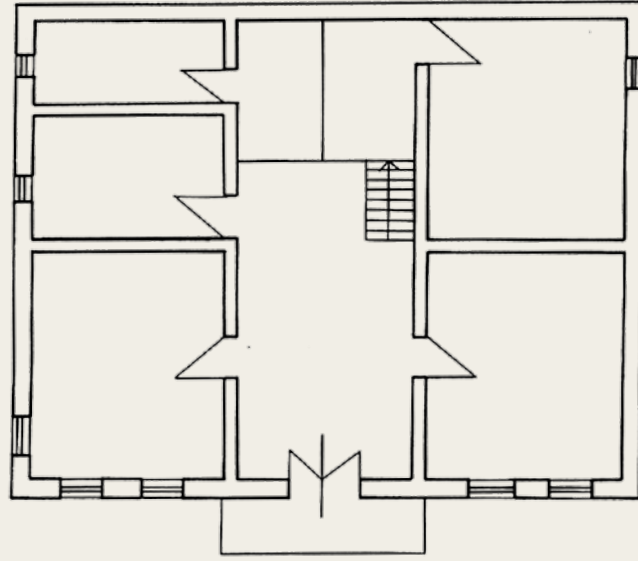

➤ Ali Erkan Evi ön cephesi. [2]

Zemin kata, Kuzeydoğu cephesindeki çift kanatlı kapı aracılığı ile girilmektedir. Çift kanatlı giriş kapısı üzerinde kapı ile aynı genişlikte demir parmaklıklı iki bölümlü bir pencereye yer verilmiştir. Kapının sağ kanadı üzerinde bulunan kapı tokmağı orijinaldir.

Zemin katta taşlığın etrafında kış odalarına yer verilmiştir. Zemin katta bulunan ahşap bir merdiven aracılığı ile yapının birinci katındaki sofaya ulaşılır. Birinci kat; iç sofa etrafındaki odalar, mutfak ve wc-banyo bölümlerinden oluşmaktadır. Çatı katına, birinci katta bulunan ahşap bir merdivenle ulaşılır. Beşik yapılı çatının saçak sistemi ise dışarıya taşkın olarak kademeli şekilde düzenlenmiştir.

➤ Zemin Kat Planı [2]

Sonuç

Gümüşhane’de evler çoğunlukla iki katlı olarak inşa edilmişlerdir. Tek katlı evlere ise pek rastlanmaz. Bu evlerde zemin katlar günlük ve kışlık ihtiyaca göre düzenlenmiştir. Birinci katlar esas ikamet bölümü olduğu için daha fazla önem kazanmış, evin asıl planı da burada teşekkül etmiştir. Zemin katlar servis mekânları olarak kullanılırken saçak altı denilen bölümler de çatı katı olarak kullanılmaktadır.

Türk evinde planı oluşturan elemanlar her zaman ihtiyaçlara göre ortaya çıkmıştır. Planın şekillenmesinde iklim ve doğal şartların etkisinden başka İslam esaslarının ve geleneklerinin de rolü büyüktür. Bu da, Anadolu’da iklimi ve bölgesi ne olursa olsun

klasikleşen Türk evlerini önemli ölçüde birbirine yaklaştıran ortak bir plan motifini meydana getirmiştir. Konumuz kapsamındaki evlerin diğer kentlerdeki Türk konutlarıyla plan benzerliğinin en belirgin kaynağı da budur.

Gümüşhane’de hemen hemen her evin bir bahçesi bulunur ve bu bahçeler birbirinden farklılık gösterir; ancak bu farklılıklarına rağmen tümü bakımlı ve güzeldir. Tarihte “Meşhur Gümüşhane Bahçeleri” olarak geçen bu düzenlemeler, evler ile son derece uyumlu bir yapıya sahiptir. Bahçelerde çeşitli meyveler bulunmaktadır. Ayrıca, Geleneksel Türk Evinin yardımcı hizmet mekânları olan ahır, samanlık, çamaşırhane, hamam ve hela gibi birimler de Gümüşhane evi bahçe düzenlemesinde karşımıza çıkmaktadır.

➤ Cephe düzeni. [1]

Gümüşhane Evlerinin Genel Özelliklerini Özetlemek gerekirse;

- Gümüşhane evleri genellikle geniş bir bahçe içerisine yapılmışlardır. Evlerin bahçeleri bakımlı ve gösterişlidir.
- Evler, genellikle iki ve üç katlı olarak inşa edilmişlerdir. Katların kullanım amaçları ve işlevleri birbirinden farklıdır.
- Evlerin cepheleri sokağa veya manzaraya yönlendirilmişlerdir.

- Yapılarda kullanılan ana malzeme; mahalli taş, kerpiç ve ahşaptır.
- Zemin kat duvarları genellikle 60-100 cm arasında taşlarla inşa edilmiştir. Duvarlarda hatıl da kullanılmıştır.
- Gümüşhane evlerinin geneli iç sofalıdır.
- Evlerde genellikle kırma çatı, üç omuz çatı ve semer çatı sistemleri uygulanmıştır.
- Çatıların genellikle yapı ile uyumlu, taşkın ve kademeli saçak düzenlemeleri vardır. (Ahşap kaplamalı)
- Evlerin zemin katlarına genellikle ön cephedeki çift kanatlı ahşap kapı ile giriş verilmiştir. Zemin katların orta bölümlerinin (taşlık) döşeme malzemesi taştır.
- Zemin kattan birinci kata çıkışı sağlayan merdivenler genellikle ahşap malzemedan yapılmıştır.
- Evlerin cepheleri (birinci kat) genellikle 15-20 cm dışarıya taşkın olarak düzenlenmiştir.
- Odalarda sedir, yüklük, çiçeklik, ocak gibi geleneksel öğelere rastlanır.
- Evin içerisinde oda kapılarında ve tavanlarında genellikle ahşap süslemeye yer verilmiştir.
- Gümüşhane evlerinde bitkisel ve geometrik karakterli süslemeler görülürken, figüratif tarzda süsleme görülmez.
- Evlerin dış cephe duvarları genellikle saman karışımı çamur siva ile kaplanmış, ak toprakla da badanalanmıştır.
- Yapıların ön cephelerinde görülen çıkmalar genellikle üstte üçgen alınlıklıdır.
- Evlerin genellikle çatı katı odaları vardır. Bu odalar diğer katlardaki pencerelerden farklı olarak küçük pencere düzenlemeleri ile dışa açılırlar.
- Gümüşhane evlerinde görülen ahşap süslemeler genellikle geometrik ve bitkisel karakterlidir. Madeni süslemelere ise dış cephelerde rastlanır. (Kapı tokmağı, anahtar deliği çerçevesi vb.)

KAYNAKÇA

- Arkitera web sitesi, (2005). “Gümüşhane’nin Edalı Evleri.” <http://v3.arkitera.com/v1/haberler/2005/05/20/gumushane.htm> , Erişim Tarihi: Aralık,2017
- Çubukçu, S., “Gümüşhane Ve Çevresindeki Tarihi Kalıntıların Korunmaları ve Restorasyonları İle İlgili Düşünceler” <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/26/1249/14316.pdf> , Erişim tarihi: Eylül, 2017.
- Dolu, B., (2010). “Eski Gümüşhane (Süleymaniye Mahallesi) Sit Alanı için Kentsel ve Yapısal Koruma Önerileri”, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Gümüşhane Valiliği web sitesi, <http://www.gumushane.gov.tr/turizm-genel-bilgiler> Erişim tarihi: Ekim, 2017.
- Hacıahmetoğlu, İ. , (2007). “Gümüşhane İl Merkezindeki Türk-İslam Devri Mimari Eserler”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- <http://v3.arkitera.com/arsgratiaartis.php?action=display-NewsItem&ID=1992>, Erişim tarihi: Ekim, 2017.

Görseller;

[1] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2016.

[2] Doğa ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri, Gümüşhane Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Arşivi, 2016

YÖRESEL MİMARİ ÖZELLİKLERE UYGUN GÜMÜŞHANE KONUT PROJELERİ

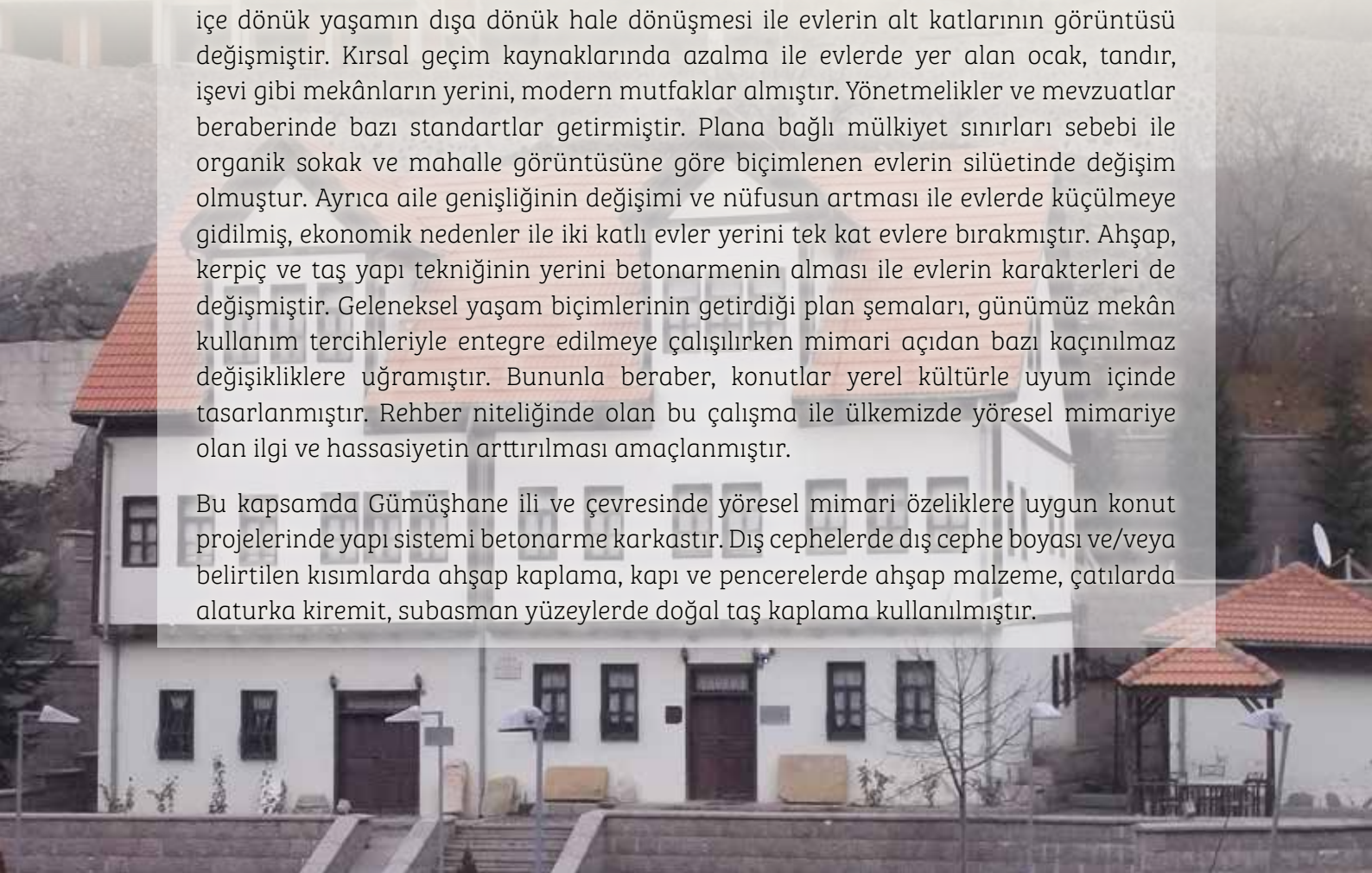

Bakanlığımızca ülke genelinde bir hassasiyet ve farkındalık oluşturmak amacı ile geleneksel dokuya aykırı yapılaşmanın önüne geçebilmek için yöre halkının ihtiyaçları, yaşam koşulları ve alışkanlıkları göz önünde bulundurularak; geleneksel konutlardaki plan şemaları, mekânsal kullanım ihtiyaçları, yerel malzemelerin tespiti ile örnek, güvenli, sağlıklı ve ekonomik mimari projeleri hayata geçirmek amaçlanmaktadır.

Karadeniz bölgesi'nde Gümüşhane ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun (3) tip konut, (1 adet) köy konağı ve köy çeşmesi projesi elde edilmiştir. Yapılan tasarım faaliyetleri, günümüz şartlarına, güncel sanat ve fen kurallarına uygun ve güncel mevzuat çerçevesinde yapılmıştır. (İmar Kanunu, Enerji Verimliliği Kanunu, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Deprem Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği, Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklere)

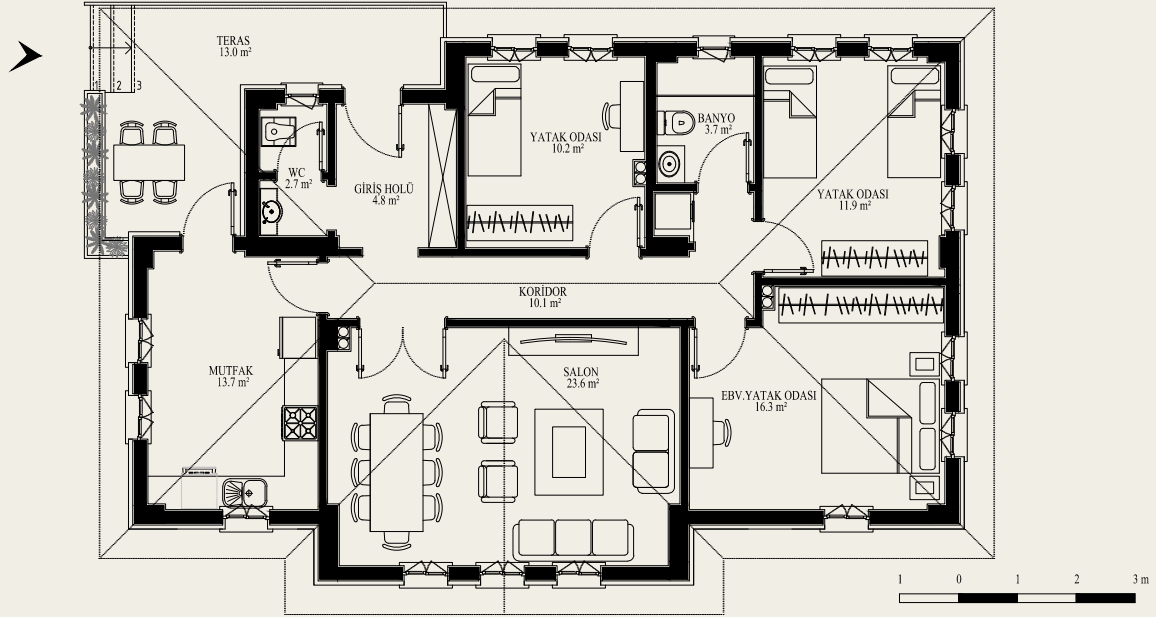
Fiziksel ve mekânsal özelliklerinin yaşatılması bağlamında, yeni yapı teknolojileri ile geleneksel yapıım tekniklerinin yorumlanarak geçmiş ve gelecek karşılaştırıldığında; içe dönük yaşamın dışa dönük hale dönüşmesi ile evlerin alt katlarının görüntüsü değişmiştir. Kırsal geçim kaynaklarında azalma ile evlerde yer alan ocak, tandır, işevi gibi mekânların yerini, modern mutfaklar almıştır. Yönetmelikler ve mevzuatlar beraberinde bazı standartlar getirmiştir. Plana bağlı mülkiyet sınırları sebebi ile organik sokak ve mahalle görüntüsüne göre biçimlenen evlerin silüetinde değişim olmuştur. Ayrıca aile genişliğinin değişimi ve nüfusun artması ile evlerde küçülmeye gidilmiş, ekonomik nedenler ile iki katlı evler yerini tek kat evlere bırakmıştır. Ahşap, kerpiç ve taş yapı tekniğinin yerini betonarmenin alması ile evlerin karakterleri de değişmiştir. Geleneksel yaşam biçimlerinin getirdiği plan şemaları, günümüz mekân kullanım tercihleriyle entegre edilmeye çalışılırken mimari açıdan bazı kaçınılmaz değişikliklere uğramıştır. Bununla beraber, konutlar yerel kültürle uyum içinde tasarlanmıştır. Rehber niteliğinde olan bu çalışma ile ülkemizde yöresel mimariye olan ilgi ve hassasiyetin artırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Gümüşhane ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun konut projelerinde yapı sistemi betonarme karkastır. Dış cephelerde dış cephe boyası ve/veya belirtilen kısımlarda ahşap kaplama, kapı ve pencerelerde ahşap malzeme, çatılarda alaturka kiremit, subasman yüzeylerde doğal taş kaplama kullanılmıştır.

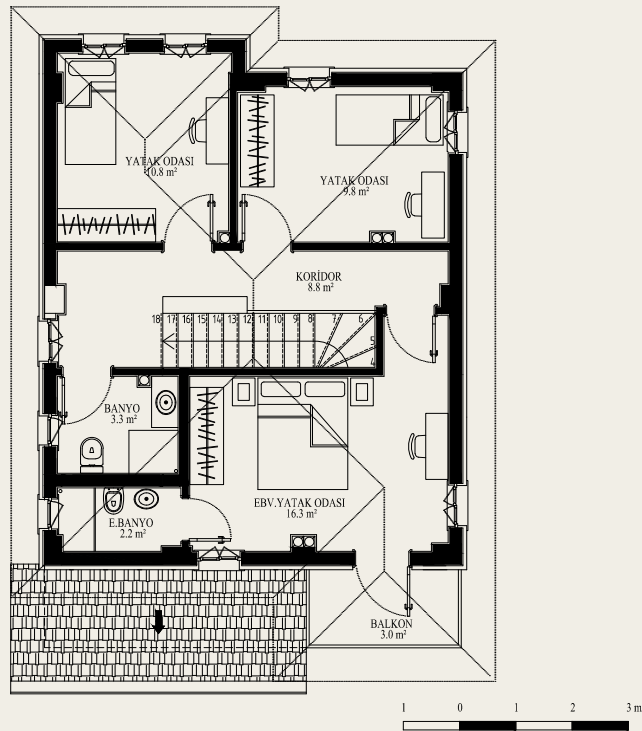
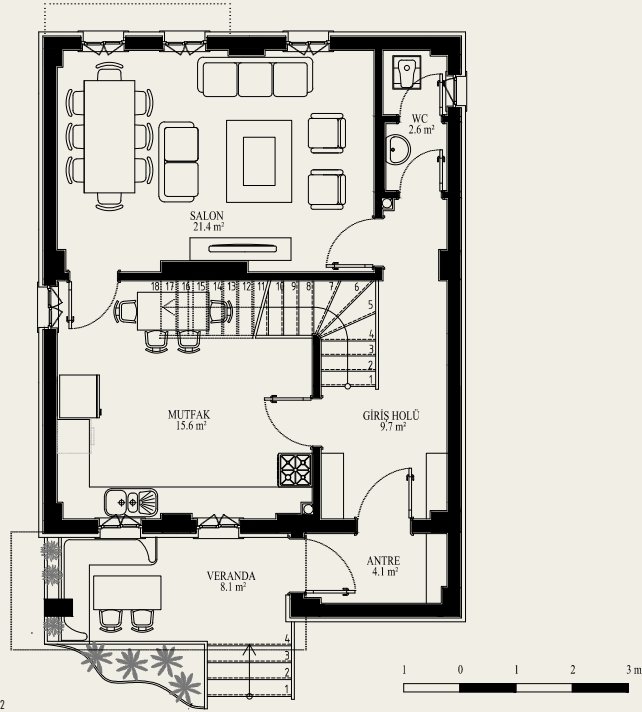
TİP - 1

Toplam: 111,04 m²ZEMİN KAT PLANI: 111,04 m²

TİP - 2

Toplam: 135,78 m²

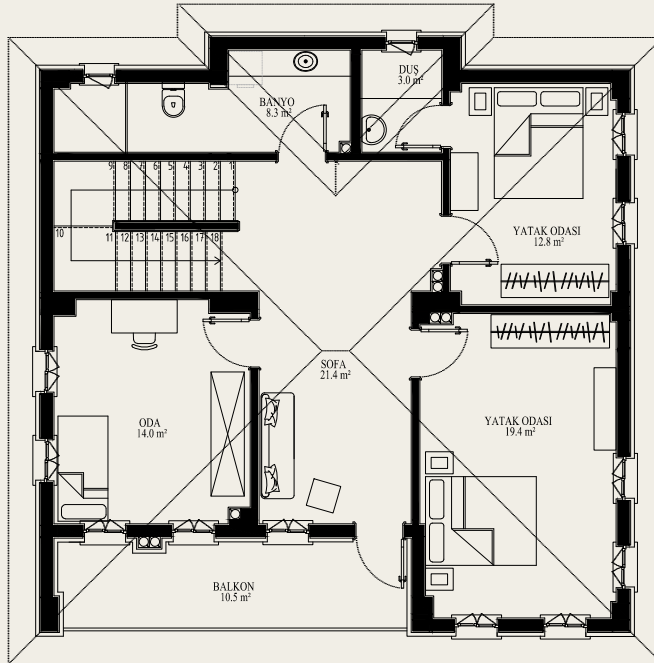

TİP - 3

Toplam: 214,70 m²

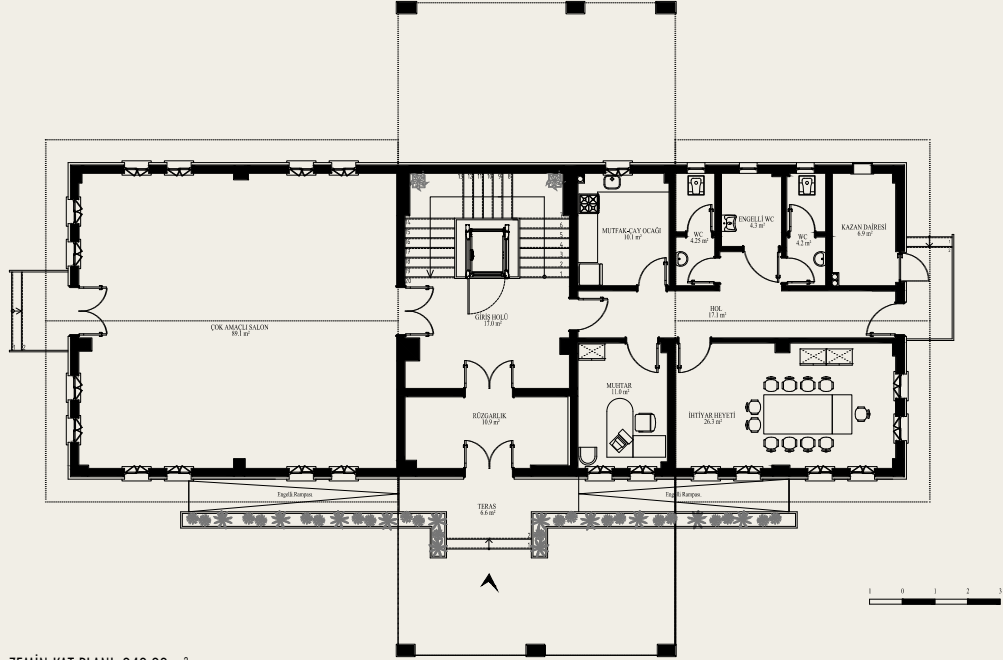

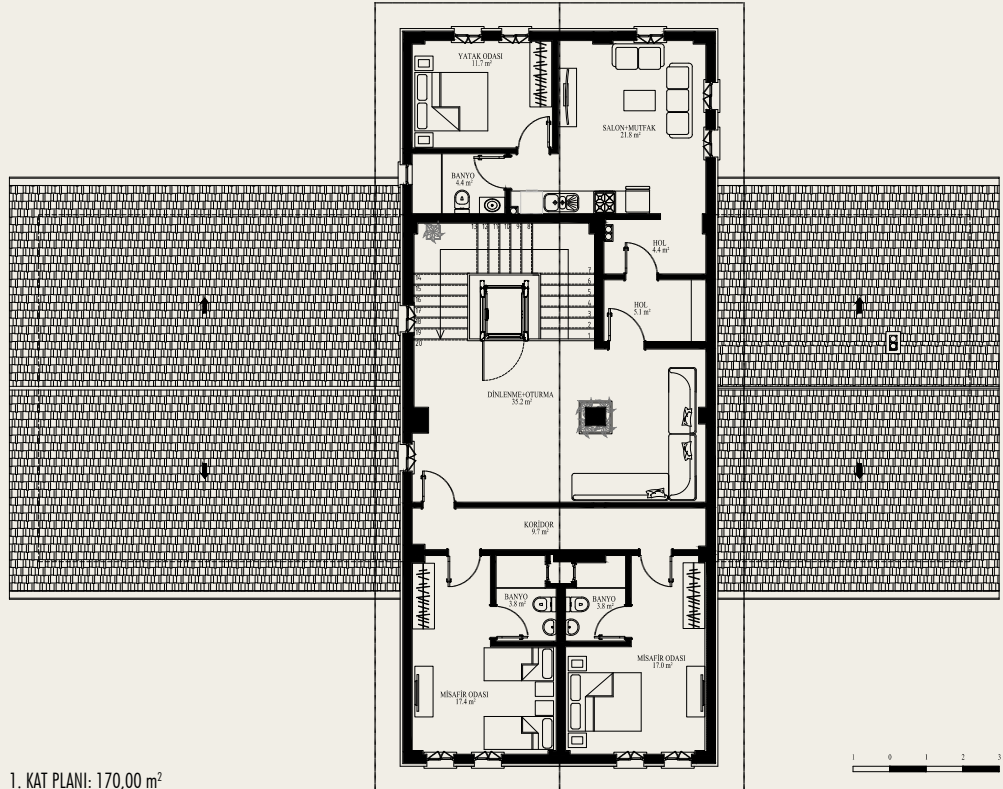

TİP - 4 (KÖY KONAĞI)

Toplam: 412,22 m²

ZEMİN KAT PLANI: 242,22 m²

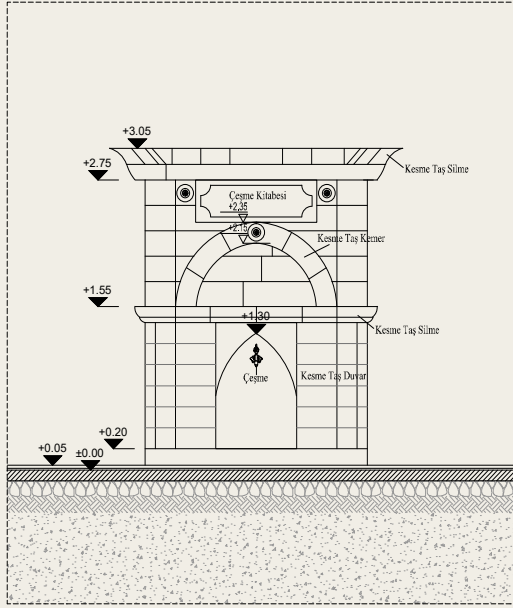

1. KAT PLANI: 170,00 m²

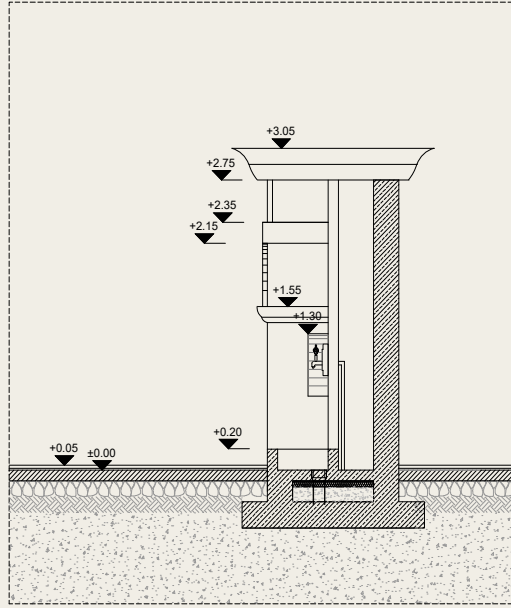

KÖY ÇEŞMESİ

ÖN GÖRÜNÜŞ

KESİT

KARAMAN

Karaman İç Anadolu Bölgesinin güneyinde yer almakta olup kuzeyinde Konya, güneyinde Mersin, doğusunda Konya/Ereğli, güneydoğusunda Mersin/Silifke, batısında Antalya yer alır. Karaman genelde ova görünümündedir. Ova merkez ilçenin kuzeyindedir. (Karaman İl Çevre Durum Raporu, 2011.)

► Karaman'ın Türkiye'deki Konumu

Karaman kentinin ilk kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte yapılan arkeolojik kazılar neticesinde, önemli bir yerleşim bölgesi, ticaret ve kültür merkezi olduğuna dair belgeler bulunmuştur. Karaman ve çevresinin M.Ö. 8000 yıllarında yerleşik iskâna sahip olduğu ortaya konulmuştur. Hititler, Frigler, Lidyalılar ve Yunanlıların da bir dönem etkili olduğu bölge Anadolu Selçukluların fethiyle Türk egemenliğine geçmiştir. Daha sonra Karamanoğlu Beyliği kurulmuş ve başkenti Larende olmuştur. (Karaman Belediyesi web sitesi) Anadolu Selçuklu Devleti'nden sonra Karamanoğulları Beyliği'nin hâkimiyetine giren Larende, 1325 yılında bu beyliğin başkenti olması ile birlikte Karaman ismini almış ve bu tarihten itibaren değişmeden günümüze kadar gelmiştir.

Mimari Yapılanma

Yapım Tekniği ve Malzeme Kullanımı

Karaman geleneksel konutlarının oluşumunda da Türk evlerinin biçimlenişinde etkili olan tarihi, sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel etkenler etkili olmuştur. Yörenin coğrafi şartlarının getirdiği yöresel malzeme ve yapım teknikleri, sivil mimarinin biçimlenişinde önemli bir faktördür. Sivil mimaride kullanılan ana malzemeler olarak taş, kerpiç ve ahşap malzeme göze çarpmaktadır.

Karaman evlerinde taş, temelde ve taşlık döşemelerinde kullanılmıştır. Ahşap; evlerin döşeme, tavan, yüklük, dolap gibi kısımlarında, kapı ve pencere doğramalarında, örtü sisteminde kullanılmıştır. Ayrıca, kerpiç duvar ortasında giriş ve hatıl olarak kullanılmıştır. Kerpiç ise bölgenin geleneksel yapı malzemesidir. Bu ana malzemelerin yanı sıra, maden, saz, hasır (dam örtüsünde), alçı (ocaklarda) gibi ikinci derecede kullanılan yapı malzemeleri de bulunmaktadır. (Karpuz,1992)

Karaman evleri genellikle moloz taş temelli ve kerpiç duvarlı olarak yapılmıştır. Toprak düz damlıdır. (Karaman İl Çevre Durum Raporu, 2011). Karaman'da iki katlı geleneksel evler çoğunluktadır. Tek katlı ve bodrumlu olan, ev giriş kotu, su basman seviyesi kadar sokak kotundan yükseltilmiş olan evler ve tek katlı bodrumsuz evler de görülmektedir.

İki katlı yapıların hem zemin kat, hem de birinci katlarının yığma tekniğiyle kerpiç tuğla malzeme ile yapıldığı örnekler ve zemin katın kerpiçten yığma olarak, üzerindeki katın ise ahşap karkastan ve kerpiç tuğla dolgulu olarak yapıldığı farklı yapım teknikli örnekler görülmektedir. Tavan ve zemin döşemeleri, ahşap kirişlerin yan yana dizilmesi ile oluşturulmuştur. Düz toprak damların yerini zamanla ahşap konstrüksiyonlu, kırma ve beşik çatılı, kiremit kaplı çatıların aldığı görülmektedir.

► Geleneksel Karaman evi. [3]

Plan Tipleri

Karaman evlerinin bir kerpiç duvarla çevrili iç bahçesi, hayatı bulunur. Sokak kapısı ile bu hayata girilir. Hayatın bir kenarında ev, ona bitişik mutfak, tandır, helâ, ahır, samanlık gibi mekânlar vardır. Bazı evlerde hayatta hariciye denen selâmlık bölümü inşa edilmiştir. Evlerin zemin katına bir sundurmalı kapı ile girilir. Tek katlı evlerde bodrumda izbe bulunur. Kapıdan mabeyne girilir. Mabeynin etrafında odalar bulunur. Mutfak evin arka cephesine yerleştirilmiştir.

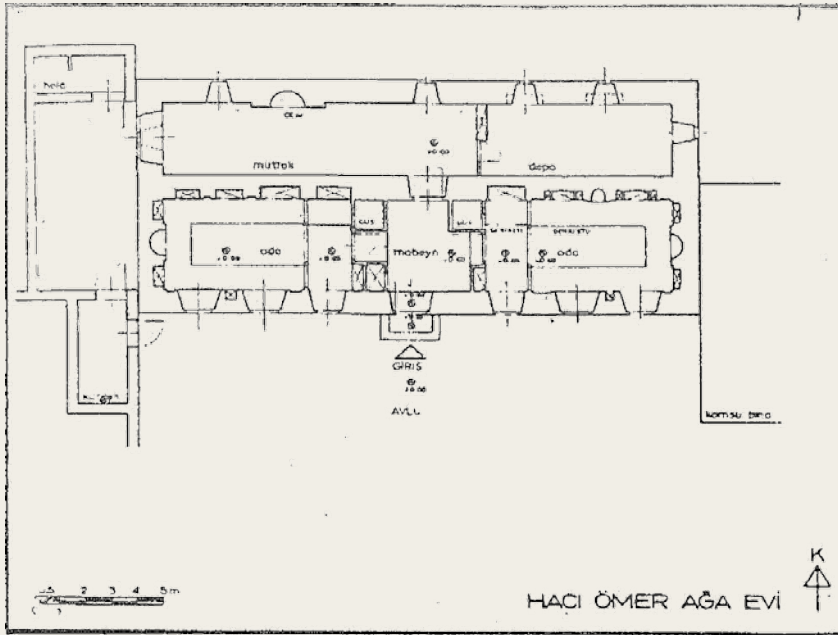
İki katlı evlerde zemin katta mabeyn, kış odası ve kiler bulunur. Mabeynden ahşap bir merdivenle 1. kat sofasına çıkılır. Burada sofa etrafında odalar sıralanmıştır. Odalar, Türk odasının bütün özelliklerine sahiptir. Odaların bazıları baş oda olarak büyük özenle süslenmiştir. Büyük evlerde haremlik ve selâmlık kısımlarının ayrı baş odaları vardır. Odaların boyutları geniş, yükseklikleri oldukça fazladır. Sedir, yüklük-gusülhane, ocak,

ağız açık gibi geleneksel unsurlara sahiptirler. Odalarda bölgeye özel bir yüklük bölümü bulunmaktadır. Bu da çiçeklik gibi özenle ayrılmış sandıklıktır. Sandıklık, büyük bir ağız açık şeklinde düzenlenmiştir. (Karpuz, 1992) Ağzıaçık dolap, bölgeye has olup ahşap süslemelerle bezenmiş, raflarla bölünmüş, kapakları bulunmayan bir dolap biçimidir. Temelde Karaman geleneksel konutlarının plan tipleri üçe ayrılmaktadır:

1. Mabeynli Evler
2. İç Sofalı Evler
3. Orta Sofalı Evler

1. Mabeynli Evler: Karaman ve Konya çevresinde eski ve yaygın bir plan tipidir. Bu planda evin kapısından bir geçit mekânı olan mabeyne girilir. Sağında ve solunda birer oda bulunur. Bazı örneklerde odaların arkasında mutfak ve kiler yer alır. Bu planın en iyi örneği Hacı Ömer Ağa Evi'dir. Bu plan iç sofalı planın öncüsüdür.

► Hacı Ömer Ağa evi planı. (Yenen,1990)

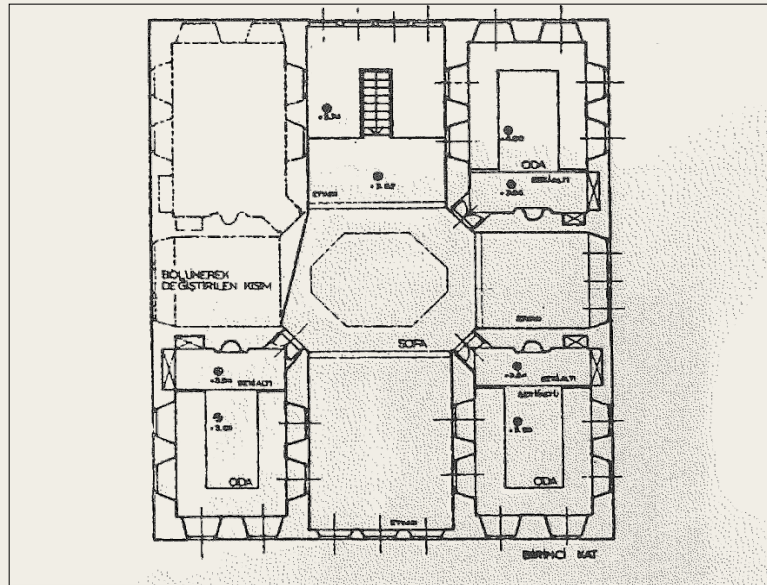

► Hacı Ömer Ağa evi. [1]

2. İç Sofalı Evler: Karaman'da iç sofalı plânın değişik örneklerine rastlanır. Sofanın çıkma yaptığı örnekler olduğu gibi odaların cephede çıkma yaptığı örnekler de fazladır. İki katlı olan bu evlerde oda sayısı iki ile beş arasında değişmektedir. 19. yüzyılın ortalarından sonra yaygınlaşan bu plândaki evler sayıca fazladır.

3. Orta Sofalı Evler: Bu plânda sadece Tartanlar Evi yapılmıştır. Haçvari olan sofanın pahlanmış köşelerinden odalara girilir. (Karpuz, 1992)

► Tartanlar evi 1. Kat planı
(Yenen, 1990)

► Tartanlar evi. [2]

► İç sofalı, sofanın iki yanındaki odaları çıkma yapan bir ev. [3]

Cephe Özellikleri

Karaman evlerinde, Orta Anadolu evlerinin yalın cephe özellikleri görülür. Ancak, 19. yüzyıl evlerinde değişik çıkma türleri uygulanmıştır. Çıkmalarla odalar ve sofalar genişletilmiş, aydınlatılmıştır. Çıkmadan iç bahçeye ve sokağa hâkim olarak düzenlenmiş evlerin pencereleri eskiden ahşap kafesliydi. 19. yüzyıldan sonra demir parmaklık yapılmaya başlanmıştır.

Sofalar, cephede çıkma yapan iki kolon veya payanda ile taşınır. Bazen cephede odalar dışarıya çıkma yaparlar. Bağdadi olarak sıvanmış konsollu çıkmalar da vardır. Arsanın müsait olmadığı bölümlerde düzelti çıkmaları (gönye) da yapılmıştır.

► Düz damlı, çatısı kırma çatıya dönüştürülmüş Geleneksel bir Karaman evi. [3]

Saçaklar toprak damlı evlerde duvarları koruyacak şekilde saz, ahşap, çörtenli olarak düzenlenmiştir. 19. yüzyıl evlerinde ahşap kaplanmış ve bağdadi olarak yapılmıştır. Çörtenler köşelerde stilize insan başı, ejder şeklindedir. Bunların fonksiyonel olmaktan çok koruyucu anlamları vardır. (Karpuz, 1992)

Günümüzde, Karaman merkezinde görülen geleneksel evlerin çoğunluğu kırma çatılı, alaturka kiremit veya marsilya kiremit kaplıdır. Zamanla düz toprak damlı evlerin bakım zorluğundan dolayı, evlere kırma çatı eklenmiş olduğu gözlenmiştir. Bunun yanı sıra, özgün çatısı, kırma çatılı veya beşik çatılı olan evlere de rastlanmaktadır. Çatı eğimlerinin dik olduğu ve çatının içinin de kullanıldığı geleneksel ev örnekleri de Karaman'da mevcuttur.

► Beşik çatılı, çatı içinin kullanıldığı geleneksel bir Karaman evi. [3]

Mimari Elemanlar

Kapılar: Karaman evlerinin giriş kapıları genelde çift kanatlıdır. Kapılar ahşap tablalı kapılardır. Tablalı kapıların sade bezemesiz olanları ve ahşaptan oyma bezemeleri olanları bulunmaktadır.

► Tablalı çift kanatlı ahşap giriş kapısı. [3]

Kapıların pek çoğunun üzerinde arkasındaki sofa mekânını aydınlatan tepe pencereleri bulunmaktadır. Tepe pencerelerinin, dikdörtgen pencere biçiminde kapı eninde olanlarının yanı sıra, basık kemerli ya da yarım daire biçiminde olanları da görülmektedir. Tepe pencerelerinin önünde genelde bir demir korkuluk bulunmaktadır. Ev içindeki oda kapılarının, ahşap tablalı olanları ve künde kari tekniğinde yapılmış olanları görülmektedir.

➤ Tartanlar evi giriş kapısı. [3]

➤ Hürrem Dayı Evinden künde kari bir oda kapısı. [3]

Pencereler: Geleneksel Karaman evlerinin pencereleri yaklaşık 1/2 oranına sahip, eni 80 cm. ile 110 cm. arasında olan pencerelerdir. Sokağa bakan pencerelerin önünde, eski örneklerde, mahremiyet amacıyla, ahşap sürmek kafes konulduğu görülmektedir. Pencere önlerinde demir parmaklıkları olan örnekler de vardır. Cumhuriyet döneminde yapılmış daha geç geleneksel ev örneklerinde ise, pencerelerin eninin genişlemiş olduğu görülmektedir.

➤ Ahşap giyotin pencereler. [3]

➤ Ahşap kanatlı pencere doğraması ve ahşap pencere kafesleri. [3]

Bacalar: Karaman'da özgün baca örneğine pek fazla rastlanmamıştır. Bacaların genellikle tuğladan örülmüş ve üzerinin sıvanmış olduğu görülmektedir.

➤ Tuğla örgülü ve sıvalı baca örneği. [3]

Balkonlar: Balkonlar, Karaman geleneksel konutlarında evin dış mekâna açılan en net bölümleridir. Sosyal ilişkilerin kurulduğu, sokak olgusuyla bütünleşen bir mekân olarak kurgulanmıştır. Bu balkonların korkuluklarında çeşitli demir ve ahşap işçiliklerinin olduğu örnekler de bulunmaktadır.

➤ Geleneksel Karaman evinin cihannüması önündeki ahşap dikmeli balkon. [3]

➤ Demir dikmeli ve korkuluklu bir balkon. [3]

Payandalar: Karaman evlerinde, çıkmaların altında, çıkmayı destekleyen ahşap payandalar görülmektedir. Payandaların zemine ve karşıya bakan dar kısımlarına kavis verilerek payanda formu zenginleştirilmiş ve kavisli kısımların altı ince çıtalar çakılarak kapatılmıştır. Üçgen formlu yan yüzlerinin ise sade biçimde düz ahşapla kapatıldığı ve yan yüzlere ahşaptan oyma yıldız motifli kaplamalar yapılmış olan, bezemeli örneklerle de rastlanmaktadır.

➤ Ahşap payanda örnekleri. [3]

Cephede ve İç Mekânlarda Süsleme

Karaman evlerinin dış süslemesi oldukça sadedir. Geleneksel mimari unsurlara sahiptir. 19. yüzyıl evlerinde cephede çıkma ve saçaklarda ahşap ve metal süslemeler görülmektedir. Dış

süslemelerde önemli olan ahşap kapılar üzerindeki ahşap oyma kanatlarıdır. Yine cumbaları taşıyan payandalarda da ahşap süslemeler ve bezemeler göze çarpmaktadır.

► Yan yüzü kapatılmamış ahşap payanda örneği. [3]

İç bölümlerde ise oda kapıları, tavanlar, yüklükler ve ağız açıklar ve içteki ahşap direkler ahşap süslemelere sahiptir. İçteki ahşap süslemeler çakma, eğri kesim, ajur tekniğinde gerçekleştirilmiştir. Ahşap oyma parçalar kumaş zemin üzerine çakılmaktadır. Ayrıca, oyulan parçalar ahşap zemin üzerine yerleştirilmiştir. Bitkisel bezemenin yanı sıra geometrik bezemeli kenarlar da vardır. Denilebilir ki Karaman evleri dış görünüşlerinin yalınlığına karşılık iç bölümlerinde büyük sanatkârca ve devrinin önemli örneklerini teşkil eden süsleme tasarımlarına sahiptirler. (Karpuz, 1992)

► Hürrem Dayı Evinden oymalı taş ocak örnekleri. [3]

➤ Hürrem Dayı Evinin baş odasından dolap örneği. [3]

➤ Hürrem Dayı Evinin baş odasından ahşap çıtalı ve boyalı tavan kaplaması. [3]

► Tartanlar Evinin iç sofa tavanından kalem işi tasvirler. [3]

► Tartanlar Evinin iç sofa tavanından kalem işi tasvirler. [3]

Sonuç

Türk evi çeşitli etkenlerle oluşmuş, Anadolu insanının sosyal ve kültürel tarihinin en önemli tanığıdır. Bu bakımdan Karaman, Anadolu'nun konut mimarlığının en eski ve en iyi örneklerine sahiptir. (Kahraman, 2012)

Karaman geleneksel evleri, Türk evi mimarisinde hem plan hem de süslemeleriyle göze çarpmaktadır. Geçmişten günümüze kadar ayakta kalabilmiş örnekler incelendiğinde, mabeynli ve sofalı plan şemaları bulunmakta, bu plan şemaları da cumba, payanda gibi yapı elemanlarının oluşmasına imkan sağlayarak geleneksel Türk evi cephe düzenini oluşturmaktadır.

Dış cephede sade bir cephe düzeni hakim olmasına karşın, iç cepheleri tam aksine süslemeli ve bezemeli olarak karşımıza çıkmaktadır. Gerek ahşap gerek kalemşi işçiliğiyle sanatsal ve mimari açıdan Türk sivil mimarisinde Karaman geleneksel evleri önemli bir yere sahiptir.

KAYNAKÇA

- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Karaman Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü, Karaman İl Çevre Durum Raporu, 2011
- Karaman İl Kültür Envanteri, 2005, Karaman.
- Karaman Belediyesi web sitesi. <http://www.karaman.bel.tr/Tarihce.aspx> , Erişim tarihi: Ocak 2018.
- Kahraman, G., (2012). “Karaman Kültüründe Tartan Evinin Önemi” , KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 14 (23) :109-114.
- Karpuz, H., (1992). Türk Halk Kültürü Araştırmaları, Sistem Ofset, Ankara. https://dokupdf.com/download/karaman-da-eski-trk-evleri-_5a01b9f4d64ab2b9bd698fec_pdf , Erişim Tarihi: Ocak 2018.
- Ulusoy, M.,(2007). “Geleneksel Konya Evleri ve Avrupa Etkisi”, Memleket İletişim, Konya.

Görseller;

- [1] <http://www.panoramio.com/photo/116497249> Erişim tarihi: Ocak 2018.
- [2]https://www.karamandan.com/Karaman_Resimleri-Tartan_Konaginin_200_yillik_hikayesi-h40146.html Erişim tarihi: Ocak 2018.
- [3] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2017.

YÖRESEL MİMARİ ÖZELLİKLERE UYGUN KARAMAN KONUT PROJELERİ

Bakanlığımızca ülke genelinde bir hassasiyet ve farkındalık oluşturmak amacı ile geleneksel dokuya aykırı yapılaşmanın önüne geçebilmek için yöre halkının ihtiyaçları, yaşam koşulları ve alışkanlıkları göz önünde bulundurularak; geleneksel konutlardaki plan şemaları, mekânsal kullanım ihtiyaçları, yerel malzemelerin tespiti ile örnek, güvenli, sağlıklı ve ekonomik mimari projeleri hayata geçirmek amaçlanmaktadır.

İç Anadolu bölgesi'nde Karaman ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun (3) tip konut, (1 adet) köy konağı ve köy çeşmesi projesi elde edilmiştir. Yapılan tasarım faaliyetleri, günümüz şartlarına, güncel sanat ve fen kurallarına uygun ve güncel mevzuat çerçevesinde yapılmıştır. (İmar Kanunu, Enerji Verimliliği Kanunu, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Deprem Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği, Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklileri)

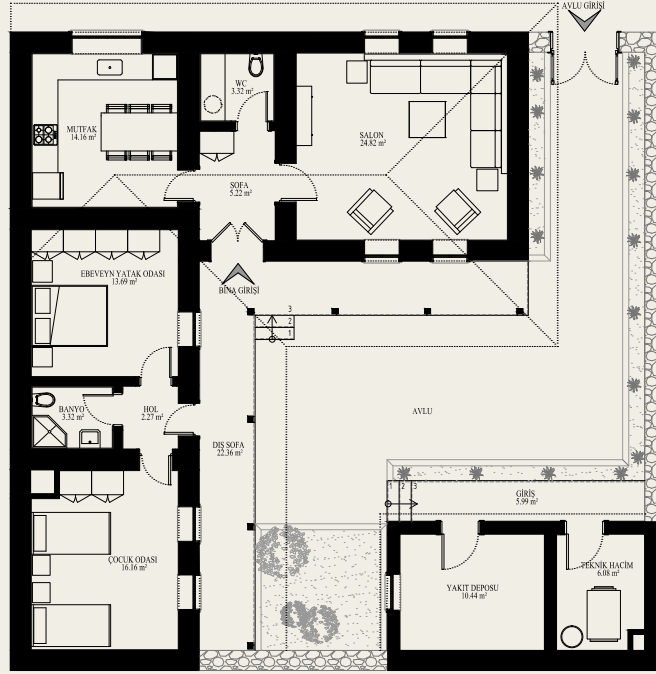
Fiziksel ve mekânsal özelliklerinin yaşatılması bağlamında, yeni yapı teknolojileri ile geleneksel yapıım tekniklerinin yorumlanarak geçmiş ve gelecek karşılaştırıldığında; içe dönük yaşamın dışa dönük hale dönüşmesi ile evlerin alt katlarının görüntüsü değişmiştir. Kırsal geçim kaynaklarında azalma ile evlerde yer alan ocak, tandır, işevi gibi mekânların yerini, modern mutfaklar almıştır. Yönetmelikler ve mevzuatlar beraberinde bazı standartlar getirmiştir. Plana bağlı mülkiyet sınırları sebebi ile organik sokak ve mahalle görüntüsüne göre biçimlenen evlerin silüetinde değişim olmuştur. Ayrıca aile genişliğinin değişimi ve nüfusun artması ile evlerde küçülmeye gidilmiş, ekonomik nedenler ile iki katlı evler yerini tek kat evlere bırakmıştır. Ahşap, kerpiç ve taş yapı tekniğinin yerini betonarmenin alması ile evlerin karakterleri de değişmiştir. Geleneksel yaşam biçimlerinin getirdiği plan şemaları, günümüz mekân kullanım tercihleriyle entegre edilmeye çalışılırken mimari açıdan bazı kaçınılmaz değişikliklere uğramıştır. Bununla beraber, konutlar yerel kültürle uyum içinde tasarlanmıştır. Rehber niteliğinde olan bu çalışma ile ülkemizde yöresel mimariye olan ilgi ve hassasiyetin artırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Karaman ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun konut projelerinde yapı sistemi betonarme karkastır. Dış cephelerde dış cephe boyası ve/veya belirtilen kısımlarda ahşap kaplama, kapı ve pencerelerde ahşap malzeme, çatılarda alaturka kiremit, subasman yüzeylerde doğal taş kaplama kullanılmıştır.

TİP - 1

Toplam: 147,13 m²ZEMİN KAT PLANI: 147,13 m²

TİP - 2

Toplam: 148,92 m²

ZEMİN KAT PLANI: 148,92 m²

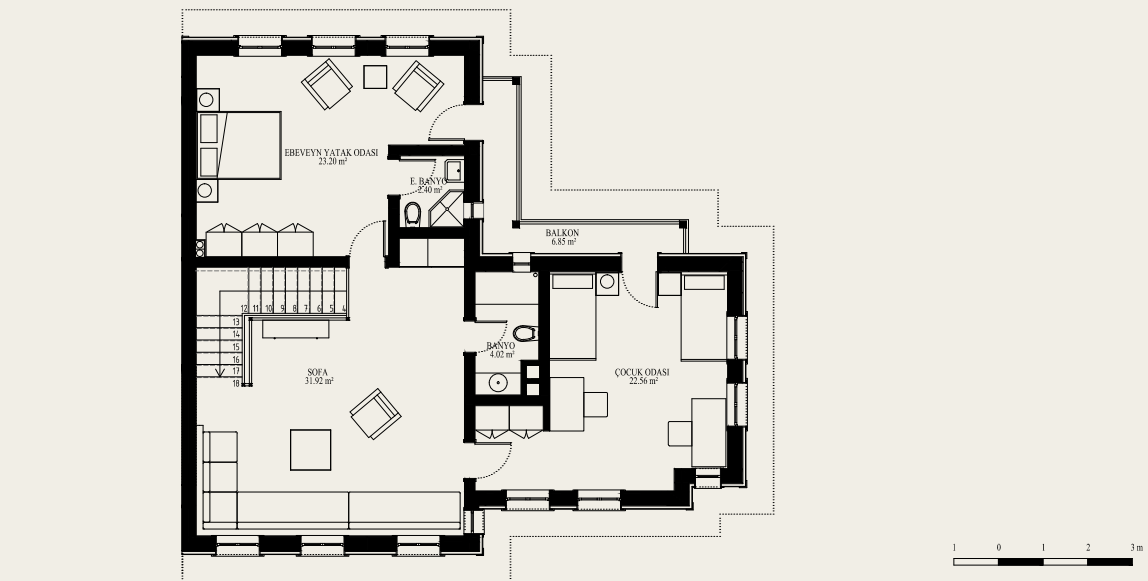
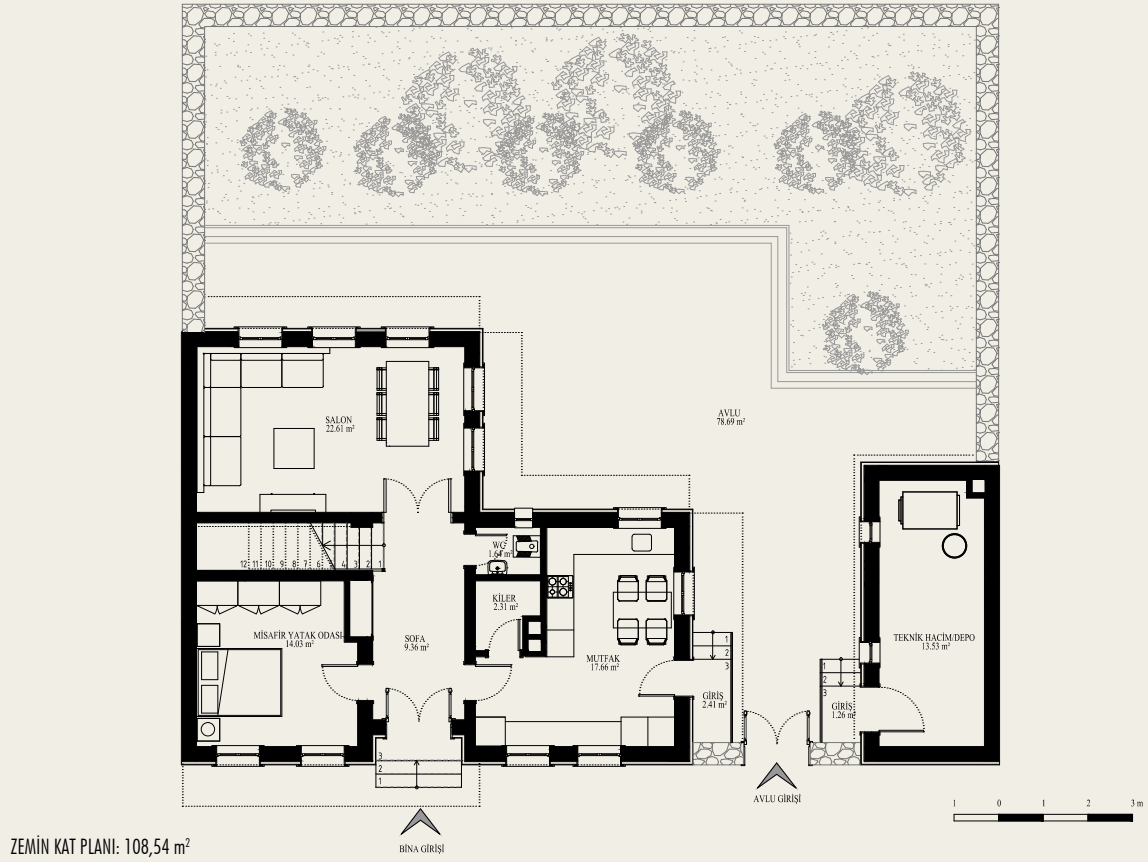

TİP - 3

Toplam: 223,7 m²

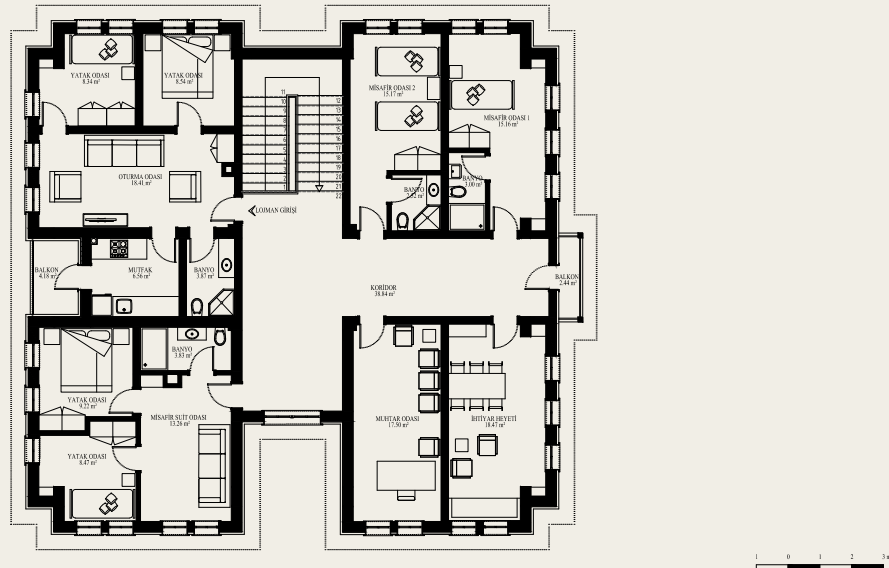

TİP - 4 (KÖY KONAĞI)

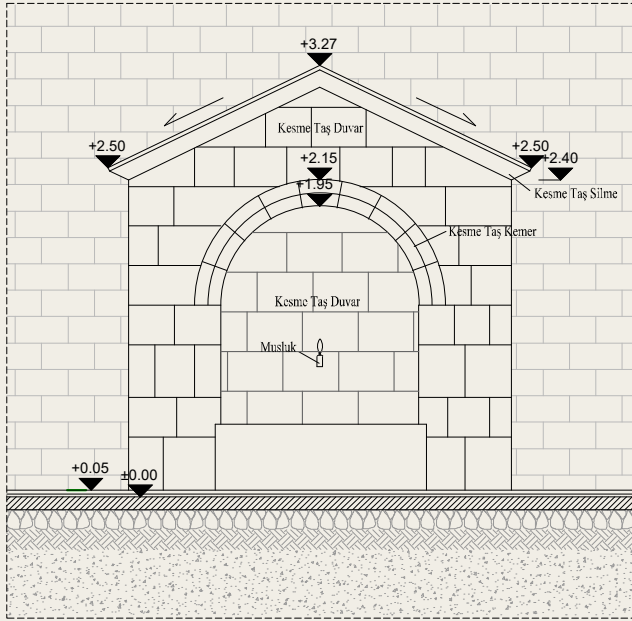
Toplam: 471,7 m²

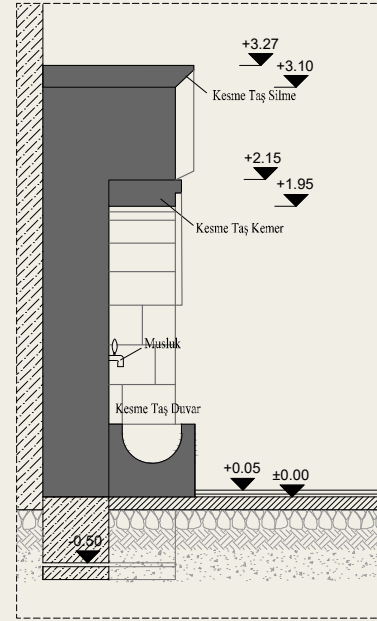

KÖY ÇEŞMESİ

ÖN GÖRÜNÜŞ

KESİT

KIRIKKALE

Kırıkkale; kuzeyde Çankırı, batıda Ankara, güneyde Kırşehir, doğuda ise Yozgat ve Çorum illeriyle çevrelenmiş, İç Anadolu Bölgesi'nde yer alan bir ildir. Kızılırmak ve Delice Irmaklarının suladığı ovalar, topraklarının büyük bir kısmını oluşturmaktadır. Denek Dağı ve Koçu Dağı gibi rakımı fazla yüksek olmayan yükseltilere sahip olup bu dağlar arasında Pehlivanlı, Hodar, Koçu gibi yaylalar yer almaktadır.

► Kırıkkale'nin Türkiye'deki Konumu

Kırıkkale'nin adının, şehrin 3 km. kuzeyindeki Kırıkköyü ile kentin merkezindeki Kaletpe'nin kısaltılarak birleştirilmesinden ortaya çıktığı söylenir. Bu ismin halk tarafından yakıştırıldığı kanaati yaygın olmakla beraber bölgenin ismi Osmanlı arşiv belgelerinde, şimdiki haliyle Kırıkkal'a biçiminde geçmektedir. (Kırıkkale Belediyesi web sitesi)

Şehir olarak Kırıkkale'nin kuruluşu ve gelişimi oldukça yenidir. Cumhuriyetin ilk yıllarında kurulmaya başlayan silah sanayi ile gelişen Kırıkkale; tarih, kültür ve sanayisi ile önemli bir yerleşim merkezidir. (Kırıkkale Valiliği, İl Kültür Turizm Müdürlüğü Broşürü)

Bu yüzden Kırıkkale “Cumhuriyet Şehri” olarak bilinir. Ancak, İl sınırları içerisinde bulunan tarihi yapılar, höyükler, yüzey araştırmalarında ortaya çıkan bulgular Kırıkkale’nin M.Ö. 3000-4000’li yıllara giden bir tarihi olduğunu ortaya koymaktadır.

► Eski Kırıkkale’de bir sokak dokusu. [1]

Mimari Yapılanma

Geleneksel Kırıkkale evleri, geleneksel Ankara evleri mimarisiyle değerlendirilebilir. Uzunca bir süre Ankara’ya bağlı bir yerleşim birimi olduğundan, gerek planlama gerek de cephelerde geleneksel Ankara evleri etkileri görülmektedir.

1500’lü yıllardan beri Kırıkkale’de tarihi Türk evleri ve konakları mevcut olup bunlar tescilli kültür varlığı niteliğindedir. Ancak, buralar şehir olmaktan ziyade kırsal alanlar olduğundan, evler sıkışık şehir merkezi evleri niteliğinde değildir. Daha çok bağ evi özellikleri taşımaktadırlar. Civar ilçelerde bulunan tarihi doku incelendiğinde evler ayırık nizamlı ve nispeten rahat oturma alanlıdır.

► Recep Kutluca Konağı, Keskin. [2]

Bulunan az sayıdaki örnekte geniş bahçeleri olan, avludan giriş yapılan, genellikle iç ya da orta sofa plan tipleri olan evler bulunmaktadır. Ev girişlerinin üzerinde genellikle bir balkon çıkıntısı bulunmakta olup yan cephede çıkma ve cumbalar görülmektedir. Çatıları ise ahşap ve kiremitle kaplıdır.

Bu evler genellikle iki katlıdır ve zemin kat ahşap hatıllı moloz taş duvarlarla oluşturulmuş, üst kat ise ahşap çatkılı ve kerpiç dolguludur. Zemin ve üst kat cephelerinde duvar yüzeyleri, yörede çokça bulunan alçı ve toprak, kireç karışımı ile sıvanmıştır. Yapım teknikleri olarak, Ankara'nın sivil mimarisine benzemektedir.

Geleneksel Kırıkkale evlerinde, iklim ve sosyal yaşam koşulları göz önünde bulundurularak kerpiç ve ahşap malzemeler sıklıkla kullanılmış olup yapılar iklim şartlarından dolayı zeminden yaklaşık bir metre yükseltilmişlerdir. Bodrum genellikle

yapılmamıştır. Zemin kat, günlük yaşayışın geçtiği yerdir. Bu yüzden mahremiyet ve soğuktan korunma amacıyla yapıların zemin katları daha az pencere ve içe dönüktür. Ara kat ve zemin kat genellikle kışlık katlar olarak kullanılır.

Üst katlar ise bol pencere ve manzaraya yönelmiştir. Bu katlar yazlıktır ve misafir kabul edilen başoda ve yatak odalarından oluşur. Başodalar (divanhane) genelde çıkmalarla sokağa taşan en büyük ve şerefli odadır.

Geleneksel Kırıkkale evlerinde gerek dış cephede gerekse iç cephede ahşap işçilikleri göze çarpmaktadır. Yine Ankara evlerinde olduğu gibi ahşap dolaplar ve ahşap tavanlar bulunmakta olup bu dolap ve tavanların üzerinde de boya ile yapılmış süsleme ve bezemeler göze çarpmaktadır.

► Recep Kutluca Konağı ahşap tavan göbeği ve boyamaları. [2]

Kırıkkale evlerinden günümüze gelebilen örneklerin çoğu iki katlıdır. Bu yapılara Tayyar Bey Konağı, Aslan Bey Konağı ve Zühtü Pehlivanlı Evi örnek olarak gösterilebilir.

Tayyar Bey Konağı

Konak oldukça geniş bir bahçe içerisinde yer almaktadır. Bahçesi kademeli olarak yükselen bir duvar ile çevrelenmiş olup, bahçeye çift kanatlı ahşap bir kapı ile girilmektedir. Ayrıca, konağın yanında bahçe duvarına bitişik taş malzemeli ve bugün akar durumda bir çeşme yer almaktadır.

İki katlı konağın giriş katı taş malzemeli olup, üst kat ahşap iskelet sistem arası kerpiç dolgulu, üzeri beyaz renk sıvalıdır. Ahşap kırma çatı üzeri Marsilya tipi kiremitle örtülü olup, dışa çıkmalı saçak altı ahşap kaplıdır. Yapıya giriş, doğu cephesinden çift kanatlı ahşap bir kapı ile sağlanmaktadır. Bu bölüm üst katta dışa çıkmalı sofa ile vurgulanmış olup sofa, iki adet ahşap sütun ve üzerinde profilli ahşap konsollarla desteklidir. Üst ve alt kattaki pencereler dikdörtgen ve ahşap çerçeveli olup, alt kattakiler demir parmaklıdır.

► Tayyar Bey Konağı. [3]

Giriş katında iç mekânda orta sofaya karşılıklı açılan dört oda bulunmaktadır. Ahşap merdivenle ulaşılan üst kat sofaya açılan yine dört oda düzenlemesinden oluşmaktadır. Odalarda zemin ve tavan ahşap olup, her odada yine ahşap malzemeli dolap düzenlemesi bulunmaktadır. Gerek odalara girişi sağlayan ahşap kapılarda gerekse odalardaki dolaplarda kazıma teknikli geometrik bezemeler bulunmaktadır. Üst kat salon bölümünün tavan kaplamasında merkezdeki göbek rozet şeklinde düzenlenmiştir. (Türkiye Kültür Portalı web sitesi)

Aslan Bey Konağı

► Aslan Bey Konağı. [3]

Oldukça geniş bir alan içerisinde yer alan konağı çevreleyen, avlu duvarları bulunmaktadır. Zemin katı düzgün olmayan kesme taş malzemeli, aralarda yatay ahşap hatıllıdır. Üst kat, ahşap iskelet sistem arası kerpiç malzemeli olup, beyaz renk sıvalıdır. Ahşap kırma çatı beden duvarından dışa çıkmalı olup, saçak altı ahşap kaplıdır. Dikdörtgen ve yuvarlak kemerli pencereler ahşap çerçeveli, giriş kattakiler ise demir parmaklıklıdır.

➤ Aslan Bey Konağında seyirlik bölümü. [3]

Konağa giriş, güney cephesinden sağlanmakta olup kapının hemen üzerinde pencereler bulunmaktadır. Üst katta merkezdeki çıkma, ahşap malzemeli balkon şeklinde düzenlenen ahşap sütuncelerle desteklenmiş olup seyirlik bölümünün her iki yanında da ikişer pencere yer almaktadır. Giriş katındaki odalardan birinde taş malzemeli bir ocak bulunmaktadır. Girişin hemen sağ tarafındaki ahşap merdivenlerle üst kata ulaşılmaktadır. Bir duvarında ahşap dolap sistemi bulunan odaların ahşap kapıları üzerinde, dikdörtgen kasetler içerisinde geometrik ve bitkisel bezemeler bulunmaktadır. (Türkiye Kültür Portalı web sitesi)

Zühtü Pehlivanlı Evi

➤ Zühtü Pehlivanlı Evi. [3]

19. yy. sonlarında yapılmış Pehlivanlı evi, alt kat moloz örgülü yığma duvar, üst kat bağdadi olarak inşa edilmiş iki katlı bir konuttur. Ön cephesinde birinci ve ikinci kat arasında ahşap payandalar vardır. Üst katta ortada balkon bulunur. Balkonun ön yüzündeki üç adet sütuna etrafı saçak işlemeli ahşap alınlık oturmuştur. İki yanda ikişer pencere bulunur.

► Cumbada bulunan kemerli pencereler. [3]

Diğer cephede ise ikinci katta ortada cumba vardır. Cumba ortasında yarım kemerli bir pencere vardır. Diğer pencereler ise dikdörtgendir. Yapının ahşap saçaklığı ince yivlerle kademeli olarak bezenmiştir. Saçaklık kenarında da ayrıca ahşap bezeme yapılmıştır. (Kırıkkale Valiliği, İl Kültür Turizm Müdürlüğü Broşürü)

Sonuç

Geleneksel Kırıkkale evleri, birçok yönüyle Ankara evlerine benzemektedir ancak bu evler şehir içerisinde olmadığından geniş bahçeli ve ayırık nizamda yapılmıştır. Bu yönüyle de Ankara evlerinin neredeyse çatılarının birbirine değdiği bitişik nizam düzeninden farklı bir duruş sergilemektedir.

Ahşap, taş ve kerpiç; evlerin de temel yapı malzemelerini oluşturmaktadır. Alt katlarda genellikle taş malzeme kullanılırken, evlerin diğer kısımlarının yapımında kerpiç göze çarpmaktadır. Gerek dış cephede gerekse iç mekân süsleme ve bezemelerinde ahşabın etkisi günümüze kadar gelebilmiş evlerin hemen hemen hepsinde görülmektedir. Cephede ise pencere, balkon ve cumbalarda ahşap alınlıklar ve dikmelerin işlemeli örnekleri göze çarpmaktadır.

KAYNAKÇA

- Edebi Yâd ve Sanat Akademisi, Kırıkkale İli Tarihi, Kültürel ve Doğal Güzellikleri, <http://www.edebiyatvesanatakademisi.com/Forum/Detay/il-il-turkiye/kirikkale-ili-tarihi-kulturel-ve-dogal-guzellikleri-33917.aspx> , Erişim Tarihi: Aralık 2017
- Gezilesi Yerler, Kırıkkale’de Gezilecek 10 Muhteşem Yer <https://www.gezilesiyer.com/kirikkalede-gezilecek-10-muhtesem-yer.html>, Erişim tarihi: Aralık 2017
- <http://www.kirikkale-bld.gov.tr/?sayfa=bolum&kat=5&detay=36> , Erişim tarihi: Ocak 2018
- Kırıkkale Valiliği, İl Kültür Turizm Müdürlüğü Broşürü
- Türkiye Kültür Portalı, Tarihi Evler – Kırıkkale <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirikkale/gezilecekyer/tarihi-evler>, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirikkale/anitlar> , Erişim tarihi: Aralık 2017
- <http://www.keskin.bel.tr/?Sayfa=FotoGaleri&Sub=Goster&ID=7> , Erişim tarihi: Aralık 2017

Görseller;

- [1] <https://www.gundemkirikkale.com/nostalji-kirikkale-resimleri.html#jp-carousel-10907> , Erişim tarihi: Ocak 2018
- [2] <http://www.keskin.bel.tr/?Sayfa=FotoGaleri&Sub=Goster&ID=7> , Erişim tarihi: Aralık 2017
- [3] Türkiye Kültür Portalı, Tarihi Evler – Kırıkkale <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirikkale/gezilecekyer/tarihi-evler>, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirikkale/anitlar> , Erişim tarihi: Aralık 2017

YÖRESEL MİMARİ ÖZELLİKLERE UYGUN KIRIKKALE KONUT PROJELERİ

Bakanlığımızca ülke genelinde bir hassasiyet ve farkındalık oluşturmak amacı ile geleneksel dokuya aykırı yapılaşmanın önüne geçebilmek için yöre halkının ihtiyaçları, yaşam koşulları ve alışkanlıkları göz önünde bulundurularak; geleneksel konutlardaki plan şemaları, mekânsal kullanım ihtiyaçları, yerel malzemelerin tespiti ile örnek, güvenli, sağlıklı ve ekonomik mimari projeleri hayata geçirmek amaçlanmaktadır.

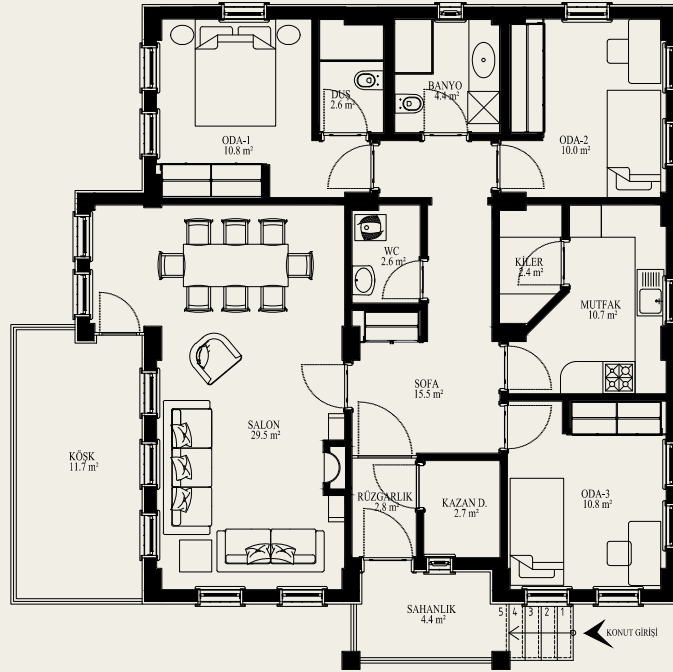
İç Anadolu bölgesi'nde Kırıkkale ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun (3) tip konut, (1 adet) köy konağı projesi elde edilmiştir. Yapılan tasarım faaliyetleri, günümüz şartlarına, güncel sanat ve fen kurallarına uygun ve güncel mevzuat çerçevesinde yapılmıştır. (İmar Kanunu, Enerji Verimliliği Kanunu, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Deprem Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği, Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gereklere)

Fiziksel ve mekânsal özelliklerinin yaşatılması bağlamında, yeni yapı teknolojileri ile geleneksel yapıım tekniklerinin yorumlanarak geçmiş ve gelecek karşılaştırıldığında; içe dönük yaşamın dışa dönük hale dönüşmesi ile evlerin alt katlarının görüntüsü değişmiştir. Kırsal geçim kaynaklarında azalma ile evlerde yer alan ocak, tandır, işevi gibi mekânların yerini, modern mutfaklar almıştır. Yönetmelikler ve mevzuatlar beraberinde bazı standartlar getirmiştir. Plana bağlı mülkiyet sınırları sebebi ile organik sokak ve mahalle görüntüsüne göre biçimlenen evlerin silüetinde değişim olmuştur. Ayrıca aile genişliğinin değişimi ve nüfusun artması ile evlerde küçülmeye gidilmiş, ekonomik nedenler ile iki katlı evler yerini tek kat evlere bırakmıştır. Ahşap, kerpiç ve taş yapı tekniğinin yerini betonarmenin alması ile evlerin karakterleri de değişmiştir. Geleneksel yaşam biçimlerinin getirdiği plan şemaları, günümüz mekân kullanım tercihleriyle entegre edilmeye çalışılırken mimari açıdan bazı kaçınılmaz değişikliklere uğramıştır. Bununla beraber, konutlar yerel kültürle uyum içinde tasarlanmıştır. Rehber niteliğinde olan bu çalışma ile ülkemizde yöresel mimariye olan ilgi ve hassasiyetin artırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Kırıkkale ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun konut projelerinde yapı sistemi betonarme karkastır. Dış cephelerde dış cephe boyası ve/veya belirtilen kısımlarda ahşap kaplama, kapı ve pencerelerde ahşap malzeme, çatılarda alaturka kiremit, subasman yüzeylerde doğal taş kaplama kullanılmıştır.

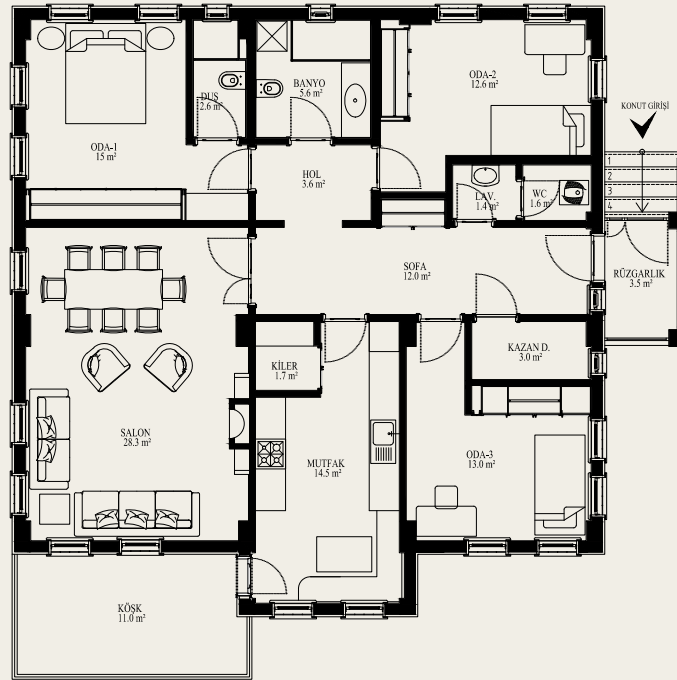
TİP - 1

Toplam: 112,3 m²ZEMİN KAT PLANI: 112,3 m²

TİP - 2

Toplam: 136,1 m²

ZEMİN KAT PLANI: 136,1 m²

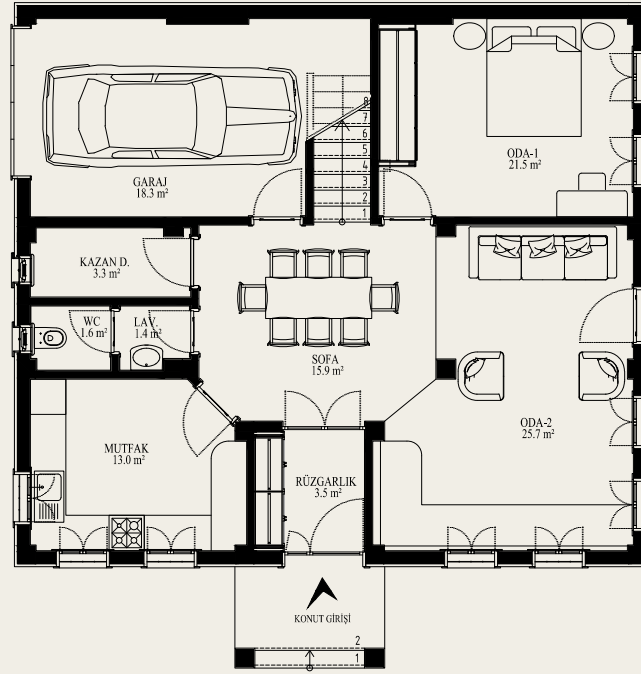

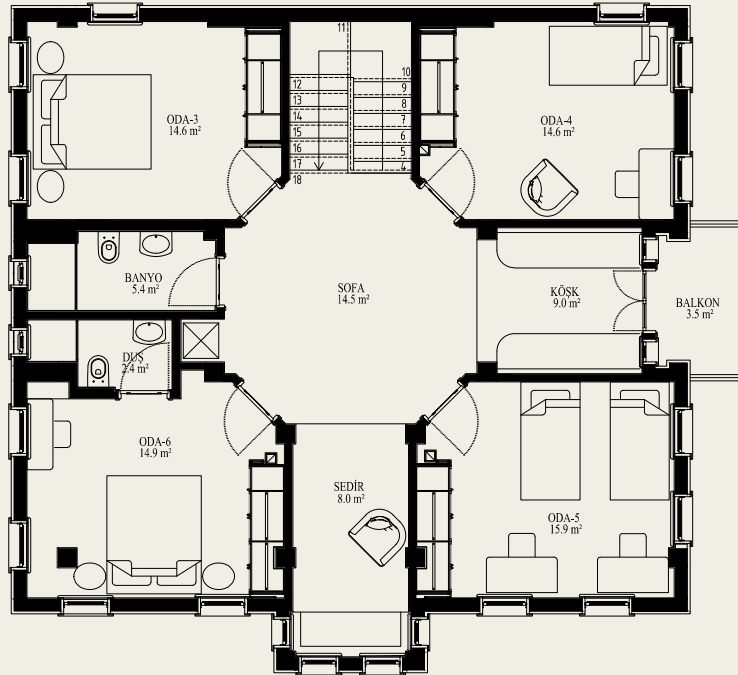

TİP - 3

Toplam: 222,6 m²

ZEMİN KAT PLANI: 100,9 m²

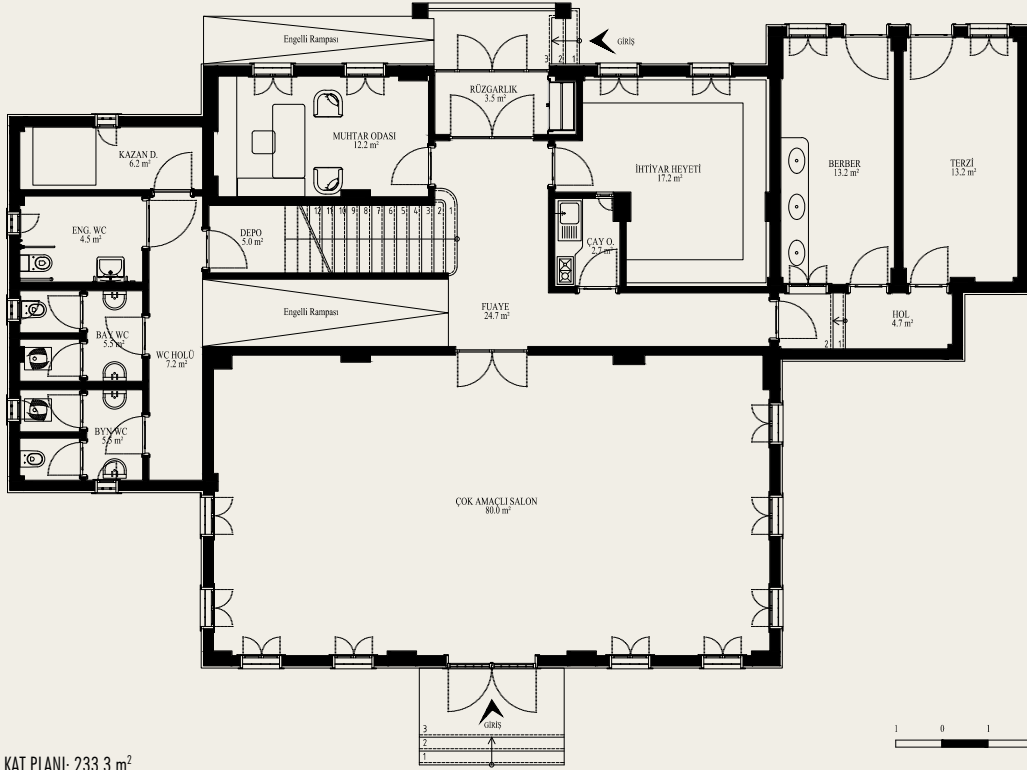
ZEMİN KAT PLANI: 121,7 m²

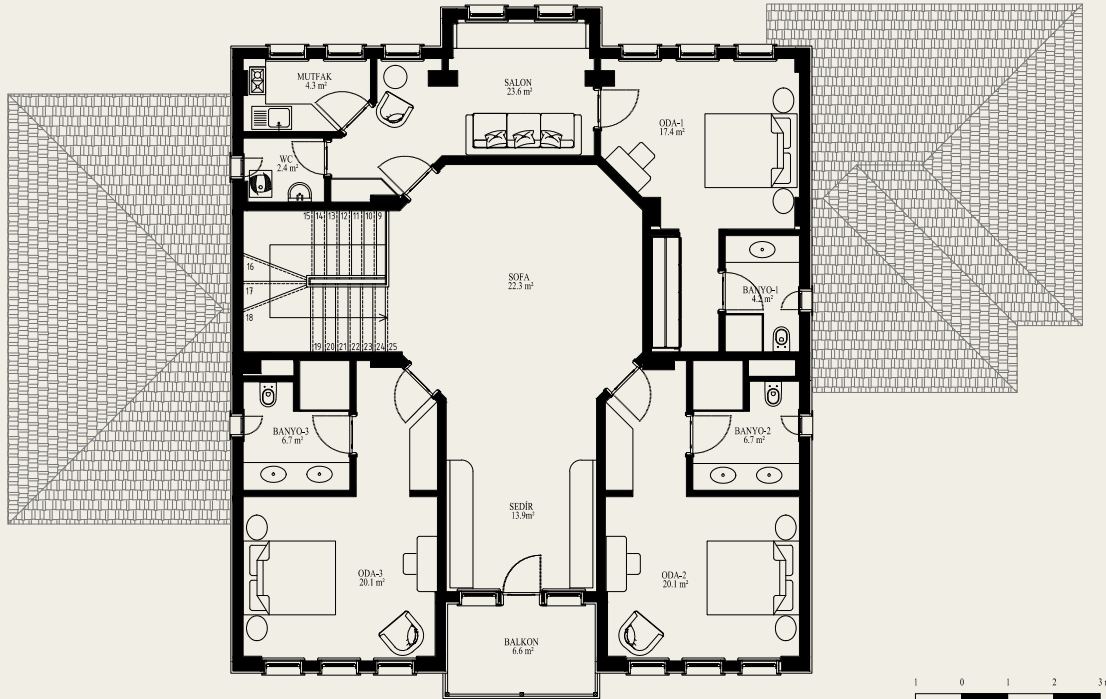

TİP - 4 (KÖY KONAĞI)

Toplam: 406,7 m²

ZEMİN KAT PLANI: 233,3 m²

ZEMİN KAT PLANI: 173,4 m²

KONYA

Konya ili Anadolu Yarımadası'nın ortasında bulunan İç Anadolu Bölgesi'nin güneyinde, şehrin kendi adıyla anılan Konya bölümünde yer almaktadır. Topraklarının büyük bir bölümü, İç Anadolu'nun yüksek düzlükleri üzerine rastlar. Güney ve güneybatı kesimleri Akdeniz bölgesine dâhildir. Türkiye'nin en büyük yüzölçümüne sahip olan ilidir. (Konya Valiliği web sitesi)

► Konya'nın Türkiye'deki Konumu

Konya, neolitik çağdan günümüze kadar uzanan süreçte bir yerleşim yeri olarak çağlar boyunca önemli medeniyetlere ev sahipliği yapmıştır. Böylece kent farklı toplumların farklı üretim ve yapım teknikleri ile meydana getirdikleri birçok sanat eserine sahip olmuştur. Konya'da Mısırlılardan önce hiyeroglif yazının kullanıldığı tarihte (M.Ö. 3500) ilk konut ve ilk kutsal yapı kalıntılarına rastlanmaktadır. (Konya İl Kültür Turizm Müdürlüğü web sitesi)

Konya Anadolu Selçuklularına başkentlik yapmış büyük bir şehir olup, Türkler tarafından fethinden bugüne kadar da mimari, kültür ve sanatta İslam etkileri görülmüştür.

Mimari Yapılanma

Konya bölgesinde en eski yapılar incelendiğinde; birbirine yapışık, düz damlı, kerpiç duvarlı, geniş avlulu, dikdörtgen planlı, iki odalı; odalarda dolap, ocak, kiler gibi ekipmanların bulunduğu toprak yapılarla karşılaşılır. Yörenin topografik yapısı, kültür ve iklimi yapılaşmada etkili olmuştur.

Konya ilinin yüz ölçümünün büyük olması nedeniyle il sınırları içinde farklı topoğrafik ve sosyo-kültürel yapılar bulunmakta, bu durum da farklı yapılaşma özellikleri ortaya çıkarmaktadır. Genel olarak; dağlık alanlardaki konutlar iki katlı ve taş malzemeden, ova ya da düz alanlardaki konutlar bir katlı kerpiç malzemeden yapılmaktadır.

Celile Berk'in 1951 yılında yayınlanan Konya Evleri kitabında verilen bilgilere göre, geleneksel Konya evlerinin yapım tekniği yığmadır. Yapı malzemesi olarak ise duvarlarda, taş ve kerpiç tuğla kullanılmıştır.

► Kerpiçten yapılmış geleneksel Konya evi. [1]

Eskiden Rum ve Ermenilerin yaşadığı kesimlerdeki evlerde, zemin katların tüm dış duvarlarında, avlu, ahır, taşlık vb. mahallerin zeminlerinde, merdivenlerde taş malzemenin kullanıldığı görülmektedir.

Kerpiç ise Konya geleneksel yapılarında karşımıza çıkan ana malzemedir. Yine ahşap malzeme de bu taş ve kerpiç duvarlarda bağlayıcı hatıl olarak, bağdadi sistemlerde ise ana taşıyıcılar ve çitalar biçiminde sıva tutucu olarak kullanılmıştır. Ahşap ayrıca cumbaların ve döşemelerin de ana taşıyıcı malzemesidir. Döşeme ve tavan kaplamalarında, tüm doğramalarda, pencere kafeslerinde yine ahşaba yer verilmiştir. Tuğla, çok sınırlı olarak kirpi saçaklarda gözükmektedir. Kiremit ise alaturka kiremit tipindedir. Düz damların ve duvarların saçak korunmasında, eğimli çatılarda ise çatı örtü malzemesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Demir; pencere ve kapı şebekelerinde, korkuluklarda yoğun biçimde kullanılmış, ayrıca bağlayıcı, kenetleyici malzeme olarak değerlendirilmiştir. (Sözen, Dülgerler, 1979)

Plan Tipleri

Celile Berk'e göre Konya evleri, plan itibarıyla, temelde iki kısma ayrılır:

1. Hayatlı evler
2. Sofalı evler

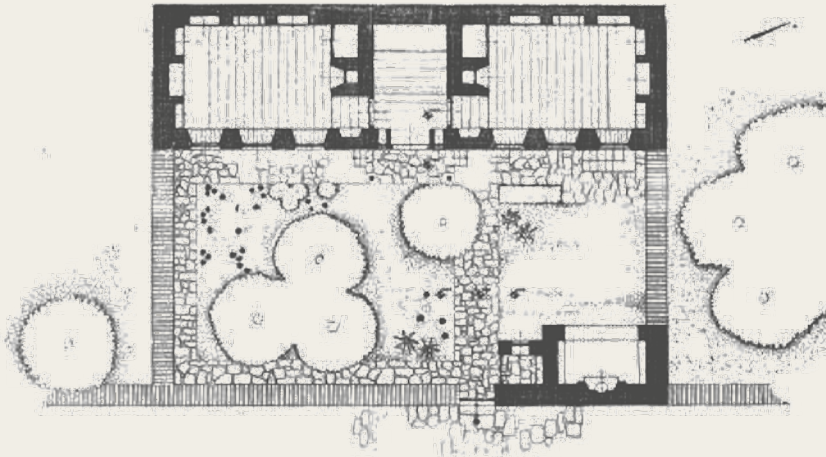
1. Hayatlı Evler

Bu evlere, sokaktan bir hayat vasıtası ile girilir. Konya'da hayat tabiri, zemini taşla döşeli bir ön bahçedir. Genellikle, sokaktan hayata girildiği yerde, yan tarafta, hela ve mutfak içeren bir yapı vardır. Bu evin esas kısmından ayrı bir küttedir. Bu gruptaki evlerin en belirgin özellikleri, odaların yan yana sıralanıp doğrudan doğruya tahtaboşa açılmış olmalarıdır. Tahtaboş, üstü kapalı üç tarafı açık genellikle ahşap korkulukları bulunan balkonlardır.

► Tek katlı, hayatlı bir ev.
(Berk, 1951)

Bu evleri de kendi içinde ayırırsak tek katlı, iki katlı ve mabeynli evler olarak ayrılabilir. Tek katlı evlerde, hayat kotundan yükseltilmiş odalar bulunur ve böylelikle bodrum katta pencere açılarak üstteki odalar rutubetten korunmuş olur. İki katlı evlerde ise odalar hayat ile aynı kotta olup, zemin kat depo, ambar vb. olarak kullanılır, ahşap merdivenle çıkılan üst kattaki odalar ise yaşam alanı olarak değerlendirilir. Bazı örneklerde zemin katta oturma odaları da görülür.

► Tek katlı, mabeynli bir ev. (Berk, 1951)

Mabeynli evler ise genellikle tek katlı, iki odalı evlerdir. Bu odalara evin ortasında bulunan bir mabeyn vasıtası ile girilir. Bölgede “mabeyn” olarak adlandırılan bu mekân, evin giriş bölümü ve hol kısmını oluşturur, bir yaşam mekânından çok geçiş mekânı olarak tanımlanabilir.

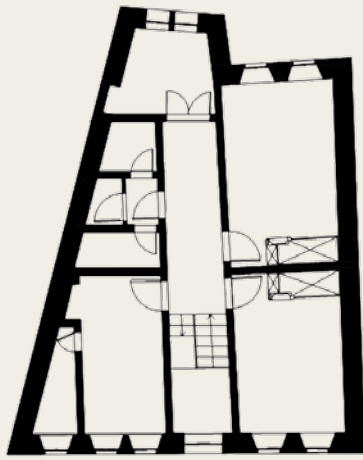
Bu tip evler, hayatlı evlerin soğuğa karşı daha iyi tedbir alınmış şekilleridir ki bunlar hayatlı evlerden sofalı evlere geçiş şeklini de teşkil ederler. Bahçeye, hayatın dar olan kısmından girilir. Sağ tarafta hela ve mutfak ve sol tarafta da bir oda vardır. Bu odanın önünde tahtaboş denilen ahşap bir balkon vardır. Odanın döşemesi toprak, sedir kısmı ahşaptır.

► Geleneksel Konya evinde hayat. [2]

2. Sofalı Evler

Sofalı evler, hacimleri ve ebatları büyük olan evlerdir. Büyük bağlar ve bahçeler içinde konumlandırılmışlardır. Pencereleri genellikle ön bahçeye açılırlar. Birçok evde üst kat yazlık, alt kat kışlık olarak kullanılır.

Zemin Kat Plan Şeması

1. Kat Plan Şeması

► Konya'da iki katlı sofalı bir ev planı. [4]

Yapım malzemesi kerpiç ve topraktır. Bu evler plan itibariyle simetrik ve mabeyn giriş istikametinde bina boyunca uzanan sofa halini almıştır. Bu sofanın bir tarafına üç oda yerleştirilmiştir. Üst ve alt kat genellikle bir merdivenle ayrılmış olup, hımış bir duvar ve kapı ile örtülmüştür. Böylelikle uzun, ferah ve serin sofalar ortaya çıkmıştır. Karnıyarık denilen bu sistem, sofanın bir tarafındaki odalardan diğer tarafındaki odalara geçilmesi suretiyle oluşmuştur.

Zemin Kat Plan Şeması

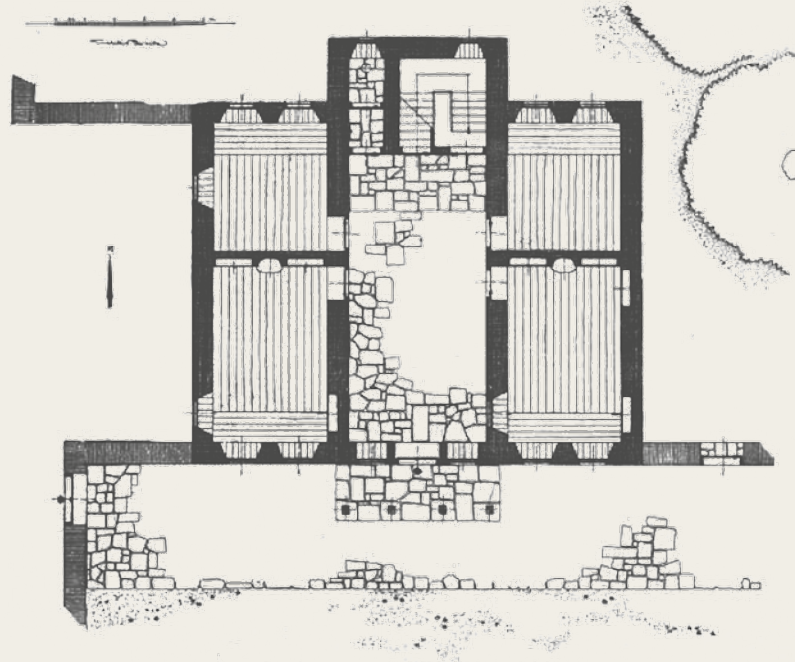

1. Kat Plan Şeması

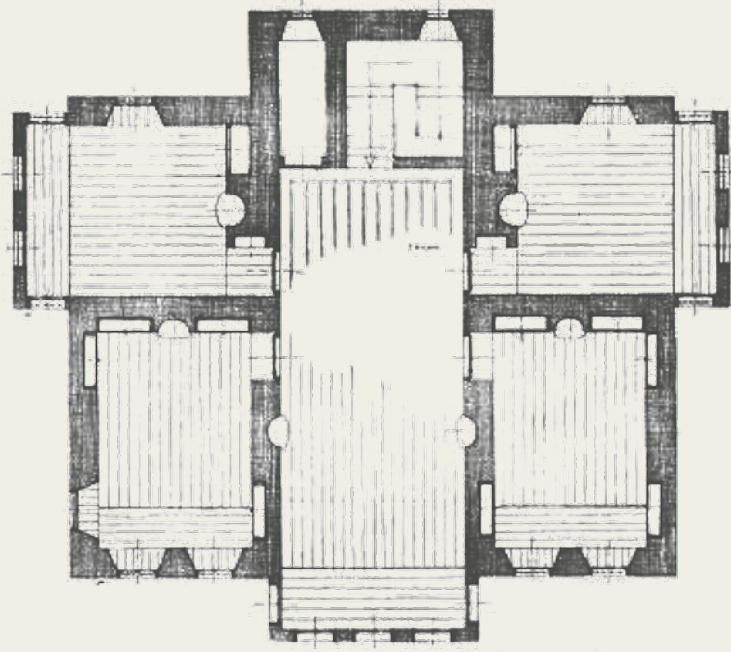
► Konya'da iki katlı sofalı bir ev planı. [4]

Sofalı evlerin en karakteristik örneklerinden birisi Nakipoğlu evidir. Konya'nın belli başlı semtlerinden biri olan Nakipoğulları Mahallesinde yer alır. Karnıyarık planların içinde en niteliklisi olarak bulunan bu evin iç ve dış mimarisi Konya evlerinin vasıflarını taşımaktadır. Dört sütunlu bir girişten loş ve serin bir taşlığa girilir. Taşlığın iki tarafında ikişer oda vardır. Burası Sille taşları ile örülmüş bir giriş holüdür. Giriş holünde bir merdiven bulunur. Bu katın yüksekliği diğer evlerde olduğu gibi basıktır. Üst katta çıkmalı bir sofa ve yine iki tarafta ikişer oda mevcuttur ki bunların arka tarafta olanları, iki tarafa çıkmalarla uzatılmıştır. Çatı düz dam ve duvarların korunması için parapetlidir. Bu binanın servis kısımları, binanın karşısına gelmektedir. Girişteki sütunlar, üst sofadaki çıkmayı taşırlar. Bunlar dört köşe olup hafif yuvarlatılmışlardır. Bu tip sütunlara yine bu tip evlerde çok rastlanır. Üst kattaki odaların çıkmaları da karakteristik şekil ve konstrüksiyon sistemi taşırlar.

► Nakipoğulları Evi, Zemin Kat Planı
(Berk, 1951)

► Nakipoğulları Evi, 1. Kat Planı
(Berk, 1951)

İç Mekân Düzenlemeleri

Odalar, Konya evini oluşturan en önemli mekânlardır. Sofaya açılırlar. Konya evlerinde oda; yemek yeme, oturma, yatma, dinlenme, yıkanma gibi ihtiyaçlara cevap verecek tarzda çok amaçlı olarak düzenlenmiştir. İçerlerinde bir ya da birkaç tane iç mekân elemanı bulunan odaların içleri genellikle sade döşenmiştir. Ancak ev içerisinde diğer odalara göre daha özenle döşenmiş ve konumlu bir oda (başoda) mutlaka vardır. Başoda genellikle evlerin caddeye ya da yola bakan üst katlarında yer almış ve çıkma yapılarak genişletilmiştir.

Geleneksel Konya evlerinde; sedir, dolap, yüklük, ağzıaçık, gusülhane, çiçeklik, aynalık gibi yerli elemanlar hemen hemen her odada vardır. Ağzıaçık olarak isimlendirilen dolap diğerlerinden farklıdır. Derinliği diğerlerine göre daha azdır. Bazen kapı nişinde, bazen yüklüğün yanında giriş duvarı boyunca yer alır. Kapaksız olup içi süslü raflarla bölünmüştür.

► Geleneksel Konya evi ahşap dolap yüklük ve ağzıaçık. (Kuşçu, 2006)

Konya evlerinde tavanlar genelde sade ve pasalı ahşap tavan şeklindedir. Ancak bazı evlerde, ahşap tavan göbeklerine ve kalemişi süslemeli tavanlara da rastlanılır. Konya evlerinde görülen bir başka süs elemanı da çiçek şeklindeki ahşap rozetler olup, evlerin çeşitli yerlerinde bu rozetlerin örnekleri görülmektedir.

Geleneksel Konya evlerinde önemli iç mekân elemanlarından birisi de sedirdir. Bu evlerde sedirin yeri genellikle oda girişlerinin tam karşısına gelen duvarın önü ya da mekânlarda yapılan çıkımların üzeridir. (Kuşçu, 2006)

Cephe Özellikleri

Konya evlerinin geleneksel cephe kaplaması toprak sıvadır. Ancak bazılarının dış duvarları kabarık harç veya sadece boyalı çizgilerle panolar oluşturulacak biçimde yapılmıştır. Kabarık yüzeyli sıvalar daha koyu renkte olup, panolu süslemeli bir cephe düzeni oluşturulmuştur. (Kuşçu, 2006)

Celile Berk “Konya Evleri” kitabında cephe özelliklerini tanımlarken, öncelikle ev cephelerini ‘hayat cephesi’ ve ‘sokak cephesi’ olarak ayırmıştır. Buna göre hayat cepheleri, sade ve orantılıdır. Burada ilk göze çarpan motif tahtaboştur. Ahşap sütun ve başlıkları

► Konya’da toprak sıva kaplamalı bir ev. (Kuşçu, 2006)

ile, ahşap tavan ve kandıra saçakları ile sıcak bir görünüm oluşturulmuştur. Önünde tahtaboşu olmayan evlerde ise, ortada bir kapı ve bunun iki tarafında, belirli bir düzende pencerelerin sıralanması ile simetrik bir cephe düzeni yaratılmıştır. Giriş kısmının önü sütunlu ve üstü kapalıdır. Pencereli olan hayat cephelerinde dahi, dolu duvar kısımları yüzey alanı olarak boş kısımlardan fazladır.

► Nakipoğulları Evinin Hayata bakan cephesi (Berk, 1951)

Eski evler çoğunlukla sokağa paralel olarak ve sokaktan uzak biçimde avlu içine yerleştirilirdi. Bu sebeple sokaktan ancak bahçe duvarı görünürdü.

► Tek katlı evin, avluya bakan hayat cephesi. (Berk, 1951)

Evlerin komşulara bakan cepheleri ise tamamen sağırdır. Bu evlerin alt katlarında ya hiçbir pencere sokağa bakmaz ya da sokağa bakan ufak bir pencere açılır. Bu pencere ahır, depo vb. mekânlara ait pencerelerdir ve bu pencereler sokaktan yüksekte, göz hizasının yukarısındadır. Ancak üst kat odaları bol pencereli cumbalar şeklinde sokağa doğru uzanırlar.

İki katlı büyük evlerde ise, pencereler altlı üstlü aynı aks üzerine getirilmiştir. Oda çıkmaları iki yanda, üstte ve arkadadır. Giriş kısmının üstü, sütunlara oturan bir çıkmadır. Bazen girinti şeklinde de olabilir.

► Sokağa cephesi, iki katlı bir ev. (Berk, 1951)

Yine Konya’da kesme taş cepheli veya kesme taş ve ahşap karkas birlikte kullanılmış olan, iki, üç ya da dört katlı ve kırma çatılı evler bulunmaktadır. Bu evler, sokağa cephelidir ve sokaktan yapıya girişlidir. Yüksek avlu duvarları yoktur. Yapı direkt olarak sokağa cephe vermektedir.

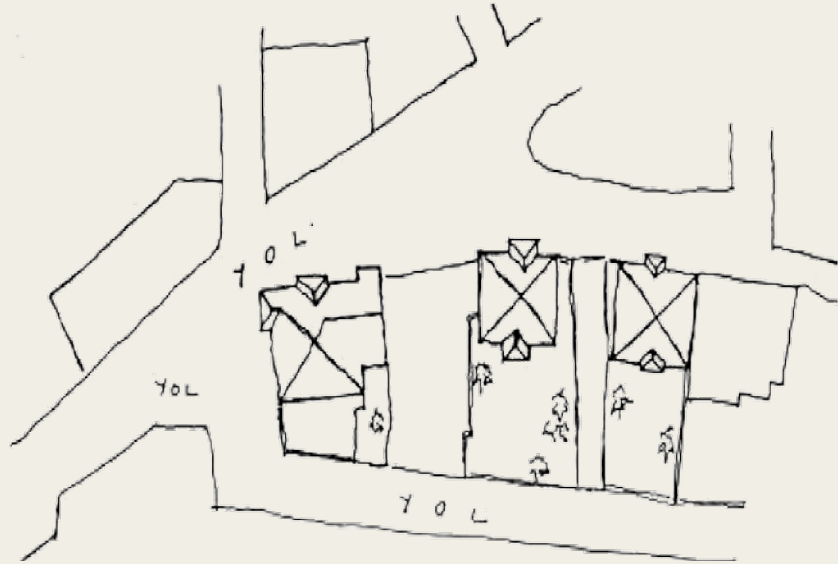

► Bodrumlu ve iki katlı, kesme taştan, yığma ve ahşap karkas yapım tekniği bir ev. [4]

Zemin kat cephesinde sokağa bakan pencereler vardır. Evlerin çoğunluğuna, sokağa bakan kısımda yapılmış bir niş içerisinde girilmektedir. Bodrum katı bulunan evlerde bodrum katın tavan kotu, su basman seviyesi kadar olup sokak kotundan yukarıdadır. Bodrum kata ait pencereler de yine cephede görülür. Yapıların sokak kotundan, çoğu zaman 4-5 basamak ile yükseltilmiş, niş içindeki girişleri, genelde cephenin orta aksındadır. Evlerin genelde simetrik bir cephe düzeni vardır. Pencere ve kapıların etrafında söveler bulunmaktadır. Üst katlarda genelde cephede çıkma, balkon ya da içe çekilme gibi bir cephe hareketi görülür. Geleneksel Konya evinde çatı örtüsü toprak dam, saçaklar ise saz saçak ya da kirpi saçak şeklindedir. Ancak 19. yy’dan itibaren yapılmış örneklerin çatısı kırma çatıdır. Saçaklar alttan kaplama tahtası ile kaplanmış, çatı ise alaturka kiremitle örtülmüştür. (Kuşçu, 2006)

Konut-dış mekân ilişkileri: Konya evlerinin üzerinde bulundukları sokaklar yaya ölçeğini gözetmekte ve mevcut yapı sınırını zorlamamaktadır. Topoğrafya ile uyumlu olan sokaklar yer yer çıkmaz sokaklarla zenginleştirilmiştir. (Kuşçu, 2006)

► Geleneksel Konya evi-sokak ilişkisi planı.
(Tozoğlu, 1995)

Hayat-Bahçe ilişkisi: Konya evlerinin hayat duvarlarının yükseklikleri 200 cm ile 300 cm arasında değişmektedir. Kerpiçten yapılmış olan bu duvarların üzerleri saz saçaklı ya da alaturka kiremit kaplıdır. Avlu kapıları ise genelde çift kanatlıdır. Konya evleri genelde bir hayat veya bahçe ile birlikte planlanmıştır. Hayat ve bahçeler evin yaşama kurgusunu tamamlayan açık mekânlardır. Evle ilgili işlerin bir kısmı hayattan geçer ve yaşam hayata taşar. Hayat ve bahçeler ev yaşamının dışa taşıdığı açık mekânlar olmakla birlikte sokaktan 200-300 cm yükseklikteki kerpiç duvarlarla ayrılırlar. Bu duvarlarla evin mahremiyeti korunmuş olur.

► Konya evinde avlu ve bahçe düzeninin sokak dokusu ile ilişkisi. (Kuşçu, 2006)

Avlu ve bahçelerde ağaçlar, kuyu, havuz, ocak, çeşme gibi elemanlar vardır. Konya’da hemen her evin avlusunda bir ocak vardır. Bu ocaklar daha çok iyi havalarda; kışlık pekmez, reçel yapımı, ekmek pişirme, çamaşır yıkama gibi işler için kullanılır. Genellikle bu elemanların birkaçı birden avlularda yer alırlar. Bu avlulardaki mekânsal bütünlük halen korunmaktadır. (Kuşçu, 2006)

Sille Evleri

Sosyal, ekonomik ve kültürel yönden geçmişi çok eskilere dayanan Sille, her dönemde Konya’nın önemli yerleşim yerlerinden biri olmuştur. Birçok kültür ve dine ev sahipliği yapması, sivil mimaride de etkilerini göstermiştir.

Sille, Konya’ya egemen olan Takkeli ve Karabuğa Dağları arasındaki Sille Vadisi’nde kurulmuştur. Yerleşim ağırlıklı olarak Tatköy yakınlarında doğan ve Takkeli Dağ eteklerinden kıvrılarak devam eden Sille Deresi’nin kıyısında, Sille Vadisi’nin güneye bakan yamacında gelişmiştir. Vadinin yamaçlarına oyularak yapılan kaya evleri ve kaya kiliseleri Sille’deki ilk yerleşim alanlarını oluşturmaktadır (Aklanoğlu ve Erdoğan, 2011).

► Sille köyünün genel görünümü. [3]

İki-üç katlı evlerden oluşan tarihi kent dokusunda çeşme başlarında, sokakların kesişim noktalarında, cami önlerinde genişleyerek oluşan meydanlar açık alanların bir parçasını oluşturmaktadır (Aklanoğlu, Erdoğan, 2011).

Sille’de, Bizanslılar ve Selçuklular dönemlerinden itibaren günümüze kadar hemen her dönemde birbirinden güzel mimaride evler ve konaklar inşa edilmiştir. Sille deresinin iki tarafında kurulmuş olan mahalle ve sokaklardaki konutların, teras görünümünde bir inşa planına uyum sağladıkları görülmektedir (Koman, 1937).

Cephe karakteri olarak Sille evleri, Anadolu Türk evi cephe özelliklerinden izler taşımaktadır. Plan olarak yapının esas katını oluşturan üst katta Türk evi plan tiplerinden birini tekrarlamış olsa da arazinin eğimli olması ve arsaların sınırlı boyutta olmaları nedeniyle alt katlarda bu karakterin değiştiği görülmektedir. Zemin katlarda genellikle ahır, samanlık, besi

damı ve mutfaktan oluşan müştemilat, servis mekânları yer almaktadır. Bunların arasında taşlık adı verilen orta mekân bulunmaktadır. Arazi eğiminin fazla olduğu kesimlerde ikinci bir zemin kat (bodrum) bulunmaktadır. Daha çok alt sokaktan kullanılan bu katın bulunduğu yapılarda ahır, samanlık ve yakacak deposu burada yer almaktadır. Eğer ev çarşı içerisinde, ticari aktivitenin yoğun bulunduğu bölgede ise bu katta dükkânlar yer almaktadır. Silile’de arazinin sınırlı olması nedeniyle sokaklar dar, evler birbirine çok yakın konumlanmıştır.

► Silile evi cephesi. (Semerci, Uğur, 2017)

Silile evinin esas katı olan üst kat, plan olarak geleneksel Türk evi plan şemasının özelliklerini taşımaktadır. Konya ve çevresinde, arası mabeynli bir çift oda veya arası mabeynli iki çift oda tarzında yani orta sofalı plan şemasının bir çeşitlemesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel Silile evleri dış biçim olarak kübiktir. Evler düz damlı olup çatılı olanı yok denebilecek kadar az sayıdadır. Pencere düzenleri geleneksel Türk evi pencere düzenini yansıtmaktadır. (Semerci, Uğur, 2017)

► Eğimli sokak dokusunda seki kullanımı.
(Semerci, Uğur, 2017)

► Sille evinde pencere örnekleri.
(Semerci, Uğur, 2017)

Duvar örgüsünde taşların arasının kireç harcı ile kavisli çizgili derzlenmesi sonucu Sille evlerinin dış cepheleri sıvanmamıştır. Yalnız çıkmaların daha hafif olmaları için, bağdadi sistemle yapılması nedeniyle bu bölümler sıvanmıştır. Dikkatlice yapılacak bir araştırmada Silledeki evlerin hemen hemen tamamının üst kat cephelerinin değiştiği, ancak özgün çizgilerini pencere yenilemeleri dışında korudukları görülmektedir. (Erdem, 2010)

Sonuç

Konya evleri genel olarak incelendiğinde, Türk evi özelliklerinden hemen hemen hepsine sahip olduğu söylenebilir. Konya evleri genel olarak hayatlı ve sofalı plan tipleri olarak ikiye ayrılmış olsa da kullanım mantığı olarak aynı olduğu görülmektedir. Genellikle ortak kullanılan bir yaşam alanının her iki yanına sıralanmış odalar bulunmaktadır. Bu odalar daha çok bahçeye cephe vermiş, sokak tarafında ise bu bahçelerin duvarları görülmektedir. Ancak, bazı örneklerde de direkt yola cephesi olan yapılar bulunmaktadır. Buradan anlaşılabacağı üzere, sosyo-ekonomik durum, kültürel farklılıklar Konya’da plan tipleri, cephe özellikleri ve yaşam alanlarının çeşitliliğinde etkili olmuştur.

➤ 1905 yılında Sille (Kuşçu, 2006)

Geleneksel Konya evleri içerisinde Sille’de bulunan geleneksel evlerin ve bu evlerin oluşturmuş olduğu doku da önemli bir yere sahiptir. Sille birçok kültüre ve inanişe ev sahipliği yapmış köklü bir geçmişe sahip yerleşim yeri olmasından ötürü, buradaki evlerin plan tipleri her ne kadar Türk evleri yapısında olsa da

cephe özellikleri bakımından farklılıklar göstermektedir. Hem topoğrafik hem de demografik yapı kuşkusuz bu farklılıkların oluşmasındaki en önemli faktördür. Cepheleri genellikle sıvasız, taş dokunun görülebildiği bir biçimde olup çatı tipleri düz damlıdır. Cephelerinde çıkmalar görülür ve pencere düzenleri geleneksel Konya evlerindeki gibidir. Buradaki evler genellikle iki-üç katlıdır ve plan tipleri sofalı ya da mabeynlidir.

KAYNAKÇA

- 6360 Sayılı Kanun Kapsamında Köyden Mahalleye Dönüşen Dağ Köyleri İçin Tip Projeler Hazırlanması İşİ Tipoloji Raporu
- 6360 Sayılı Kanun Kapsamında Köyden Mahalleye Dönüşen Ova Köyleri İçin Tip Projeler Hazırlanması İşİ Tipoloji Raporu, 2014, Konya
- T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Konya Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Çed Hizmetleri Şubesi, Konya İl Çevre Durum Raporu, 2011
- Berk, C., (1951). Konya Evleri, 1.baskı, İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları, İstanbul
- Kurak Açıcı, F. (2014). “Mimarlık Tarihi ve Dokusu ile Sille”
- Kuşçu, A. C. , (2006) “Sürdürülebilir Mimarlık Bağlamında Geleneksel Konya Evi Üzerine Bir İnceleme”, Yıldız Teknik Üniversitesi, F.B.E. Mimarlık A.B.D. Mimari Tasarım Programı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul. , Erişim tarihi: Aralık 2017
- Semerci, F., Uğur, B.S., (2017). ” Geleneksel Konya Evlerinin Mimari Değerlerinin Analiz Edilmesi”, Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi
- Sözen M., Dülgerler O.N., Konya Evlerinden Örnekler, O.D.T.Ü Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 1, 1979
- Ulusoy, M.,(2007). “Geleneksel Konya Evleri ve Avrupa Etkisi”, Memleket İletişim, Konya.
- <http://www.konyaturistik.com/?place=konya-turistik-sille-evleri> , Erişim tarihi: Aralık 2017

- http://www.mtddergisi.com/dergiayrinti/geleneksel-konya-evlerinin-mimari-degerlerinin-analiz-edilmesi_150 , Erişim tarihi: Aralık 2017
- https://www.researchgate.net/.../309727500_Mimarlik_Tarihi_ve_Dokusu_ile_Sille , Erişim tarihi: Aralık 2017

Görseller;

- [1] <http://www.panoramio.com/photo/83859976> , Erişim tarihi: Aralık 2017
- [2] <http://www.konhaber.com/sahifeler/2014/05/28/havadis/detaydf493de40af3be462806376d14882b03.jpg> , Erişim tarihi: Ocak 2018
- [3] <http://www.selcuklusille.com/mimariEser.php?id=2> , Erişim tarihi: Ocak 2018
- [4] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2017.

YÖRESEL MİMARİ ÖZELLİKLERE UYGUN KONYA KONUT PROJELERİ

Bakanlığımızca ülke genelinde bir hassasiyet ve farkındalık oluşturmak amacı ile geleneksel dokuya aykırı yapılaşmanın önüne geçebilmek için yöre halkının ihtiyaçları, yaşam koşulları ve alışkanlıkları göz önünde bulundurularak; geleneksel konutlardaki plan şemaları, mekânsal kullanım ihtiyaçları, yerel malzemelerin tespiti ile örnek, güvenli, sağlıklı ve ekonomik mimari projeleri hayata geçirmek amaçlanmaktadır.

İç Anadolu bölgesi'nde Konya ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun (7) tip konut, (1 adet) köy konağı ve köy çeşmesi projesi elde edilmiştir. Yapılan tasarım faaliyetleri, günümüz şartlarına, güncel sanat ve fen kurallarına uygun ve güncel mevzuat çerçevesinde yapılmıştır. (İmar Kanunu, Enerji Verimliliği Kanunu, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Deprem Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği, Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gerekləri)

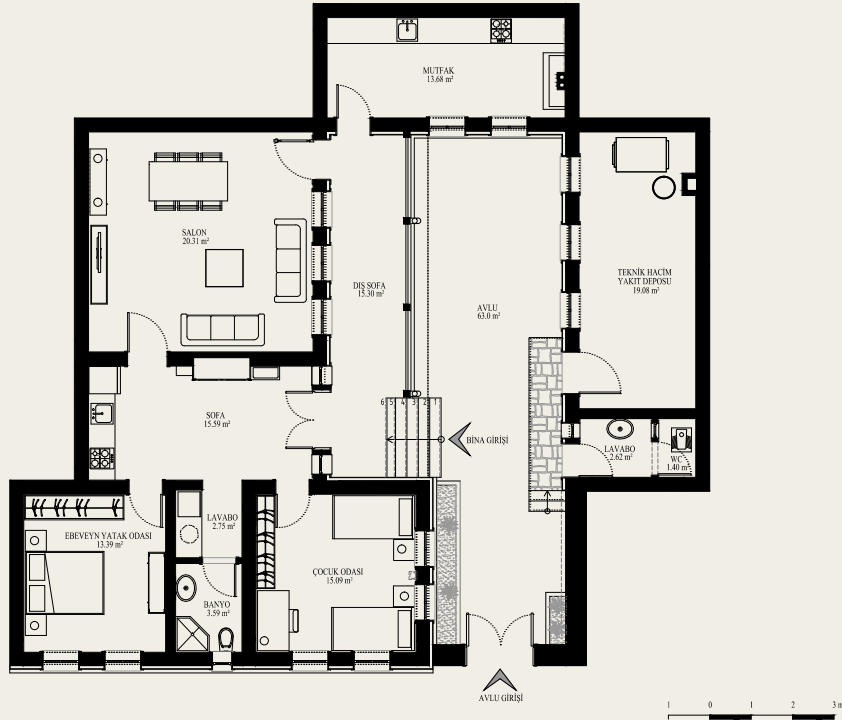
Fiziksel ve mekânsal özelliklerinin yaşatılması bağlamında, yeni yapı teknolojileri ile geleneksel yapıım tekniklerinin yorumlanarak geçmiş ve gelecek karşılaştırıldığında; içe dönük yaşamın dışa dönük hale dönüşmesi ile evlerin alt katlarının görüntüsü değişmiştir. Kırsal geçim kaynaklarında azalma ile evlerde yer alan ocak, tandır, işevi gibi mekânların yerini, modern mutfaklar almıştır. Yönetmelikler ve mevzuatlar beraberinde bazı standartlar getirmiştir. Plana bağlı mülkiyet sınırları sebebi ile organik sokak ve mahalle görüntüsüne göre biçimlenen evlerin silüetinde değişim olmuştur. Ayrıca aile genişliğinin değişimi ve nüfusun artması ile evlerde küçülmeye gidilmiş, ekonomik nedenler ile iki katlı evler yerini tek kat evlere bırakmıştır. Ahşap, kerpiç ve taş yapı tekniğinin yerini betonarmenin alması ile evlerin karakterleri de değişmiştir. Geleneksel yaşam biçimlerinin getirdiği plan şemaları, günümüz mekân kullanım tercihleriyle entegre edilmeye çalışılırken mimari açıdan bazı kaçınılmaz değişikliklere uğramıştır. Bununla beraber, konutlar yerel kültürle uyum içinde tasarlanmıştır. Rehber niteliğinde olan bu çalışma ile ülkemizde yöresel mimariye olan ilgi ve hassasiyetin artırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Konya ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun konut projelerinde yapı sistemi betonarme karkastır. Dış cephelerde dış cephe boyası ve/veya belirtilen kısımlarda ahşap, taş kaplama, kapı ve pencerelerde ahşap malzeme, çatılarda alaturka kiremit, subasman yüzeylerde doğal taş kaplama kullanılmıştır.

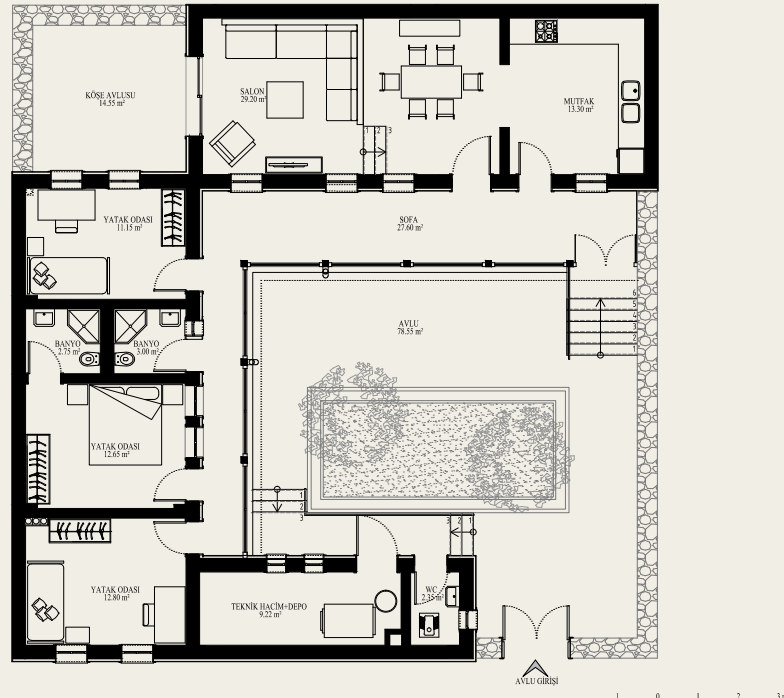
TİP - 1 (A)

Toplam: 148,84 m²ZEMİN KAT PLANI: 148,84 m²

TİP - 1 (B)

Toplam: 155,25 m²

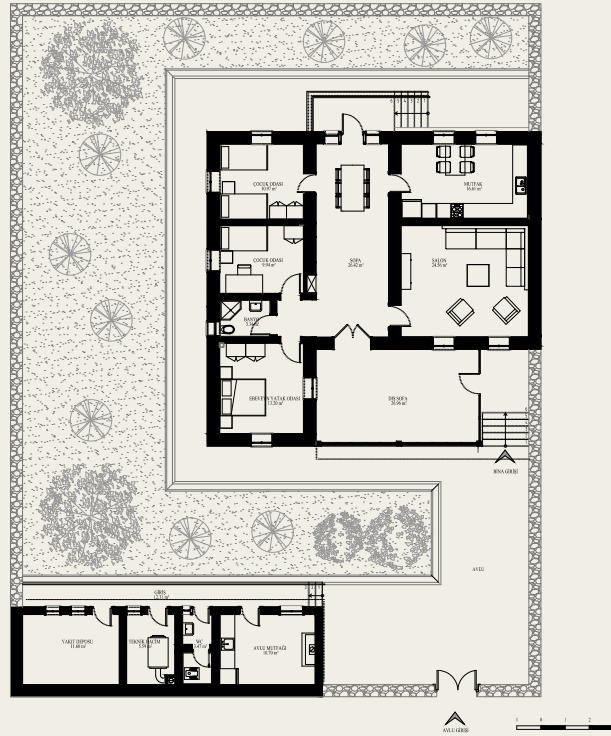

ZEMİN KAT PLANI: 155,25 m²

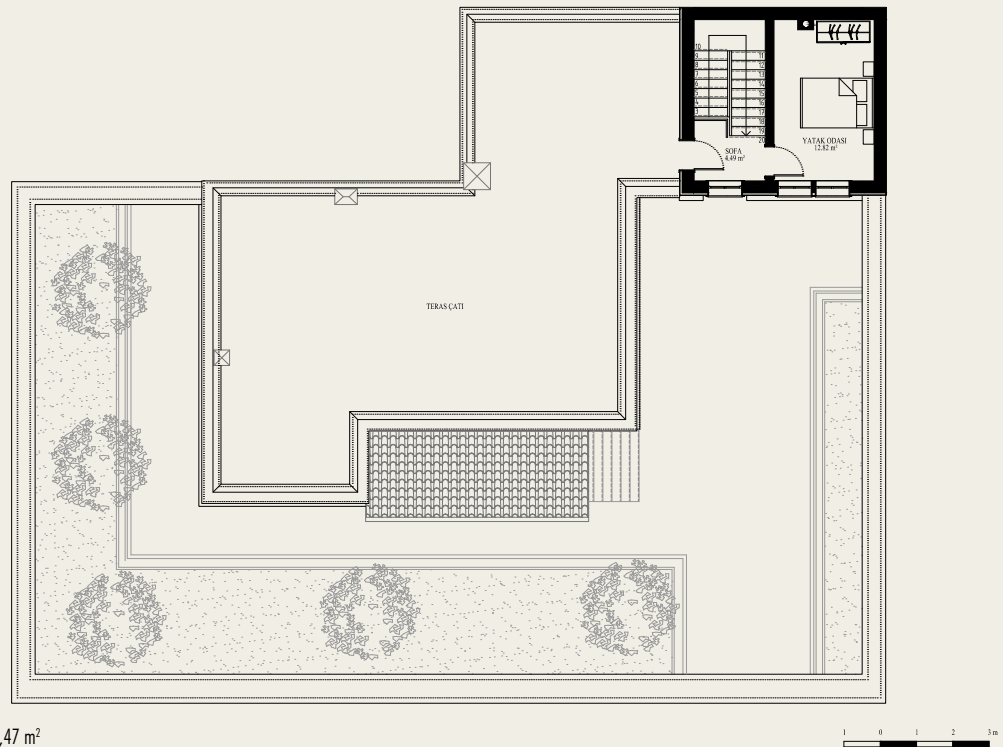
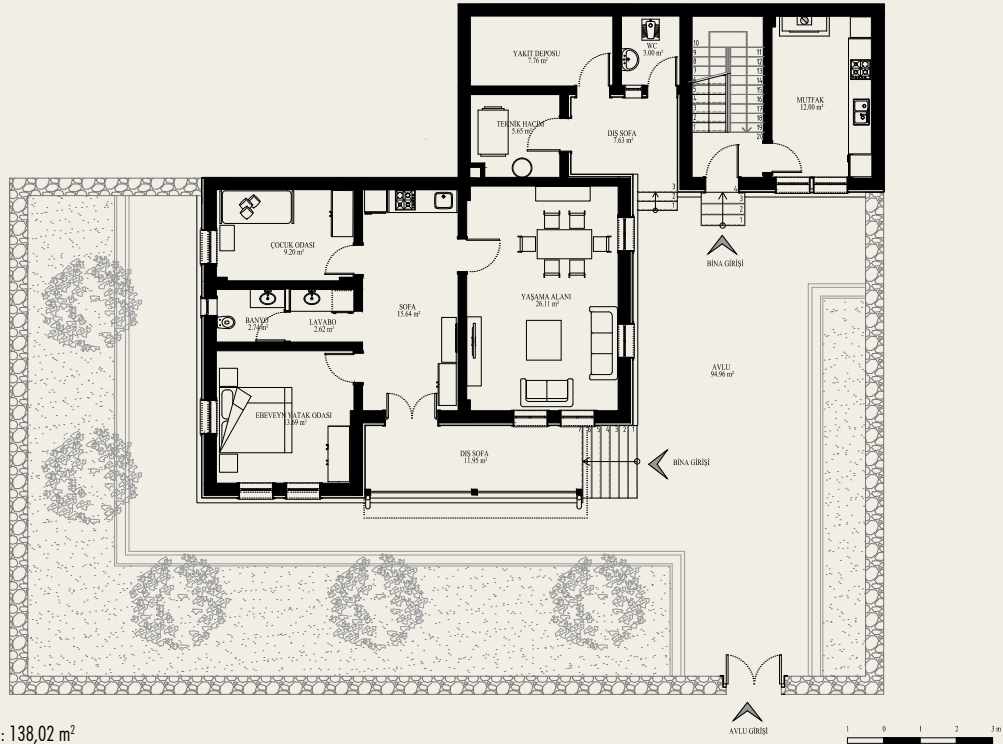
TİP - 2 (A)

Toplam: 189,93 m²ZEMİN KAT PLANI: 183,93 m²

TİP - 2 (B)

Toplam: 166,49 m²

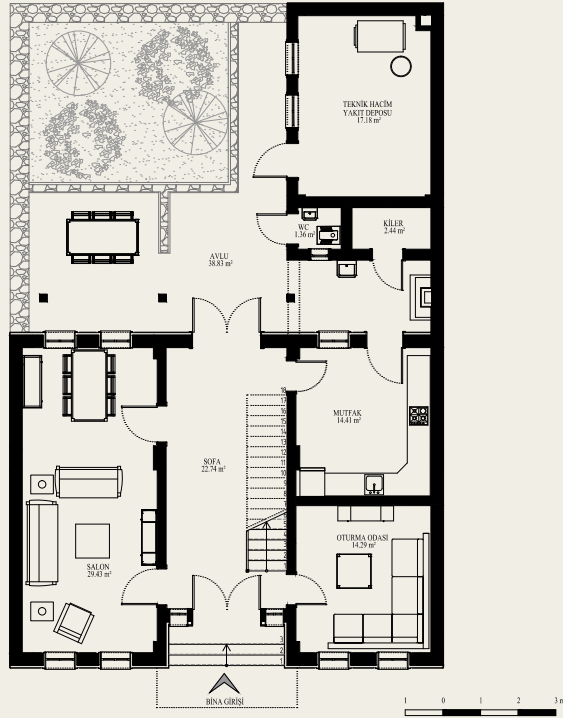

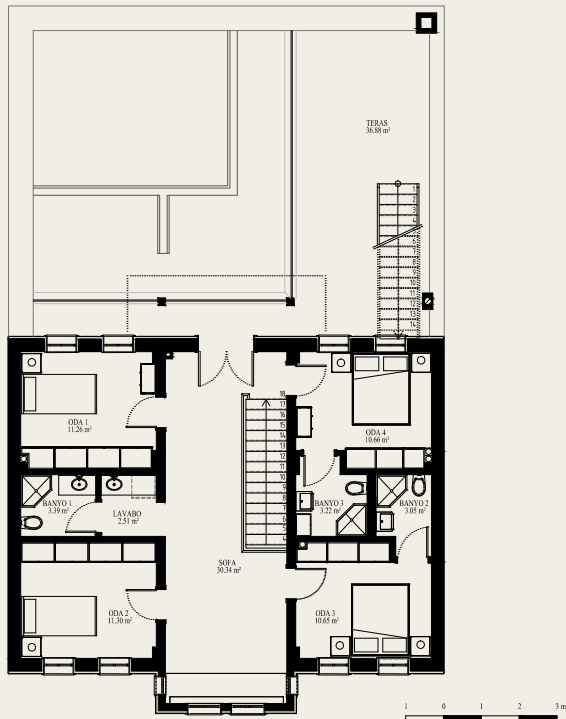
TİP - 3 (A)

Toplam: 237,68 m²

ZEMİN KAT PLANI: 133,33 m²

1. KAT PLANI: 104,35 m²

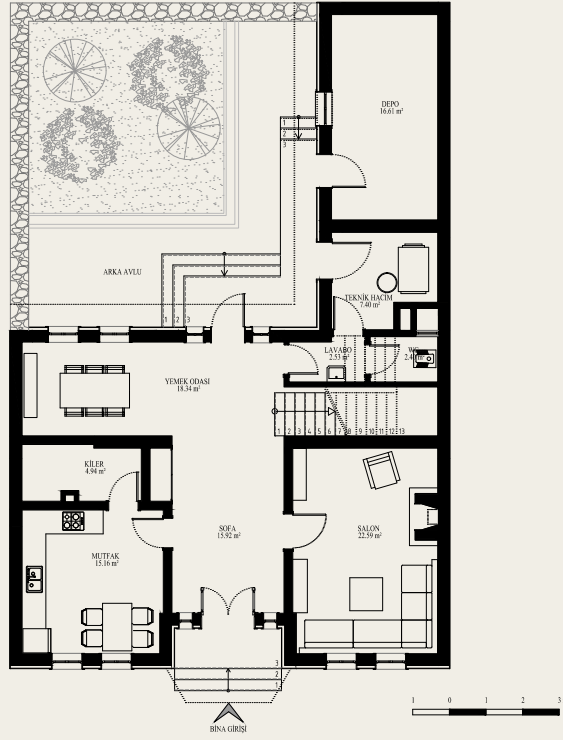

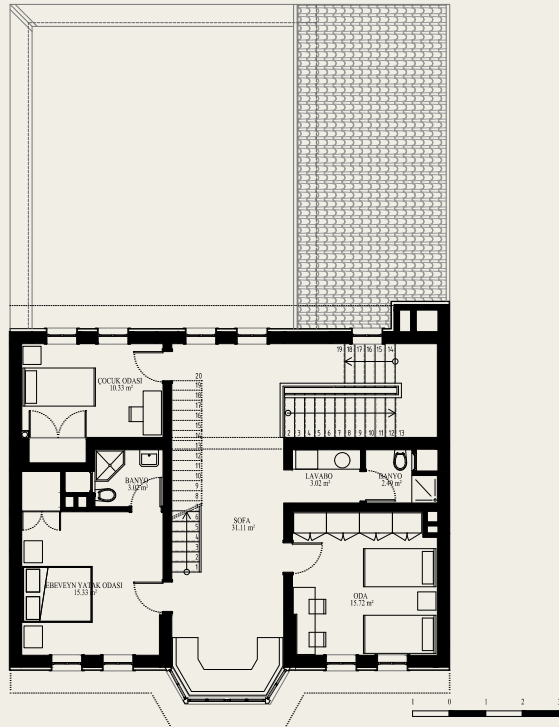
TİP - 3 (B)

Toplam: 281,65 m²

ZEMİN KAT PLANI: 138,07 m²

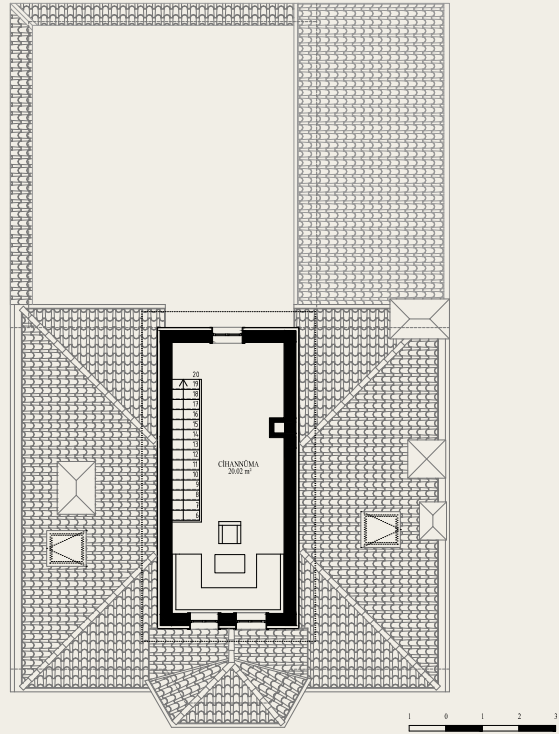

1. KAT PLANI: 113,80 m²

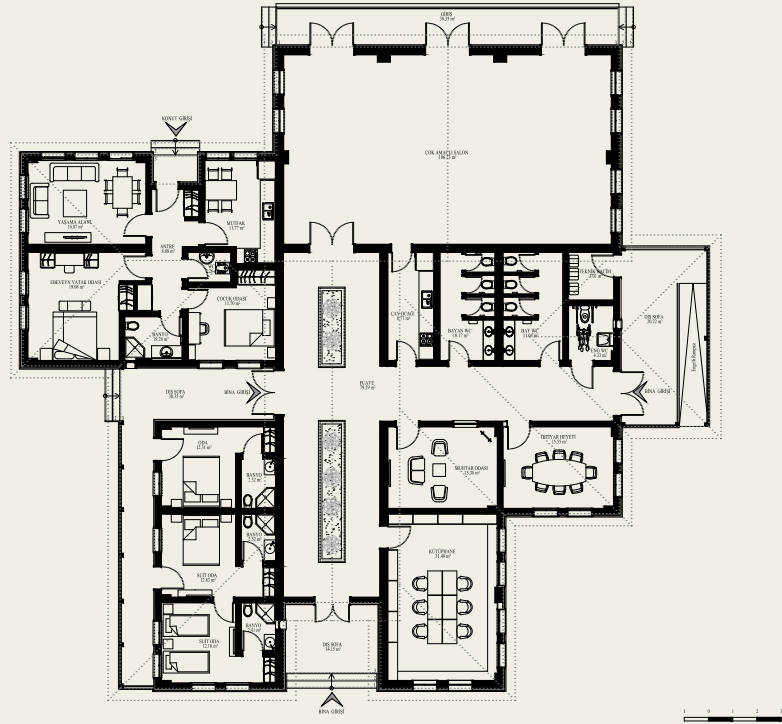
TİP - 3 (B)

Toplam: 281,65 m²2. KAT PLANI: 29,78 m²

TİP - 4 (KÖY KONAĞI)

Toplam: 468,51m²

ZEMİN KAT PLANI: 468,51 m²

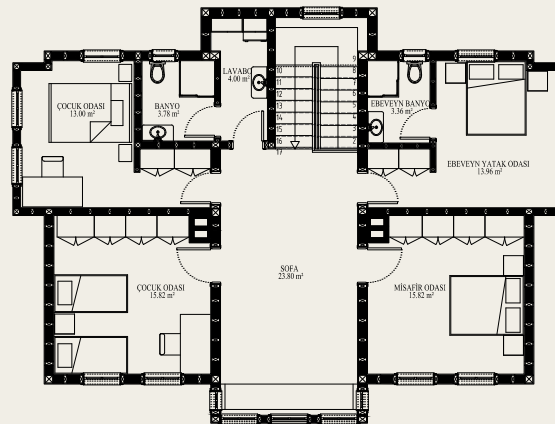
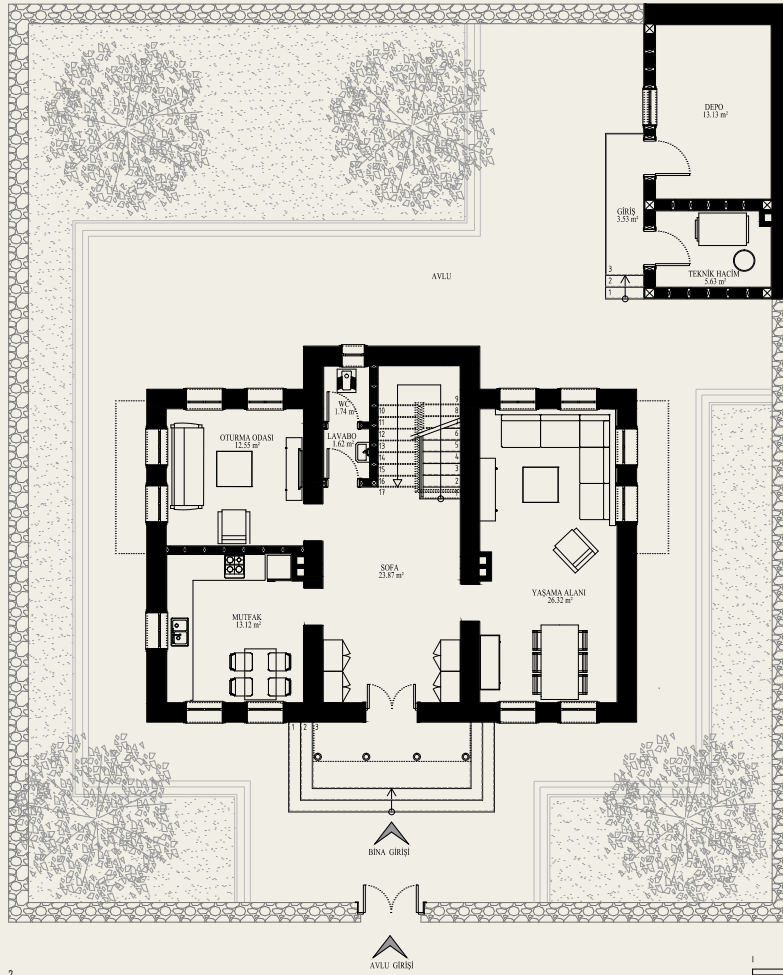

TİP - 5

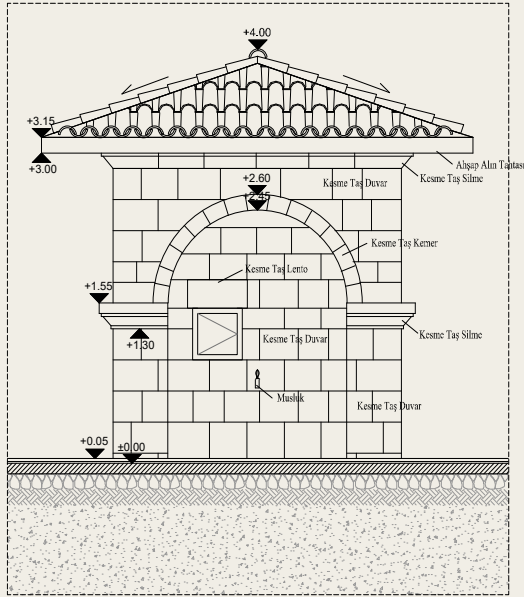
Toplam: 258,41 m²

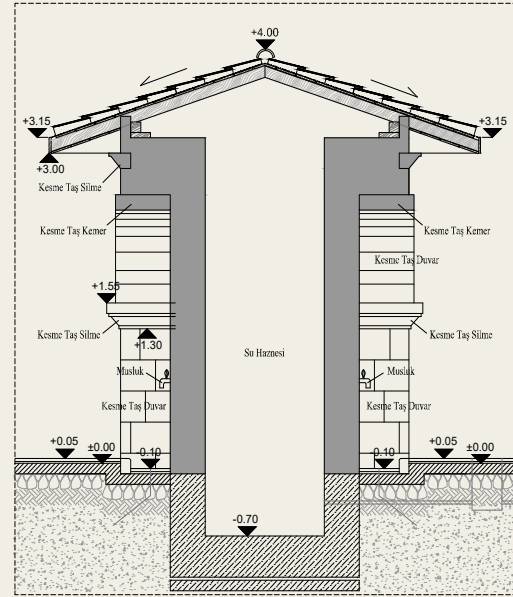

KÖY ÇEŞMESİ

ÖN GÖRÜNÜŞ

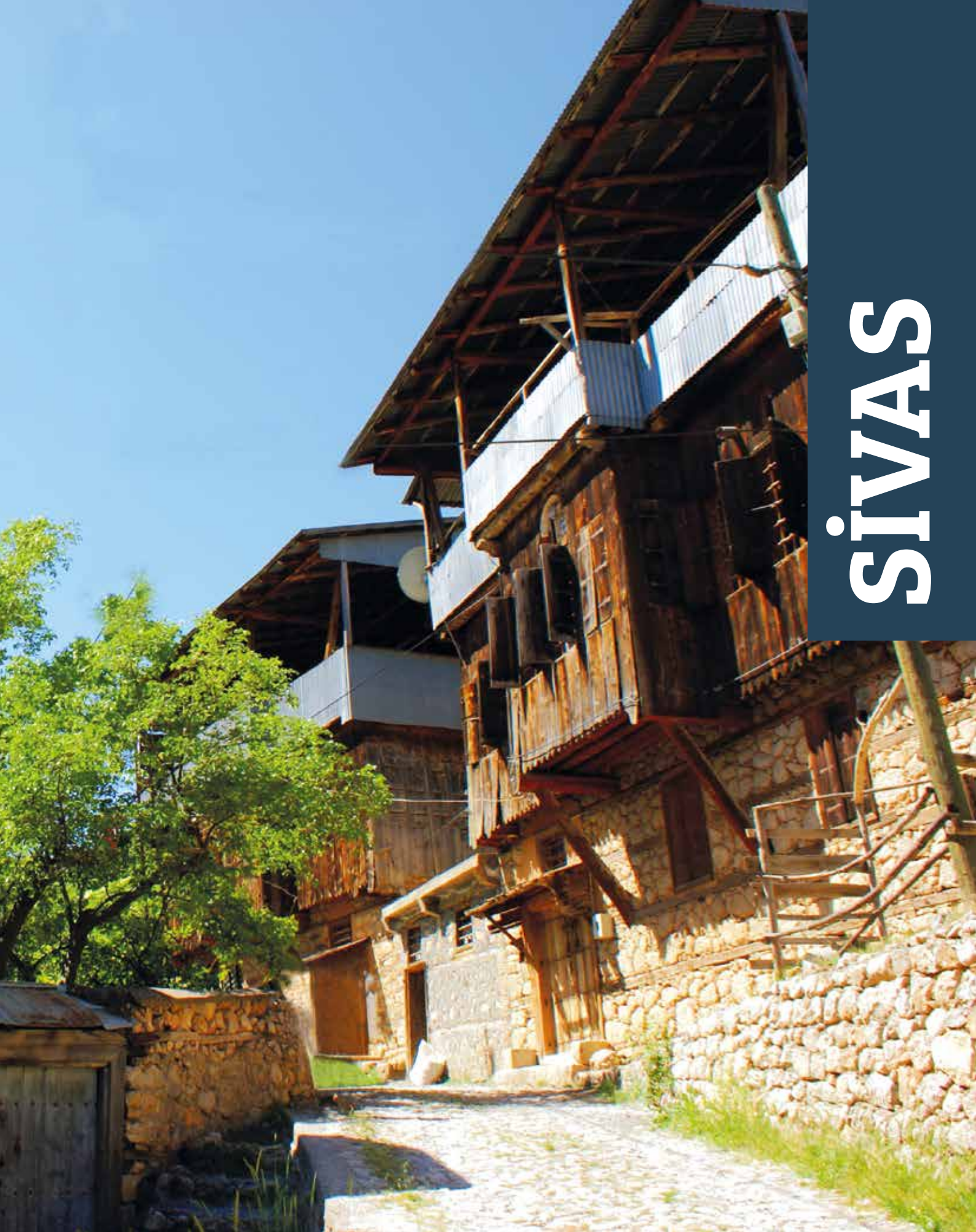
KESİT

HALBANT
SORAK

753

SİVAS

Sivas İç Anadolu'nun doğusunda yer alan, Anadolu'daki tarihi İpek Yolu güzergâhlarının kesiştiği bir yerde konumlanmış ve ünlü Kral Yolunun da geçtiği büyük bir ilimizdir. (Sivas Valiliği web sitesi)

► Sivas'ın Türkiye'deki Konumu

Sivas eski bir yerleşim yeri olmasına rağmen ne zaman ve kimler tarafından kurulduğuna dair kesin bilgiler mevcut değildir. Bugün şehir merkezi ilçe ve köylerinde yapılan çeşitli Arkeolojik kazı ve araştırmalarda edinilen bilgiler, bulunan höyük ve eski şehir harabeleri, Sivas'ın M.Ö. 2000 yıllarına kadar uzanan bir geçmişe sahip olduğunu, yerleşim merkezi olarak kullanıldığını ve Eti hâkimiyetinin sınırları içerisinde kaldığını göstermektedir. (Sivas Valiliği web sitesi)

M.Ö. 1650'de kurulan Hitit Devleti, Kızılırmak yayını sınır kabul etmiştir. Bu yay içindeki Sivas ve çevresi, Hititlerin yıkıldığı M.Ö. 1200'lere kadar bu devletin önemli yerleşim birimlerinden biri olmuştur. M.Ö. VII. yüzyılda Anadolu'ya Türk kökenli Kimmer ve İskitlerin gelmesiyle bu kavimlerin yerleşim alanı olmuş; daha sonra Medlerin toprakları içinde yer almıştır. Ancak, Medlerin kısa süren Anadolu hâkimiyeti sonrasında bu defa M.Ö. 550'de Perslerin eline geçmiştir. Sivas, Kapadokya

yöresinin Roma'ya bağlı bir eyaleti olarak ilan edildiği M.S. 17'den sonra, imparatorluğun ikiye ayrıldığı 395'e kadar Roma hâkimiyetinde kalmıştır. 395'ten sonra Anadolu'nun Doğu Roma İmparatorluğu'nun payına düşmesiyle Bizans topraklarına katılmıştır. 1085'te ise Türkler tarafından fethedilmiştir. Sivas 1175 yılında II. Kılıçarslan zamanında Anadolu Selçuklu topraklarına dâhil edilmiştir. (Erdem, 2007)

Mimari Yapılanma

Ortaçağ'da Sivas daha çok surlarla çevrili ve içerisinde anıtsal yapıların olduğu bir kent görünümündedir. O dönemdeki evler kerpiçten bir veya iki katlı olup, üzerleri toprak dam ile örtülüdür. Sivas ilinde Selçuklu döneminde başlayan yerleşim, yeni bir mimari oluşumu da beraberinde getirmiştir. Bu dönemde daha çok taş işçiliğinin ön planda olduğu özgün mimari eserler verilmiştir. Ancak, yalnızca hakkında eski kaynaklardan bilgi edinilebilen Sivas'da sivil mimari örneklerinden günümüze kadar gelebilmiş çok önemli bir örnek bulunmamaktadır. 17. yüzyılda Sivas'ı gezen Evliya Çelebi de seyahatnamelerinde, kentin kale içinde ve dışındaki evlerinin toprak damlı olduğunu belirtmiştir. Sivas evleri ilk yapılışından 19. yüzyıla kadar hemen hemen hiç değişmemiştir. 19. ve 20. yüzyılda toprak damlı kerpiç evler yerlerini kiremit çatılı bir veya iki katlı taş evlere bırakmıştır.

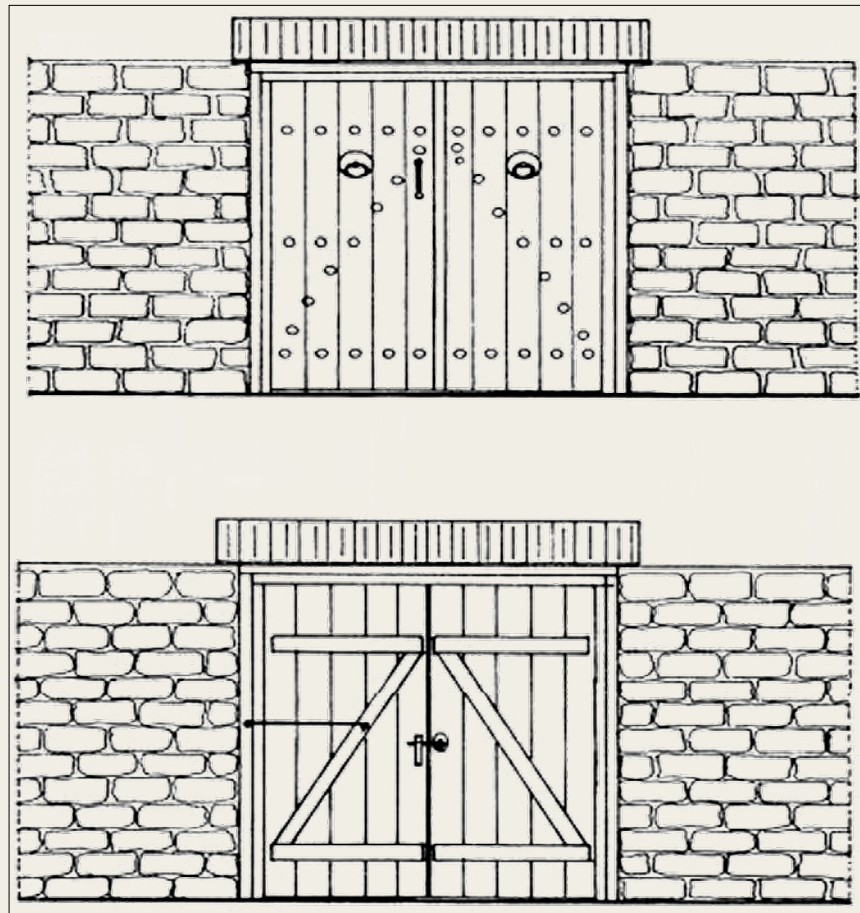
➤ Abdi Ağa Konağı [1]

➤ İnönü Konağı [1]

19. yüzyıldan sonra Sivas evlerinde harem ve selamlık tipi evlerin yapıldığı görülmektedir. Bu tür evler bazen aynı yapı içerisinde, bazen de aynı avluda birbirleri ile bağlantılı olarak yapılmışlardır. Çoğunlukla çeşme ve helâlara avluda yer verilmiştir. Aynı zamanda bu avlularda kış erzakının yapılabilmesi için büyük bir ocak bulunmaktadır. Haremlik ve selamlığın aynı ev içerisinde bulunduğu örneklerde, selamlığın kapısı ana caddeye, haremın kapısı da ara sokağa açılmaktadır. Bunların kapılarında tok bir ses çıkaran tokmak ile ikinci bir ses çıkaran zelve (halka) denilen alete yer verilmiştir. Kapının tokmağı çalındığında eve mutlaka yabancı birisi geldiği, zelve (halka) çalındığında ev halkına yakın kişilerin geldiği anlaşılmakta ve avluda bulunanlar da ona göre kendilerine çeki düzen vermektedirler (Bilget, 1993).

► Sivas evleri avlu giriş kapısı. (Bilget, 1993)

Sivas evleri çoğunlukla bodrum, zemin kat ve birinci kat olarak planlanmıştır. Zemin katlar daha çok taş döşemeli olup kiler ve ocaklar bu katta bulunmaktadır. Kış aylarında kullanılan bu katın basık ve az pencereli oluşu iklimden kaynaklanmaktadır. Buradaki mekânlara yüklük ve dolaplar da yerleştirilmiştir. Evlerin birinci katı daha çok oturma mekânlarıdır. Bu katlar caddeye ve sokağa bakmaktadır. Çıkmalarla odalar genişletilmiş, bol pencerelerle de içerisi aydınlatılmıştır. Başoda da bu katta bulunmaktadır. Sedir kilim ve halılarla çevrili olan odalara “Ağa Gözü”, “Hatun Gözü”, “Dana Gözü”, “Gelin Gözü” gibi isimler de verilmiştir. Sivas’ın bazı büyük evlerinde dışarıya yuvarlak, beşgen, altıgen planlı “Yıldız Köşkü” denilen bir de asma kat eklenmiştir. (Bilget, 1993)

Sivas evlerinde çoğunlukla üç ayrı plan şemasının kullanıldığı görülmektedir:

1. İki yüzlü, iç sofalı plan tipi
 2. Dış sofalı, üç tarafı odalı plan tipi
 3. Dört eyvanlı plan tipi
1. İki yüzlü, iç sofalı plan tipi: Burada ortadaki sofaya iki yandan odaların açılması esas alınmıştır. Ancak bu plan tipinde oda sayısının değişik olduğu da görülmektedir. Sivas’ta Ahmet Hüdai Evi bu plan tipine örnek olarak verilebilir.
 2. Dış sofalı, üç tarafı odalı plan tipi: Bu plan tipinde bir kenarı avluya bakan sofanın diğer tarafı odalarla çevrilmiştir. Sofa köşededir. Bu plan tipine Abdi Ağa Konağı örnek olarak gösterilebilir. Sofa(salon) etrafında odaların olduğu görülür.
 3. Dört eyvanlı plan tipi: Bu plan tipinde ortada bir sofa, etrafında dört eyvan, köşelerinde de geniş odalara yer verilmiştir. Bu plan tipine örnek olarak Akaylar Konağı gösterilebilir.

Sivas evleri daha çok taş temeller üzerine kesme taş örgü ve ahşap çatkının kurulması, aralarının kerpiçle doldurulmasından meydana gelmiştir. Bu evlerin dış yüzeyleri samanlı bir çamur ile sıvanır, içerisi de alçı siva ile sıvanır. Zemin katı sal taşı döşemeli ve sıkışmış topraktır. Bazen ahşap kaplama yapıldığı da görülmektedir. Geleneksel Türk konut mimarisinde sıklıkla görülen dar ve çok sayıda pencereler Sivas Evleri'nde de görülür. Işıktan ve temiz havadan daha çok faydalanma amacı vardır. Bazı Sivas konaklarında pencereler kemerlidir. Demir parmaklıklı olan örnekler rastlanır. Çatı eğimleri normal ölçülerde olup, çoğunlukla kırma çatı kullanılmıştır. (Bilget, 1993)

Geleneksel Sivas evleri içerisinde Divriği Evleri önemli bir yer tutar. Divriği, Mengüceklî Beyliği'nin merkezlerinden biri olarak Anadolu'nun doğusunda İç Anadolu ile Doğu Anadolu sınırında oldukça dağlık bir bölgede kurulmuş bir yerleşkedir. Anadolu'da sivil mimari dokusu ile önem kazanmış birçok bölgeye kıyasla dışa kapalılığı nedeniyle özgün niteliklerini korumuştur. (Şenol, 2005)

➤ Abdullah Paşa Konağı, Divriği. [1]

➤ Ayan Ağa Konağı, Divriği. [1]

Divriği Evleri

Divriği evleri genellikle iki katlı olup tek katlı ve üç katlı evlere az da olsa rastlanılmaktadır. Evler ahşap çatkılı ve kerpiç dolgulu olarak inşa edilmişlerdir. Üst örtüleri önceleri düz toprak dam iken zaman içerisinde kiremit çatıya dönmüştür.

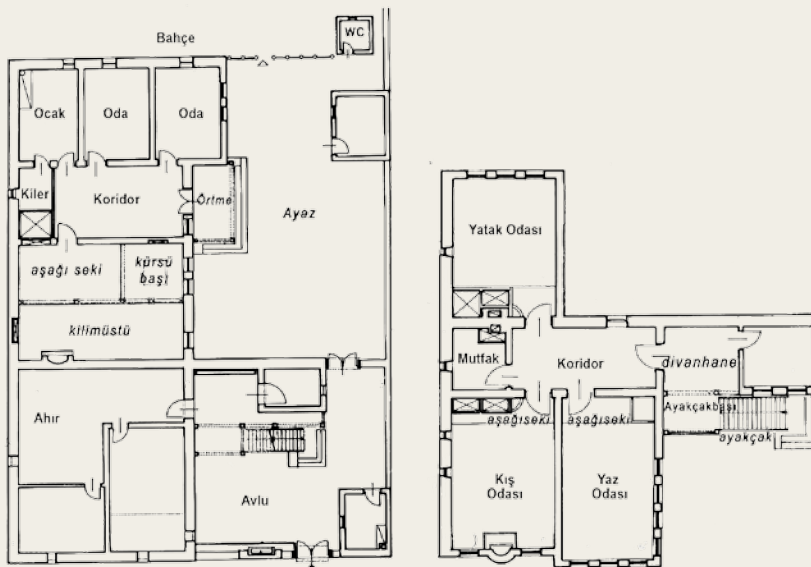

Mal sahiplerinin ekonomik durumu ölçüsünde tüm evlerin arka tarafında bahçeleri vardır. Evler, yol durumuna göre arsanın bir köşesine yerleştirilirler. Bu yerleştirmede komşunun evine, bahçesine pencere açmamak, cephe vermemek ana kuraldır. Hemen her evin önünde, yanında küçük bir avlusu bulunmakta ve eve giriş bu avludan sağlanmaktadır. Sokaktan doğrudan girilen evler istisna denecek kadar az olup bunların da geç dönemlerde inşa edildiği anlaşılmaktadır.

► Alanlı Evi (Ünlüoğlu, 2005)

Plan Özellikleri

► Hafislioğlu Ebubekir Efendi Evi, Zemin Kat Planı ve 1.Kat Planı. (Kültür, 2011)

Avlu ve Cümle Kapısı: Geleneksel Divriği evleri, duvarların arkasında yer alan büyük avlular ve bahçelerin içine yerleştirilmişlerdir. Sokaktan avluya genellikle çift kanatlı cümle kapısı ile girilir. Cümle kapıları çift kanatlı, kiremit saçaklarla örtülmüş ve özellikle çam ağacından yapılmıştır. Kapılar; kentte demirciliğin güzel örnekleri olan tokmaklar (şakşaklar), 'çekecek' adı verilen demir halkalar, anahtar ağızlıklar, kilitler ve kapı kolları (kos) ile süslüdür. (Divriği Vakfı, 2017)

► Kapı Tokmağı Örnekleri (Denктаş, 2005)

► Çankaya Evinin Kanatlı Avlu Kapısı (Ünlüdil, 2005)

► İsmail Yaşar Evinin Merdiveni (Ünlüdil, 2005)

Avlunun bir tarafında, evin “dışarı daire” olarak adlandırılan selamlığı yer almakta olup tek kollu ahşap merdiven ile bu selamlığın üst katına çıkılmaktadır. Bu ahşap merdivenin başlangıcını geniş taş bir merdiven sahanlığı ile binek taşı oluşturmaktadır. Selamlık dairesinin zemin katında bulunan ahır, depo, at örtmesi gibi mekânlara ulaşım avludan sağlanmaktadır. Büyük evlerde avlu içinde çeşme de bulunmaktadır. Ayrıca avlunun bir köşesine de tuvalet yerleştirilmiştir. Genellikle ana girişin karşısında yer alan ve orta kanatlı adı verilen ikinci bir çift kanatlı kapı ile de harem dairesine geçilmektedir. (Ünlüdil, 2005)

Divanhane (Sofa): Türk konut mimarisindeki ‘sofa’nın Divriği evlerinde aldığı isimdir. ‘Divanhane’ avlunun selamlık girişinin ön kısmında yer alan dikdörtgen veya kare planlı dış merdivenle çıkılan yarı kapalı mekândır. Ön tarafı açıktır, yan tarafları selamlık giriş kapısı ve duvarlarla çevrilidir. Erkek misafirlerin ağırlandığı divanhanenin ön tarafı açık olduğu için ahşap korkuluklarla kapatılır. Bazı evlerde bu mekâna ‘köşk’, ‘abdesthane’ ve ‘ocak’ da eklenmiş; süslemeli ahşap tavanlar kullanılmıştır.

► Yılankiran Evi divanhanesi. (Ünlüdil, 2005)

Ayaz ve Bahçe: Divriği evlerinde avlu genellikle harem ve selamlığı ayırmak amacıyla orta kapı adı verilen çift kanatlı ikinci bir kapı ile bölünmüştür. Harem bölümünün ön tarafında yer alan ikinci avluya ‘ayaz’ adı verilir. Burada dış ocaklık, fırın, tandır, ambar, odunluk, ahır, tuvalet ve örtme yer alır. Ayazın Divriği evlerindeki en önemli özelliği sadece kadınlara ayrılmış bir bölüm olmasıdır. Ayaz aynı zamanda avlu ile bahçe arasındaki geçişi sağlamaktadır. Bahçeler çeşitli meyve ağaçları, sebze tarhları, küçük bir yoncalık veya bostan bölümlerinden oluşmaktadır.

Selamlık (Dışarı Daire): Selamlık genellikle iki katlıdır. ‘Yaz odası’ (başoda) ve kış odasının sokağa cepheleri vardır. Bazı evlerde ‘yıldız köşkü’ denilen beşgen ya da altıgen planlı bir asma kat ilave edilmiştir. Yaz odası, dışarı dairenin en önemli odasıdır. Geniş ve çok pencerelidir. Yaz odaları özellikle tavan süslemeleri ile dikkat çeker. İkinci oda olan ‘kış odası’ yaz odasına göre daha dar, az süslemeli ve az pencerelidir. Odayı ısıtmak için kullanılan ocak, odanın temel elemanıdır. Selamlıkta bu odalardan başka küçük bir ocakla ısıtılan, bir sedir ve bir penceresi olan ‘kahve ocağı’ denilen bir oda da bulunur.

Selamlığın alt katında ‘at örtmesi’ denilen bir açıklık bulunur. Evin ve misafirlerin binek hayvanları gündüz buraya bağlanır. At örtmesinin yanından bir kapıyla binek hayvan ahırlarına girilir. Üst kata at örtmesinin önünden avludan biraz yüksekçe olan sahantaşından başlayan ahşap bir merdivenle çıkılır. Bu merdivene ‘ayakçak’ denir. Üst katta ‘ayakçakbaşı’ denilen bir sahanlığa çıkılır. Ayakçakbaşı ‘divanhane’nin girişidir. Divanhane bir tarafı açık büyük bir sofa görünüşündedir. Yaz aylarında akşam oturmaları burada yapılır. Evde erkek misafir olmadığı zamanlar kadınlar günlük işlerinin çoğunluğunu burada yaparlar. Divanhane'deki selamlık kapısından ‘aralık’ kısmına girilir. Burası odalara açılan kapıların bulunduğu küçük bir bölmedir.

Başoda (Yaz Odası): Geniş boyutları ve dekorasyonu ile ilgi çeken en önemli oda başodadır. Başoda 1950’den sonra ‘yaz odası’ ismini almıştır. Selamlık biriminin asıl kısmını oluşturur. Başodanın cephesi sokağa ve avluya taşkın durumda inşa edilmiştir. Bu nedenle bol ışıklı, sokağa hâkim bir konumdadır. ‘Aşağı seki’, ‘kilimüstü’ ve ‘nimseki’ olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Aşağı seki kapıdan girilen ilk bölümdür. Suluk ve çiçeklik bu bölümde bulunur. Kilim üstüne alçak bir seki ile çıkılır. Asıl oturma işlevi kilimüstü kısmındadır. Nimseki ise sohbetleri dinlemeleri ve oturmaları için genç erkeklere

ayrılmış olan kısımdır. Ayrıca yatıya kalan misafirler de burada ağırlanır. Başodanın tavanında ahşap işçilikleri ön plana çıkar. Ayrıca, alçı çiçeklik ve ocaklar bu odanın önemli bölümleridir.

Yıldız köşkü (Cihannüma): Divriği evlerinde selamlık bölümünden merdivenle çıkılan bir oda olan 'yıldız köşkü' üçüncü kat olarak görünmektedir. Türk konut mimarisinde 'cihannüma' olarak adlandırılan bu bölüm, Divriği'de yıldız köşkü olarak adlandırılır. Tüm cepheler üzerinde yer alan pencereler bu odayı seyir ve dinlenme odası yapmıştır. Dikdörtgen, çokgen ve yuvarlak planlı örnekleri vardır.

► Yolgeçti Evi yıldız köşkü. (Ünlüoğlu, 2005)

Merdivenler: Geleneksel Divriği evlerinde 'ayakçak' adı verilen merdivenler, iç ve dış olmak üzere iki çeşittir. Dış merdivenler avludan birinci kata çıkışı sağlayan ahşap asma merdivenlerdir. İç mekânda yer alan, katlar arasında geçişleri veya harem ve selamlık arasındaki bağlantıyı sağlayan merdivenler de ahşaptır.

Harem (İçeri Daire): Harem bölümü genellikle tek katlıdır. Hareme giriş 'ayaz' adı verilen avludan; 'örtme' denilen bir kısım ile yapılır. Örtme, Divriği ve yakın çevresi tarafından kullanılan bir isimdir. Örtmeye açılan cümle kapısı ile içeri daire aralığına girilir. Bu dairede en önemli bölümler 'toyhane', 'ocaklık' (mutfak)

ve 'kiler'dir. Ayrıca evin genişliğine göre birkaç oda bulunur. Toyhane kışın ailenin topluca oturmasına, yemek yemesine, el işi yapmalarına göre planlanmıştır. Girişinde dikdörtgen veya kare biçimli bir 'aşağı seki', buradan bir basamakla çıkılan uzun dikdörtgen biçimli bir 'kilimüstü', kilimüstünden bir basamakla çıkılan 'kürsübaşı' kısımları bulunur.

Örtme: Evlerin ayaz kısmında, harem girişinin ön tarafında yer alan, ayazdan bir iki basamakla çıkılan, dikdörtgen veya kare planlı sundurma şeklindeki yarı kapalı mekândır. 'Örtme' yaz aylarında günlük işlerin yapıldığı, misafirlerin ağırlandığı ve akşamları ev halkının oturduğu bölümdür.

Toyhane: Geleneksel Divriği evlerine Türk konut mimarisi içinde bir kimlik kazandıran en önemli mekândır. 'Toyhane' başka bir bölgede yer almayan sadece Divriği'ye özgü yaşam alanıdır. Selçuklularda kullanılan "Tabhane" (Toyhane) lerin, yakın bir adla Divriği evlerinde yaşıyor olması ilgi çekicidir. Toyhane geleneği Divriği'de 20. yüzyılın ikinci çeyreğine kadar kullanılmıştır. Özellikle kış aylarında bütün yaşamın geçtiği, yemeklerin yendiği, misafirlerin ağırlandığı, düğün, sünnet, cenaze gibi törenlerin yapıldığı bir salondur. Evlerin harem bölümünde yer almaktadır. Toyhane, 'aşağı seki' (ayakterzi), 'kilim üstü' (kilim mağı) ve 'kürsü başı' olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Aşağı seki kapı girişinde yer alan kare planlı alandır. Bu bölümde 'suluk' adı verilen alçak bir raf yer alır. Burada su kabı, ibrik, leğen, sabun gibi eşyalar bulunur. Evlerin mutfak kapısı da bu bölüme açılmaktadır. Aşağı sekiden bir basamakla çıkılan dikdörtgen planlı kilim üstüne çıkılır. Asıl oturma alanı olan kare planlı kürsü başı bölümünün tam ortasında kürsü adı verilen ısınma aracı vardır. Kürsü başında, dört tarafta ortalama 90 cm boşluk bırakılarak zeminden yaklaşık 25-35 cm derinlikte çukur açılır. Çukurun tam ortasına topraktan yapılmış çanak biçiminde

ateşlik yerleştirilir. Üzerine dört ayaklı 60-70 cm yüksekliğe sahip ahşap 'kürsü masası' yerleştirilir. Masanın üstüne 'kürsü yorganı' denilen biri büyük diğeri küçük iki yorgan örtülür. Yorgan ısının etrafa dağılmasını önleyerek kürsü başında her zaman sıcak bir ortam olmasını sağlamıştır.

► Yılkıran Evi toyhanesi. (Ünlüoğlu, 2005)

Ocaklık (Mutfak): Divriği'de mutfak 'ocaklık' ismini almıştır. Evlerin çoğunda iki mutfak vardır. Harem bölümünde yer alan ocaklık, ısıdan yararlanmak amacıyla genellikle toyhanede aşağı sekiye açılmaktadır ve orta büyüklükte bir oda şeklindedir. 'Kahve ocağı' küçük bir ocağın yer aldığı, misafirlere kahve ikramı için kullanılan bölümdür. Bu ocak selamlık bölümünde başodaya yakın bir yere yerleştirilmiştir.

Dış Ocaklık: Yıllık işlerin yapıldığı yerdir. Tandır bu mekânda bulunur. Düğün, Gor gibi toplu yapılan davetlerde yemekler burada pişirilir. (Divriği Vakfı, 2017)

► Sancaktar Evi kışodasının alçı yağmaklı ocağı. (Ünlüoğlu, 2005)

Yüklük, Dolap, Köşe Rafı ve Musandırılar: Yüklükte yatak-yorgan, kullanılmayan halı, kilim gibi ev eşyaları istif edilir. Yüklüğün üst kısmında yer alan musandırılarda oda içine bakan yüzü terece denilen kafesli pencerelerle kaplıdır. Musandırılarda genellikle kış meyvesi ve daha hafif olan yamçı, çeşitli at yuları gibi malzemeler saklanır. Dolap kapaklarının bazıları hiç çivi kullanılmaksızın geçmeli olarak yapılmıştır. Yüklüklerin bir köşesine de gusülhane yerleştirilmiştir. Gusülhane zemini sal taşı döşenmiş ve bir köşesine bırakılan gider ile suyun dışarı atılması sağlanmıştır. Köşe rafları ise pencerelerin hemen üstünde yer alan ve tüm duvarları dolaşarak mekânı düşeyde iki bölüme ayıran silmelerin, köşelerde genişlemesiyle elde edilirler.

► Yüklük ve kafes pencereci musandırıl.
(Ünlüdil, 2005)

Tavanlar: Geleneksel Divriği Evlerinde en eski tavanlar, kallenguçlu veya kırılgaçlı diye adlandırılan tavanlardır. Bunlar evin inşası sırasında yapının strüktürü ile birlikte yapılmaktadırlar. Bu tavan, üst örtüyü taşıyan biçilmemiş ahşap tomrukların üzerinin merteklerle kapatılmasından meydana gelmektedir. Bu ilk örneklerden sonra gelişen farklı yöntemlerle bezemeli tavanların hemen her çeşidi yapılmış, dahası sadece Divriği'ye özgü bir üslupla ayrı bir çığır açmıştır. (Ünlüdil, 2005)

➤ Kallenguçlu tavan örneği. (Ünlüdil, 2005)

➤ Nakışlı tavan örneği. (Ünlüdil, 2005)

Cephe Özellikleri

Saçaklar: Eski evlerde ilk saçaklar küçük tahtaların meyilli olarak kısa desteklerle duvara bağlanması şeklinde iken sonraları kaplama saçaklar yapılmıştır. Bu saçakların tavan kaplamaları ile duvar yüzeyi arasındaki geçiş bağdadi devirmelerle sağlanmıştır. Bazı evlerde bu devirmelerin üzerine yapının inşa tarihi veya “Maşallah” gibi sözler yazılmıştır. Ahşap saçak kenarları oyma ahşap motiflerle bezenmiştir.

➤ Saffet Ferhat Evi saçak süslemeleri. (Ünlüdil, 2005)

Çıkmalar: Zemin kat duvarlarından taşan üst kat yüzeyleri, bindirmelikler ve eliböğründelerle desteklenerek duvara bağlanmıştır. Bazı evlerde bindirmelik yüzeyleri tahta kaplanmış veya bağdadi üzerine kireç sıva yapılmıştır. Bazı bindirmelikler ise zemin kat kirişlerinin uzantıları üstüne, merteklerden ters tavan kaplaması şeklinde yapılmıştır.

► Katırcıoğlu Evinin çıkmaları.
(Ünlüdil, 2005)

Pencereler: 19. yüzyıl ortalarına kadar pencerelerde cam kullanılmamış, bunun yerine tahta kepenkler yapılmıştır. Soğuk kış günlerinde büyük pencerelerin tahta kepenkleri kapalı tutuluyor, küçük pencerelere ise bezirlenmiş bez veya kâğıt yapıştırılıyordu. Zemin kattaki servis mekânlarında insan boyundan yüksekte şevli pencereler yapılmıştır. Yaşama mekânlarında ise küçük boy pencereler ve tepe pencereleri birlikte kullanılmıştır. Tepe pencereleri alçı şebekeli olarak süslenmiştir.

Boy pencereleri ise dikdörtgen biçimli ve düz atkılıdır. 20. yüzyıl başlarından itibaren pencere boylarının arttığı ve kemerli yapılmaya başlandığı, tepe pencerelerinin ise ortadan kalktığı görülmektedir.

► Yılankiran Evi yazodası pencereleri ve kepenkleri.
(Ünlüdil, 2005)

► Hafislioğlu Evi tepe penceresi.
(Ünlüdil, 2005)

Sonuç

Sivas ilinde sivil mimarinin şekillenmesinde yörenin sert iklim koşullarının büyük payı olmuştur. İklim nedeni ile evler şehrin güney yönüne konumlandırılmış ve bitişik nizamda yapılmıştır. Düzensiz ve dar sokaklar boyunca sıralanmış bu evler, daha çok baskınlardan korunmak amacı ile yüksek duvarlarla çevrilmiştir. Komşuluk ilişkilerinin sürdürülebilmesi için de bahçe duvarına komşu kapısı denilen küçük kapılar açılmıştır. Evler, geniş avlular ve bahçeler içerisinde olduklarından cephe görünümünün gösterişli olmalarına özen gösterilmiştir. Birçok evde avlu ve sokaklara çıkmalar yapılmıştır. Ayrıca, evlerin içerisinde ahşap ve sıva üzerine yapılmış kalem işi işçilikler göze çarpmaktadır.

Divriği sivil mimarisinin, Sivas sivil mimarisi içinde ayrı bir yeri bulunmaktadır. Burada bulunan geleneksel evler hem mimari hem süsleme hem de işçilikleriyle özellikli bir yapıda olup Türk evleri içerisinde de önemli bir yere sahiptir. Yüksek dağlarla çevrili olması nedeniyle bugün bile ulaşımın zor olduğu Divriği, belki de topoğrafik yapısı sebebiyle Anadolu'nun başka birçok yöresine oranla geleneksel karakterini bugün de koruyabilmiştir.

KAYNAKÇA

- Bilget, N.B., (1993). “Sivas Evleri”, Kültür Bakanlığı, Ankara.
- Denктаş, M., (2005). “Divriği’nin Kapı Tokmakları ve Kapı Halkaları”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19:113-139, Kayseri.
- Erdem, B., (2007). “Sivas Kenti Doğal ve Kültürel Değerlerinin Peyzaj Mimarlığı ve Turizm Açısından Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Kültür, S., (2011). “Spatial Analysis of Toyhane in Traditional Divriği Houses “ Intercultural Understanding, Volume 1:39-47.
- Sivas Valiliği Web Sitesi, <http://divrigivakfi.org.tr/divrigi-evleri/>, Erişim tarihi: Eylül, 2017.
- Şenol, S., (2005). “Divriğide Geleneksel Konut Mimarisinin Tipolojik Gelişimi”, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ünlüdil, S., (2005). “Geleneksel Divriği Evlerinde Ahşap Süslemeli Tavanlar”, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

Görseller;

- [1] Sivas İl Kültür Turizm Müdürlüğü Web Sitesi, <http://www.sivaskulturturizm.gov.tr/TR,76428/konaklar.html>, Erişim tarihi: Eylül, 2017.

YÖRESEL MİMARİ ÖZELLİKLERE UYGUN SİVAS KONUT PROJELERİ

Bakanlığımızca ülke genelinde bir hassasiyet ve farkındalık oluşturmak amacı ile geleneksel dokuya aykırı yapılaşmanın önüne geçebilmek için yöre halkının ihtiyaçları, yaşam koşulları ve alışkanlıkları göz önünde bulundurularak; geleneksel konutlardaki plan şemaları, mekânsal kullanım ihtiyaçları, yerel malzemelerin tespiti ile örnek, güvenli, sağlıklı ve ekonomik mimari projeleri hayata geçirmek amaçlanmaktadır.

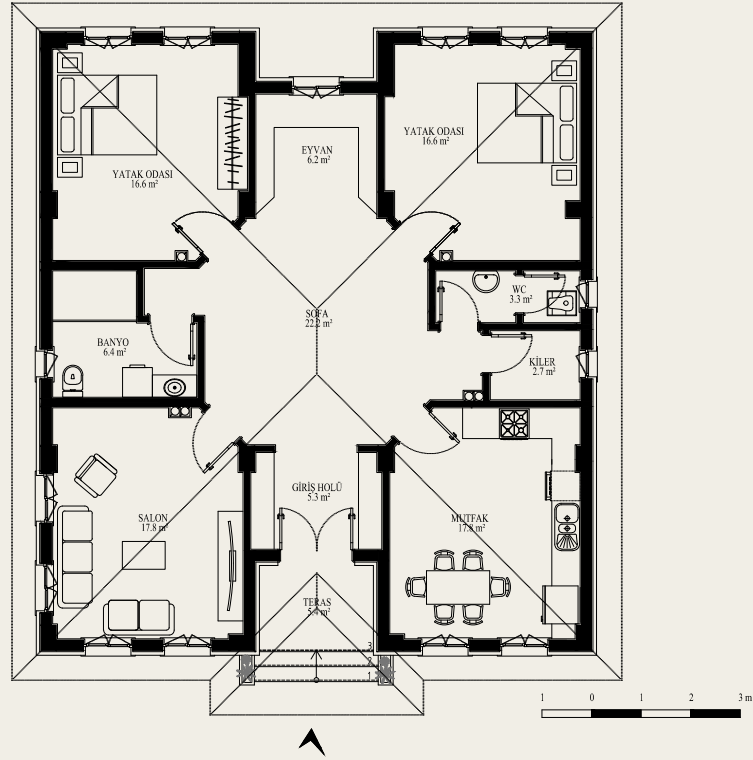
Doğu Anadolu bölgesi'nde Sivas ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun (3) tip konut, (1 adet) köy konağı ve köy çeşmesi projesi elde edilmiştir. Yapılan tasarım faaliyetleri, günümüz şartlarına, güncel sanat ve fen kurallarına uygun ve güncel mevzuat çerçevesinde yapılmıştır. (İmar Kanunu, Enerji Verimliliği Kanunu, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Deprem Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği, Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gerekləri)

Fiziksel ve mekânsal özelliklerinin yaşatılması bağlamında, yeni yapı teknolojileri ile geleneksel yapıım tekniklerinin yorumlanarak geçmiş ve gelecek karşılaştırıldığında; içe dönük yaşamın dışa dönük hale dönüşmesi ile evlerin alt katlarının görüntüsü değişmiştir. Kırsal geçim kaynaklarında azalma ile evlerde yer alan ocak, tandır, işevi gibi mekânların yerini, modern mutfaklar almıştır. Yönetmelikler ve mevzuatlar beraberinde bazı standartlar getirmiştir. Plana bağlı mülkiyet sınırları sebebi ile organik sokak ve mahalle görüntüsüne göre biçimlenen evlerin silüetinde değişim olmuştur. Ayrıca aile genişliğinin değişimi ve nüfusun artması ile evlerde küçülmeye gidilmiş, ekonomik nedenler ile iki katlı evler yerini tek kat evlere bırakmıştır. Ahşap, kerpiç ve taş yapı tekniğinin yerini betonarmenin alması ile evlerin karakterleri de değişmiştir. Geleneksel yaşam biçimlerinin getirdiği plan şemaları, günümüz mekân kullanım tercihleriyle entegre edilmeye çalışılırken mimari açıdan bazı kaçınılmaz değişikliklere uğramıştır. Bununla beraber, konutlar yerel kültürle uyum içinde tasarlanmıştır. Rehber niteliğinde olan bu çalışma ile ülkemizde yöresel mimariye olan ilgi ve hassasiyetin artırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Sivas ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun konut projelerinde yapı sistemi betonarme karkastır. Dış cephelerde dış cephe boyası ve/veya belirtilen kısımlarda ahşap kaplama, kapı ve pencerelerde ahşap malzeme, çatılarda alaturka kiremit, subasman yüzeylerde doğal taş kaplama kullanılmıştır.

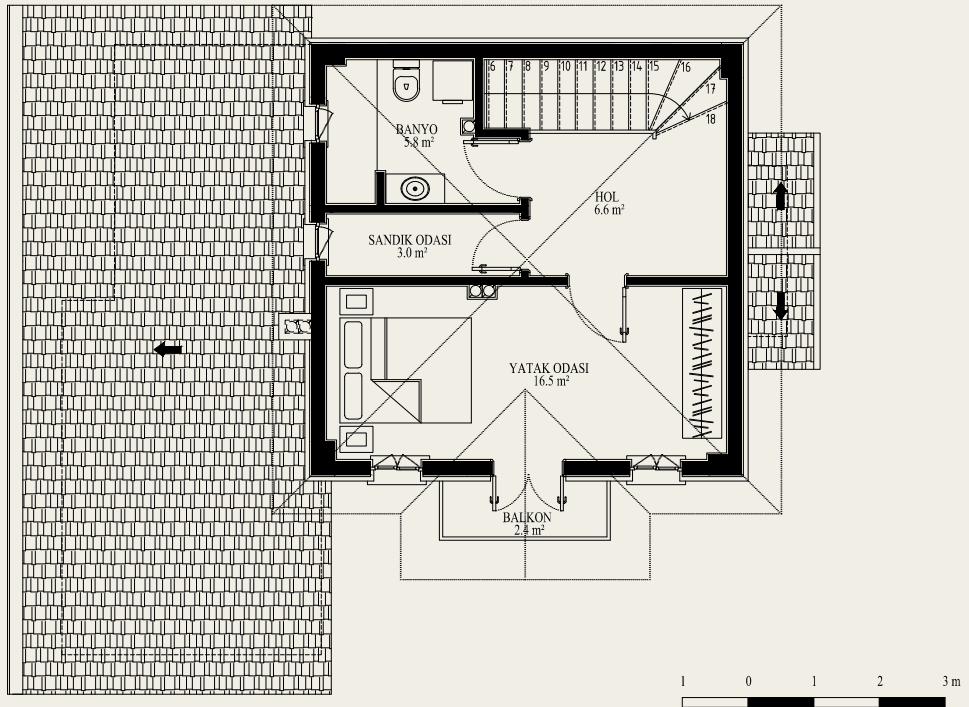
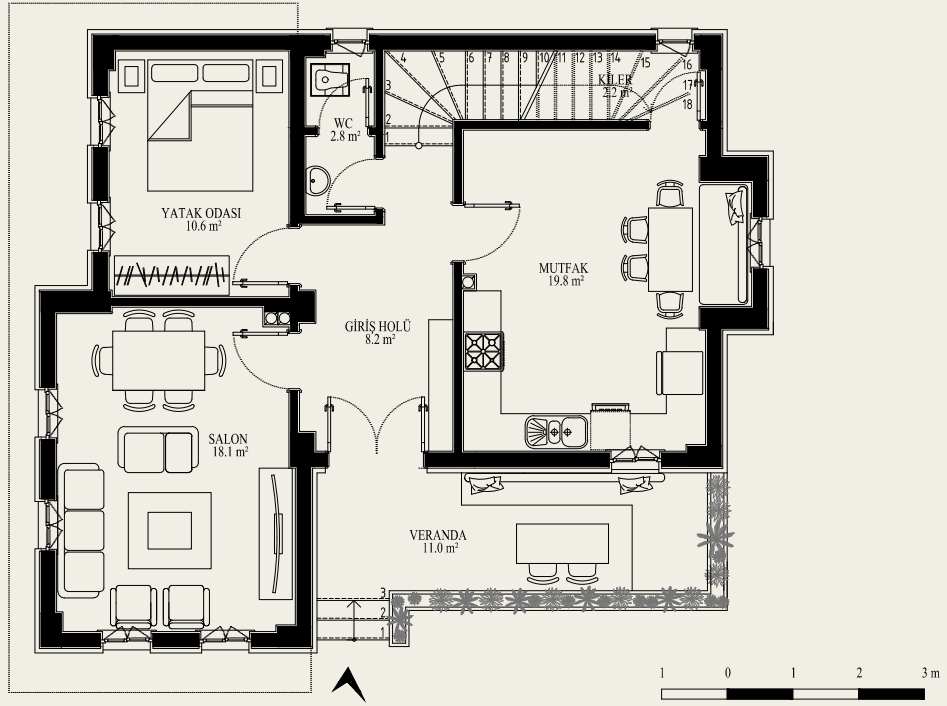
TİP - 1

Toplam: 130,63 m²ZEMİN KAT PLANI: 130,63 m²

TİP - 2

Toplam: 118,23 m²

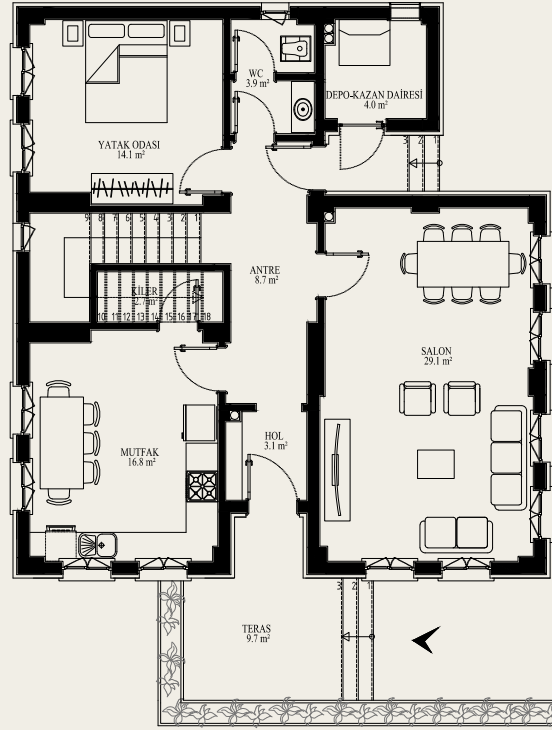

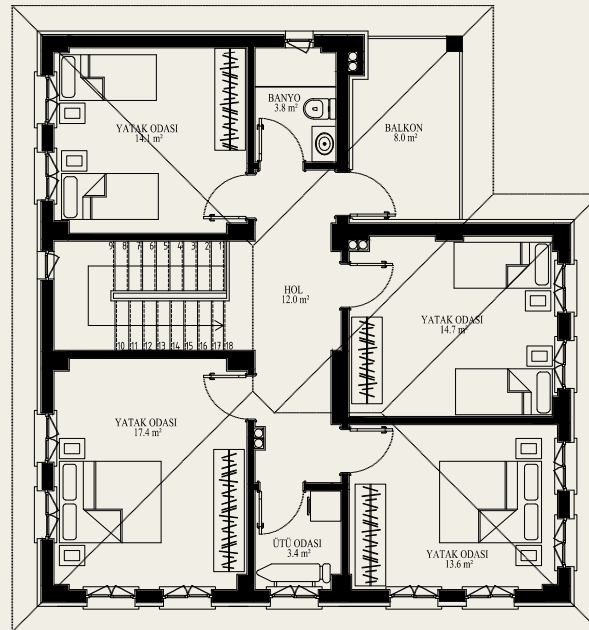

TİP - 3

Toplam: 209,8 m²

ZEMİN KAT PLANI: 102,05 m²

1. KAT PLANI: 107,03 m²

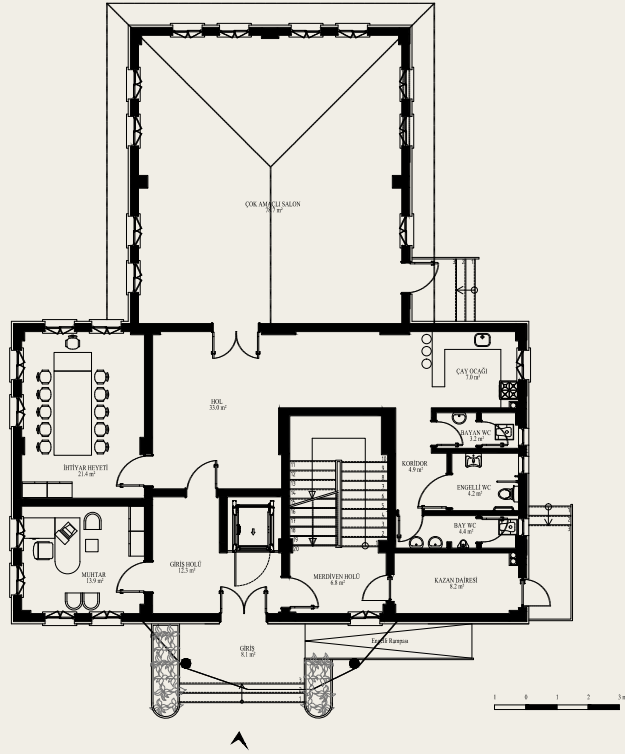

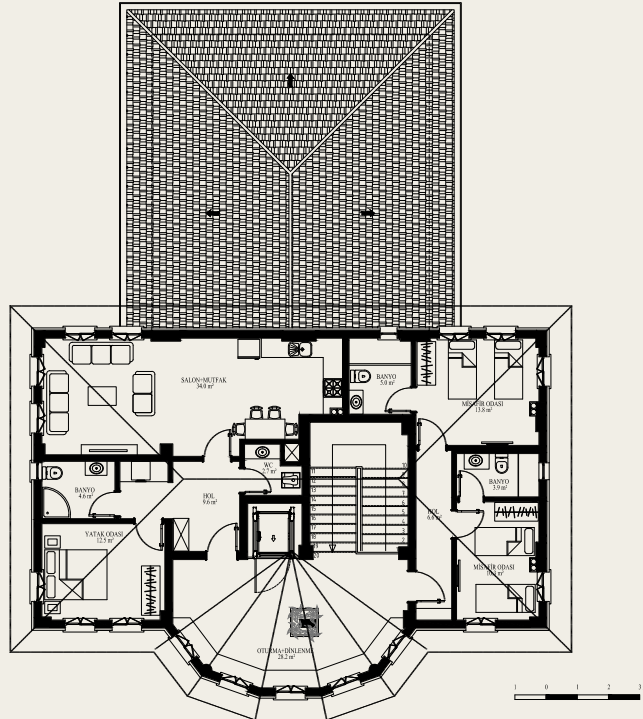
TİP - 4 (KÖY KONAĞI)

Toplam: 409,08 m²

ZEMİN KAT PLANI: 240,34 m²

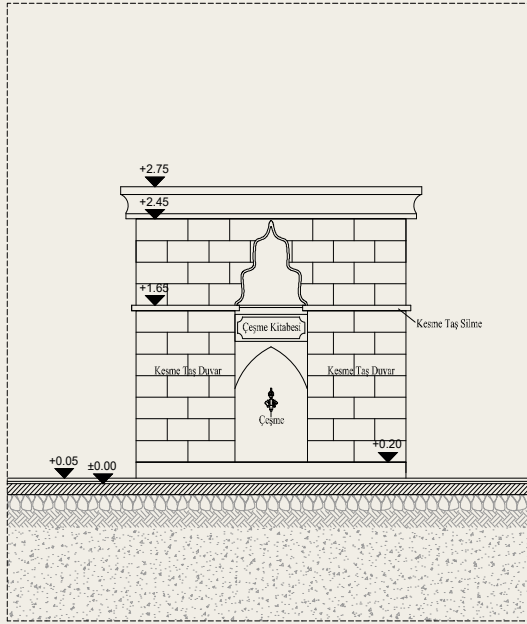
1. KAT PLANI: 168,74 m²

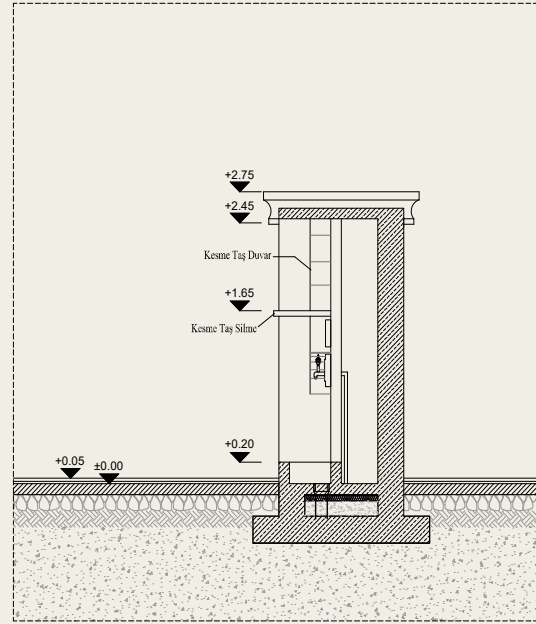

KÖY ÇEŞMESİ

ÖN GÖRÜNÜŞ

KESİT

TOKAT

Tokat, Karadeniz Bölgesinde Orta Karadeniz bölümünün iç kısımlarında yer alır. Kuzeyinde Samsun, kuzeydoğusunda Ordu, güneyinde Sivas, güneybatısında Yozgat, batısında, Amasya ili ile çevrilidir. (Tokat Belediyesi web sitesi)

► Tokat'ın Türkiye'deki Konumu

Tokat'ın M.Ö. 5500'lere inen bir tarihi olduğu, M.Ö. 2000'lerde bölgede Hititlerin bulunduğu ve önemli merkezler kurdukları bilinmektedir. MÖ.4.yüzyılda bugünkü Tokat'ın 6 km. kuzey doğusunda Gümenek denilen bölgede, Tokat kenti kurulmadan önce bölgedeki en önemli yerleşme yeri olan Comana Pontica (Komana); Med, Pers, Helenistik, Pontus, Roma çağlarında varlığını sürdürmüş antik bir kenttir. 5. ve 6. yüzyıllardan başlayarak 11. yüzyıla kadar Bizans'ın elinde bulunan Tokat'a 11. yüzyıldan sonra Türkmen akınları başlamıştır. Tokat, 12 ve 13. yüzyılda Anadolu'daki en önemli kentlerden biridir. (Turan, 1996). Özellikle kervan yollarının geçtiği bir bölgede yer alması, Tokat'ın kısa sürede gelişmesini sağlamış, bu ekonomik gelişme ile şehir kısa sürede birçoğu günümüze ulaşan dini veya sosyal işlevli yapılar ile donatılarak imar edilmiştir. Tokat Osmanlı Dönemi'nde de gelişmesini sürdürmüştür. Ancak, 1700'lü yıllarda Osmanlı'nın duraklama dönemiyle birlikte gelişimi duraklamış ve hatta zaman zaman gerilemiştir. Cumhuriyetle birlikte ekonomisi tarıma dayalı bir şehir olan Tokat'ta hızlı bir endüstrileşme sürecine girilmemiştir. Bu açıdan, demografik ve

toplumsal baskılardan uzak kalmış olmasına rağmen, plansız kentleşme olgusu ve tarihi bilinçsizlik Tokat'ta tarihi yapıların korunması bakımından zarar görmüştür.(Akın, Özen, 2010)

Mimari Yapılanma

Tokat'taki sivil mimari örneklerinden büyük bir bölümünün 19. yüzyıl sonu ile 20. yüzyıl başlarında inşa edilmiş olabileceği düşünülebilir. Şehrin konumu itibariyle uygun alanların ticarî merkezlere ayrılmış olması, sivil mimari örneklerinin daha sarp alanlara kurulmasına yol açmıştır. Tokat'ın içinden akan Yeşilirmak Nehri ile Behzad Deresi'nin yağışlı havalarda zaman zaman taşkınlar meydana getirmesi de evlerin daha yüksek yerlerde inşa edilmesine sebep olmuştur. Tokat'taki geleneksel konakların Tokat Kalesi etekleri, Sulusokak ve çevresi ile Bey Sokağı gibi belirli bölgelerde yoğunlaştığı görülmektedir. (İbrahimzade, Atak, 2010)

Tokat evleri genellikle iki katlıdır. Zemin kat genel hizmetlere ayrılmıştır. Birinci kısım taşlık adı verilen döşemesi taş olan kısım; ikinci kısım ise kiler, ambar, depo vb. mahallerin olduğu kısımdır. Büyük ve küçük ocaklıkları, fırını ile iş evi daha çok ikinci kısımda bulunur. Ocaklığın doğrudan taşlıkta yer aldığı uygulamalar da vardır.

Evlerin çoğunda zemin kat ile üst kat arasında bir ara kat yer almaktadır. Burası kışın oturmak için basık inşa edilmiştir. Genellikle iki odası vardır. Hela zemin kata veya ara katın bir köşesine yerleştirilmiştir. Yıkama işlemi ara kat veya üst kat odalarındaki dolaplarda gerçekleşir. Üst katta oturma mekânları bulunur. Günlük hayatın geçtiği ve evin sokağa

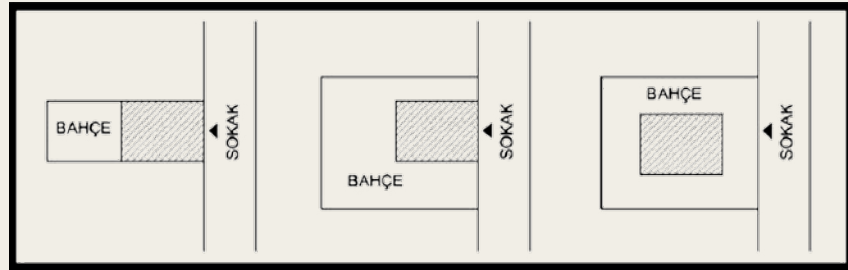

► Fatma Ercan evi, arakat örneği. (Çal, 1998)

açıldığı yer burasıdır. Ara kat odalarında belirgin bir farklılık olmamasına karşın üst kat odalarında daha geniş, daha aydınlık ve işçiliğinin itinası ile diğerlerinden ayrılan bir başoda görülür.(Çal,1988)

Geleneksel Tokat evlerinin yerleşim planı genel olarak organik biçimde şekillenmiştir. Bu yerleşim konutun bulunduğu arazinin topoğrafik yapısı ve konut mülkiyeti ile doğrudan ilişkilidir. Konutların yerleşim planı; sokak, bahçe ve ev üçlüsünün bir araya gelmesi şeklinde oluşmaktadır. (Akçay, 2013)

► Konut Yerleşimi-Sokak İlişkileri.

Sokak, bahçe ve ev üçlüsünün bir araya gelmesi iki şekilde olmaktadır. Biri sokaktan dolaysız eve giriş ve evden bahçeye çıkış, diğeri de sokaktan bahçeye giriş ve bahçeden eve giriş şeklindedir.

Sokaktan girişi olan evlerde, ön cephe sokak sınırı üzerindedir ve giriş sadece bu cepheden sağlanmaktadır. En sık görülen eve giriş şekli budur. Bu evlerin bahçeleri arkada bulunmakta ve bahçeye çıkış evden sağlanmaktadır.

Bahçeden girişi olan evlerde, evin yüksek bahçe duvarı üzerinde bulunan sokak kapısıyla bahçeye ve oradan da eve girilir.(Akın, Özen, 2010)

► Plevne Müzesi (Sokak-konut ilişkisi) [1]

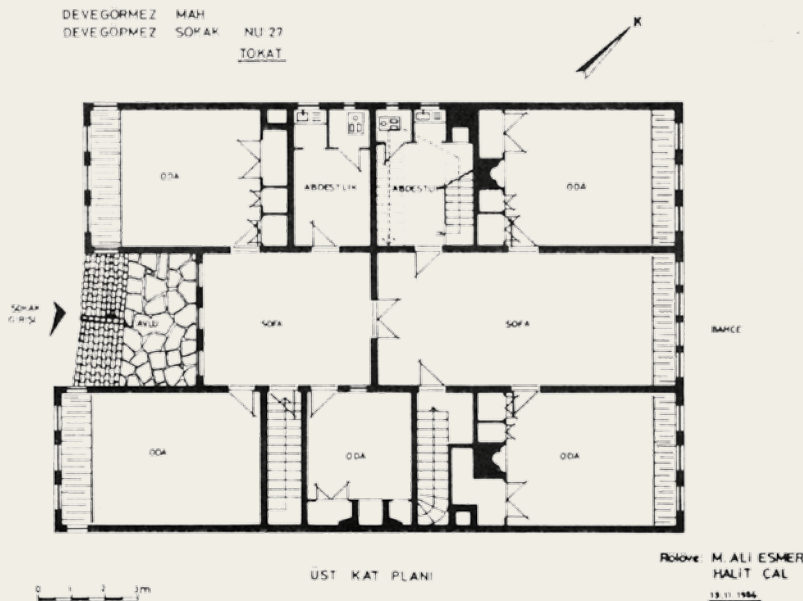

► Beyhamam sokağından örnek ev (Sokak-bahçe ilişkisi) [1]

Plan Tipolojisi

Tokat evlerinde yaygın olarak kullanılan 3 plan tipi mevcuttur:

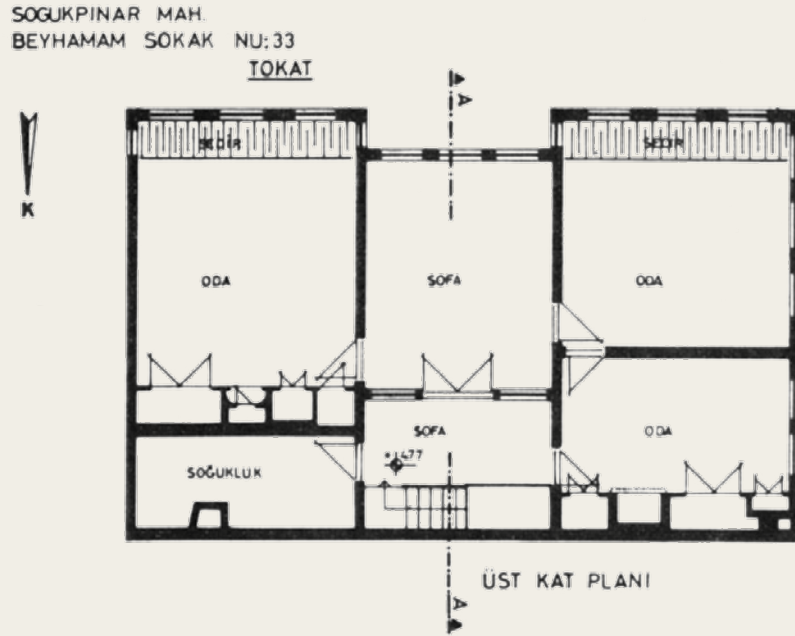
1. İki Yüzlü İç Sofalı Plan Tipi: Bu plan tipi Tokat'ta en fazla tercih edilen plan tipidir. Ortadaki sofaya iki yandan odalar açılır. Bazı örneklerde sofanın iki kenarındaki oda sayısının farklı olduğu görülür. Merdivenler sofanın bir köşesine, ara sıra da oda sıralarının arasına yerleştirilebilmektedir. Sofalar; odaların açıldığı, bazen balkona açılan geniş ferah mekânlardır. (Çal,1988)

► Mustafa Süsoy Evi (Çal,1988)

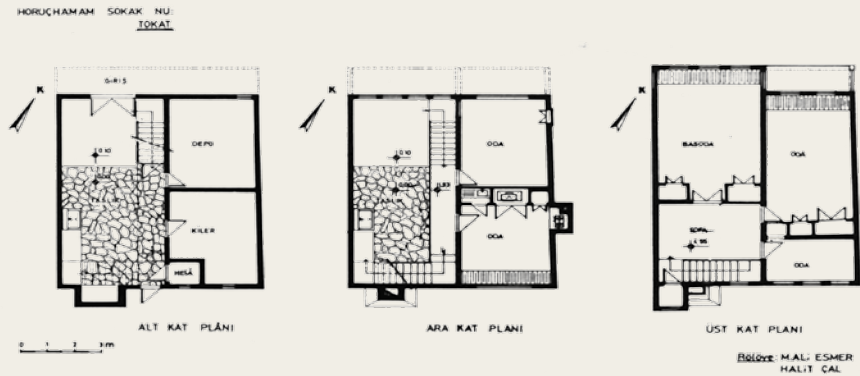

2. Üç Taraflı Odalı Dış Sofalı Plan Tipi: Bu plan tipinde daha fazla oda olduğu görülür. Bir kenarı avluya açılan sofanın üç tarafında da odalar yer alır. Merdiven aynı şekilde sofanın bir köşesinde veya oda dizilerinin arasındadır. Yine günlük kullanılan sedir koyularak oturulan sofa mevcuttur. (Çal,1988)

► Cevdet Ereğ Evi Üst Kat Planı (Çal,1988)

3. Dış ve Köşe Sofalı Plan Tipi: Bu plan tipi daha küçük evlerde kullanılmıştır. Sofa köşededir. Odalar yine sofaya açılır. Merdiven sofanın bir köşesine yerleştirilmiştir. (Çal,1988)

► Fatma Ercan Evi (Çal,1988)

Malzeme

Tokat evlerinde ana inşaa malzemesi ve tekniği ahşap karkas arası kerpiç dolgu ve taştır. Üst katların tamamının bu teknikle yapıldığı evlerde zemin katlarda yer yer taş malzeme kullanıldığı da görölmektedir. İç ara duvar ve çıkmalarda bağdadi tekniği kullanılmıştır. Binalarda her iki tavan ve döşemesi ahşap kirişleme üzeri ahşap kaplamadır. Zemin kat taşlığı blok taş kaplama, diğer zeminler ise sıkıştırılmış topraktır. (Çal, 1988)

► Yapım tekniği. [1]

Cephe Özellikleri

Kapılar

Geleneksel Tokat evlerinde sokak kapıları genellikle içeriye çekilmiştir. Ağaç giriş kapıları çift kanatlı, oyma, kapı kollu veya tokmaklıdır. Çeşitli motiflerle süslenmiştir. Kapılar yüksek duvarlar arasında yüksek girişlidir ve çoğunlukla taşlığa açılır. Bazı örneklerde evin sokağa açılan iki kapısı bulunur. Bir tanesi çift kanatlı yüksek girişli eve açılan kapı, diğeri genellikle depoya açılan alçak girişli tek kanatlı kapıdır. Bazı kapı örneklerinde ışık alması için ışıklık (tepe) pencereleri kullanılmıştır.

➤ Ahşap oyma kapı. [1]

➤ Tepe pencere dış kapı. [1]

➤ Yüksek girişli içe çekilen kapı. [1]

Pencereler

Pencereler genellikle dar ve çok sayıdadır. Geniş pencereli örneklerde görülür. İçeriye bol ışık ve hava girmesi amaçlanmıştır. Tek, çift kanatlı ya da giyotin tipinde pencere çeşitleri vardır. Dar pencereler üç bölmelidir ve alt kanatlar ayrı üst kanatlar ayrı açılır. Zemin kat pencerelerinde demir parmaklıklar vardır. Parmaklıklarda bitkisel bezemeli estetik unsurlar görülmektedir.

➤ Sıralı dar pencere örneği. [1]

➤ Köşe pencereli örnek. [1]

➤ Zile evleri, geniş pencere örneği. [1]

Çıkmalar

Çıkmalar, sokak cephesinin en belirgin ve özellikli elemanlarıdır ve çeşitlilik göstermektedir. Bu çıkmalar; giriş üstü çıkmalar, giriş üstü çıkmasız, girişin her iki kenarında çıkma, sokağa taşmalar şeklinde serbest çıkmalardır. Çıkmalar genellikle sokak cephesinde görülmekte ve yapılma amacı manzaraya hâkim olma isteğinden kaynaklanmaktadır. Evlerin hepsinde çıkma bir şekilde yapılmış olup organik olarak sokak dokusuyla bağlantılı kurgulanmıştır. (Akın, Özen,2010)

En çok kullanılan, köşelerde birer çıkmanın yer aldığı iki köşeli çıkmalı tip, tek ve köşe çıkmalı tip, düz kat çıkıntılı tip ve gönyeli çıkmalı tiptir. Bunların dışında bitişik çift çıkmalı, cephe ortasında tek çıkmalı, çokgen çıkmalı ve yuvarlak dilimli cepheleri de az sayıda görmek mümkündür. Ayrıca, Tokat evlerinde çıkma üstünde çıkma şeklinde görülen farklı bir model karşımıza çıkmaktadır.

➤ Gönyeli çıkma örneği, Zile. [1]

➤ Çıkma örneği. [1]

► Çıkma üstü çıkma örneği, Zile. [1]

► Çıkma örneği, Pazar. [1]

Saçaklar

Genel olarak saçaklar geniş değildir ve desteğe gerek yoktur. Geleneksel Tokat evlerinde üç tip saçak görülür. Birincisi saçakların altı düz ahşap ile kaplandığı, ikincisi saçak altının içe eğimli ahşap çıtalarla kaplandığı, üçüncüsü ise saçak altının herhangi bir şeyle kaplanmayıp düz bırakıldığı örneklerdir.

► Saçak örnekleri. [1]

İç Mekân Özellikleri

Taşlık

Geleneksel Tokat evlerinde sokaktan açılan büyük bir kapıyla eve girildiğinde taşlıkla karşılaşılır. Taşlık; genellikle altıgen şeklinde taşlarla tabanı döşenmiş kapalı avludur. Atatürk Evi

gibi bazı örneklerde yarı açık olduğu durumlar da mevcuttur. Kapalı olduğu durumlarda taşlıktan odalara geçilirken, yarı açık örneklerde taşlıktan eve giriş sağlanır.

► Taşlık. (Atatürk Evi) [1]

► Taşlığa açılan giriş kapısı. (Plevne Müzesi) [1]

Sofa

Geleneksel Türk evlerinin vazgeçilmez ögesi olan sofa, Tokat evlerinde de kullanılmıştır. İç ve dış sofalı örnekler mevcuttur. İç sofalı plan tipinde, sofa oda dizilerinin ortasında kalırken, dış sofada sofa ortada ya da köşededir. Bir geçiş mekânıdır ve odaları birbirine bağlar. Aynı zamanda toplanma yeridir. Sofanın bir kenarında sedir bulunur ve günlük yaşam içerisinde oturma birimi olarak kullanılır.

► Orta sofalı örnek. (Atatürk Evi) [1]

► Köşe sofalı örnek. (Kültür Evi) [1]

Sedirler

Odaların ve sofaların genellikle pencere olan kenarlarında boydan boya konumlandırılmış oturma birimidir. Çoğunlukla ahşaptan yapılmıştır.

➤ Geleneksel Tokat evlerinden sedir örnekleri, Latifoğlu Konağı. [1]

İç Merdivenler

Genellikle ahşaptan yapılmıştır ve sofanın bir köşesinde bulunur. Haremlik-selamlık olarak planlanan bazı evlerde birden fazla merdiven kullanıldığı da görülmüştür. Arakatlı evlerde ise arakata çıkan bir merdiven mevcuttur veya arakata sahanlıktan girilir. Örnekler incelendiğinde merdiven korkuluklarında ahşap oymalar göze çarpmaktadır.

➤ Geleneksel Tokat evlerinden ahşap merdiven örnekleri. [1]

Tavanlar

Tavan süslemelerinde elde edilmek istenen desen, ince çıtalar ve bordür tahtaları gibi ahşap parçalar ile yapılır. Düz olan zemine

ahşap süslemeyi oluşturacak çıtalar çakılır veya yapıştırılır. Bu süslemeye çıtakari denir.

Tavanlarda geometrik ve bitkisel süslemeler bulunmaktadır. Bazı tavan süslemelerinde ise büyük bir ahşap göbek görülür. Işınsal bir şekilde çıtalar yerleştirilerek oluşturulmuştur. Bazı tavan süslemeleri ise boyanarak oluşturulmuştur. Bu boyamalardaki desenler bitkisel ve organik bezemeler şeklindedir.

► Geleneksel Tokat evlerinden çıtakari ve kalemişi tavan süsleme örnekleri. [1]

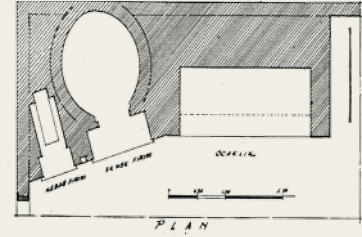
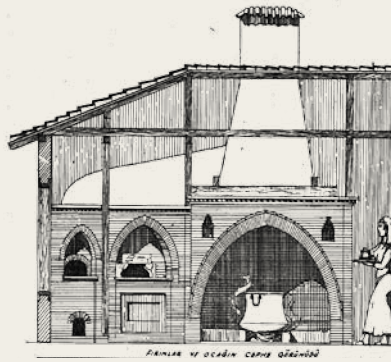
Mutfak (İşevi-Aşevi)

Çoğunlukla evlerin zemin katında bulunan mahallerdir. Geniş alanlara kurulan mutfaklar; ocak, ekmek pişirme fırını gibi öğeleri de içinde barındırır.

Ocaklar

Mutfağı ısıtmak ve yemek pişirmek için etrafı siperli, üstünde dumanı çekmek için koni şeklinde davlumbazı olan ateşlik ocaklar, genellikle döşemeden 10 cm. yukarıda yapılmış olup, bunun üzerinde yanan ateşin dumanlarını kavrayarak bacaya sevk etmeye yarayan davlumbaz denilen yarım külah veya üstüvane gibi ince zar duvarlardan ibarettir. Bu ocaklarda dikkati çeken şeylerden biri ateşe hava vermek için yapılmış olan tertibattır. Ocakların ateş yanan yerine dışarıdan hava gelmesi için küçük künklerle yollar yapılmıştır.

► Yağcızade Abdullah Evi, ocak ve fırın.
(Akok, 1958)

Ocaklar işlevselliklerinin yanı sıra dekoratif kaygılar da taşımaktadır. Yapıldıkları döneme göre çeşitlilik gösteren ocakların Barok, Rokoko gibi farklı üsluplarda yapılmış örnekleri de mevcuttur. Yaygın bir uygulama olarak ocaklar konumlandırıldığı oda duvarının ortasında yer alır. Her iki tarafında dolap, yüklük gibi yapı elemanları bulunabilir. (İbrahimzade, Atak,2010)

► Ocak örnekleri. [1]

Dolaplar

Konutun sabit bir parçası konumundaki dolaplar, hem işlevsellik hem de bezeme açısından oldukça önemli bir yer tutar. Dolapların bir başka özelliği de oda içerisinde konumlandırıldığı duvar cephesinin tamamını kaplamasıdır. Oda içerisinde görselliğinin yanı sıra ev halkının eşyalarını koyabilecekleri; yorgan, çarşaf gibi yatak malzemelerini muhafaza edebilecekleri yüklük vazifesini de üstlendiklerinden işlevsel ve çok yönlü kullanıma olanak verirler.

Bunun dışında kimi evlerde dolap içerisinde bir bölümün gusülhane olarak kullanıldığı da bilinmektedir. Yunmalık (Çağ) olarak anılan bu alanlar, yatak odalarında dolap ve yüklüklerin içinde kapaklı ve su taşınarak yıkanmak için kullanılan küçük alanlardır.

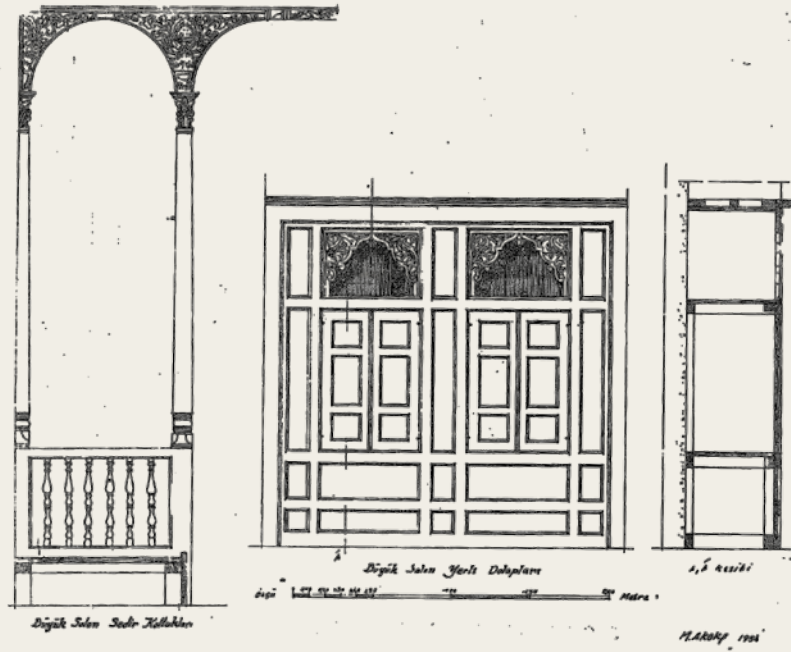
Dolaplar işlevselliklerinin yanı sıra dekoratif açıdan da önemlidir. Üslup ve malzeme bakımından odaların tavan, pencere, kapı gibi yapı elemanlarıyla bir bütün oluştururlar. Çoğu geleneksel Türk evinde tavanda uygulanan motiflerin dolaplarda da kullanıldığı ve bu şekilde odanın genel havasında bir bütünlük sağlandığı görülmektedir. Renk ve malzeme seçiminde de bir paralellik söz konusudur. (İbrahimzade, Atak,2010)

► Dolap örnekleri. [1]

► Dolap örnekleri. [1]

► Yağcızade Abdullah Evi, dolap detayı.
(Akok, 1958)

Hamam

Tokat'ın yaygın geleneksel ögesi olan hamamların, bazı konakların içinde de yer aldığı görülür. Mermer taşıyla kaplı; yıkanmak için kullanılan alanlardır.

Tezyinat

İncelenen Tokat evlerinde; oda kapılarında, yüklük ve dolap kapaklarında, lambalıklarda, tavanlarda birkaç çeşit malzemeye süslemeler görülmektedir. İnşa malzemesi olan ahşap, süsleme elemanı olarak kullanılmakta olup ahşap süslemeler ile ahşap veya sıva üzerine nakış ve alçı malzemedan

yapılan süslemeler en çok karşılaşılan örneklerdendir. Yine tavanlarda da ahşap çıtalarla yapılmış bezemeler bulunmaktadır. Bu bezemeler iç içe baklava dilimlerinden oluşabileceği gibi bir merkezden dağılan çubuklar şeklinde oval, sekizgen veya kare çerçeveli olarak da görülebilmektedir.

Alçı süslemeler, neredeyse tüm Tokat evlerinde karşımıza çıkar. Motif programı ahşapla aynıdır. Hatta batı etkisi ahşaba göre daha fazla hissedilir. Özellikle odalardaki niş kemer kavisleri üzerinde bulunur.(Çal,1988)

Sonuç

Geleneksel Tokat evleri kendine özgü mimari öğeleriyle çeşitlilik oluşturmaktadır. Evler sokağa çift kanatlı geniş ve yüksek bir kapıyla açılır. İçeri girildiğinde ise Tokat evlerine özgü genellikle kapalı taş döşemeli bir avluyla karşılaşılır. Ara katlı plan tipleri de Tokat evlerinde sıkça görülür. Yine sofa da bu evlerde yaşam alanının vazgeçilmez bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bahçe olgusu geleneksel Tokat evlerinin hemen hemen hepsinde görülür. Genellikle evin içinden ulaşılan bahçede, şadırvan ve çeşme bulunur. Yaz vakitlerini geçirmek için bazı örneklerde köşk de yapılmıştır.

► Köşk örneği, Zile. [1]

Tokat evleri genellikle iki katlıdır. Her iki kat arasında bir de ara kat yer alır. Zemin katta taşlık, iş evi, kiler, odunluk gibi mekânlar bulunur. Bir veya iki odalı ara kat daha basıktır ve kışın oturmak için kullanılır. İnşa malzemesi, ahşap çatkı arası kerpiç dolgudur. Yaygın olarak üç plan tipi görülür: İkiyüzlü iç sofalı, üç tarafı odalı ve dış sofalı, dış ve köşe sofalı plân şeması. Bunlardan birincisi diğerlerine göre daha çok karşımıza çıkar.

Cephe düzenlemesinde ise çıkma, Tokat evlerinin vazgeçilmez bir unsurudur. Simetrik çıkmalar görüldüğü gibi gönyeli çıkmalara da rastlanır. Cepheler genellikle dar ve çok sayıda pencerelerden oluşmakta ise de geniş pencerelerin olduğu örneklerde mevcuttur. Bu pencerelerde demirden yapılmış bitkisel süslemeli korkuluklar görülür.

➤ Zile evleri. [1]

➤ Tokat evleri. [1]

Türk evlerinin belirgin özelliklerinden olan süslemelere, Tokat evlerinde de sıkça rastlarız. Bu süslemeler; ahşap tavan süslemeleri, kapı, korkuluk, dolap süslemeleri olarak karşımıza çıkar. Evlerin büyük bir kısmında ahşap tavan süslemeleri kullanılmış olsa da, bazı evlerin tavan süslemelerinde kalemişi örnekleride görülür.

Odalarda yüklük, sedir, ocak, yunmalık (çağ) gibi öğeler bulunur. Bu öğeler gündüz ve gece yaşamının kolaylaştırılmasını ayrıca yöresel yaşamın sürdürülebilirliğini sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Akça, G.D., (2013),”Tokat Kenti Geleneksel Konut Dokusunun Koruma Bağlamında İrdelenmesi”,Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü,İstanbul.
- Akın, S.E., Özen, H., (2010). “Tokat Geleneksel Evlerinin Beyhamam ve Bey Sokak Örneğinde İncelenmesi”, The Black Sea Journal of Social Sciences, Yıl: 2 Sayı: 2.
- Akok, M., (1958). “Tokat Şehrinin Eski Evleri”, İlahiyat Fakültesi Yıllık Araştırma Dergisi II, Ankara.
- Çal, H.,(1988). “Tokat Evleri”, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara.
- İbrahimzade, K., Atak, E., (2010). “Tokat’da Bir Konut Örneği”, Vakıflar Dergisi, 34, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Tokat Belediyesi web sitesi,<http://www.tokat.bel.tr/icerik.php?icerik=47&Kategori=1003> , Erişim tarihi: Eylül, 2017.

Görseller:

[1] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2016.

YÖRESEL MİMARİ ÖZELLİKLERE UYGUN TOKAT KONUT PROJELERİ

Bakanlığımızca ülke genelinde bir hassasiyet ve farkındalık oluşturmak amacı ile geleneksel dokuya aykırı yapılaşmanın önüne geçebilmek için yöre halkının ihtiyaçları, yaşam koşulları ve alışkanlıkları göz önünde bulundurularak; geleneksel konutlardaki plan şemaları, mekânsal kullanım ihtiyaçları, yerel malzemelerin tespiti ile örnek, güvenli, sağlıklı ve ekonomik mimari projeleri hayata geçirmek amaçlanmaktadır.

Karadeniz bölgesi'nde Tokat ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun (7) tip konut, (1 adet) köy konağı ve köy çeşmesi projesi elde edilmiştir. Yapılan tasarım faaliyetleri, günümüz şartlarına, güncel sanat ve fen kurallarına uygun ve güncel mevzuat çerçevesinde yapılmıştır. (İmar Kanunu, Enerji Verimliliği Kanunu, Binaların Yangından Korunması Hakkında Yönetmelik, Deprem Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, Afet Bölgelerinde Yapılacak Yapılar Hakkında Yönetmelik, 3030 Sayılı Kanun Kapsamı Dışında Kalan Belediyeler Tip İmar Yönetmeliği, Binalarda Isı Yalıtımı Yönetmeliği, Binalarda Enerji Performansı Yönetmeliği, TS 9111 Özürlüler ve Hareket Kısıtlılığı Bulunan Kişiler İçin Binalarda Ulaşılabilirlik Gerekləri)

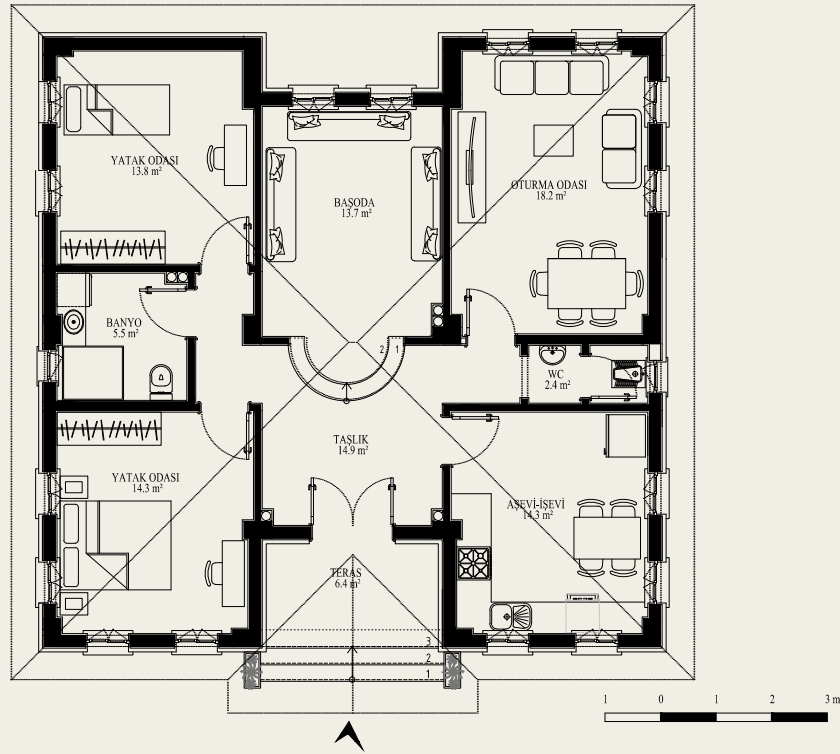
Fiziksel ve mekânsal özelliklerinin yaşatılması bağlamında, yeni yapı teknolojileri ile geleneksel yapıım tekniklerinin yorumlanarak geçmiş ve gelecek karşılaştırıldığında; içe dönük yaşamın dışa dönük hale dönüşmesi ile evlerin alt katlarının görüntüsü değişmiştir. Kırsal geçim kaynaklarında azalma ile evlerde yer alan ocak, tandır, işevi gibi mekânların yerini, modern mutfaklar almıştır. Yönetmelikler ve mevzuatlar beraberinde bazı standartlar getirmiştir. Plana bağlı mülkiyet sınırları sebebi ile organik sokak ve mahalle görüntüsüne göre biçimlenen evlerin silüetinde değişim olmuştur. Ayrıca aile genişliğinin değişimi ve nüfusun artması ile evlerde küçülmeye gidilmiş, ekonomik nedenler ile iki katlı evler yerini tek kat evlere bırakmıştır. Ahşap, kerpiç ve taş yapı tekniğinin yerini betonarmenin alması ile evlerin karakterleri de değişmiştir. Geleneksel yaşam biçimlerinin getirdiği plan şemaları, günümüz mekân kullanım tercihleriyle entegre edilmeye çalışılırken mimari açıdan bazı kaçınılmaz değişikliklere uğramıştır. Bununla beraber, konutlar yerel kültürle uyum içinde tasarlanmıştır. Rehber niteliğinde olan bu çalışma ile ülkemizde yöresel mimariye olan ilgi ve hassasiyetin artırılması amaçlanmıştır.

Bu kapsamda Tokat ili ve çevresinde yöresel mimari özelliklere uygun konut projelerinde yapı sistemi betonarme karkastır. Dış cephelerde dış cephe boyası ve/veya belirtilen kısımlarda ahşap kaplama, kapı ve pencerelerde ahşap malzeme, çatılarda alaturka kiremit, subasman yüzeylerde doğal taş kaplama kullanılmıştır.

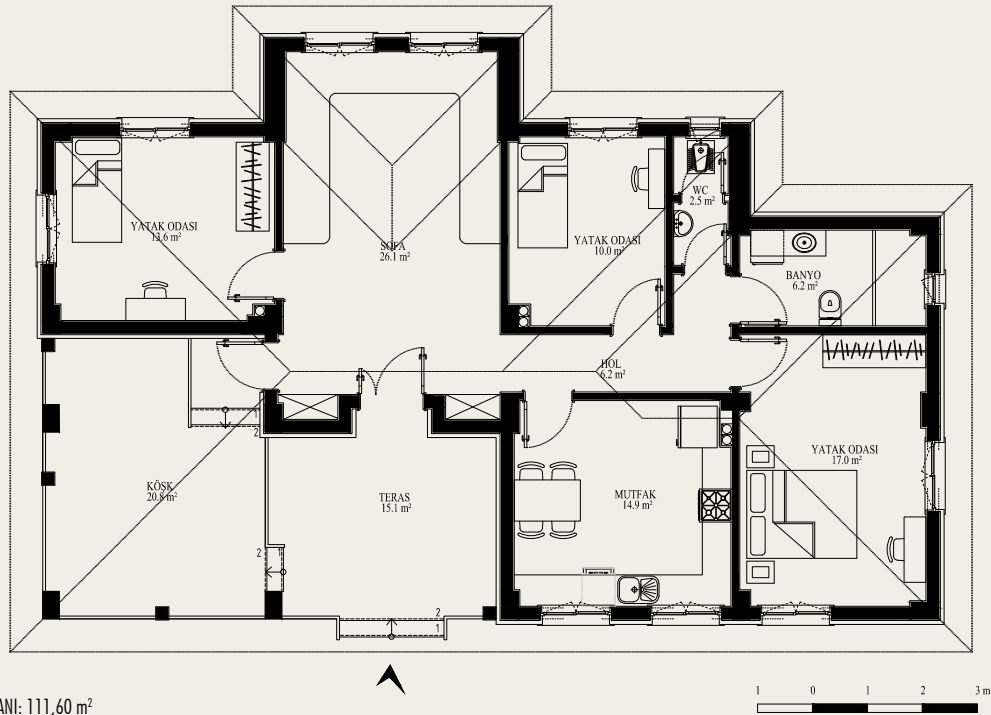
TİP - 1A

Toplam: 111,82 m²ZEMİN KAT PLANI: 111,82 m²

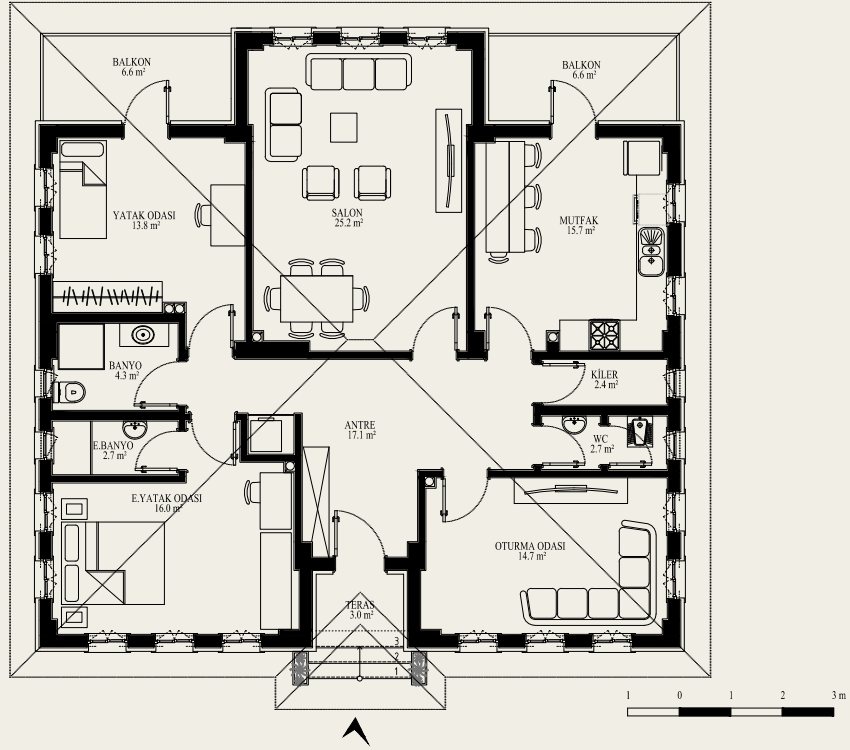
TİP - 1B

Toplam: 111,60 m²

TİP - 2A

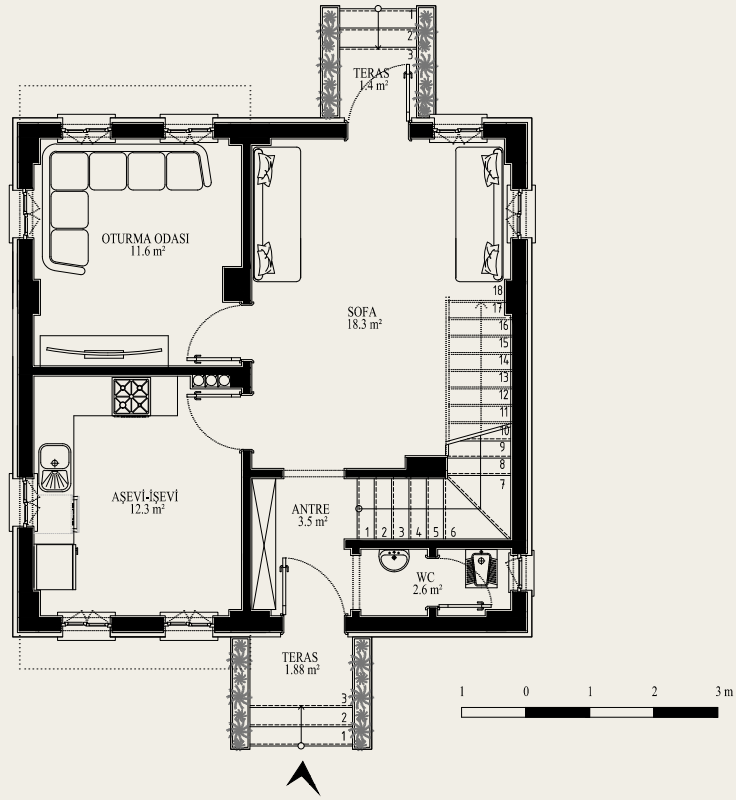
Toplam: 130,88 m²ZEMİN KAT PLANI: 130,88 m²

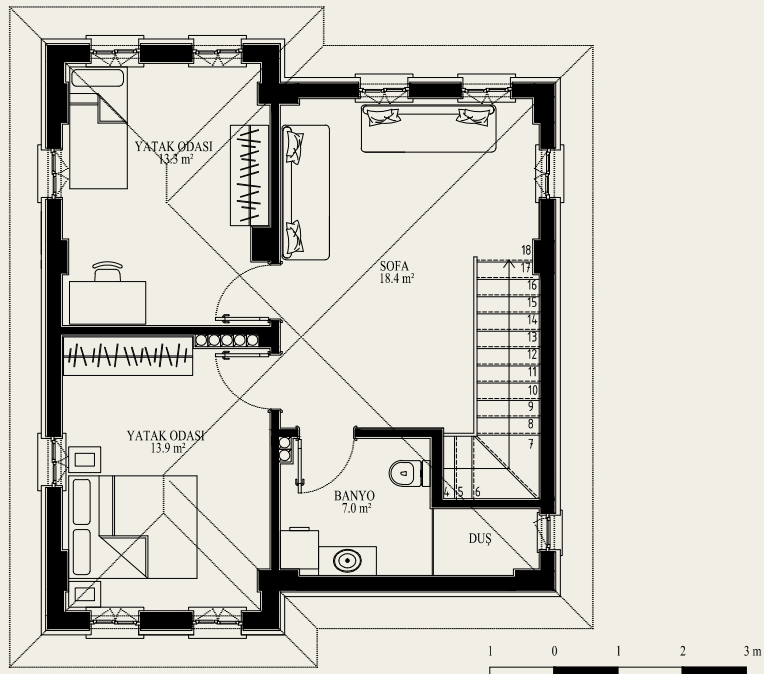
TİP - 2B

Toplam: 129,15 m²

ZEMİN KAT PLANI: 62,42 m²

1. KAT PLANI: 66,73 m²

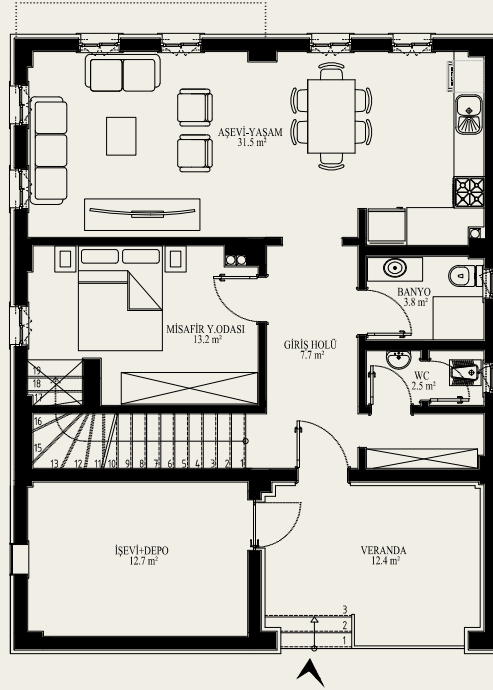

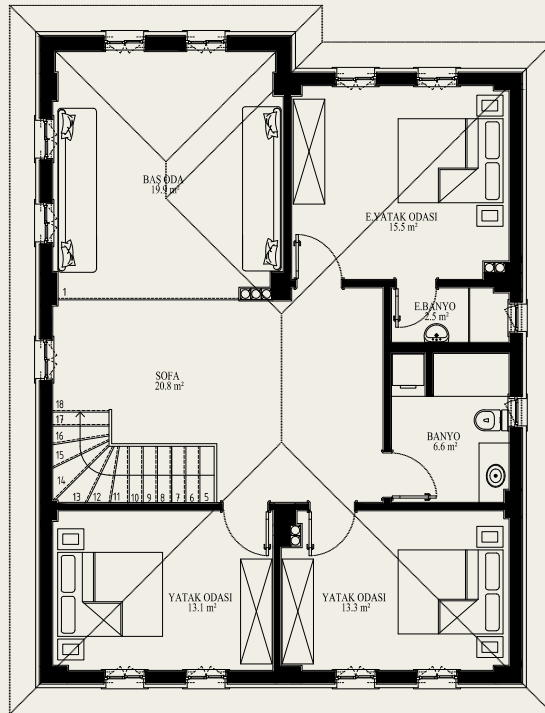

TİP - 3A

Toplam: 201,02 m²

ZEMİN KAT PLANI: 92,92 m²

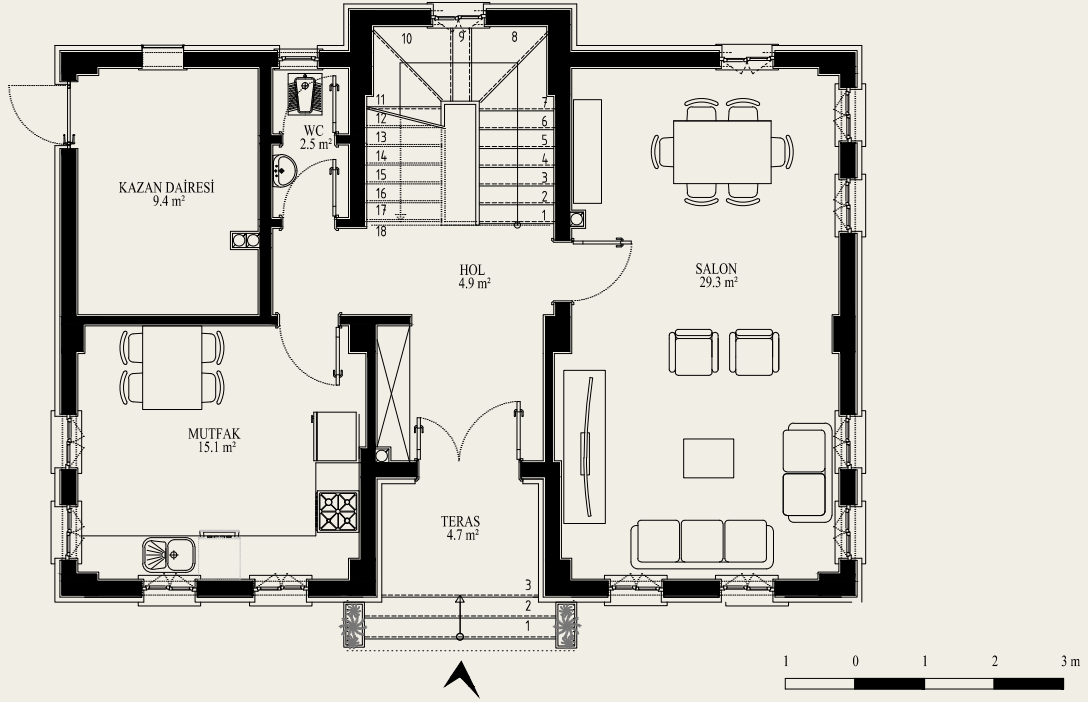
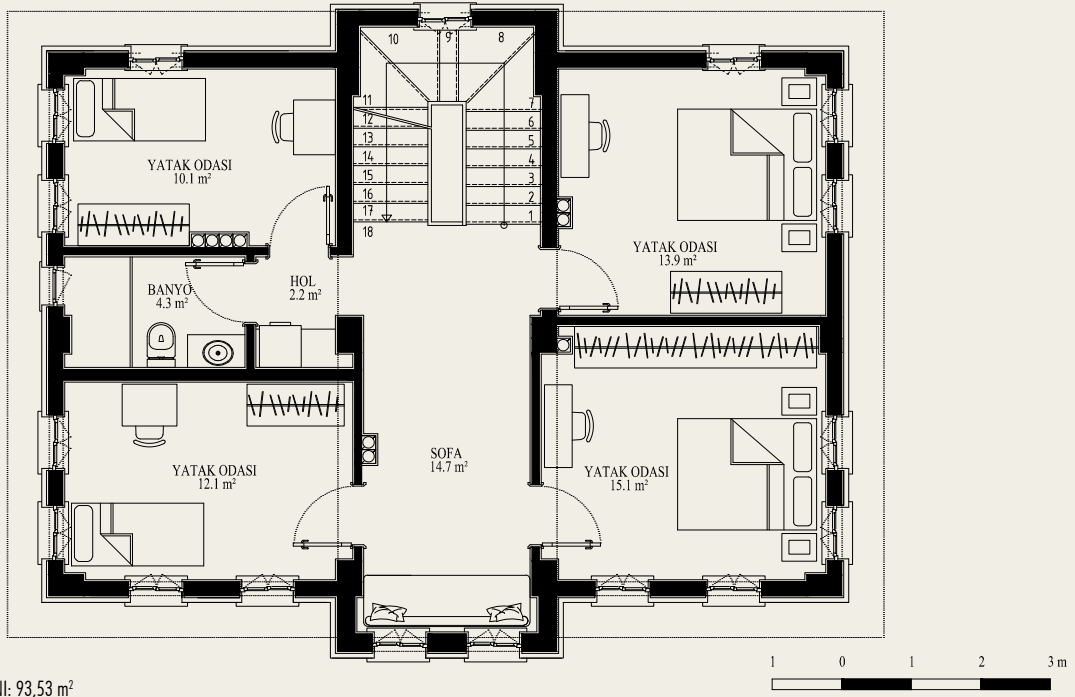

1. KAT PLANI: 108,20 m²

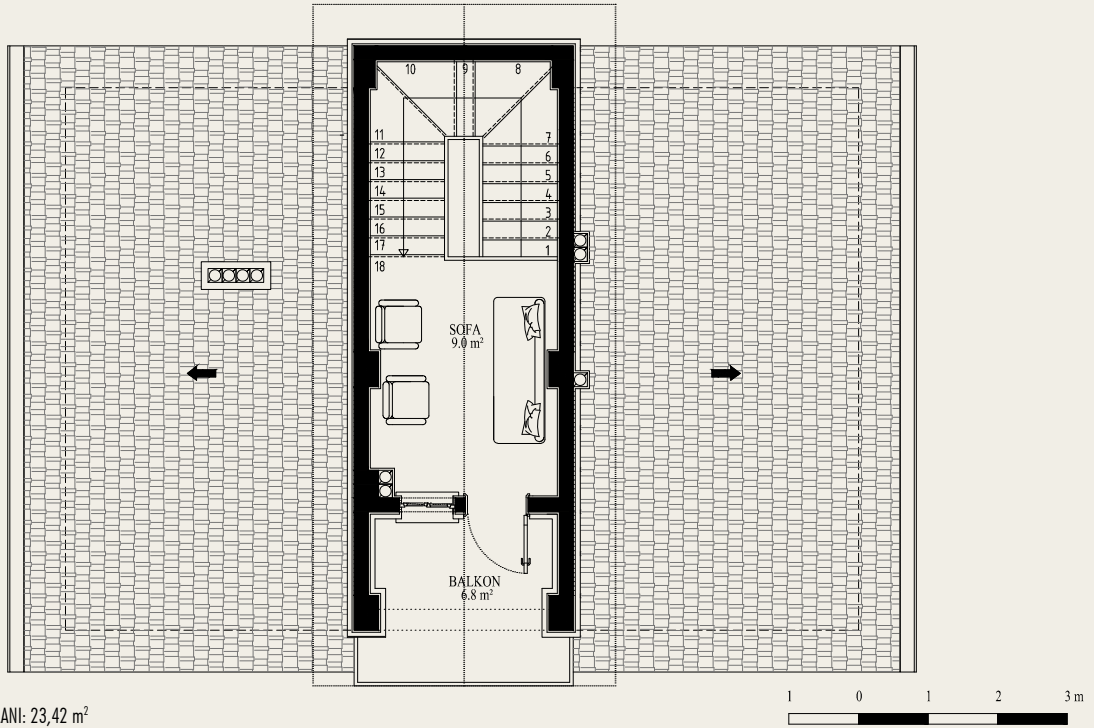

TİP - 3B

Toplam: 203,2 m²ZEMİN KAT PLANI: 86,25 m²1. KAT PLANI: 93,53 m²

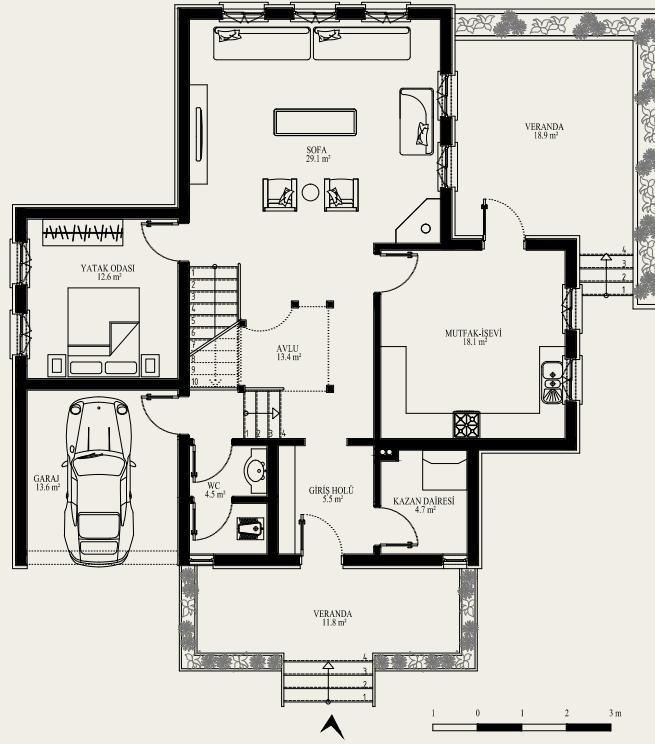
TİP - 3B

Toplam: 203,2 m²

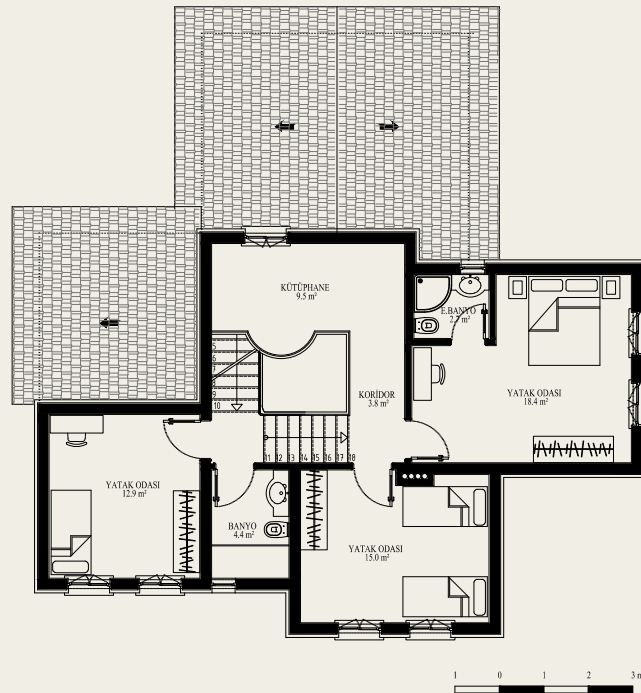

TİP - 3C

Toplam: 192,9m²

ZEMİN KAT PLANI: 105,75 m²

1. KAT PLANI: 87,15 m²

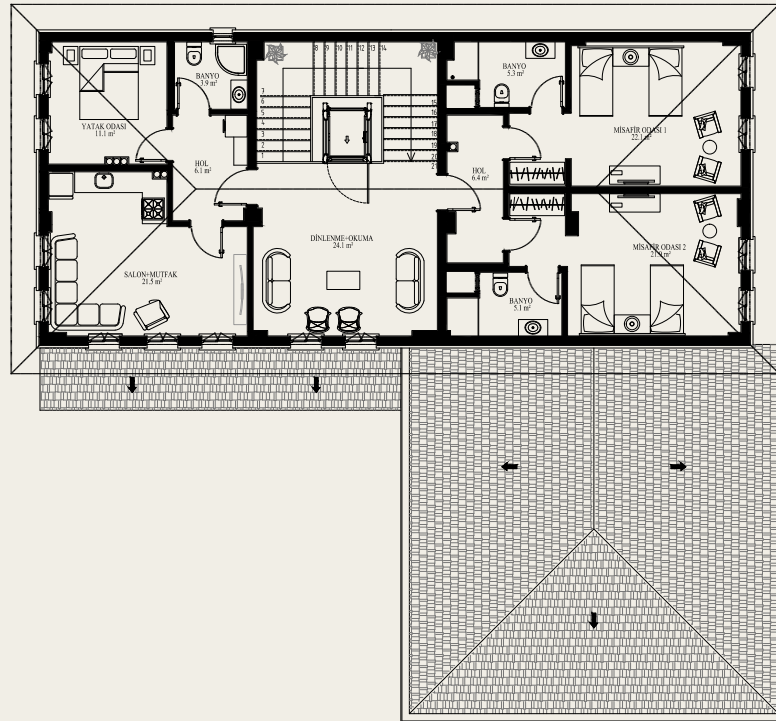

TOKAT

TİP - 4 (KÖY KONAĞI)

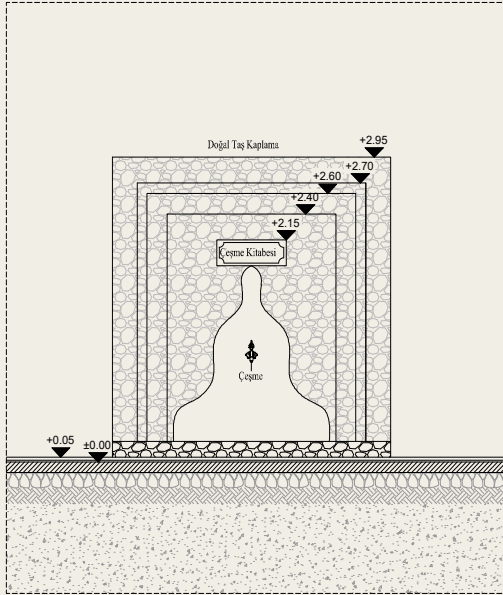
Toplam: 408,85 m²

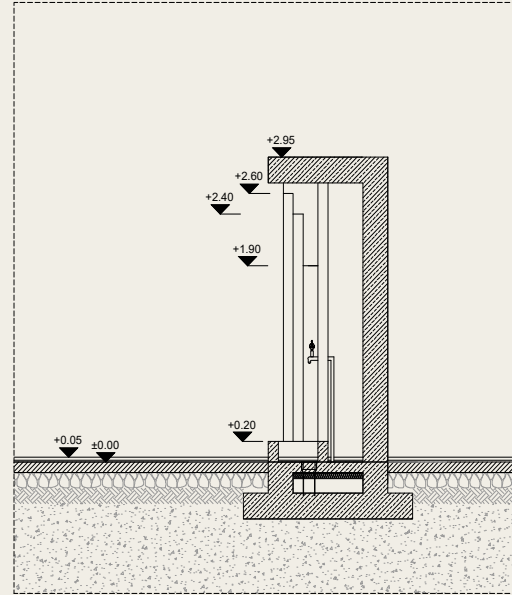

KÖY ÇEŞMESİ

ÖN GÖRÜNÜŞ

KESİT

KAPAK FOTOĞRAFLARI

YÖRESEL

MİMARİ ÖZELLİKLERE UYGUN KONUT PROJELERİ

AKSARAY • ANKARA • ÇANKIRI • GÜMÜŞHANE
KARAMAN • KIRIKKALE • KONYA • SİVAS • TOKAT

**T.C.
ÇEVRE VE ŞEHİRCİLİK
BAKANLIĞI**

Mustafa Kemal Mahallesi Eskişehir
Devlet Yolu (Dumlupınar Bulvarı) 9. Km
No: 278 Çankaya / Ankara
+90 (312) 410 10 00
www.csb.gov.tr

Ön Kapak Görselleri

- [1] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2017.
- [2] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2016.
- [3] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2017.
- [4] <http://1.bp.blogspot.com/-t347vyKSCem/VQQdSsEgCaIAAAAJU/t2f-> , Erişim tarihi: Ocak 2018
- [5] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2016.
- [6] Türkiye Kültür Portalı, Tarihi Evler – Kırıkkale <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirikkale/gezilecekyer/tarihi-evler>, <https://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/kirikkale/anitlar>, Erişim tarihi: Aralık 2017
- [7] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2017.
- [8] <http://www.cankirikentkonseyi.com/foto-galeri/yaran-evi/>, Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [9] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2017.

Arka Kapak Görselleri

- [1] Doğa ve Kültürel Varlıkları Koruma Envanteri, Gümüşhane Valiliği Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü Arşivi, 2016
- [2] Denktaş, M., (2005). “Divriği’nin Kapı Tokmakları ve Kapı Halkaları”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19:113-139, Kayseri.
- [3] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2016.
- [4] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2017.
- [5] Yavuz, H., (2014). “Ankara Evleri Ahşap Üzeri Kalem İşleri”, Yüksek Lisans Tezi, T.C. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- [6] <http://www.keskin.bel.tr/?Sayfa=FotoGaleri&Sub=Goster&ID=7> , Erişim tarihi: Aralık 2017
- [7] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2017.
- [8] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2017.
- [9] https://i1.trekearth.com/photos/54743/ankara_kaleici.jpg, Erişim Tarihi: Ocak 2018
- [10] Yigm (Yapı İşleri Genel Müdürlüğü) Fotoğraf Arşivi, 2017.